

Tearn Feneloni Yagags Dastiarakowt'ean Ajpgkanc':

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Salignac de La Mothe Fénelon, François de (1651-1715). Tearn Feneloni Yagags Dastiarakowt'ean Ajgkanc':. 1856.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'œuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici pour accéder aux tarifs et à la licence](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

ՅԱՂԱԳՍ

Դ Ա Ս Տ Ի Ա Ր Ա Կ Ո Ի Թ Ե Ա Ն

Ա Ղ Ջ Կ Ա Ն Ց

Փարիզ, Տպագրութիւն Արամեան. ի Տպարանին Վալտերի:

Paris. — Typographie arménienne de Walder, rue Bonaparte, 46.

53456

ՏԵԱՌՆ ՁԵՆԵԼՈՆԻ

ՅՈՂԱԳՍ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՂԶԿԱՆՑ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հ. ԱՄԲՐՈՍԵԱՅ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ,

ի նմանեն ուղղադրեալ

Եւ գաղղիարեն ընագրաւն հանդերձ կրկին տպագրեալ.

ՓԱՐԻԶ

Ի ԳՐԱՆՈՑԻ ՏՐԱՐԱՄԵԱՆ

1856

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY 101

PHILOSOPHY 102

PHILOSOPHY 103

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Քանի որ մեր ազգը մանչ է աղջիկ տղայոց դաստիարակութեան անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը կրտսնէ, տարակոյս չունինք որ Ֆենէլոնի այս ոսկեղինիկ գրութիւն յարգն այ աւելի պիտի ճանցնայ, է արժանաւոր մտադրութեամբ կարդայ ու կարդացրնէ : Այսու խորհրդածութեամբ յորդորուեցանք առաջին թարգմանութիւննիս աչքէ անցրնելով սրբագրելու, է ընթերցողաց յօժարամտութեանը ըստ կարի համեմատ կատարելութիւն մը տալու ասոր :

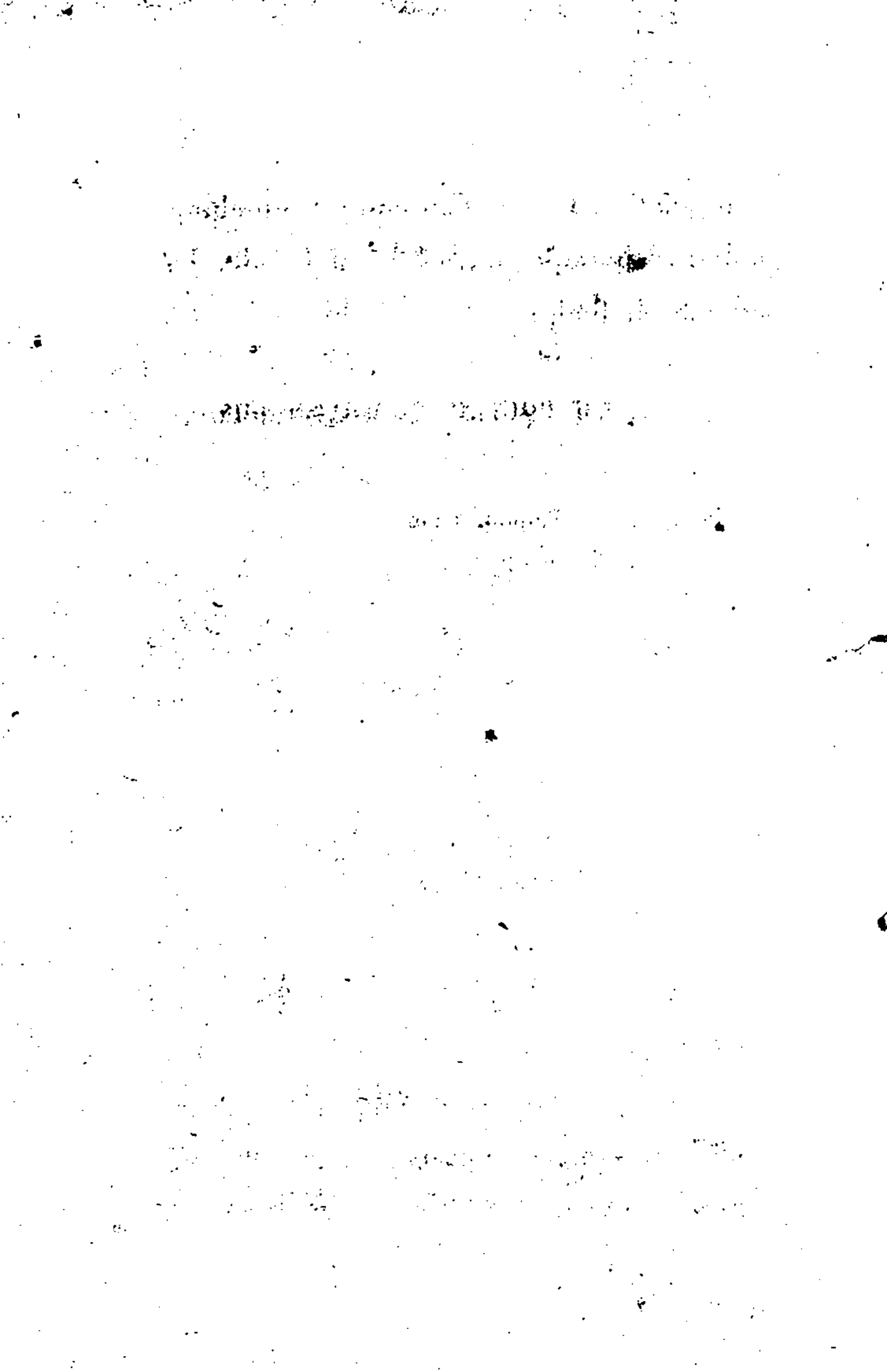
Անկեց ի գատ, փափաքեցանք որ մեր ազգային ծնողք եւ դաստիարակք՝ այս *գեղազանց գրքոյկը* — ինչպէս որ կանոնանկ Ռօյէն — ոչ միայն իրենք կարդան իբրեւ խրատական գրութիւն, այլ եւ կարենան դասատետրի մը պէս իրենց զանազան ճեռքը տալ՝ նաեւ գաղղիարեն սովորեցընելու եւ գաղղիարենէ աշխարհաբառ թարգմանութիւն ընել տալու համար : Ուստի գաղղիարեն բնագիրն ալ դիմացը տպեցինք :

Աւելորդ կը համարինք նորէն յիշեցընելը թէ տղայք՝ թէ մանչ ըլլան եւ թէ աղջիկ՝ իրարու նման են բնաւորութեամբ, մանաւանդ իրենց թարմ հասակին մէջ . անոր համար, թեպէտ եւ գիրքը մասնաւորապէս աղջկանց դաստիարակութեան ճամբաները կը սովորեցընէ, բայց խիստ շատ բանի կողմանէ մանչ տղայոց ալ կրթութեանը վրայ սքանչելի խրատներ կուտայ . որով

Եւ արժանապէս հասարակաց օգտակար
գրքերուն կարգը դրուած է ամէն տեղ եւ
ամէն ժամանակ :

Հ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ:

Ի Փարիզ, 25 Մարտի 1856 .

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՅԱՂԱԳՍ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՂԶԿԱՆՑ

ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԿԱՐԳԻՆ ԱՊՐԱՆՈՒՄԸ
ԿՐԹԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ԿՐԹԱՆՈՒՄԻ ԿՐԹԱՆՈՒՄԸ

ՅԱՂԱԳՍ

ԳԱՍՏԻԱՐԱԿ ՈՒԹԵԱՆ

ԱՂԶԿԱՆՑ .

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱԶԻՆ .

Թե նրջափ հարկաւոր բան է աղջիկ տղոց
դաստիարակութիւնը :

Աղջիկ տղոց դաստիարակութեան պէս երեւի
վրայ ձգուած բան չկայ. ամեն մայր ինչպէս որ
ինքը սովորեր է ու իր խելքին ինչպէս որ կերելուայ՝
այնպէս կը կրթէ շատ անգամ իր աղջիկը . ընդհան-
րապէս ամենքն ալ մտքերնին դրած են թէ աղջկանց
գիտութիւն կամ ուսում սորվեցընելը հարկաւոր
բան չէ : Մանչ տղոց դաստիարակութիւնը հասա-
րակաց բարւոյն համար օգտակար ճանչցուելով,
հարկաւոր գործողութեանց կարգն անցած է. եւ
թեպէտ անոնց դաստիարակութեանը մեջ ալ շատ
սխալներ կընեն մարդիկ, սակայն գէթ այսչափը

DE

L'ÉDUCATION

DES FILLES.

CHAPITRE PREMIER.

De l'importance de l'éducation des filles.

Rien n'est plus négligé que l'éducation des filles. La coutume et le caprice des mères y décident souvent de tout : on suppose qu'on doit donner à ce sexe peu d'instruction. L'éducation des garçons passe pour une des principales affaires par rapport au bien public ; et quoiqu'on n'y fasse guère moins de fautes que dans celle des filles, du moins on est persuadé qu'il faut beaucoup de lumières pour y réussir. Les plus habiles gens se sont appliqués à donner des

հասկըցած են թէ գանոնք կրթել կարենայու համար շատ հմտութիւն հարկաւոր է. ուստի շատ իմաստուն մարդիկ ետեւէ եղեր են այս բանիս համար մասնաւոր կանոններ տայու : Ո՛րչափ վարժապետներ ու դպրոցներ կան. որչափ ծախքեր կրկան գրքեր տպելու, գիտութիւնները ծաղկեցընելու, ուզած լեզունին դիւրին կերպով սովորեցընելու համար նոր նոր ոճեր գտնելու եւ ընտիր վարժապետներ բռնելու : Եւ թեպէտ շատ անգամ այս մեծամեծ պատրաստութիւններն աւելի դրրսուանց երեւոյթ մը ունին քան թէ հաստատութիւն, սակայն գէթ ասով ալ կիմացուի թէ մանչ տղոց դաստիարակութեանը վրայ որչափ հոգ ու համարում կայ : Իսկ աղջիկ տղոց համար կրսուի թէ ինչ պէտք է որ անոնք գիտուն ըլլան. հետաքրքրութիւնը գիրենք թերեւամիտ ու պարծենկոտ կրնէ. աղջիկ տղան բաւական է որ կարենայ օր մը իր տունը կառավարել, ու առանց խելք բանեցընելու երկանը հնազանդիլ : Եւ հաստատութեան համար օրինակներ ալ կըբերուին թէ որչափ կանայք իրենց գիտութեամբը ուրիշներուն ծաղրելի եղեր են. ասանկով իրաւունք կըհամարուի կոյր գկուրայն թողուլ աղջիկ տղայքը իրենց տղէտ ու անխոհեմ մարց առաջնորդութեանը :

Այս իրաւ է որ վախնայու է ծաղրական իմաստութիւններ հանելէն. վասն զի սովորաբար կնիկ մարդիկ երիկ մարդկանցմէ աւելի տկարամիտ ու հետա-

règles dans cette matière. Combien voit-on de maîtres et de collèges ! combien de dépenses pour des impressions de livres, pour des recherches de sciences, pour des méthodes d'apprendre les langues, pour le choix des professeurs ! Tous ces grands préparatifs ont souvent plus d'apparence que de solidité ; mais enfin ils marquent la haute idée qu'on a de l'éducation des garçons. Pour les filles, dit-on, il ne faut pas qu'elles soient savantes, la curiosité les rend vaines et précieuses ; il suffit qu'elles sachent gouverner un jour leurs ménages, et obéir à leurs maris sans raisonner. On ne manque pas de se servir de l'expérience qu'on a de beaucoup de femmes que la science a rendues ridicules : après quoi on se croit en droit d'abandonner aveuglément les filles à la conduite des mères ignorantes et indiscrètes.

Il est vrai qu'il faut craindre de faire des savantes ridicules. Les femmes ont d'ordinaire l'esprit encore plus faible et plus cu-

քրքիր կրչյան . ուստի պէտք չէ իրենց սովրեցրնել այնպիսի գիտութիւններ որով կարենան գոռոզանայ : Կանայք ոչ տերութիւն պիտի կառավարեն , ոչ պատերազմ պիտի ընեն եւ ոչ եկեղեցական սրբազան պաշտօններու մէջ պիտի մտնեն . ուստի հարկաւոր չըլլար իրենց ընդարձակ տեղեկութիւն ունենայ քաղաքական կառավարութեան , պատերազմական արուեստի, իրաւագիտութեան , փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան վրայ : Մեքենական արհեստներուն ալ ամեն մասերը հարկաւոր չեն ըլլար իրենց . վասն զի իրենք այնպիսի աշխատութեանց համար եղած են , որոց համար չափաւոր ոյժը բաւական է : Կանանց մարմինը , ինչպէս նաեւ իրենց միտքը , երիկ մարդկանց մարմնոյն ու մտքին չափ զօրաւոր ու դիմացկուն չէ . անոր տեղը բնութիւնն իրենց տուած է ձեռքի ճարտարութիւն , մաքրասիրութիւն ու տնական բաները հոգայու յարմարութիւն , որպէս զի հանդարտութեամբ իրենց տանը մէջ նստած՝ բաներնուն հետ ըլլան :

Բայց ինչ կէլէ կանանց բնական տկարութենէն : Որչափ որ տկար են իրենք , այնչափ ալ անելի զօրանայու կարօտ են : Միքէ իրենք ալ կատարելու պարտքեր չունին , նաեւ այնպիսի պարտքեր՝ որոց վրայ հաստատուած է բոլոր մարդկային կեանքը : Միքէ տները կործանող

rieux que les hommes ; aussi n'est-il point à propos de les engager dans des études dont elles pourraient s'entêter. Elles ne doivent ni gouverner l'État, ni faire la guerre, ni entrer dans le ministère des choses sacrées ; ainsi elles peuvent se passer de certaines connaissances étendues, qui appartiennent à la politique, à l'art militaire, à la jurisprudence, à la philosophie et à la théologie. La plupart même des arts mécaniques ne leur conviennent pas : elles sont faites pour des exercices modérés. Leur corps, aussi bien que leur esprit, est moins fort et moins robuste que celui des hommes ; en revanche, la nature leur a donné en partage l'industrie, la propreté et l'économie, pour les occuper tranquillement dans leurs ménages.

Mais que s'ensuit-il de la faiblesse naturelle des femmes ? Plus elles sont faibles, plus il est important de les fortifier. N'ont-elles pas des devoirs à remplir, mais des devoirs qui sont les fondements de toute la vie humaine ? Ne sont-ce pas les femmes

Կամ հաստատուն պահողները կանայք ջեն : Իրենք ջեն որ տնական ամեն պզտիկ բաներն ալ կը հոգան ու կը կարգաւորեն , որով բոլոր մարդկային ազգիս անմիջական վերաբերութիւն ունեցող բաները որոշողներն իրենք են : Անկեց է որ գրեթէ բոլոր մարդկանց բարի կամ չար սովորութեանց գլխաւոր պատճառ կանայք կըլլան : Մեկ խելացի, ժրագլուխ , բարեպաշտ կին մը բոլոր մեծ տան մը հոգին է. այն տանը մեջ ինքն է թէ ժամանակաւոր եւ թէ հոգեւոր բարեաց համար հարկաւոր եղած բաները կարգաւորողն ու հոգացողը : Նոյն իսկ երիկ մարդիկ որ ամեն հասարակաց իշխանութիւն իրենց ձեռքն է , ջեն կրնար միայն իրենց խորհրդովը իրական բարիք մը ի գործ դնել՝ առանց կանանց օգնականութեանը :

Աշխարհս շուքի պէս բան մը կամ երազ մը չէ , հապա բոլոր ազգատոհմներու , տներու ժողով է. կանանցմէ գատ ո՞վ կրնայ աւելի ջանքով մը զանոնք բարեկարգել . վասն զի կանայք իրենց բնական երկայնամտութենէն ու իրենց տանը մեջ ունեցած իշխանութենէն գատ այս առաւելութիւնս ալ ունին , որ բնութեամբ փութաջան ու մանր բաներու ուշադիր են, ձեռքերնին ամեն տեսակ բան բանելու յարմար , եւ իրենք ամենուն աչքը մտնող եւ ուրիշները դիւրաւ համոզող : Անկեց ի գատ, երիկ մարդիկ իրենց կենացը մեջ ինչ քաղցրութիւն գտնելու յոյս կունենան՝ երբոր մէյմը ի-

qui ruinent et qui soutiennent les maisons, qui règlent tout le détail des choses domestiques, et qui, par conséquent, décident de ce qui touche de plus près à tout le genre humain? Par là, elles ont la principale part aux bonnes ou aux mauvaises mœurs de presque tout le monde. Une femme judicieuse, appliquée et pleine de religion est l'âme de toute une grande maison; elle y met l'ordre pour les biens temporels et pour le salut. Les hommes mêmes, qui ont toute l'autorité en public, ne peuvent par leurs délibérations établir aucun bien effectif, si les femmes ne leur aident à l'exécuter.

Le monde n'est point un fantôme; c'est l'assemblage de toutes les familles: et qui est-ce qui peut les policer avec un soin plus exact que les femmes, qui, outre leur autorité naturelle et leur assiduité dans leur maison, ont encore l'avantage d'être nées soigneuses, attentives au détail, industrieuses, insinuanes et persuasives? Mais les hommes peuvent-ils espérer pour eux-mêmes quelques douceurs dans la vie, si leur plus étroite société, qui est celle du mariage, se tourne en amertume? Mais les enfants, qui

րենց ամուսնական մերձաւոր ընկերութիւնը դառնանայ : Հապա տղայք որ ատենով բոլոր մարդկութիւնը պիտի ձեւացրնեն , ինչ կրկան արդեօք թէ որ մայրերն իրենց պգտիկութեան ատենն ենք տալով արեն փճացրնեն զանոնք :

Ապա ուրեմն ասոնք են կանանց ընելու բաներն , որ հասարակաց օգտին պիտանի ըլլալու կողմանէ երիկ մարդկանց ըրածներէն վար ջեն մնար , որովհետեւ իրենց գործն է տուն կառավարել , երիկնին երջանիկ ընել ու տղայքնին աղէկ կրթելով մեծցրնել : Առաքինութիւնն այլ ըսես նե՛ կանանց քով նոյնպէս պիտի գտնուի , ինչպէս երիկ մարդկանց քով . ուստի մեծամեծ աղէկութիւններ եւ կամ վնասներ կրնան ընել հասարակաց . քայց այն թողունք . իրենք այլ մարդկութեան կեսն են , Բրիտոսի արեամբը գնուած եւ յաւիտենական կենաց համար սահմանուած :

Վերջապէս այս այլ մտածելու է որ կանայք այնչափ բարիքներէ զատ որ կրնան ընել երբոր աղէկ կրթուին , նաեւ նրջափ ջարեաց պատճառ կրկան աշխարհիս մեջ , երբոր առաքինութեան ու աղէկ դաստիարակութեան սկզբունքները ջուներնան : Ասոր տարակոյս չկայ որ կնիկ մարդկանց գէշ դաստիարակութիւնը՝ երիկ մարդկանց անկրթութենէն աւելի վնասակար է . վասն զի շատ անգամ երիկ մարդկանց անկարգութեանցը պատճառ կամ իրենց մօրը տուած գէշ դաստիարակութիւնն

feront dans la suite tout le genre humain, que deviendront-ils, si les mères les gâtent dès leurs premières années.

Voilà donc les occupations des femmes, qui ne sont guère moins importantes au public que celles des hommes, puisqu'elles ont une maison à régler, un mari à rendre heureux, des enfants à bien élever. Ajoutez que la vertu n'est pas moins pour les femmes que pour les hommes ; sans parler du bien ou du mal qu'elles peuvent faire au public, elles sont la moitié du genre humain, racheté du sang de Jésus-Christ et destiné à la vie éternelle.

Enfin, il faut considérer, outre le bien que font les femmes quand elles sont bien élevées, le mal qu'elles causent dans le monde quand elles manquent d'une éducation qui leur inspire la vertu. Il est constant que la mauvaise éducation des femmes fait plus de mal que celle des hommes, puisque les désordres des hommes viennent souvent et de la mauvaise éducation qu'ils ont reçue de leurs mères, et des passions que d'autres

ե , եւ կամ այն կիրքերը՝ որ ուրիշ կանայք անոնց ջափահասութեան ատենը մտքերնին տպաւորեր են :

Պատմութիւն կարդալու ատեննիս որչափ դաւաճանութիւններ , քանի քանի օրինաց եւ բարուց խանգարմունք , որչափ արիւնահեղ պատերազմներ , քանի նորաձեւութիւններ հաւատոյ դէմ , որչափ տերութեան դէմ սպստամբութիւններ կանանց անկարգութեամբը եղած կը տեսնենք : Բոլոր այս բաներէս յայտնի կը տեսնուի թէ որչափ հարկաւոր է որ աղջիկ տղայք աղեկ կրթուին . տեսնենք ուրեմն թէ ասոր միջոցներն որոնք են :

ԳԼՈՒԽ Բ .

Սովորական դաստիարակութեանց պակասութիւնները :

Աղջիկ տղու մը ձանձրութեան գլխաւոր պատճառը տղիտութիւնն է , որով չգիտեր թէ ինչ բանի հետ զբաղի անմեղաբար : Երբոր բաւական տարիքն առաջ կերթայ ու ինքը դեռ մասնաւոր հաստատուն բանի մը ետեւէ չըլլար , ալ անկեց վերջն ուզենայ նէ ալ չկրնար ըլլալ . վասն զի ախորժակն ալ համարմունքն ալ կը կորսընցընէ այնպիսի բաներու վրայէն : Անկեց ետքը ամեն տեսակ ծանրութիւն իրեն համար ան-

femmes leur ont inspirées dans un âge plus avancé.

Quelles intrigues se présentent à nous dans les histoires, quel renversement des lois et des mœurs, quelles guerres sanglantes, quelles nouveautés contre la religion, quelles révolutions d'État, causés par le dérèglement des femmes ! Voilà ce qui prouve l'importance de bien élever les filles ; cherchons-en les moyens.

CHAPITRE II.

Inconvénients des éducations ordinaires.

L'ignorance d'une fille est cause qu'elle s'ennuie et qu'elle ne sait à quoi s'occuper innocemment. Quand elle est venue jusqu'à un certain âge sans s'appliquer aux choses solides, elle n'en peut avoir ni le goût ni l'estime ; tout ce qui est sérieux lui paraît triste ; tout ce qui demande une attention suivie la fatigue ; la pente aux plaisirs, qui est forte pendant la jeunesse, l'exemple des person-

տանելի բան կերելնայ , ամեն բան որ միակերպ ուշադրութիւն մը կուզէ՝ գինքը կըյոզնեցընէ, զուարճութեանց յօժարութիւնը սրտին մէջ՝ գօրանայով , որ սաստիկ այ կըլլայ երիտասարդութեան ատեն, ու իրենք գիրենք գբօսանաց տուող հասակակիցներուն օրինակն այ տեսնելով՝ կը սկսի բարեկարգ եւ աշխատասէր կեանքէն փախչիլ : Տղայութեան հասակին մէջ անսիրձ ըլլալով ու ձեռքէն այ բան մը չգալով , ջկրնար գործք մը տեսնել իր ծնողացը տունը . սովբեյու այ ետեւէ ջըլլար՝ ինչուան որ մայրը հոգ ջտանի ու ձեռքէն բռնած իրեն ամեն բան մեկիկ մեկիկ ջցուցընէ : Թէ որ հարուստի գաւակ է՝ ձեռագործէ ազատ կըլլայ , ու օրուան մէջ հագիւ մեկ քանի ժամ կաշխատի , այն այ անոր համար կընէ որ ուրիշները կըսեն՝ առանց պատճառը գիտնալու՝ թէ կրնիկ մարդկանց շատ վայելուչ բան է քիչ մը աշխատիլ . բայց ստիկայ շատ անգամ բռնական աշխատանք մը ըլլալով , աղջիկը ոչ երբեք կընայ վարժիլ միակերպ աշխատութեան :

Այն ատենն ինչ կընէ : Մօրը քով կենայ ամենեւին ջուզեր, վասն զի գիտէ թէ անիկայ գինքն ուղղել ուզելով՝ բանի մը աջք ջգոցեր, կըլանդիմանէ գինքը, հետը ձանրութեամբ կըվարուի, խստութիւններ կըբանեցընէ, բոլոր տան հոգն ու աշխատանքը իմ վրաս մնացեր է ըսելով կը գանգատի. ուստի կուզէ որ շողոմարար կանայք ատենն ջորսդին , որ իրեն

nes du même âge qui sont plongées dans l'amusement, tout sert à lui faire craindre une vie réglée et laborieuse. Dans ce premier âge, elle manque d'expérience et d'autorité pour gouverner quelque chose dans la maison de ses parents; elle ne connaît pas même l'importance de s'y appliquer, à moins que sa mère n'ait pris soin de la lui faire remarquer en détail. Si elle est de condition, elle est exempte du travail des mains: elle ne travaillera donc que quelque heure du jour, parce qu'on dit, sans savoir pourquoi, qu'il est honnête aux femmes de travailler; mais souvent ce ne sera qu'une contenance, et elle ne s'accoutumera point à un travail suivi.

En cet état que fera-t-elle? La compagnie d'une mère qui l'observe, qui la gronde, qui croit la bien élever en ne lui pardonnant rien, qui se compose avec elle, qui lui fait essuyer ses humeurs, qui lui paraît toujours chargée de tous les soucis domestiques, la gêne et la rebute; elle a autour d'elle des

հաճոյ ըլլալու համար ցած ու վնասակար մարդա-
հաճութիւններով իր ամեն կամքը կատարեն ու
միշտ իր ուզած բաներուն վրայ խօսին . աստուած-
պաշտութիւնն իրեն երկրորդական գործ մը կը
դառնայ, ու մեկ կանոն մը որ իր ամեն հաճոյիցը
թշնամի է : Ասանկով ինչ բանի ետեւէ պիտի ըլ-
լայ . հարկաւ անօգուտ բաներու : Եւ այս անգոր-
ծութիւնը երթալով կը տիրէ վրան ու անուղղելի
սովորութիւն մը կը դառնայ :

Ասիկայ այնպիսի դատարկութիւն մըն է՝ որուն
գոյացական բաներով լեցուիլը մարդուս ան-
կարելի կերեւնայ . պետք է որ ջնջին բաներով
լեցուի : Այսպիսի անգործութեան մեջ աղջիկ տը-
ղան ինքզինքը բոլորովին ծուլութեան կուտայ , եւ
ծուլութիւնը որ հոգւոյ տկարութիւն մըն է՝ իրեն
անսպառ աղբիւր մը կըլլայ ամեն տեսակ ձանձ-
րութեան : Առողջութեանը համար հարկաւոր եղած
քունեն շատ աւելի կըսկսի քնանալ . այն ջափա-
զանց քնով կը թուլնայ , կըտկարանայ ու մարմնոյ
ամեն հաճոյիցը դիւրանպաց կըլլայ . ընդ հակա-
ռակն ջափաւոր քունը՝ բարեկարգ շարժման հետ
մեկտեղ՝ մարդս գուարթ , ուժով ու առողջ կը
պահէ . եւ ասունք մարմնոյ վրայ տեսնուած ա-
մենեն մեծ կատարելութիւններն են , թող մտքին
վրայ ալ եղած օգուտները : Այս մեղկութիւնը եւ
այս անգործութիւնը տգիտութեան հետ միանալով,
աղջիկ տղուն սրտին մեջ սաստիկ սէր մը կը

femmes flatteuses , qui, cherchant à s'insinuer par des complaisances basses et dangereuses, suivent toutes ses fantaisies et l'entretiennent de tout ce qui peut la dégoûter du bien : la piété lui paraît une occupation languissante et une règle ennemie de tous les plaisirs. A quoi donc s'occupera-t-elle ? à rien d'utile. Cette inapplication se tourne même en habitude incurable.

Cependant voilà un grand vide, qu'on ne peut espérer de remplir de choses solides ; il faut donc que les frivoles prennent la place. Dans cette oisiveté, une fille s'abandonne à sa paresse, et la paresse, qui est une langueur de l'âme, est une source inépuisable d'ennuis. Elle s'accoutume à dormir d'un tiers plus qu'il ne faudrait pour conserver une santé parfaite : ce long sommeil ne sert qu'à l'amollir, qu'à la rendre plus délicate, plus exposée aux révoltes du corps ; au lieu qu'un sommeil médiocre, accompagné d'un exercice réglé, rend une personne gaie, vigoureuse et robuste ; ce qui fait sans doute la véritable perfection du corps, sans compter les avantages que l'esprit en tire. Cette mollesse et cette oisiveté étant jointes à l'ignorance, il en naît une

ձգեն զքօսանքի ու տեսարաններու . նոյնը պատ-
ճառ կրլայ նաեւ անխոհեմ եւ անյագ հե-
տաքրքրութեան :

Սովորաբար կրթուած ու բանի գործի տէր ան-
ձանց հետաքրքրութիւնը ջափաւոր կրլայ . շատ
բան գիտնալնին՝ չգիտցած բաներնուն շատը
արհամարհել կուտայ . կը տեսնեն թէ ճրջափ ան-
օգուտ ու ծաղրական բաներ են անոնք որ
պզտիկ խելքի տէր ու տգետ անձինք մեծ ջան-
քով սովբելու ետեւէ կրթիան :

Ընդ հակառակն անկիրք ու դատարկ աղջկանց
միտքը միշտ բափառական աաղիս անդին կը պտը-
տի : Հետաքրքրութիւննին հաստատուն սնունդ մը
չունենալով՝ ընդունայն ու վտանգաւոր բաներու
ետեւէ կրլայ : Մեջերսն քիչ մը խելք ունեցողնե-
րը իրենք գիրենք մեծ բանի տեղ կը դնեն , ու
կրսկսին իրենց բերեամտութիւնը սնուցանող
գրքեր կարդայ . սաստիկ սեր կըձգեն վիպասանու-
թեանց, կատակերգութիւններու ու շինծու առաս-
պելներու՝ , որ ըստ մեծի մասին անմաքուր սիրոյ
վրայ կրլան : Անկեց վերջը այն շինծու պատմու-
թեանց մեջի դիւցազանց փառաւոր լեզուին ու
խօսակցութիւններուն հետեւելով՝ կը սկսին իրենք
այ անոնց պէս երազներ տեսնել ու խօսիլ , որով
աշխարհիս համար այ անօգուտ անձինք կրլան .

sensibilité pernicieuse pour les divertissements et pour les spectacles ; c'est même ce qui excite une curiosité indiscrete et insatiable.

Les personnes instruites et occupées à des choses sérieuses n'ont d'ordinaire qu'une curiosité médiocre ; ce qu'elles savent leur donne du mépris pour beaucoup de choses qu'elles ignorent ; elles voient l'inutilité et le ridicule de la plupart des choses que les petits esprits, qui ne savent rien et qui n'ont rien à faire, sont empressés d'apprendre.

Au contraire, les filles mal instruites et inappliquées ont une imagination toujours errante. Faute d'aliment solide, leur curiosité se tourne en ardeur vers les objets vains et dangereux. Celles qui ont de l'esprit, s'érigent souvent en précieuses, et lisent tous les livres qui peuvent nourrir leur vanité ; elles se passionnent pour des romans, pour des comédies, pour des récits d'aventures chimériques, où l'amour profane est mêlé. Elles se rendent l'esprit visionnaire, en s'accoutumant au langage magnifique des héros de romans ; elles se gâtent même par là pour le monde ; car tous ces beaux sentiments en l'air, toutes ces passions généreuses, toutes

վասն զի այն անհիմն գեղեցիկ զգացմունքները , այն ազնուական կրքերն ու վիպասանին՝ կարդացողները զուարճացրնելու համար հնարած դիպուածները , ոչ աշխարհիս վրայ իրօք հանդիպած բաներուն բուն պատճառացր հետ նմանութիւն մը ունին , եւ ոչ այն սխալմունքներուն որ մարդս իրեն ձեռք զարկած բաներուն մէջ կրգործէ :

Խեղճ աղջկան միտքը այն գողտր ու զարմանալի բաներով լեցուած, որոց վրայ կարդալու ատեն զմայլերէ, կրգարմանայ, կապշի, չգտնելով աշխարհիս մէջ այնպիսի մարդիկ որ նման ըլլան իր կարդացած դիւցազանցը . կուգեր որ ինքն ալ այն երեւակայեայ իշխանուհիներուն պէս ապրէր որ վիպասանութեանց մէջ միշտ սիրելի , յարգելի ու ամեն բանի անկարօտ կրլլան : Այ ինչ սրտով կրնայ ինքը բողուլ վար իջնալ այն դիւցազնական բարձր աստիճանէն, ու դառնալ տնական մանր մունր բաներու ձեռք զարնել :

Ոմանք իրենց հետաքրքրութիւնը աւելի սուաջ տանելով՝ կըխառնուին նաեւ կրօնքի վերաբերեալ բաներուն , եւ անոնց վրայ կըսկսին վճիռներ տալ՝ թեպէտ եւ ամենեւին կարողութիւն չունենան : Ոմանք ալ որ այնչափ խելք չունին այս տեսակ բաներու հետաքրքրութիւն ընելու , ուրիշ բանի հետաքրքիր կրլլան . սաստիկ փափաք մը կունենան իմանալու թէ արդեօք ինչ կըսուի ,

ces aventures que l'auteur du roman a inventées pour le plaisir, n'ont aucun rapport avec les vrais motifs qui font agir dans le monde et qui décident des affaires, ni avec les mécomptes qu'on trouve dans tout ce qu'on entreprend.

Une pauvre fille, pleine du tendre et du merveilleux qui l'ont charmée dans ses lectures, est étonnée de ne trouver point dans le monde de vrais personnages qui ressemblent à ces héros : elle voudrait vivre comme ces princesses imaginaires, toujours charmantes dans les romans, toujours adorées, toujours au-dessus de tous les besoins. Quel dégoût pour elle de descendre de l'héroïsme jusqu'au plus bas détail du ménage ?

Quelques-unes poussent leur curiosité encore plus loin, et se mêlent de décider sur la religion, quoiqu'elles n'en soient point capables. Mais celles qui n'ont pas assez d'ouverture d'esprit pour ces curiosités en ont d'autres qui leur sont proportionnées : elles veulent ardemment savoir ce qui se dit, ce qui se fait, une chanson, une nouvelle, une in-

ինչ կրչուի , ինչ նոր երգ ելեր է , ինչ լուր կայ ,
ինչ նոր դաւաճանութիւն մը կըսպատմուի . կու-
գեն ոչ մեկը մեկադը իրենց բողբոջ գրեն , իրենք ալ
ուրիշներուն գրուած բողբոջը կարդան . կըբաղ-
ճան որ ամեն բան ըսուի իրենց , ու իրենք ալ ամ-
մեն բան ըսեն . որովհետեւ սնափառ են՝ շա-
տախօս ալ կըլլան . եւ որովհետեւ թեթեւամիտ
ալ են՝ եթէ առաջադրելու ալ ըլլան լոութիւն պա-
հելու՝ թեթեւամտութիւնը թող չխտար իրենց :

ՓԼՈՒԽ Գ .

Դաստիարակութեան առաջին հիմունքն որմնք են :

Այս ամեն ջարեաց դարման ընելու համար պէտք
է որ աղջիկ տղոց դաստիարակութիւնը ըստ կարի
պղտիկուց սկսի : Եւ սակայն շատ անգամ աղջիկ
տղոց տղայական հասակին կրթութիւնը անխոհեմ՝
երբեմն ալ անկարգ կանանց ձեռքը կըձգուի , թե-
պէտեւ այն հասակին մեջ ամեն բան անոնց վրայ
խորունկ տպաւորութիւն կընէ ու գրեթէ բոլոր
կեանքերնուն մեջ մտքերնէն չելլեր :

Տղայքը դեռ աղեկ մը լեզու չելած՝ սկսելու է
զանոնք կրթել : Թերեւս ոմանց ջափագանց :

trigue, recevoir des lettres, lire celles que les autres reçoivent; elles veulent qu'on leur dise tout, et elles veulent aussi tout dire; elles sont vaines, et la vanité fait parler beaucoup; elles sont légères, et la légèreté empêche les réflexions qui feraient souvent garder le silence.

CHAPITRE III.

Quels sont les premiers fondements de l'éducation.

Pour remédier à tous ces maux, c'est un grand avantage que de pouvoir commencer l'éducation des filles dès leur plus tendre enfance. Ce premier âge, qu'on abandonne à des femmes indiscrètes et quelquefois déréglées, est pourtant celui où se font les impressions les plus profondes, et qui, par conséquent, a un grand rapport à tout le reste de la vie.

Avant que les enfants sachent entièrement parler, on peut les préparer à l'instruction.

երեւնայ ըսածս . բայց թող անոնք՝ լեզու չելած տղուն ըրած գործողութիւնները մտածեն , որ ինչպէս շուտով կըսովրի լեզու մը ու այնպէս աղէկ ալ կըսկսի խօսիլ , որ խելացի մարդիկ իրենց հասուն խելքովն ու շատ աշխատութեամբ սովորած հին լեզուներն այնպէս չեն կրնար խօսիլ : Բայց լեզու սովորիչն ինչ բան է : Լեզու սովորելու համար բաւական չէ որ մեկուն յիշողութիւնը բառերով լեցուի . հապա ինչպէս որ սուրբն Օգոստինոս ալ կըսէ (1) , պէտք է նաեւ իւրաքանչիւր բառերուն առանձին նշանակութիւնը դիտել : Տղան , կըսէ , իր պոռայուն ու խաղերուն մեջը կըդիտէ թէ իւրաքանչիւր բառ ինչ բանի նշան է , եւ այս դիտողութիւնը երբեմն մարմնոց բնական շարժմունքը մտածելով կընէ որ իրեն կըդպչին , կամ թէ որ բանին վրայ որ կըխօսուի գանոնք կը ցուցընեն . երբեմն ալ նոյն բանը նշանակող բառը շատ անգամ լսելով : Իրաւ է որ տղոց ըդեղին կազմութիւնը շատ դիւրութիւն կուտայ այս ամեն գաղափարները մտքերնուն մեջ տպաւորելու , եւ սակայն որչափ ուշադրութիւն ու մտաց արթնութիւն պէտք է գանոնք որոշելու ու իւրաքանչիւրն իր առարկային հետ յարմարցընելու համար :

(1) Խոստով . Գիրք Ա . Գլ . Ը :

On trouvera peut-être que j'en dis trop; mais on n'a qu'à considérer ce que fait l'enfant qui ne parle pas encore; il apprend une langue qu'il parlera bientôt plus exactement que les savants ne sauraient parler les langues mortes qu'ils ont étudiées avec tant de travail dans l'âge le plus mûr. Mais qu'est-ce qu'apprendre une langue? Ce n'est pas seulement mettre dans sa mémoire un grand nombre de mots; c'est encore, dit saint Augustin (1), observer le sens de chacun de ces mots en particulier. L'enfant, dit-il, parmi ses cris et ses jeux, remarque de quel objet chaque parole est le signe: il le fait, tantôt en considérant les mouvements naturels des corps qui touchent ou qui montrent les objets dont on parle, tantôt étant frappé par la fréquente répétition du même mot pour signifier le même objet. Il est vrai que le tempérament du cerveau des enfants leur donne une admirable facilité pour l'impression de toutes ces images: mais quelle attention d'esprit ne faut-il pas pour les discerner et pour les attacher chacune à son objet?

(1) *Confess.* lib. I, cap. VIII.

Այս ալ աղեկ մտածե թե տղայք ինչպէս իրենց պզտիկութեան ատենէն, երբոր մեկը հետերնին քաղցրութեամբ վարուի՝ զանիկայ կուգեն, իսկ ով որ վրանին բռնութիւն մը կընէ՝ անկեց կը խորշին կը փախչին. ինչպէս գիտեն թե ուզած բաներնին առնելու համար երբ պետք է ճըւայ կանչել եւ երբ ձայն ջհանել, եւ որչափ վարպետութիւն ներու նախանձներ ունին : Տեսայ, կըսէ սուրբն Օգոստինոս (1), մեկ նախանձոտ տղայ մը որ դեռ լեզու ալ չէր ելած, ինչպէս երեսին գոյնը նետած ու աչքերը կրակ դարձած կը նայէր իր հետը մեկանդ կար ծծող տղուն վրայ :

Ուրեմն ասանկ պզտիկութեան մեջ ալ տղայք մարդուս կարծածէն աւելի բան գիտեն. անանկ է նե կրնաս զանազան խօսքերով ու շարժուածքներով վրանին յօժարութիւն մը ձգել՝ որ իրենց տեսած համեատ ու առաքինի մարդկանցը հետ աւելի ուզենան կենայ, քան թե անխելք մարդկամց հետ՝ որոց վրայ աւելի դիւրաւ ալ կրնան սեր ձգել. ուստի կրնաս դեմքդ այլայլելով ու ձայնիդ եղանակը փոխելով ձեւացրնել իրենց թե բարկացած եւ կամ ուրիշ որ եւ իցէ անկարգութեան մեջ եղած մարդիկն ինչպէս կընեն, ու անոնցմէ զգուեցրնել գիրենք. ետքը ձայնիդ եղանակն

(1) Խոստով. Գիրք Ա. Գլ. Է. 1. III. 225 (1)

Considérez encore combien, dès cet âge, les enfants cherchent ceux qui les flattent, et fuyent ceux qui les contraignent; combien ils savent crier ou se taire pour avoir ce qu'ils souhaitent; combien ils ont déjà d'artifice et de jalousie. J'ai vu, dit saint Augustin (1), un enfant jaloux; il ne savait pas encore parler; et déjà, avec un visage pâle et des yeux irrités, il regardait l'enfant qui tétait avec lui.

On peut donc compter que les enfants connaissent dès lors plus qu'on ne s'imagine d'ordinaire: ainsi vous pouvez leur donner, par des paroles qui seront aidées par des tons et des gestes, l'inclination d'être avec les personnes honnêtes et vertueuses qu'il voient, plutôt qu'avec d'autres personnes déraisonnables qu'ils seraient en danger d'aimer: ainsi vous pouvez encore, par les différents airs de votre visage et par le ton de votre voix, leur représenter avec horreur les gens qu'ils ont vus en colère ou dans quelque autre dérèglement, et prendre les tons les

(1) *Confess.* lib. I, cap. vii.

անուշցընելով , երեսոյ գուարրացընելով ու հաւնելու կերպով սկսիս ձեւացընել իրենց տեսած խելացի ու համեստ մարդկանց գործքերը :

Այս մանր բաները մեծամեծ բաներու տեղ չեն դներ . սակայն ասոնք այնպիսի նախակրթական սկզբունքներ են , որ պէտք չէ արհամարհել . եւ տղայքը պզտիկուց սասանկ հեռաւոր բաներով զգուշացընելն անկարծելի հետեւանքներ կունենայ , եւ անոնցմով շատ կը դիւրանայ դաստիարակութիւնը :

Թէ որ մեկը տարակուսի թէ արդեօք իրաւցընէ տղայական նախապաշարմունքները տղոց մեծնայէն վերջն ալ իրենց վրայ կերելնամն թէ չէ , թող մէյմը իր վրայ նայի թէ տղայութեան ատեն սիրած բաներուն յիշատակն ինչպէս մտքին մեջ դեռ անուշ ու կենդանի է՝ նաեւ տարիքն առած ժամանակը : Թէ որ տղայքը սուտ խպըլիկներով , ուրուականներով ջվախցընէին , որով փափուկ ուղեղնին ալ սաստիկ ցնցմամբ այլայլելով կը տկարանայ , թէ որ չթողուին որ անոնց դայեկացը խելքին փչած ամեն բաներուն հետեւին տղայք , անոնց սիրածը սիրեն եւ ատածն ատեն , հասլա ջանային միշտ անոնց սիրելի ընել բարին , ու չարն ատելի , վերջն ալ զանոնք ամեն տեսակ առաքինութեան կրթելու համար շատ դժուարութիւն չէին քաշեր : Ընդ հակառակն կըսովրեցընեն տղուն որ սեւեր հագած քահանայ մը տեսնէ՝ նէ՝

plus doux avec le visage le plus serein, pour leur représenter avec admiration ce qu'ils ont vu faire de sage et de modeste.

Je ne donne pas ces petites choses pour grandes; mais enfin ces dispositions éloignées sont des commencements qu'il ne faut pas négliger, et cette manière de prévenir de loin les enfants a des suites insensibles qui facilitent l'éducation.

Si on doute encore du pouvoir que ces premiers préjugés de l'enfance ont sur les hommes, on n'a qu'à voir combien le souvenir des choses qu'on a aimées dans l'enfance est encore vif et touchant dans un âge avancé. Si, au lieu de donner aux enfants de vaines craintes des fantômes et des esprits, qui ne font qu'affaiblir par de trop grands ébranlement leur cerveau encore tendre; si, au lieu de les laisser suivre toutes les imaginations de leurs nourrices pour les choses qu'ils doivent aimer ou fuir, on s'attachait à leur donner toujours une idée agréable du bien et une idée affreuse du mal; cette prévention leur faciliterait beaucoup dans la suite la pratique de toutes les vertus. Au contraire, on leur fait craindre un

վախնայ, մահուան անուան անոր համար միայն կրչիշեն՝ որ տղուն վրայ սոսկում բերե . կը պատմեն անոր քե մեռելները գիշեր ստեմ կելլեն կը քայեն ահուելի կերպարանքներով . սասակով տղան կրչայ տկար , վախկոտ , ողորմելի . եւ մեյմը որ այս բաներով միտքը պաշարուի, այ անկեց ետքը ջկրնար աղեկ բաներու ետեւէ ըլլայ :

Շատ հարկաւոր է հոգ ունենայ պզտիկուց տղուն ստողջութեանը վրայ . անոր արիւնը բարեխառն ու հանդարտ պահելու համար պետք է կերակուրներու մեջ ընտրութիւն ընել , ու ջանալու է որ որջափ կարելի է պարզ ու կանոնաւոր կեանք մը ունենայ . այսինքն ամեն օր որոշեալ ժամանակ մը ուտե կերակուրը, եւ այն ժամանակն դուրս ամենեւին բան չուտե . որպէս զի առջի կերածը դեռ ջմարսած՝ ստամոքսը կրկին ջժանրանայ . շատ համեղ բաներ չուտե , որպէս զի սաստիկ ախորժեղուն՝ ջափագանց այ չուտե, ուսնով գգուելի ջղառնան իրեն մեկայ առողջարար կերակուրները . ամենեւին պետք չէ սողելը խիստ շատ տեսակ բաներ հանել . վասն զի ետեւէ ետեւ եկած գանագան կերակուրները մարդուս ախորժակը կը գրգռեն՝ նաեւ փորը կշտանայեն ետքը :

Մեկ հարկաւոր բանն այ է սպասել որ տղուն գործարանները հաստատուին . ուստի պետք չէ

prêtre vêtu de noir, on ne leur parle de la mort que pour les effrayer ; on leur raconte que les morts reviennent la nuit sous des figures hideuses : tout cela n'aboutit qu'à rendre une âme faible et timide, qu'à la préoccuper contre les meilleures choses.

Ce qui est le plus utile dans les premières années de l'enfance, c'est de ménager la santé de l'enfant, de tâcher de lui faire un sang doux par le choix des aliments et par un régime de vie simple ; c'est de régler ses repas, en sorte qu'il mange toujours à peu près aux mêmes heures ; qu'il mange assez souvent à proportion de son besoin ; qu'il ne mange pas hors de son repas, parce que c'est surcharger l'estomac pendant que la digestion n'est pas finie ; qu'il ne mange rien de haut goût qui l'excite à manger au delà de son besoin et qui le dégoûte des aliments plus convenables à sa santé ; qu'enfin on ne lui serve pas trop de choses différentes, car la variété des viandes qui viennent l'une après l'autre soutient l'appétit après que le vrai besoin de manger est fini.

Ce qu'il y a encore de très-important, c'est de laisser affermir les organes en ne pressant

աստիկ արտորայ տղուն բան սովրեցրնելու .
զգուշանայու է այն ամեն բաներէն որ կերպով մը
կրնան բորբոքել տղուն կրքերը . եւ որպէս զի
չսովրի ամեն խելքին եկածն ուզելու , կամաց
կամաց վարժեցրնելու է զինքը՝ ետ կենայու չափե
դուրս սիրած բաներէն :

Որչափ ալ տղու մը բնաւորութիւնն աղել
չըլլայ , ասանկով կրնայ մեկը դիւրաւ գանիկայ
հլու , համբերող , դիմացկուն , ուրախ եւ հան-
դարտ ընել . իսկ թէ որ պզտիկութեան ասեն վրան
հոգ չտարուի , բոլոր կենացը մեջ համարձակ ,
կրակոտ ու անհանդարտ կըլլայ . արիւնը կեփի ,
գեշ սովորութիւններ կըստանայ , ու քանի որ
մարմինը փափուկ է ու հոգին մասնաւոր բանի
մը վրայ սեր չէ ձգած , դեպ ի չարը կերթայ . ա-
սանկով կարծես թէ ախոր իրեն համար նոր տե-
սակ սկզբնական մեղք մը կը դառնայ , եւ մեծնա-
լէն ետեւ հազարաւոր անկարգութեանց աղբիւր :

Երբոր քիչ մը սկսի տարիքն առաջ երթայ ու
խելքը բացուի , պետք է իրեն այն տեսակ խօս-
քեր գրուցել , որ անոնցմով ճշմարտութիւնը
սիրելի ըլլայ իրեն ու ամեն տեսակ կեղծաւորու-
թիւնը ատելի : Ուստի ամենեւին պետք չէ զինքը
հանդարտեցրնելու կամ բանի մը համոզելու հա-
մար սուտ բաներ խոստանալ կամ ըսել . վասն զի
անով խորամանկութիւն կը սովրի ու յաւիտեան
չմոռնար . հապա պետք է որչափ կարելի է իրա-
ւունքով վարուիլ հետը :

point l'instruction, d'éviter tout ce qui peut allumer les passions, d'accoutumer doucement l'enfant à être privé des choses pour lesquelles il a témoigné trop d'ardeur, afin qu'il n'espère jamais d'obtenir les choses qu'il désire.

Si peu que le naturel des enfants soit bon, on peut les rendre ainsi dociles, patients, fermes, gais et tranquilles : au lieu que si on néglige ce premier âge, ils y deviennent ardents et inquiets pour toute leur vie; leur sang se brûle; les habitudes se forment; le corps, encore tendre, l'âme, qui n'a encore aucune pente vers aucun objet, se plie vers le mal; il se fait en eux une espèce de second péché originel, qui est la source de mille désordres quand ils sont plus grands.

Dès qu'ils sont dans un âge plus avancé, où leur raison est toute développée, il faut que toutes les paroles qu'on leur dit servent à leur faire aimer la vérité et à leur inspirer le mépris de toute dissimulation. Ainsi on ne doit jamais se servir d'aucune feinte pour les apaiser ou pour leur persuader ce qu'on veut; par là on leur enseigne la finesse, qu'ils n'oublient jamais; il faut les mener par la raison autant qu'on peut.

Բայց քիչ մըն ալ մօտեն քննենք տոոց վիճակը , որպէս զի անոնց հարկաւոր եղած մանր բաներն ալ կարենանք տեսնել : Տոոց ուղեղը կակուղ է , եւ օրէ օր կը պնդանայ . իսկ մտքերնին բան մը չգիտեր ու ամեն բան իրեն նոր կուգայ : Այս ուղեղին կակողութեանը պատճառաւ ամեն բան մտքերնուն մեջ դիւրաւ կը տպաւորուի , եւ ամեն բան նոր ու զարմանալի երեւնալով տոոուն՝ աւելի հետաքրքիր ալ կըլլայ : Ուղեղին այս խոնաւութիւնն ու կակողութիւնը սաստիկ տաքութեան հետ միանալով՝ շարունակ գինքը շարժման մեջ կըլսահե . եւ այս է ահա տոոց անհանդարտութեան պատճառը՝ որ ամենեւին ջէն կրնար մտքերնին բանի մը վրայ կեցընել , եւ ոչ ալ մարմնով մեկ տեղ մը անշարժ կենալ :

Ուրիշ կողմանէ տղայք իրենք իրենցմէ բան մը մտածելու . կամ ընկու կարողութիւն չունենալով , ամեն բան կըդիտեն ու քիչ կը խօսին՝ թէ որ գիշենք ուրիշները չվարժեցընեն շատ խօսելու . եւ այս բանէս է որ մասնաւոր կերպով զգուշանալու է : Շատ անգամ մարդիկ տեսքով տղայքն իրենց գուարճութեան նիւթ ընելով՝ կըվարժեցընեն գանոնք մտքերնին եկածը դուրս տալու եւ աղէկ չգիտցած բաներնուն վրայ խօսելու . ասով տոոց բոլոր կենացը մեջ բնութիւն կըդառնայ իրենց չգիտցած բաներուն վրայ մեկէն դատաստան ընել , եւ որոշ չգիտցած բաներուն վրայ խօսիլ , որ խելքի

Mais examinons de plus près l'état des enfants, pour voir plus en détail ce qui leur convient. La substance de leur cerveau est molle, et elle se durcit tous les jours; pour leur esprit, il ne sait rien, tout lui est nouveau. Cette mollesse du cerveau fait que tout s'y imprime facilement, et la surprise de la nouveauté fait qu'ils admirent aisément et qu'ils sont fort curieux. Il est vrai aussi que cette humidité et cette mollesse du cerveau, jointes à une grande chaleur, lui donnent un mouvement facile et continuel. De là vient cette agitation des enfants, qui ne peuvent arrêter leur esprit à aucun objet, non plus que leur corps en aucun lieu.

D'un autre côté, les enfants ne sachant encore rien penser ni faire d'eux-mêmes, ils remarquent tout; et ils parlent peu, si on ne les accoutume à parler beaucoup, et c'est de quoi il faut bien se garder. Souvent le plaisir qu'on veut tirer des jolis enfants les gâte; on les accoutume à hasarder tout ce qui leur vient à l'esprit, et à parler des choses dont ils n'ont pas encore de connaissances distinctes : il leur en reste toute leur vie l'habitude de juger avec précipitation, et de dire des choses dont ils n'ont point d'idées claires; ce

պակասութեան ու գեշ բնաւորութեան նշան է :

Այսպէս տղոցմով գուարճանայն ուրիշ վնաս մըն ալ ունի . տղայն կրտեսնէ որ մարդիկ իրեն վրայ սէր կըցուցընեն , ամեն ըրածը կըդիտեն ու ըսածներուն սիրով մտիկ կընեն , կըսկսի կարծել թէ ալ բոլոր աշխարհս իրեն վրայ պիտի մտածէ ու իրեն վրայ միայն պիտի խօսի :

Քանի որ այն հասակին մեջ մեկէն մեկայէն գովասանք կըլսէ տղայն ու ամեն ուզածը կըլլայ , հարկաւ մտքին մեջ մեծ մեծ բաներ կըդնէ , եւ այն ատենէն կըսկսի անբիւ անհամար բաներու մեջ ինքը գինքը խաբել : Տղայք տեսեր եմ որ երկու հոգւոյ ծածուկ խօսիլը տեսնելնուն պէս կը կարծէին թէ խօսքն իրենց վրայ է . որովհետեւ շատ անգամ իրենց վրայ ալ ծածուկ խօսակցութիւն եղած էր , մտքերնին ալ դրած էին թէ իրենց վրայ ամեն բան խելքէ դուրս ու գարմանայի է : Ուստի պէտք է տղոց վրայ հոգ ընել , բայց գգուշանայու է որ մտքերնին ջղնեն թէ ուրիշներն իրենց վրայ շատ կը մտածեն . հասկըցուր տղուն թէ վրան հոգ ընողները չէ թէ անոր համար կընեն որ իր խելքին գմայլած են , հապա պարզ ի սիրոյ , եւ պակասութիւնները շտկելու համար : Բաւական է որ բնական կերպով պատահած առիթներով քիչ քիչ կըթես տղայն , ու թէ որ կարենաս ալ տղուն խելքը բանալ՝ առանց գինքը նեղելու :

qui fait un très-mauvais caractère d'esprit.

Ce plaisir qu'on veut tirer des enfants produit encore un effet pernicieux ; ils aperçoivent qu'on les regarde avec complaisance , qu'on observe tout ce qu'ils font, qu'on les écoute avec plaisir ; par là ils s'accoutument à croire que le monde sera toujours occupé d'eux.

Pendant cet âge où l'on est applaudi et où l'on n'a point encore éprouvé la contradiction, on conçoit des espérances chimériques qui préparent des mécomptes infinis pour toute la vie. J'ai vu des enfants qui croyaient qu'on parlait d'eux toutes les fois qu'on parlait en secret, parce qu'ils avaient remarqué qu'on l'avait fait souvent : ils s'imaginaient n'avoir rien en eux que d'extraordinaire et d'admirable. Il faut donc prendre soin des enfants, sans laisser voir qu'on pense beaucoup à eux. Montrez-leur que c'est par amitié et par le besoin où ils sont d'être redressés que vous êtes attentif à leur conduite, et non par l'admiration de leur esprit. Contentez-vous de les former peu à peu selon les occasions qui viennent naturellement : quand même vous pourriez avancer beaucoup l'esprit d'un enfant sans le presser, vous de-

պետք չէ ընես . վասն զի աւելի են այնպիսի
ատենէ դուրս տրուած կրթութեան վնասները , որ
են ինքնահաւանութիւն ու գոռոզութիւն , քան թէ
անկէց յուսայու օգուտները :

Բնութեան ետեւէն երբայո՞վ՝ անոր ձեռքեղ
եկած օգնութիւնն ըրէ , այն բաւական է : Տղայք
քիչ բան գիտեն , անոր համար պետք չէ շատ
յորդորել գիրենք որ խօսին . բայց շատ բան
չգիտնալնուն համար՝ շատ ալ հարցմունքներ
կրնեն : Ամենուն ալ պետք է համառօտ ու ճիշդ
կերպով պատասխանը տալ . երբեմն ալ տարա-
կոյսնին լուծելու ատեն մեկ քանի պզտիկ նմա-
նութիւններ բերելու է՝ որպէս զի ըսուած
բանը դիւրաւ ու պայծառ ըմբռնեն : Թէ որ բանի
մը վրայ առանց աղեկ գիտնալու դատաստան ու-
զեն ընել , առանց գիրենք կոպտութեամբ ամըջ-
ցընելու , պետք է քիչ մը նեղը խորել՝ նոր տա-
րակոյս մը հանելով , որպէս զի իրենց սխալ-
մունքը հասկընան . վերջը իմացընելու է իրենց՝ ոչ
թէ պարզ գովեստով , հապա նաեւ հաճոյական
վարձատրութեամբ մը , թէ մարդիկ այն ատենն
աւելի համարմունք կառնեն ու կըգովեն գիրենք՝
երբոր չգիտցած բաներնուն վրայ տարակուսին ,
եւ ուրիշի հարցընեն , քան թէ երբոր ամեն բա-
նի վրայ գիտցողի պէս վճիռներ տան : Ահա այս
կերպով միայն կրնայ մարդ քաղաքավարութեամբ
իրենց սիրելի ընել ճշմարիտ համեստութիւնն ու

vriez craindre de le faire ; car le danger de la vanité et de la présomption est toujours plus grand que le fruit de ces éducations prématurées qui font tant de bruit.

Il faut se contenter de suivre et d'aider la nature. Les enfants savent peu, il ne faut pas les exciter à parler ; mais comme ils ignorent beaucoup de choses, ils ont beaucoup de questions à faire : aussi en font-ils beaucoup. Il suffit de leur répondre précisément et d'ajouter quelquefois certaines petites comparaisons pour rendre plus sensibles les éclaircissements qu'on doit leur donner. S'ils jugent de quelque chose sans le bien savoir, il faut les embarrasser par quelque question nouvelle, pour leur faire sentir leur faute, sans les confondre rudement. En même temps il faut leur faire apercevoir, non par des louanges vagues, mais par quelque marque effective d'estime, qu'on les approuve bien plus quand ils doutent et qu'ils demandent ce qu'ils ne savent pas, que quand ils décident le mieux. C'est le vrai moyen de mettre dans leur esprit, avec beaucoup de politesse, une modestie véritable et un grand mépris pour les contestations qui sont si ordinaires aux jeunes personnes peu éclairées.

արհամարհելի ամեն տեսակ վիճարանութիւնները , որ քիչ բան գիտցող ու անկիրթ տղոց շատ սովորական պակասութիւն է :

Երբոր կրսկսի տղոց միտքը բացուիլ , գիրենք ինքնահաւանութենէ ազատ պահելու համար՝ այս փորձերս ընելու է : Կրտեսնէք , ըսելու է իրենց , որ հիմայ անցած տարուրնէ աւելի բան գիտէք . ասկեց մեկ տարի վերջն այ բաներ պիտի գիտնաւք որ հիմայ չէք կրնար գիտնալ : Թէ որ անցած տարի ուզէիք դատաստան ընել հիմակուան գիտցած բաներնուդ վրայ , ծուռ դատաստան ըրած կըլլայիք : Եւ ինչպէս որ այն ատենը ձեզի չէր վայլեր որ ձեր կարողութենէն վեր եղած բաներն ուզէիք գիտնալ , նոյնպէս այ հիմայ թէ որ ետքի սովրելու բաներնիդ հիմակուրնէ ուզէք իմանալ , օր կուգայ որ պիտի տեսնէք թէ ըրած դատաստաննիդ որչափ անկատար է եղեր : Ուրեմն նայեցէք որ տարիքնին առած մարդկանց ըսածին մտիկ ընէք . վասն զի անոնք այնպէս դատաստան կրնեն ամեն բանի վրայ՝ ինչպէս որ դուք ալ պիտի ընէք երբոր անոնց հասակն ու փորձառութիւնն ունենաք :

Տղոց հետաքրքրութիւնը այնպիսի բնական յօժարութիւն մըն է , որ կարծես թէ միշտ կրթութեան առջեւն կերթայ . ուստի նայէ որ որչափ կարելի է անկեց օգուտ քաղես : Զոր օրինակ , քաղքէն

Dès qu'il paraît que leur raison a fait quelque progrès, il faut se servir de cette expérience pour les prémunir contre la présomption. Vous voyez, direz-vous, que vous êtes plus raisonnable maintenant que vous ne l'étiez l'année passée ; dans un an vous verrez encore des choses que vous n'êtes pas capable de voir aujourd'hui. Si, l'année passée, vous aviez voulu juger des choses que vous savez maintenant, et que vous ignoriez alors, vous en auriez mal jugé. Vous auriez eu grand tort de prétendre savoir ce qui était au delà de votre portée. Il en est de même aujourd'hui des choses qui vous restent à connaître : vous verrez un jour combien vos jugements présents sont imparfaits ; cependant fiez-vous aux conseils des personnes qui jugent comme vous jugerez vous-même quand vous aurez leur âge et leur expérience.

La curiosité des enfants est un penchant de la nature, qui va comme au-devant de l'instruction : ne manquez pas d'en profiter. Par exemple, à la campagne ils voient un mou-

դուրս ջաղացք մը կրտսնեն , ու ինչ ըլլալը կուզեն իմանալ . պէտք է ըսես իրենց թէ մարդուս ապրուստին համար հացն ինչպէս կը շինուի : Յորեն հնձողներ կը տեսնեն . պէտք է ըսես թէ ինչ բան է անոնց ըրածը , ցորենն ինչպէս կը ցանուի , ու ինչպէս հողին տակը կը բազմանայ : Քաղքին մէջ կրտսնեն խանութներ , որոց մէջ մարդիկ զանազան արուեստներ կըբանին , կամ այլեւայլ բաներ կը ծախեն : Ամենեւին պէտք չէ նեղանալ անոնց ըրած հարցմունքներուն վրայ . ասոնք այնպիսի առիթներ են որ բնութիւնը կըպատրաստէ՝ որպէս զի տղոց տալու կըթուրիւնդ քեզի դիւրացընեն . այնպէս ցուցուր թէ իրենց ըրած հարցմունքներէն շատ կախորժիս . անով իրենց կամաց կամաց կըսովբեցընես թէ ինչպէս կըճարեն մարդիկ իրենց հարկաւոր եղած բաները , ու առուտուրն ինչպէս կըլլայ : Ասանկով քիչ քիչ , առանց մասնաւոր ուսմունքի կիմանան թէ իրենց հարկաւոր եղած բաներուն աղէկներն ինչ կերպով կըլլուին , ու անոնց իւրաքանչիւրն ինչ կարծէ , որ այս տեղեկութիւնը տնտեսութեան ու խնայութեան համար շատ հարկաւոր բան է : Այս տեղեկութիւնները թեպէտեւ ամենուն հարկաւոր են՝ առուտուրի մէջ ջիւարուելու համար , բայց մասնաւոր կերպով աղջիկ տղոց :

lin, et ils veulent savoir ce que c'est : il faut leur montrer comment se prépare l'aliment qui nourrit l'homme. Ils aperçoivent des moissonneurs, et il faut leur expliquer ce qu'ils font, comment est-ce qu'on sème le blé, et comment il se multiplie dans la terre. A la ville ils voient des boutiques où s'exercent plusieurs arts, et où l'on vend diverses marchandises. Il ne faut jamais être importuné de leurs demandes ; ce sont des ouvertures que la nature vous offre pour faciliter l'instruction : témoignez y prendre plaisir ; par là vous leur enseignerez insensiblement comment se font toutes les choses qui servent à l'homme, et sur lesquelles roule le commerce. Peu à peu, et sans étude particulière, ils connaîtront la bonne manière de faire toutes ces choses qui sont de leur usage, et le juste prix de chacune, ce qui est le vrai fond de l'économie. Ces connaissances, qui ne doivent être méprisées de personne, puisque tout le monde a besoin de ne se pas laisser tromper dans sa dépense, sont principalement nécessaires aux filles.

ամէլ ինչ
ժամանակ
զօնական
օր արարի

ԳԼՈՒԽ Դ.

Կար չի թուի
որ անոնք
որոնք ինչ
հարկաւոր
հարկաւոր

Թե ինչպէս զգուշանալու ե որ տղայք իրենց ամեն տեսածին ջիւտելին :

Տղայք, տգետ ու մտքերնին պարապ ըլլալով, ու ամենեւին մասնաւոր բնաւորութիւն մը ջուրնեւալով, պատրաստ են ամեն տեսած բաներնուն մեկէն հետեւելու: Ասոր համար իրենց միշտ բարի օրինակներ տալը շատ հարկաւոր է: Պետք է այն մարդկանց հետ միայն շատ տեսնուին՝ որոնց հետեւելու ըլլան նե օգուտ տեսնեն. բայց որովհետեւ որչափ ալ մեկը զգուշութիւն ընէ, անկարելի է որ անոնք շատ անկարգ բաներ ալ ջտեսնեն, որչափ կարելի է առաջուց պետք է իրենց իմացընել մոյլ ու անխելք մարդկանց գործքերը՝ որոնցմով անոնք ամենուն առջեւ համարմունքնին կորսընցուցած՝ մեկ ստրկի եղեր է անուննին. ցուցընելու է թէ որչափ այսպիսիներն արհամարհուած են, ու արժանի ալ են արհամարհուելու. եւ թէ որչափ ողորմելի է այն մարդն որ ինքզինքը իր կրիցը ձեռքը կրմատնէ ու միտքն անկիրթ կըրթողու. եւ ահա այսպէս կրնայ մարդ առանց տղոցը զուրիշները ծաղըր ընել սովբեցընելու՝ անոնց ախորժակը կրթել ու հասկըցընել իրենց թէ

CHAPITRE IV.

Imitation à craindre.

L'ignorance des enfants, dans le cerveau desquels rien n'est encore imprimé, et qui n'ont aucune habitude, les rend souples et enclins à imiter tout ce qu'ils voient. C'est pourquoi il est capital de ne leur offrir que de bons modèles. Il ne faut laisser approcher d'eux que des gens dont les exemples soient utiles à suivre; mais, comme il n'est pas possible qu'ils ne voient, malgré les précautions qu'on prend, beaucoup de choses irrégulières, il faut leur faire remarquer de bonne heure l'impertinence de certaines personnes vicieuses et déraisonnables, sur la réputation desquelles il n'y a rien à ménager : il faut leur montrer combien on est méprisé et digne de l'être, combien on est misérable, quand on s'abandonne à ses passions et qu'on ne cultive point sa raison. On peut ainsi, sans les accoutumer à la moquerie, leur former le goût et les rendre sensibles aux vraies

իրաւցընէ որոնք են բուն վայելուչ ու հետեւելու
բաները : Պէտք ալ չէ այնչափ բարակ մտածել որ
չըլլայ թէ այս բաներով տոնոց աչքը բացուի , ու
սկսին անկէց վերջը իրենց մեծերուն պակասու-
թիւնն ալ տեսնել . վասն զի ոչ միայն անկարելի
բան է , այլ եւ ամենեւին արդարացի չէ որ տոյսք
այսպիսի պատճառի համար տգետ մնան այս
ճշմարիտ կանոններուն . իսկ եթէ կուգես որ ի-
րենց պարտքն դուրս չեյլեն , մէկ հատիկ ճամ-
բան այս է որ համոզես զիրենք թէ մարդս
պէտք է որ ուրիշին պակասութեանցը համբերէ ,
ու քերականութեամբ չդատէ անոնց ըրածը , որ
միշտ եղածն աւելի մեծ կերելնան , եւ կրնան
բարի մտքով եղած ըլլալ . եւ թէ աշխարհիս վրայ
ամենեւին կատարեալ բան մը չըլլալուն համար՝
պէտք է որ մարդս քիչ անկատարութիւն ունե-
ցողներուն վրայ մեծ համարում ունենայ : Եւ թէ-
պէտ այս տեսակ խրատները պէտք է վերջին
հարկաւորութեան համար պահել , սակայն նոյն
սկզբունքները լաւ է իրենց միտքն առաջուց
տպաւորել եւ զգուշացընել որ ամէն տեսած գեշ
բաներնուն չհետեւին :

Սաստիկ արգիլելու է տոնոց որ ուրիշի ձեւը չը-
նեն . վասն զի այսպիսի ծաղրական ու կատակ-
երգական կերպերը ցած ու անվայել բաներ են
համեստ մարդու . շատ ալ վախնայու է որ չըլլայ
թէ տոյսք այն կերպերը սովորին . վասն զի իրենց

bienséances. Il ne faut pas même s'abstenir de les prévenir en général sur certains défauts, quoiqu'on puisse craindre de leur ouvrir par là les yeux sur les faiblesses des gens qu'ils doivent respecter ; car, outre qu'on ne doit pas espérer et qu'il n'est point juste de les entretenir dans l'ignorance des véritables règles là-dessus, d'ailleurs le plus sûr moyen de les tenir dans leur devoir est de leur persuader qu'il faut supporter les défauts d'autrui, qu'on ne doit pas en juger légèrement, qu'ils paraissent souvent plus grands qu'ils ne sont, qu'ils sont réparés par des qualités avantageuses, et que, rien n'étant parfait sur la terre, on doit admirer ce qui a le moins d'imperfection ; enfin, quoiqu'il faille réserver de telles instructions pour l'extrémité, il faut pourtant leur donner les vrais principes et les préserver d'imiter tout le mal qu'ils ont devant les yeux.

Il faut aussi les empêcher de contrefaire les gens ridicules ; car ces manières moqueuses et comédiennes ont quelque chose de bas et de contraire aux sentiments honnêtes : il est à craindre que les enfants ne les prennent,

երեւակայութիւնը տաք ու մարմինը դիւրադարձ ըլլալով, ու այս տեսակ բաներէն բնական գուարճութիւն մըն ալ զգալով, դիւրաւ ամէն տեսակ ձեւ կը սովորին որ իրենց ուզած ծաղրածութիւնները ձեւացընեն :

Տղոց այս ուրիշի նմանելու յօժարութիւնն իրենց անթիւ ջարեաց պատճառ կըլլայ, թէ որ այնպիսի ախտաւոր ու անկարգ մարդկանց ձեռքն իյնան՝ որ ջուզեն գէթ անոնց առջեւ քիչ մը իրենք զիրենք ժողվրտել : Աստուած այս յօժարութիւնն անոր համար դրած է տղոց սիրտը որ անով դիւրաւ կարենան իրենց տեսած բարի օրինակներուն հետեւիլ : Ուստի երբոր կուզենք որ տղայք մէկ բան մը ընեն, բաւական է որ նոյն բանն ուրիշի վրայ ցուցընենք իրենց :

ԳԼՈՒԽ Ե.

Անուղղակի տրուած խրատներուն վրայ, եւ թէ շատ պէտք չէ նեղը ձգել տղայքը :

Կարծեմ թէ շատ անգամ հարկ ալ է անուղղակի տալ տղոց՝ պէտք եղած կրթութիւնը, որ այնչափ ձանձրալի ալ չէ որչափ որ ձանհրալի կըլլան դաս տալն ու յանդիմանութիւնը,

parce que la chaleur de leur imagination et la souplesse de leur corps, jointes à leur enjouement, leur font aisément prendre toutes sortes de formes pour représenter ce qu'ils voient de ridicule.

Cette pente à imiter, qui est dans les enfants, produit des maux infinis quand on les livre à des gens sans vertu, qui ne se contraignent guère devant eux. Mais Dieu a mis, par cette pente, dans les enfants de quoi se plier facilement à tout ce qu'on leur montre pour le bien. Souvent, sans leur parler, on n'aurait qu'à leur faire voir en autrui ce qu'on voudrait qu'ils fissent.

CHAPITRE V.

Instructions indirectes : il ne faut pas presser les enfants.

Je crois même qu'il faudrait souvent se servir de ces instructions indirectes, qui ne sont point ennuyeuses comme les leçons et les remontrances, seulement pour réveiller

մանաւանդ երբոր տոնօցը տուած օրինակներուդ վրայ ուշադրութիւննին արբնցընես :

Երբեմն կրնաս տոնօց առջեւը ուրիշի մը հարցընել . Ինչո՞ւ համար կրնես այս բանս . ու մեկայը պատասխան կուտայ . Այս պատճառիս համար կրնեմ : Զոր օրինակ . Ինչո՞ւ յանցանքդ խաստովանեցար : — Որպէս զի ստախօսի անուն ջունեմամ , ու վատութեամբ ուրանալովս ուրիշ աւելի մեծ պակասութեան մեջ ջիյնամ . եւ ասկեց աւելի գեղեցիկ բան կրնայ ըլլալ որ մարդ իր յանցանքը ճանջնալով անկեղծութեամբ մեղայ ըսէ : Այս ըսելէն վերջը կրնայ հարցընողը զանիկայ գովել՝ ըրած յանցանքը ջժածկելուն համար . բայց այս բաներս պէտք է առանց արուեստակութեան ըլլան . վասն զի տղայք մարդուս կարծածեն այ աւելի վարպետ ու թափանցող են , եւ թէ որ մէյմը իմանալու ըլլան թէ իրենց դաստիարակը վարպետութիւն եւ հնարք կրբանեցընէ , անկեց ետեւ իրենք այ իրենց բնական պարզմտութիւնն ու անոր վրայ ունեցած վատահութիւնը կրկորսընցընեն :

Առաջ այ ըսինք թէ տոնօց ուղեղը ջերմ եւ խոնաւ ըլլալով՝ մեկ տեղ մը հանդարտ ջեն կրբանար կենալ : Ուղեղին այսչափ կակուղ ըլլալուն պատճառաւ՝ վրան ամեն բան դիւրաւ կրտպաւորուի , ու զգալի առարկաներուն պատկերներն անջնջելի կրլլան . ուստի պէտք է ջանաս որ քա-

leur attention sur les exemples qu'on leur donnerait.

Une personne pourrait demander quelquefois devant eux à une autre : Pourquoi faites-vous cela ? l'autre répondrait : Je le fais par telle raison. Par exemple : Pourquoi avez-vous avoué votre faute ? C'est que j'en aurais fait encore une plus grande de la désavouer lâchement par un mensonge , et qu'il n'y a rien de plus beau que de dire franchement : J'ai tort. Après cela, la première personne peut louer celle qui s'est ainsi accusée elle-même ; mais il faut que tout cela se fasse sans affectation, car les enfants sont bien plus pénétrants qu'on ne croit : dès qu'ils ont aperçu quelque finesse dans ceux qui les gouvernent, ils perdent la simplicité et la confiance qui leur sont naturelles.

Nous avons remarqué que le cerveau des enfants est tout ensemble chaud et humide , ce qui leur cause un mouvement continuel. Cette mollesse du cerveau fait que toutes choses s'y impriment facilement, et que les images de tous les objets sensibles y sont très-

նի որ գրերն անոնց գլխուն մեջ դիւրաւ կը-
ձեւանան՝ ամեն բան գրես : Բայց այն տպաւորե-
լու պատկերներուն մեջ շատ զգուշութեամբ ըն-
տրութիւն պէտք է ընել . վասն զի այնպիսի
պզտիկ ու գեղեցիկ պահարանին մեջ ազնիւ բա-
ներ միայն պէտք է ձգել . նայե որ այն հասա-
կին մեջ տոյոց միտքն այնպիսի բաներ լեցընես,
որոնք կուզես որ բոլոր իրենց կենացը մեջ
մտքերնին մնան : Քանի որ ուղեդը թարմ ու դա-
տարկէ , հոն տպաւորուած առաջին պատկերներն
ամենեն աւելի հաստատուն կըլլան . եւ քանի որ
հասակնին մեծնայով ուղեդնին կըցամքի , անոնք
այ երթայով կըպնդանան ու ինչո՛ւան անջնջելի
կըլլան . ասկեց է որ ծերութեան ատեն տղայու-
թեան բաներն աւելի որոշ կերպով կուզան մար-
դուս միտքը , թեպէտեւ շատ ժամանակ անցած
ըլլայ . եւ պատճառն այն է որ վերջիններն ու-
ղեդին ցամքած ու շատ պատկերներով լեցուած
ատենը տպաւորուեր են :

Մարդ այս բաներս որ կըլսէ՝ հաւտալը չգար ,
սակայն եթէ քիչ մը դիտելու ըլլայ՝ կընայի որ
իրաւցընէ ինքն ալ նոյնպէս կըմտածէ եղեր
առանց իմանալու : Միթէ ամեն մարդ ջրսեր թէ
իմ ծայքս սուեր եմ ես , ալ ես ծերացեր եմ , նոր
բան սովբելու կարողութիւն չունիմ ես ասանկ մեծ-
ցեր եմ : Ուրիշ կողմանէ միթէ մարդուս մասնաւոր

vives : ainsi il faut se hâter d'écrire dans leur tête pendant que les caractères s'y forment aisément. Mais il faut bien choisir les images qu'on y doit graver ; car on ne doit verser, dans un réservoir si petit et si précieux, que des choses exquisés ; il faut se souvenir qu'on ne doit, à cet âge, verser dans les esprits que ce qu'on souhaite qui y demeure toute la vie : Les premières images gravées pendant que le cerveau est encore mou et que rien n'y est écrit, sont les plus profondes. D'ailleurs, elles se durcissent à mesure que l'âge dessèche le cerveau ; ainsi elles deviennent ineffaçables : de là vient que, quand on est vieux, on se souvient distinctement des choses de la jeunesse, quoique éloignées ; au lieu qu'on se souvient moins de celles qu'on a vues dans un âge plus avancé, parce que les traces en ont été faites dans le cerveau lorsqu'il était déjà desséché et plein d'autres images.

Quand on entend faire ces raisonnements, on a peine à les croire. Il est pourtant vrai qu'on raisonne de même sans s'en apercevoir. Ne dit-on pas tous les jours : J'ai pris mon pli ; je suis trop vieux pour changer, j'ai été nourri de telle façon ? D'ailleurs, ne sent-on pas un plaisir singulier à rappeler les

ախորժ մը ջիգար երբոր տղայութեան ատեն ըրած բաները կրչիշե . եւ միթէ մեր վրայ գորաւոր յօժարութիւններ որ կրտեսնենք՝ անոնք չեն որ տղայութեան ժամանակն մնացած են : Ասոնցմով յայտնի է թէ տղայութեան ատեն վրանիս եղած տպաւորութիւններն ու սովորութիւնները ամենէն գորաւորներն են : Բայց այս այ պէտք է ըսենք թէ տղայք որչափ որ յարմարութիւն ունին դիւրաւ ուղեղներնուն մեջ պատկեր տպաւորելու, նոյնչափ այ խելք բանեցընել ջունին : Վասն զի ուղեղին այն խոնաւութիւնն որով վրան ամեն բան դիւրաւ կրտպաւորուի՝ սաստիկ տաքութեան մը հետ միանալով՝ այնպիսի՝ անհանդարտութիւն մը կրպատճառէ որ տղայք ջեն կրնար երկար ատեն մէկ բանի մը ուշադրութիւն ընել :

Տղոց ուղեղը բացօթեայ տեղ մը հովի դիմացը դրուած ճրագի կրնմանի , որուն լոյսը միշտ կը դողդըղայ : Տղան քեզի բան մը կրհարցընէ , ու դեռ պատասխանը ջառած՝ աջուրները դեպ ի ձեռունը կրվերցընէ , ու կրսկսի հոն եղած նկարները համրել , եւ կամ պատուհաններուն ապակիները կրհամրէ . ու թէ որ ուզես դարձեալ գինքն առջի հարցուցած բանին դարձընել , նեղութիւն կրքաշե , իբր թէ գինքը բանտ դրած ըլլայիր : Ուստի քանի որ տղուն գործարանները տկար են , շատ զգուշութիւններ բանեցընելով՝ անոնց գորանալուն սպասելու է . նայէ որ հարցուցած բանին

images de la jeunesse ? Les plus fortes inclinations ne sont-elles pas celles qu'on a prises à cet âge ? Tout cela ne prouve-t-il pas que les premières impressions et les premières habitudes sont les plus fortes ? Si l'enfance est propre à graver des images dans le cerveau, il faut avouer qu'elle l'est moins au raisonnement. Cette humidité du cerveau qui rend les impressions faciles, étant jointe à une grande chaleur, fait une agitation qui empêche toute application suivie.

Le cerveau des enfants est comme une bougie allumée dans un lieu exposé au vent ; sa lumière vacille toujours. L'enfant vous fait une question, et, avant que vous répondiez, ses yeux se lèvent vers le plancher, il compte toutes les figures qui y sont peintes, ou tous les morceaux de vitres qui sont aux fenêtres : si vous voulez le ramener à son premier objet, vous le gênez comme si vous le teniez en prison. Ainsi il faut ménager avec grand soin les organes, en attendant qu'ils s'affermissent : répondez-lui promptement à sa question, et

շուտով պատասխանը տաս, ու թող տուր որ ուզածին ջափ ուրիշ բաներ ալ հարցունք : Միայն ջանա որ մեկ կողմանէ հետաքրքրութիւնը արթուն պահես, մեկայ կողմանէ միտքը աղեկ բաներով լեցընես. ատեն կուգայ որ անոնք ամենքն ալ իրարու հետ կըմիանան, ու տղուն ուղեղը հաստատուած ըլլալով՝ կըսկսի անոնց վրայ խորհրդածութիւններ ընել : Եւ դուն նայէ որ եթէ յանկարծ բանի մը վրայ աղեկ դատաստան ջընէ՝ զինքը շտկես, ու հանդարտութեամբ առանց արտորայու ցուցուր իրեն թէ որ եւ իցէ բանէ հետեւանք մը հանել ինչպէս կըլլայ :

Թող որ տղան խաղայ, ու նայէ որ տուած կըթութիւնդ ալ խաղի հետ խառնես. թող իմաստութիւնը ատեն ատեն միայն եւ միշտ ծիծաղերես երեւնայ իրեն. եւ զգոյշ կեցիր որ անխոհեմութեամբ ջափագանց ջաշխատցընես զինքը :

Թէ որ տղան մէյմը միտքը դնէ թէ առաքինութիւնը տխուր ու տրտմական բան է, ու ազատութիւնն ու անկարգութիւնը ուրախ ու հաճոյական, ամեն բան լմընցած է, դուն ալ անօգուտ տեղը կաշխատիս : Ամենեւին մի թողուր որ դատարկ ու անկարգ մարդիկ տղուն հետ շողոքորթութեամբ վարուին. վասն զի մարդու բնական է իր սիրած անձանց վարքին ու զգացմանցը հետեւիլ. ու թէ որ մեկը մէյմը անհամեստ մարդկանց ընկերութիւնը սկսի սիրել, կամաց կամաց անոնց արհամարհելի բաներն ալ կըպատուէ :

laissez-lui en faire d'autres à son gré. Entretenez seulement sa curiosité, et faites dans sa mémoire un amas de bons matériaux : viendra le temps qu'ils s'assembleront d'eux-mêmes, et que, le cerveau ayant plus de consistance, l'enfant raisonnera de suite. Cependant bornez-vous à le redresser quand il ne raisonnera pas juste, et à lui faire sentir sans empressement, selon les ouvertures qu'il vous donnera, ce que c'est que tirer une conséquence.

Laissez donc jouer un enfant, et mêlez l'instruction avec le jeu ; que la sagesse ne se montre à lui que par intervalle, et avec un visage riant ; gardez-vous de le fatiguer par une exactitude indiscrette.

Si l'enfant se fait une idée triste et sombre de la vertu, si la liberté et le dérèglement se présentent à lui sous une figure agréable, tout est perdu, vous travaillez en vain. Ne le laissez jamais flatter par de petits esprits ou par des gens sans règle ; on s'accoutume à aimer les mœurs et les sentiments des gens qu'on aime ; le plaisir qu'on trouve d'abord avec les malhonnêtes gens fait peu à peu estimer ce qu'ils ont même de méprisable.

Թե որ կուգես որ տղայք բարի մարդկանց վրայ սեր ու համարմունք ունենան, պետք է իրենց ցուցրնես անոնց սիրելի ու օգտակար յատկութիւնները, անոնց անկեղծութիւնը, անոնց պարկեշտութիւնն ու անշահասիրութիւնը, անոնց հաւատարմութիւնը, խոհեմութիւնը, ու մանաւանդ անոնց բարեպաշտութիւնը, որ մեկտէլ ամեն բաներուն աղբիւրն է :

Եւ թե որ այնպիսեաց մեկը աչքի գարնող պակասութիւն մը ունի, ըսէ տղոց թե այն պակասութեանց պատճառ բարեպաշտութիւնը չէ. թե որ մեկուն բարեպաշտութիւնը կատարեալ ըլլայ, կամ կըշտկէ այն պակասութիւնները եւ կամ գէր կըքիջցընէ : Բայց շատ պետք չէ աշխատիլ սիրելի ընելու տղոց այնպիսի բարեպաշտ անձինքը որոց արտաքին տեսքն անախորժ ու աղտոտ է :

Թեպէտ եւ դուն ամեն ջանք ու արթնութիւն բանեցրնես անվայել բան մը ջընելու, սակայն մի կարծեր թե տղան վրադ ամենեւին պակասութիւն մը չգտներ. գիտցիր որ քու ամենաթերեւ պակասութիւններդ ալ կըտեսնէ ու կիմանայ :

Սուրբն Օգոստինոս կըպատմէ թե տղայութեան ատենն իմացեր է եղեր որ իր վարպետներն իրենց գիտութեանը վրայ մեծ համարմունք ունեին : Ուստի աղեկն այն է որ տղոց ճանջնային առաջ դուն նախ ճանջնաս քու պակասութիւններդ, ու

Pour rendre les gens de bien agréables aux enfants, faites-leur remarquer ce qu'ils ont d'aimable et de commode : leur sincérité, leur modestie, leur désintéressement, leur fidélité, leur discrétion, mais surtout leur piété, qui est la source de tout le reste.

Si quelqu'un d'entre eux a quelque chose de choquant, dites : La piété ne donne point ces défauts-là ; quand elle est parfaite, elle les ôte, ou du moins elle les adoucit. Après tout, il ne faut point s'opiniâtrer à faire goûter aux enfants certaines personnes pieuses dont l'extérieur est dégoûtant.

Quoique vous veilliez sur vous-même pour n'y laisser rien voir que de bon, n'attendez pas que l'enfant ne trouve jamais aucun défaut en vous ; souvent il apercevra jusqu'à vos fautes les plus légères.

Saint Augustin nous apprend qu'il avait remarqué dès son enfance la vanité de ses maîtres sur les études. Ce que vous avez de meilleur et de plus pressé à faire, c'est de connaître vous-même vos défauts aussi bien

աղաչես մտերիմ բարեկամներու որ վրադ ինչ անպատշաճ բան որ տեսնեն քեզի իմացընեն : Սովորաբար դաստիարակները տոոց ամենեւին բան մը չեն ուզեր ներել , իսկ իրենք իրենց ամեն բան կրներեն . ասկեց կրմտնե տոոց մեջ անանկ մեկ հոգի մը որ դաստիարակաց ամեն ըրած բանին վրայ դատաստան կրնեն չարամտութեամբ, այնպես որ իրենց դաստիարակը մեկ բանի մը մեջ սխալած տեսնելն ետքը շատ կուրախանան կրգմայլին ու կրսկսին գինքն արհամարհել :

Նայե որ այս բանես շատ զգուշանաս : Մի վախնար ամենեւին քու աչքի զարնոդ պակասութիւններուդ վրայ խօսելու , նաեւ այն պակասութիւններուդ վրայ ալ որոնք դիպուածով տոուն առջեւը յայտնի ըրած ըլլաս : Թե որ տոան ըսած բաներուդ խելք կրհասցընե , իմացուր իրեն թե դուն քու պակասութիւններդ շտկելով կուզես օրինակ տալ իրեն որ ինքն ալ իր պակասութիւններեն ետ կենայ . ասով քու պակասութիւններեդ ալ խրատ կրհանես տոուն , որ վրադ ալ շինելով կրքաջալերուի իր պակասութիւնները շտկելու . եւ որ մեծն է , թե որ պակասութեանցդ համար անոր դիմացն արհամարհ ու զգուելի պիտի ըլլայիր՝ չես ըլլար :

Այն բաներն որ տոեն կրպահանջես՝ պիտի նայիս որ սիրելի ընես անոր : Դնենք թե անոր անախորժ ու դժուար բան մը պիտի առաջարկես ,

que l'enfant les connaîtra, et de vous en faire avertir par des amis sincères. D'ordinaire, ceux qui gouvernent les enfants ne leur pardonnent rien et se pardonnent tout à eux-mêmes; cela excite dans les enfants un esprit de critique et de malignité; de façon que, quand ils ont vu faire quelque faute à la personne qui les gouverne, ils en sont ravis, et ne cherchent qu'à la mépriser.

Evitez cet inconvénient; ne craignez point de parler des défauts qui sont visibles en vous et des fautes qui vous auront échappé devant l'enfant. Si vous le voyez capable d'entendre raison là-dessus, dites-lui que vous voulez lui donner l'exemple de se corriger de ses défauts en vous corrigeant des vôtres: par là vous tirerez de vos imperfections mêmes de quoi instruire et édifier l'enfant, de quoi l'encourager pour sa correction; vous éviterez même le mépris que vos défauts pourraient lui donner sur votre personne.

En même temps, il faut chercher tous les moyens de rendre agréables à l'enfant les choses que vous exigez de lui. En avez-vous

նայե որ համոզես զինքն ըսելով թէ քիչ մը այս նեղութեան համբերես նե, ետքը շատ կուրախանաս. ինչ բան որ սովբեցունես, իրեն օգտակարութիւնն ալ հասկըցուր, եւ ըսե թէ ասոնք որչափ հարկաւոր կըլլան աշխարհիս վրայ առուտուրի մեջ, ու ամեն վիճակի մարդկանց հետ վարուելու ատեն : Առանց ասոր՝ բան սովբիլը տղուն համար անպտուղ՝ տաժանելի ու անտանելի կերելնայ : Ի՞նչ բանի կուգայ, կըսեն տղայք իրենք իրենց, այն բաները սովբիլ որ ամենեւին կենցաղավարութեան մեջ չեն բանիր, եւ մեր ընելու հարկաւոր բաներուն հետ կապակցութիւն մը չունին : Ուրեմն պէտք է որ դաստիարակը սովբեցուցած ամեն բանին պատճառներն ալ հասկըցընէ տղոց : Այս բանս անոր համար կըսովբիք, ըսե իրենց, որպէս զի օր մը այն ընելու գործքերնիդ աղեկ ընէք. ասիկայ՝ որպէս զի դատմունքնիդ կըթուի. մեկայը՝ որպէս զի աշխարհիս ամեն բաներուն վրայ աղեկ դատաստան ընել սովբիք : Եւ որպէս զի այս սովբելու աշխատութիւնն իրենց քաղցրանայ, պէտք է միշտ յիշեցընել թէ ըրածնին ինչ վախճանի համար է. ամենեւին պէտք չէ զիրենք ցամաք ու բացարձակ իշխանութեամբ մը նուաճելու ջանայ :

Որչափ որ տղոց խելքը բացուի, այնչափ աւելի հասկըցընելու է թէ որչափ հարկաւոր բան է դաստիարակութիւնը, եւ իրենց ալ թողյու է որ վրան խոհրդածութիւն ընեն. այս կըթուրիւնն ա-

quelqu'une de fâcheuse à lui proposer, faites-lui entendre que la peine sera bientôt suivie du plaisir; montrez-lui toujours l'utilité des choses que vous lui enseignez; faites-lui-en voir l'usage par rapport au commerce du monde et aux devoirs des conditions. Sans cela, l'étude lui paraît un travail abstrait, stérile et épineux. A quoi sert, disent-ils en eux-mêmes, d'apprendre toutes ces choses dont on ne parle point dans les conversations, et qui n'ont aucun rapport à tout ce qu'on est obligé de faire? Il faut donc leur rendre raison de tout ce qu'on leur enseigne. C'est, leur direz-vous, pour vous mettre en état de bien faire ce que vous ferez un jour; c'est pour vous former le jugement; c'est pour vous accoutumer à bien raisonner sur toutes les affaires de la vie. Il faut toujours leur montrer un but solide et agréable qui les soutienne dans le travail, et ne prétendre jamais les assujettir par une autorité sèche et absolue.

A mesure que leur raison augmente, il faut aussi de plus en plus raisonner avec eux sur les besoins de leur éducation, non pour suivre toutes leurs pensées, mais pour en profi-

նոր համար պիտի ջընես որ անոնց ըսածները կատարես , հապա անոր համար որ լաւ հասկընաս իրենց բուն վիճակը , եւ ինչ խելքի կամ ընտրողութեան տէր ըլլայնին , եւ ախորժելի ընես իրենց պարտքերուն կատարումը :

Նայե որ առանց վերջին հարկաւորութեան խըստութիւն ու իշխանական կերպ ջբանեցընես՝ ուսկից տղայք կըդողան : Այս պակասութիւնը շատ դաստիարակներու թերեւամտութենէն է որ տղայքը վախցընելը վարպետութիւն մը կըսեպեն : Արդէն տղայք սովորաբար վախկոտ ու ամըջկոտ կըլլան . վնասն այս է որ անով սրտերնին քեզի բաց ջըլլար , ու վստահութիւննին վրայեղ կըկորսնցընեն , որով տուած դաստիարակութիւնդ ալ բոյորովին անպտուղ կըլլայ : Նայե որ տղոց սիրելի ըլլաս , հետդ համարձակ ըլլան , ու պակասութիւննին քեզի յայտնելու ամենեւին ջվախնան : Ասոր համար պէտք է որ առջեւդ իրենք զիրենք ջպարտըկողներուն աւելի ներողամիտ ըլլաս : Իրենց գէշ յօժարութիւններուն վրայ ոչ գարմանք ցուցուր եւ ոչ բարկութիւն . ընդ հակառակն անոնց տկարութեանցը կարեկից եղիր : Երբեմն այս գէշ բանը կըհանդիպի որ ուզած ատենդ ալ ջես կընար զիրենք վախցընել ու սանձել . այսու ամենայնիւ տղոց վրայ վստահութիւն ցուցընելը եւ հետերնին անկեղծութեամբ վարուիլն աւելի օգտակար է քան թէ իսիստ իշխանութիւն բանեցընելը :

ter lorsqu'ils feront connaître leur état véritable, pour éprouver leur discernement et pour leur faire goûter les choses qu'on veut qu'ils fassent.

Ne prenez jamais sans une extrême nécessité un air austère et impérieux, qui fait trembler les enfants. Souvent cette affectation est pédanterie dans ceux qui gouvernent ; car, pour les enfants, ils ne sont d'ordinaire que trop timides et honteux. Vous leur fermeriez le cœur et leur ôteriez la confiance, sans laquelle il n'y a nul fruit à espérer de l'éducation. Faites-vous aimer d'eux ; qu'ils soient libres avec vous, et qu'ils ne craignent point de vous laisser voir leurs défauts. Pour y réussir, soyez indulgent à ceux qui ne se déguisent point devant vous. Ne paraissez ni étonné, ni irrité de leurs mauvaises inclinations ; au contraire, compatissez à leurs faiblesses. Quelquefois il en arrivera cet inconvénient, qu'ils seront moins retenus par la crainte ; mais, à tout prendre, la confiance et la sincérité leur sont plus utiles que l'autorité rigoureuse.

quand ils se voient en face de vous, ils se sentent plus à l'aise et plus à l'aise de vous parler de leurs défauts et de leurs faiblesses.

Դարձեալ, քու իշխանութիւնդ ալ իր տեղը ջկրնար ունենալ թէ որ տղայք վրադ աղէկ վստահութիւն ջուներնան, ու խօսքիդ մտիկ ջրներն. բայց ի սկզբան պէտք է միշտ համարձակ, զուարթ եւ ընտանի կերպ մը բռնել՝ առանց ցածութեան նշան մը տալու, որով իւրաքանչիւր տղուն բնատրութիւնը դուրս ելլելով՝ ինչպէս որ պէտք է զիրենք կրնաս ճանջնալ: Ո՞ւր թողունք որ իշխանական կերպով՝ ամեն դրած կանոններդ պահել տաս նէ ալ՝ վախճանիդ ջես հասնիր. վասն զի ամեն ըրածնին բռնի ու երեսանց կրնան ընել, անով իրենց զգուելի ընես թերեւս այն բարի բաներն ալ որ պարտքդ էր սիրելի ընել:

Իրաւ է թէ Իմաստունը կրպատուիրէ ծնողաց որ տղոց վրայէն գաւազանը ջվերցըրներն, եւ իր տղուն հետ խաղցող հայրը վերջը կուլայ կրսէ. բայց ասով քաղցրութեամբ ու երկայնամտութեամբ եղած դաստիարակութիւնը վար զարկած ջրլար. կրդատապարտէ միայն այնտկար ու անխոհեմ ծնողքն որ իրենց տղոց կիրքերը կրսնուցանեն ու տղայութեան ատեննին անոնցմով զուարճանալու միայն կրնային, այնչափ որ անոնք ամեն տեսակ անկարգութեանց մէջ ալ իյնան՝ հոգերնին ջէ:

Վերջապէս խօսքերնիս հոս կուգայ թէ ծնողք իրենց զաւկրները պատժելու համար միայն պէտք

D'ailleurs, l'autorité ne laissera pas de trouver sa place, si la confiance et la persuasion ne sont pas assez fortes; mais il faut toujours commencer par une conduite ouverte, gaie et familière, sans bassesse, qui vous donne le moyen de voir agir les enfants dans leur état naturel, et de les connaître à fond. Enfin, quand même vous les réduiriez par l'autorité à observer toutes vos règles, vous n'iriez pas à votre but; tout se tournerait en formalités gênantes, et peut-être en hypocrisie; vous les dégoûteriez du bien, dont vous devez chercher uniquement de leur inspirer l'amour.

Si le Sage a toujours recommandé aux parents de tenir la verge assidûment levée sur les enfants; s'il a dit qu'un père qui se joue avec son fils pleurera dans la suite, ce n'est pas qu'il ait blâmé une éducation douce et patiente; il condamne seulement les parents faibles et inconsidérés qui flattent les passions de leurs enfants, et qui ne cherchent qu'à s'en divertir pendant leur enfance, jusqu'à leur souffrir toutes sortes d'excès.

Ce qu'il faut en conclure est que les parents doivent toujours conserver de l'autorité

է բանեցրնեն անոնց վրայ ունեցած իշխանական ազդեցութիւննին . վասն զի կը տնուին այնպիսի բնաւորութեանք տղայք որ առանց վախի չեն գսպուիր . սակայն դարձեալ կըսեմ որ ասանկ իշխանական կերպերն այն ատեն միայն գործածելու է երբոր ուրիշ ճար մը չըլլայ :

Տղայ մը որ դեռ ամեն ըրածը երեւակայութեամբ միայն՝ առանց խելք բանեցրնելու կրնէ, ու շատ բան մեկտեղ տեսնելու որ ըլլայ՝ չկրնար մտքին մէջ ամփոփ պահել, քէ որ հակառակութիւն մըն ալ ունենայու ըլլայ իր դաստիարակին հետ, կատե բոյորովին անոր գոված ուսմունքն ալ, առաքինութիւնն ալ :

Տես ուրեմն քէ ինչ է պատճառն որ շատերը բարեպաշտութիւն որ կըսեն՝ կարծես քէ կըսուկան, եւ այս սոսկումն ինչուան ի մահկըքըշէ վրանին . ահա այս է խիստ դաստիարակութեան պտուղը : Շատ անգամ աչք գոցելով պէտք է ջտեսնելու գարնել նաեւ այնպիսի բաներն՝ որ ըստ ինքեան պատժոյ արժանի են, սպասելով յարմար միջոց մը գտնելու, որ տղուն օգտակար կարենան ըլլալ խրատներդ : Ամենեւին մի յանդիմաներ տղայն՝ ինչուան որ քու կիրքդ ալ անոր կիրքն ալ աղեկ մը ջանցնի : Թէ որ կըքով այլայլած ատենդ յանդիմանես զինքը, մեկէն կիմանայ որ դուն բարկութենէ շարժած կընես, եւ ոչ եթէ իրաւամբ ու իր աղեկութիւնն ուզելուդ համար . ա-

pour la correction, car il y a des naturels qu'il faut dompter par la crainte; mais, encore une fois, il ne faut le faire que quand on ne saurait faire autrement.

Un enfant qui n'agit encore que par imagination, et qui confond dans sa tête les choses qui se présentent à lui liées ensemble, hait l'étude et la vertu, parce qu'il est prévenu d'aversion pour la personne qui lui en parle.

Voilà d'où vient cette idée si sombre et si affreuse de la piété, qu'il retient toute sa vie; c'est souvent tout ce qui lui reste d'une éducation sévère. Souvent il faut tolérer des choses qui auraient besoin d'être corrigées, et attendre le moment où l'esprit de l'enfant sera disposé à profiter de la correction. Ne le reprenez jamais, ni dans son premier mouvement, ni dans le vôtre. Si vous le faites dans le vôtre, il s'aperçoit que vous agissez par humeur et par promptitude, et non par raison et par amitié; vous perdez sans res-

նով բոլորովին ալ կրկորսնցընես անոր վրայ ունեցած ազդեցութիւնդ : Իսկ թէ որ տղուն կիրք ելած ատենը յանդիմանես զինքը, իր միտքը կապուած է, ազատ չէ որ քեզի շիտակ յանցանքը խոստովանի, կբիցը յաղթէ, ու տուած խրատներուդ օգտակարութիւնը ճանչնայ . մանաւանդ թէ անով վրադ ունեցած համարմունքն ալ կերթայ : Միշտ այնպէս զքեզ ցուցուր տղուն որ իմանայ թէ դուն քու տերդ ես ու գիտես թէ երբ ինքզինքդ պիտի բռնես, եւ այս բանը ամեն բանէ աւելի քու համբերութենէդ կիմանայ : Թէ որ զինքը բանի մը համար պիտի պատժես, գե՛ն ջտար, ինչուան օրերով ալ հարկ ըլլայ սպասել՝ պիտի սպասես, որպէս զի տալու պատիժդ իր վախճանին հասնի : Ամենեւին մըսեր տղուն իր պակասութիւնը առանց իրեն ցուցընելու նաեւ այնպիսի կերպ մը որով սիրտ ընէ պակասութեանը յաղթելու վասն զի չոր ցամաք կերպով տղուն պակասութիւններն առջեւը շարելը՝ անոր տխրութիւն ու վհատութիւն կըբերէ, ուսկից պետք է շատ զգուշանայ : Թէ որ տղայն քիչ մը խօսք հասկըցող ըլլայ, պետք է կամաց կամաց յորդորել զինքը խնդրելու որ ուրիշները իր պակասութիւններն ըսեն . ասանկով կրնան ըսուիլ պակասութիւններն՝ առանց զինքը վհատեցընելու . բայց ասոր մէջ ալ նայելու է որ շատ բան մեկէն չըսուի :

Պետք է մտածել որ տղոց գլուխը տկար է ու

source votre autorité. Si vous le reprenez dans son premier mouvement, il n'a pas l'esprit assez libre pour avouer sa faute, pour vaincre sa passion, et pour sentir l'importance de vos avis; c'est même exposer l'enfant à perdre le respect qu'il vous doit. Montrez-lui toujours que vous vous possédez : rien ne le lui fera mieux voir que votre patience. Observez tous les moments pendant plusieurs jours, s'il le faut, pour bien placer une correction. Ne dites point à l'enfant son défaut, sans ajouter quelques moyens de le surmonter qui l'encourage à le faire; car il faut éviter le chagrin et le découragement que la correction inspire quand elle est sèche. Si on trouve un enfant un peu raisonnable, je crois qu'il faut l'engager insensiblement à demander qu'on lui dise ses défauts; c'est le moyen de les lui dire sans l'affliger : ne lui en dites même jamais plusieurs à la fois.

Il faut considérer que les enfants ont la

հասակնին այնչափ պզտիկ որ զուարճութիւն միայն կըսիրեն . ուստի աղէկ ջեն ըներ անոնք որ տղոցմէ կըպահանջեն շատ ճշդութիւն ու ջափէ դուրս ծանրակացութիւն : Ոմանք ալ այնչափ կըկրկնեն տղոց ջհասկըցած խօսքերն ու բաները սր այն խեղճերուն վրայ բնական ձանձրութիւն ու մաղձոտութիւն մը կուգայ . վասն զի կըտեսնեն որ ոչ ազատութիւն կայ՝ ոչ ուրախութիւն, հապա անդադար խրատ , լոութիւն , խելօք կենալ , պատիժ ու սպառնալիք :

Հիներն աւելի լաւ հասկըցեր էին այս բանս . անոր համար կըտեսնենք որ Եբրայեցիք , Եգիպտացիք եւ Յոյնք գլխաւոր գիտութիւնները , առաքինութեանց սկզբունքներն ու քաղաքավարութիւնը ոտանաւորներով ու նուագարաններով իրենց տղոցը կըսովրեցընէին : Ստիկայ մեր սորական ոճէն շատ տարբեր ըլլալով, հին պատմութեանց անստեղծակ եղողներն ինչուան ջեն ալ ուզեր հաւատալ : Բայց քիչ մը պատմութիւն գիտցողն ամենեւին ջտարակուսիր, որ այս տեսակ ոճն ու կրթութիւնը սովորական բան մը դարձեր էր հին ատենը : Ուրեմն մենք գէթ այս նայինք որ որչափ կարելի է բռնած կերպերնու մեջ օգտակարին հետ զուարճութիւնն ալ խառնենք :

Թեպէտ եւ անկարելի երեւնայ բնութեամբ խեղ

tête faible, que leur âge ne les rend encore sensibles qu'au plaisir, et qu'on leur demande souvent une exactitude et un sérieux dont ceux qui l'exigent seraient incapables. On fait même une dangereuse impression d'ennui et de tristesse sur leur tempérament, en leur parlant toujours des mots et des choses qu'ils n'entendent point : nulle liberté, nul enjouement; toujours leçon, silence, posture gênée, corrections et menaces.

Les anciens l'entendaient bien mieux : c'est par le plaisir des vers et de la musique que les principales sciences, les maximes, les vertus et la politesse des mœurs s'introduisirent chez les Hébreux, chez les Égyptiens et chez les Grecs. Les gens sans lecture ont peine à le croire, tant cela est éloigné de nos coutumes. Cependant, si peu qu'on connaisse l'histoire, il n'y a pas moyen de douter que ce n'ait été la pratique vulgaire de plusieurs siècles. Du moins retranchons-nous, dans le nôtre, à joindre l'agréable à l'utile autant que nous le pouvons.

Mais, quoiqu'on ne puisse guère espérer

ու խօսք մտիկ ջընող տողոց առանց վախցընելու
ամեն բան ընել տալը, ի վերայ այսր ամենայ-
նի համբերութեամբ ուրիշ ամեն կարելի դար-
մաններն ընելին վերջը միայն պետք է ձեռք գար-
նել իստութեան : Մանաւանդ թէ այս ալ տողոց
որոշ հասկըցընելու է միշտ թէ իրենցմէ պահան-
ջուածն ինչ բան է . եւ թէ ինչ դիւրութեամբ գա-
նիկայ կատարելով գոհ կրնան ընել իրենց մեծե-
րը . վասն զի պետք է որ տղայք միշտ ուրախ
գուարթ վիճակի մը մեջ զտնուին, ապա թէ ոչ՝
մտքերնին կը բթանայ, ու սրտերնին կը կոտորի .
տաքարիւն եղողը աւելի կը տաքնայ, կը բարկա-
նայ, իսկ տկարամիտը բոլորովին ապուշ կը
դառնայ : Վախն այն գորաւոր դեղերուն կրնմա-
նի որ ծանր հիւանդութիւններու ատեն կը տրուին,
անանկ որ այնպիսի դեղերը թեպէտ հիւանդին
ներսը կը մաքրեն, բայց բնութիւնը սաստիկ կայ-
լայլեն ու գործարանները կը տկարացընեն, անոր
համար ալ կը տեսնենք որ վախով մեծցած մար-
դիկը միշտ տկար կըլլան :

Պետք չէ առանց պատժելու անդադար սպառ-
նալիք ընել տողոց, որպէս զի սպառնալեաց յարզը
չերբայ, բայց որչափ կարելի է նայելու է որ
միշտ սպառնալիքէն քիչ ըլլայ տրուած պա-
տիժը, այն ալ ըստ կարեաց թերեւ, բայց այն-
պիսի կերպերով տրուի որ տղայն սաստիկ ա-
մրջնայ, առնուի, ու ըրածին վրայ գոջայ . գոր

de se passer toujours d'employer la crainte pour le commun des enfants , dont le naturel est dur et indocile , il ne faut pourtant y avoir recours qu'après avoir éprouvé patiemment tous les autres remèdes. Il faut même toujours faire entendre distinctement aux enfants à quoi se réduit tout ce qu'on leur demande et moyennant quoi on sera content d'eux ; car il faut que la joie et la confiance soient leur disposition ordinaire : autrement on obscurcit leur esprit, on abat leur courage ; s'ils sont vifs, on les irrite ; s'ils sont mous , on les rend stupides. La crainte est comme les remèdes violents qu'on emploie dans les maladies extrêmes : ils purgent, mais ils altèrent le tempérament et usent les organes : une âme menée par la crainte en est toujours plus faible.

Au reste, quoiqu'il ne faille pas toujours menacer sans châtier, de peur de rendre les menaces méprisables, il faut pourtant châtier encore moins qu'on ne menace. Pour les châtiments, la peine doit être aussi légère qu'il est possible, mais accompagnée de toutes les circonstances qui peuvent piquer l'en-

օրինակ ըսէ իրեն թէ որչափ ջանացի որ բանը հոս ջհասնի ու ճար ջեղաւ . ձեւացուր թէ շատ վշտացած ես այս բանիս վրայ . եւ իր առջեւն ուրիշի մը ըսէ թէ ինչ գեշ բան է անխելքարար իրեն պատիւը մեկ ստրկի ընելէն վերջը՝ պատժոյ ալ արժանի ըլլալը . հետը առջինին պէս ընտանութեամբ մի վարուիր , ինչուան որ ջտեսնես որ մխիթարութեան կարօտ է . պատիժը կրնաս թէ ամենուն առջեւ եւ թէ ծածուկ տալ , ինչպէս որ քեզի տղուն համար աւելի օգտակար կերեւայ . թէ որ կուգես գինքը սաստիկ ամըջցընել , հարկաւ ամենուն առջեւը կը պատժես . իսկ թէ որ կուգես անոր իմացընել թէ իրեն կը ինչնայես ու ջես ուզեր որ ուրիշներուն դիմացն ալ խաղք ու խայաառակ ըլլայ՝ հարկաւ առանձին կուտաս պատիժը : Բայց ամենուն առջեւ ամըջցընելն այն ատենին աւելի պահելու է երբոր ուրիշ ճար մը ջըլլայ : Երբեմն խելացի անձ մը գտիր որ երթայ տղայն մխիթարէ , ու անոր ըսէ այն բաներն որ նոյն ատեն քեզի ջիյնար ըսել . անոր ջափագանց ամօթը փարատէ , ըսելով թէ եղածն եղած է , բան ջկայ , ու յորդորէ որ նորէն քովդ գայ . եւ տղայն այլայլութեան ատենը կարենայ անոր համարձակ իր սիրտը բանայ , որ քու դիմացդ թերեւ ջեր համարձակեր ընելու : Որպէս զի տղայն միտքը ջղնէ թէ դուն գինքը քու ամէն ըսածիդ բունի հնագանդեցընելու համար միայն այս բաներս կընես ի-

fant de honte et de remords : par exemple , montrez-lui tout ce que vous avez fait pour éviter cette extrémité ; paraissez-lui-en affligé ; parlez devant lui, avec d'autres personnes, du malheur de ceux qui manquent de raison et d'honneur jusqu'à se faire châtier ; retranchez les marques d'amitié ordinaires, jusqu'à ce que vous voyiez qu'il ait besoin de consolation ; rendez ce châtement public ou secret, selon que vous jugerez qu'il sera plus utile à l'enfant, ou de lui causer une grande honte, ou de lui montrer qu'on la lui épargne : réservez cette honte publique pour servir de dernier remède. Servez-vous quelquefois d'une personne raisonnable qui console l'enfant ; qui lui dise ce que vous ne devez pas alors lui dire vous-même ; qui le guérisse de la mauvaise honte, qui le dispose à revenir à vous, et à laquelle l'enfant, dans son émotion, puisse ouvrir son cœur plus librement qu'il n'oserait le faire devant vous. Mais surtout qu'il ne paraisse jamais que vous demandiez de l'enfant que les soumissions nécessaires. Tâchez de faire en sorte qu'il s'y condamne lui-même, qu'il s'exécute de bonne grâce, et qu'il ne vous reste qu'à adoucir la peine qu'il aura acceptée. Chacun doit em-

րեն , ջանա այնպիսի կերպ մը բռնել որ ինքզինքն արժանի սեպէ տուած պատժոյդ ու սիրով յանձն առնու , իսկ քեզի մնայ միայն վերջը անոր սիրտն առնուլ : Ամեն մարդ պէտք է ընդհանուր կանոններն ըստ կարի մասնաւոր պարագաներու յարմար գործածէ . վասն զի մարդիկ , մանաւանդ տղայք , միշտ նոյնպէս ջեն մնար , այն բանն որ այսօր օգտակար է՝ վաղը վնասակար կրնայ ըլլալ . ուստի միշտ միակերպ ոճ մը բռնելը ջկրնար օգտակար ըլլալ :

Որչափ որ տուած խրատներդ առանց բան ծախելու ընես՝ այնչափ աւելի աղեկ է : Ուրախ ու զուարթ ընտանի խօսակցութեամբ մը աւելի կրնաս անթիւ օգտակար բաներու մեջ կրթել տղայքը , քան թէ երկայն երկայն խրատներով : Շատ տղայք տեսեր եմ որ խաղալով միայն սովորեր են կարդալ . գիրք մը կառնես կըկարդաս , ու մեջէն զուարճալի բաները կըպատմես իրենց , անով կամաց կամաց գրերն ալ ճանչնալ կըսովրեցընես . տղայք ալ զուարճանալով կըփափաքին որ իրենք իրենցմէ կարենան կարդալ այն պատմուած բաները :

Շատ անգամ տղոց կարդալու սեր ջուենալուն պատճառը մէյմը այն է որ գրաբանի (1) վրայէն իրենց կարդալ կըսովրեցընենք . ուստի

(1) Բնագիրը լատիներէնի վրայ կըխօսի :

ployer les règles générales selon les besoins particuliers; les hommes, et surtout les enfants, ne se ressemblent pas toujours à eux-mêmes; ce qui est bon aujourd'hui est dangereux demain : une conduite toujours uniforme ne peut être utile.

Le moins qu'on puisse faire de leçons en forme, c'est le meilleur. On peut insinuer une infinité d'instructions plus utiles que les leçons mêmes, dans des conversations gaies. J'ai vu divers enfants qui ont appris à lire en se jouant; on n'a qu'à leur raconter des choses divertissantes qu'on tire d'un livre en leur présence, et leur faire connaître insensiblement les lettres: après cela, ils souhaitent d'eux-mêmes de pouvoir aller à la source de ce qui leur a donné du plaisir.

Les deux choses qui gâtent tout, c'est qu'on leur fait apprendre à lire d'abord en latin, ce qui leur ôte tout le plaisir de la lecture, et

գէրը հանելու համար նեղութիւն քաշելով՝ կարդայէ կը սլաղին . մէյմ'ալ այն որ կըստիպենք տղայքը ձայներնին ուռեցընելու եւ ծաղրական կերպով մը կարդայու : Գարձեալ որպէս զի տղայք կարդայու սեր ձգեն , իրենց փառաւոր ոսկեկազմ գիրք մը տայու է՝ մէջը բարակ քաշուած պատկերներով , ու գեղեցիկ զծերով զարդարած , որպէս զի քանի որ անոր վրայ նային՝ սրտերնին բացուի , եւ ուսման ամեն դժուարութիւնները մոռնան . ջանայու է այնպիսի գիրք մը ընտրել որ կարճ ու զուարճալի պատմութիւններով լեցուն ըլլայ : Ասանկ գիրք մը տղուն ձեռքը տայեղ ետքը , ալ դուն հոգ մ'ըներ անոր կարդալ սովորելուն . աղեկ կարդացընելու համար ալ զինքը մի՛ նեղեր . թո՛ղ որ բնական կերպով ինչպէս որ կը խօսի այնպէս հնչէ բառերը . աւելորդ զարդեր ու ձայնի ելեւեջներ իրմէ մի՛ պահանջեր , որ շատ անգամ բնականի ալ դէմ կըլլան : Մէյմը որ լեզուն բացուի , կուրծքը ուժովնայ , կարդայու ալ աւելի վարժի՛ ինքիրմէ կըսկսի աւելի շնորհքով ու յատակ կարդալ :

Գիր գրել սովորեցընելուն կերպն ալ գրեթէ ասոր նման պետք է ըլլայ : Երբոր տղայք կըսկսին քիչ մը կարդալ , իրենց զուարճութիւն մը դարձընելու է գրերուն ձեւերը գծելը , ու թէ որ շատը մեկտեղ ըլլան՝ մէջերնին մեկմեկէ աղեկ ձեւացընելու ջանքը մտցընելու է : Արդէն տղայք բնա-

qu'on veut les accoutumer à lire avec une emphase forcée et ridicule. Il faut leur donner un livre bien relié, doré même sur la tranche, avec de belles images et des caractères bien formés. Tout ce qui réjouit l'imagination facilite l'étude : il faut tâcher de choisir un livre plein d'histoires courtes et merveilleuses. Cela fait, ne soyez pas en peine que l'enfant n'apprenne à lire : ne le fatiguez pas même pour le faire lire exactement, laissez-le prononcer naturellement comme il parle ; les autres tons sont toujours mauvais et sentent la déclamation du collège. Quand sa langue sera dénouée, sa poitrine plus forte et l'habitude de lire plus grande, il lira sans peine, avec plus de grâce et plus distinctement,

La manière d'enseigner à écrire doit être à peu près de même. Quand les enfants savent déjà un peu lire, on peut leur faire un divertissement de former des lettres ; et, s'ils sont plusieurs ensemble, il faut y mettre de l'émulation. Les enfants se portent d'eux-mê-

կան կերպով թղթի վրայ ձեւեր քաշել կրտիրեն . թէ որ քիչ մը անոնց այս բնական յօժարութեանն օգնելու ըլլաւ առանց գիրենք նեղելու , կըսկսին զուարճանալով ձեւացրնել գրերը , որով կամաց կամաց գրելու կըվարժին : Թէ որ ուզես որ աւելի ջանք ընեն , կրնաս իրենց խոստանալ նաեւ այնպիսի ընծայ մը որ անոնց ախորժելի ըլլայ , եւ վնասակար հետեւանք մը չունենայ :

Թէ որ տղուն ըսելու ըլլաւ . Տոմսակ մը գրե ինծի , այս բանս եղբորդ կամ հօրեղբորորդւոյդ դրկե , շատ կուրախանայ . բաւական է որ նոյն օրուան համար դաս մը սեպելով այն նամակագրութիւնը՝ չտրտմի : Սուրբն Օգոստինոս ինքիր վրայ փորձած ըլլալով կըսէ թէ ազատ հետաքրքրութեամբ աւելի կարբննայ ու կըբացուի տղոց միտքը , քան թէ վախ ձգող կանոնով կամ բռնադատութեամբ :

Սովորական դաստիարակութեանց մեջ եղած մեկ մեծ սխալմունքն այլ այս է որ դաստիարակները մեկդի կըղնեն ամենայն զուարճութիւն , ամենայն ձանձրութիւն այլ մեկայ դին . ձանձրութիւնը կարդալու մեջ կըպահեն , զուարճութիւնն այլ զբօսանքի մեջ : Խեղճ տղայն ինչ կրնայ ընել . ակուայ ակուայի վրայ դրած կըհամբերէ կանոնին , ու խաղի ժամանակը գալուն պէս խենթի պէս կըվագէ որ խաղայ :

Ուրեմն փոխենք այս կարգը , նայինք որ ուս-

mes à faire des figures sur le papier ; si peu qu'on aide cette inclination sans la gêner trop, ils formeront les lettres en se jouant, et s'accoutumeront peu à peu à écrire. On peut même les y exciter en leur promettant quelque récompense qui soit de leur goût et qui n'ait point de conséquence dangereuse.

Ecrivez-moi un billet, dira-t-on ; mandez telle chose à votre frère ou à votre cousin : tout cela fait plaisir à l'enfant, pourvu qu'aucune image triste de leçon réglée ne le trouble. Une libre curiosité, dit saint Augustin, sur sa propre expérience, excite bien plus l'esprit des enfants, qu'une règle et une nécessité imposées par la crainte.

Remarquez un grand défaut des éducations ordinaires : on met tout le plaisir d'un côté, et tout l'ennui de l'autre ; tout l'ennui dans l'étude, tout le plaisir dans les divertissements. Que peut faire un enfant, sinon supporter impatientement cette règle, et courir ardemment après les jeux ?

Tâchons donc de changer cet ordre : ren-

մունքը սիրելի ընենք տղոց . ազատութեան ու
գուարճութեան քողովը ծածկենք անիկայ . քո-
ղունք որ երբեմն քիչ մը ատեն կատակով մը
գուարճանան . ասիկայ շատ հարկաւոր է իրենց՝
որպէս զի ատեն ատեն մտքերնին հանգչի :

Թողունք որ քիչ մը աչքերնին ասդիս անդին
պտրտցընեն . ատեն ատեն միակերպութիւնը կոտ-
րելու համար դասէն դուրս բան մը պատմենք
կամ խաղ մը խաղցընենք որ քիչ մը հանգչին ,
սրտերնին բացուի , եւ այսպէս քիչ մը հանգիստ
ընելէն վերջը նորէն կամացուկ մը իրենց բանին
դառնան : Ընդ հակառակն թէ որ միակերպ եր-
կայն ատեն ուսման հետ ըլլան՝ շատ կը վնա-
սուին : Բայց շատ անգամ դաստիարակներն
իրենց դիւրութիւնը փնտռելով, ու ջուզելով միշտ
տղոց վրայ աչք ունենայ ճիշդ ուսման կարգ մը
կրդնեն , ու այն կարգէն ամենեւին ջեն ուզեր
խոտորիլ : Տղոց գուարճութեանցը մեջ պէտք չէ
այնպիսի բաներ գտնուին՝ որոց վրայ կարենան
իրենք սաստիկ սէր ձգել . իսկ այն ամէն բաներն
որոնցմով մտքերնին կըհանգչի , կըգուարճանան,
օգտակար կերպով հետաքրքրութիւննին կըլեցուի,
մարմնոյ շարժուածքնին կըկրթուի ու վայելչական
արուեստներու յարմար կըլլայ՝ պէտք է որ անպա-
կաս գտնուին տղոց զբօսանացը մեջ : Շարժմունք
ընելու խաղերը տղոց ուրիշ ամէն խաղերէն ա-

dons l'étude agréable ; cachons-la sous l'apparence de la liberté et du plaisir ; souffrons que les enfants interrompent quelquefois l'étude par de petites saillies de divertissement : ils ont besoin de ces distractions pour délasser leur esprit.

Laissons leur vue se promener un peu : permettons-leur même de temps en temps quelque digression ou quelque jeu, afin que leur esprit se mette au large ; puis ramenons-les doucement au but. Une régularité trop exacte, pour exiger d'eux des études sans interruption, leur nuit beaucoup ; souvent ceux qui les gouvernent affectent cette régularité, parce qu'elle leur est plus commode qu'une sujétion continuelle à profiter de tous les moments. En même temps, ôtons aux divertissements des enfants tout ce qui peut les passionner trop : mais tout ce qui peut délasser l'esprit, lui offrir une variété agréable, satisfaire sa curiosité pour les choses utiles, exercer le corps aux arts convenables, tout cela doit être employé dans les divertissements des enfants. Ceux qu'ils aiment le mieux sont ceux où le corps est en mouvement, ils sont contents, pourvu qu'ils changent souvent de place ; un volant ou une boule suffit. Ainsi il

ւելի սիրելի են . կեցած տեղերն են ալ միայն ատեն ատեն փոխուելու ըլլան՝ կուրախանան . իրենց խաղալու համար ափուճ մը կամ գնդակ մը բաւական է : Ուստի գիրենք զուարճացընելու բաներ զտնալու համար ալ շատ հոգ ընելու հարկ չկայ . շատ բան իրենք իրենցմէ ալ կրնանք տեսնել՝ թէ որ իրենց բողոս , եւ ըրածներնուն հաւնիլ ցուցընես , ու թէ որ յանկարծ մէկ բանի մէջ գլուխնին շատ տաքնայ , գիրենք չափաւորես : Միայն որչափ կարելի է այս ալ հասկըցընելու է անոնց թէ մարդուս միտքն ալ որչափ կը զուարճանայ ուրիշի հետ խօսելով , նոր նոր լուրեր , պատմութիւններ լսելով , ու շատ տեսակ խելք սովորելու վարպետ խաղերով : Այս բաները տղայք մէկէն նոյն ատեն ջկարեման նէ ալ ըմբռնել , ու ի գործ դնել , ատեն կուգայ որ կըսկսին կատարել . պէտք չէ ասկեց աւելի տղոց ախորժակը բռնադատել , այլ միայն առիթներ տալու է : Օր կուգայ որ մարմիննին բնական աշխուժութիւնը կը կորսընցընէ , ու մտքերնին աւելի կը բանի :

Ծանր գրադմունքները թէ որ զուարճութեամբ թերեւնալու ըլլան՝ տղոց վնասակար գրօսանքներու համար ունեցած եռանդը շուտ կը մարի : Վասն զի տղայքը զուարճութեանց ետեւէ ձգողն աւելի միակերպութիւնն ու ձանձրութիւնն է : Թէ որ մէկ աղջիկ մը ջճանձրանայ մօրը քով կենայէն , ջերթար իրեն անպատշաճ ընկերներ ջփնտներ :

ne faut pas être en peine de leurs plaisirs, ils en inventent assez eux-mêmes ; il suffit de les laisser faire, de les observer avec un visage gai, et de les modérer dès qu'ils s'échauffent trop. Il est bon seulement de leur faire sentir, autant qu'il est possible, les plaisirs que l'esprit peut donner, comme la conversation, les nouvelles, les histoires et plusieurs jeux d'industrie qui renferment quelque instruction. Tout cela aura son usage en son temps ; mais il ne faut pas forcer le goût des enfants là-dessus, on ne doit que leur offrir des ouvertures ; un jour leur corps sera moins disposé à remuer, et leur esprit agira davantage.

Le soin qu'on prendra cependant à assaisonner de plaisir les occupations sérieuses servira beaucoup à ralentir l'ardeur de la jeunesse pour les divertissements dangereux. C'est la sujétion et l'ennui qui donnent tant d'impatience de se divertir. Si une fille s'ennuyait moins à être auprès de sa mère, elle n'aurait pas tant d'envie de lui échapper

Կասկածելի մարդկանց հետ ամենեւին պետք չէ թողուլ որ տղայք ընկերութեամբ զուարճանան : Ոչ մանչ տղայք աղջկանց հետ , եւ ոչ աղջիկները թեթեամիտ ու անկարգ աղջկանց հետ : Զգուշանալու է այն խաղերէն որոնցմով տղոց միտքը շատ կըցրուի կամ թէ սաստիկ կիրք կեցնեն , եւ այնպիսի շարժմունքներ ընելու կը ստիպուին որ աղջիկ տղու ջվայեր . նոյնպէս ըզգուշանալու է որ տնէն ստեպ դուրս չեցնեն , ու այն տեսակ ընկերութիւններ չընեն որ շատ անգամ տնէն դուրս ըլլելու հարկադրին : Քանի որ տղայն մեծ զուարճութեանց ետեւ ըլլալով ապականուած չէ , ու սրտին մէջ դեռ չէ գոյացած սաստիկ մեկ կիրք մը , դիւրաւ կուրախանայ , վասն զի բուն ուրախութեան աղբիւրը առողջութիւնն ու անմեղութիւնն է . բայց անոնք որ մէյմը դժբաղդութեամբ չափազանց զուարճութիւններու կըվարժին՝ չափաւոր զուարճութիւններու համը չեն առներ , ու հանգստութիւննին կորսընցուցած՝ անդադար ուրախութիւն գտնելու ետեւ կըլլան , ու չեն գտներ :

Մարդու ախորժակը զուարճութեանց մէջ ալ անանկ կրնայ ապականիլ ինչպէս որ կապականի կերակրեղինաց մէջ . որ երբ համով բաներու շատ կըվարժի , հասարակ ու շատ չհամեմած կերա-

pour aller chercher des compagnies moins bonnes.

Dans le choix des divertissements, il faut éviter toutes les sociétés suspectes : point de garçons avec les filles, ni même des filles dont l'esprit ne soit réglé et sûr. Les jeux qui dissipent et qui passionnent trop, ou qui accoutument à une agitation de corps immodeste pour une fille, les fréquentes sorties de la maison, et les conversations qui peuvent donner l'envie d'en sortir souvent doivent être évités. Quand on ne s'est encore gâté par aucun grand divertissement, et qu'on n'a fait naître en soi aucune passion ardente, on trouve aisément la joie ; la santé et l'innocence en sont les vraies sources ; mais les gens qui ont eu le malheur de s'accoutumer aux plaisirs violents perdent le goût des plaisirs modérés, et s'ennuyent toujours dans une recherche inquiète de la joie.

On se gâte le goût pour les divertissements comme pour les viandes ; on s'accoutume tellement aux choses de haut goût, que les viandes communes et simplement assaisonnées

կուրներն իրեն անախորժ ու անհամ կուգան :
Զգուշանանք ուրեմն , ջրողունք որ հոգւոյն վրայ
այնպիսի մեծամեծ այցայլութիւններ ըլլան , որոց
հետեւանքը ձանձրութիւն ու տհաճութիւն է . մա-
նաւանդ տողոց համար աւելի վախնալու է այս
քանես , որ ամեն մտքերնին եկածը մեկէն կուգեն ,
ու սաստիկ զգածուիլ կըսիրեն . նայինք որ անոնց
ախորժակը պարզ բաներու վարժեցրնենք , որպէս
զի ոչ գիրենք կերակրելու համար ազնիւ ու փա-
փուկ կերակուրներ , եւ ոչ զուարճացրնելու հա-
մար մեծամեծ գրօսանքներ ճարելու հարկ ըլլայ :
Ժուժկայ մարդը միշտ բաւական ախորժակ կու-
նենայ , ուստի ախորժակը բանալու համար զա-
նազան համեմներու կարօտ ջրլար : Հիներէն մեկը
կըսէր . Հեշտութեան ամենէն աղել գործաւորը
ժուժկայութիւնն է : Ժուժկայութեամբ , որ թէ
մարմնոյն եւ թէ հոգւոյն առողջութիւն կուտայ ,
մարդս միշտ քաղցթ ու ջափաւորեալ ուրախու-
թիւն մը կուսենայ , եւ զուարճանալու համար ոչ
գործիքներու կարօտ կըլլայ , ոչ տեսարաններու
եւ ոչ ծախքեր ընելու . մեկ պզտիկ խաղ մը ,
կարդացմունք մը , կամաւոր աշխատանք մը ,
ժուռ գալ մը , աշխատութենէ վերջն անմեղ իւօ-
սակցութիւն մը աւելի կուրախացրնեն զինքն ու
կըզուարճացրնեն , քան թէ քաղցրաձայն նուա-
գարանները :

Իրաւ է թէ հասարակ պարզ զուարճութիւնները

deviennent fades et insipides. Craignons donc ces grands ébranlements de l'âme qui préparent l'ennui et le dégoût; surtout ils sont plus à craindre pour les enfants, qui résistent moins à ce qu'ils sentent, et qui veulent toujours être émus : tenons-les dans le goût des choses simples; qu'il ne faille pas de grands apprêts de viandes pour les nourrir, ni de grands divertissements pour les réjouir. La sobriété donne toujours assez d'appétit, sans avoir besoin de le réveiller par des ragoûts qui portent à l'intempérance. La tempérance, disait un ancien, est la meilleure ouvrière de la volupté : avec cette tempérance, qui fait la santé du corps et de l'âme, on est toujours dans une joie douce et modérée; on n'a besoin ni de machines, ni de spectacles, ni de dépense pour se réjouir : un petit jeu qu'on invente, une lecture, un travail qu'on entreprend, une promenade, une conversation innocente qui délasse après le travail, font sentir une joie plus pure que la musique la plus charmante.

Les plaisirs simples sont moins vifs et

այնչափ վառվրձուն ու զգալի ջեն ըլլար . իսկ մեկայնոնք մարդուս սիրտը կըշարժեն ու կիրքերը ոտք կըհանեն . բայց պարզ գուարճութիւններուն օգուտն աւելի է . վասն զի առանց վնասի կամ գեշ հետեւանքի մը մարդս միակերպ ու երկար ատեն կուրախացընեն ու կըգուարճացընեն . իսկ մեկայ գուարճութիւնները խարդախած գինիի կընմանին, որ առջի բերան բնական գուտ գինիէն աւելի կըգուարճացընէ , բայց յետոյ մարդուս վրայ այլայլութիւն կըբերէ , ու առողջութեանը վնաս կուտայ : Ասանկ այլ վառվրձուն ու սաստիկ գուարճութիւններով թէ հոգւոյն եւ թէ ախորժակին բարեխառնութիւնը կըկորսուի : Տղոց վրայ եղողներուն ընելու բանն այն պիտի ըլլայ որ զիրենք այս պարզ կենաց վարժեցընեն , ու կըցածնուն ջափ մեջերնին այս բնաւորութիւնը հաստատեն . հասկըցընեն անոնց թէ մեկայ գուարճութիւնները մարդուս իրջափ վնասակար են . ամենեւին զիրենք ինքնագլուխ չթողուն , ինչպէս որ ոմանք սովորաբար կընեն այն հասակին մեջ՝ որ կըսկսին կըքերն արթննալ . ընդհակառակն տղայք այն ատեն աւելի խնամքի ու զգուշութեան կարօտ են :

Իրաւ է որ դաստիարակութեան մեջ անզգայ ու թմրած տղայ մը կըթելուն պէս դժուարին բան չկայ : Վասն զի աշխոյժ ու զգայուն բնութիւն ունեցող տղայն բեպէտ սոսկալի պակասութեանց մեջ կընայ իյնալ , եւ կըքերն ու ինքնահաւանու-

sensibles, il est vrai ; les autres enlèvent l'âme en remuant les ressorts des passions. Mais les plaisirs simples sont d'un meilleur usage : ils donnent une joie égale et durable sans aucune suite maligne ; ils sont toujours bien-faisants ; au lieu que les autres plaisirs sont comme les vins frelatés, qui plaisent d'abord plus que les naturels, mais qui altèrent et qui nuisent à la santé. Le tempérament de l'âme se gâte, aussi bien que le goût, par la recherche de ces plaisirs vifs et piquants. Tout ce qu'on peut faire pour les enfants qu'on gouverne, c'est de les accoutumer à cette vie simple, d'en fortifier en eux l'habitude le plus longtemps qu'on peut ; de les prévenir de la crainte des inconvénients attachés aux autres plaisirs, et de ne les point abandonner à eux-mêmes, comme on fait d'ordinaire, dans l'âge où les passions commencent à se faire sentir, et où, par conséquent, ils ont plus besoin d'être retenus.

Il faut avouer que, de toutes les peines de l'éducation, aucune n'est comparable à celle d'élever des enfants qui manquent de sensibilité. Les naturels vifs et sensibles sont capables de terribles égarements ; les passions

թիւնը կըմուտըրեցընեն գինքը , բայց անանկով ալ դարձեալ մեծամեծ օգնութիւններ ունի , որոնցմով վերջապէս կրնայ զգաստանալ . կըրթութիւնն իրեն սրտին մէջ ծածկուած բողբոջ մըն է որ կըծլի , ու ատեն կուգայ որ պտուղ ալ կուտայ , երբոր փորձառութիւնը սկսի խելքին օգնել , ու կըքերը երթալով պաղին . գէթ մարդ կըգիտնայ թէ ինչո՞վ կրնայ գինքը բանի մը բերել ու հետաքրքրութիւնը շարժել . այլ եւ այլ կերպերով կրնայ գինքը յորդորել , ուզած բաները սովորեցընել , անձնական պատիւը յիշեցընել եւ այլն . բայց անզգայ տղու մը ասոնցմէ մեկն ալ չկրնար ընել : Այնպիսուն ամեն մտածմունքները անհաստատ , մէյմը կուգան մէյմը կերթան , եւ ոչ երբեք պետք եղած տեղը կըլլան . խրատով ալ չես կրնար ինչպէս որ պետք է անոր սիրտը շարժել . ամեն բան կըլսէ ու բան մը չհասկընար : Այս անզգայութեամբ տղայն անհող կըլլայ , ու ինչ բանի որ ձեռք զարնէ՝ կըձանձրանայ : Թէ որ չփութբաս պզտիկութեան ատենէն տղուն այս պակասութեան դիմացն առնուլ , անկեց վերջը որչափ ալ աղեկ դաստիարակութիւն ջանաս տալ՝ չես կրնար վրան փոփոխութիւն մը ընել : Շատ մարդիկ կան որ առանց այս բաներուս լաւ մը խելք հասցընելու կըսեն թէ մարդս մարդ ընողը բնութիւնն է , դաստիարակութիւնը բանի մը չիգար . որ շատ շատ այս պիտի ըսէին թէ բնութիւններ կան որ

et la présomption les entraînent ; mais aussi ils ont de grandes ressources, et reviennent souvent de loin. L'instruction est en eux un germe caché, qui pousse et qui fructifie quelquefois quand l'expérience vient au secours de la raison, et que les passions s'attiédissent. Au moins on sait par où on peut les rendre attentifs et réveiller leur curiosité ; on a en eux de quoi les intéresser à ce qu'on leur enseigne, et les piquer d'honneur : au lieu qu'on n'a aucune prise sur les naturels indolents. Toutes les pensées de ceux-ci sont des distractions ; ils ne sont jamais où ils doivent être ; on ne peut même les toucher jusqu'au vif par les corrections : ils écoutent tout et ne sentent rien. Cette indolence rend l'enfant négligent et dégoûté de tout ce qu'il fait. C'est alors que la meilleure éducation court risque d'échouer, si on ne se hâte d'aller au-devant du mal dès la première enfance. Beaucoup de gens, qui n'approfondissent guère, concluent de ce mauvais succès que c'est la nature qui fait tout pour former des hommes de mérite, et que l'éducation n'y peut rien ; au lieu qu'il faudrait seulement conclure qu'il y a des naturels semblables aux terres ingrates sur qui la culture fait peu. C'est encore

անպտուղ անբեր երկիրներու նման՝ իրենց վրայ եղած աշխատանքին համեմատ բերք չեն տար : Ի հարկե աւելի ալ կըգեշնան բաները՝ երբոր այս դժուարին դաստիարակութիւններն խափանուին կամ գանց ըլլուին, եւ կամ ի սկզբան անկարգ կերպով տրուին :

Գիտնալու է որ այնպիսի բնութեամբ տղայք ալ կըգտնուին որ մարդս շատ կըխաբուի անոնցմէ : Առջի բերան սիրուն ու շնորհալի կերեւան, որովհետեւ մանկական հասակը փայլունութիւն մը ունի՝ որ ամեն բան կըգոցե . այնպիսի սիրելի կերպեր կայ վրանին որ չեն թողուր մօտէն անոնց դէմքին գծագրութիւնը բարակ դիտել : Եւ որովհետեւ այն հասակին մեջ մարդս մեծամեծ կատարելութիւններու ջապասեր, քիչ մը խելացի բան մըն ալ տեսածին պէս կըզարմանայ վրանին . որ չափ ալ ծուռ դատաստաններ ընեն՝ աչքի չերեւար, պարզմտութեամբ ըրած են կըսուի, ու անոնց մարմնոյն անհանդարտութիւնը մտքերնուն արթնութեանը նշան կըսեպուի : Ասկեց է որ մանկութեան հասակին խոստմունքը շատ ու անոր համեմատ երեւցած արդիւնքը խիստ քիչ բան է . ասոր համար կըտեսնենք այն տղան որ ինչուան հինգ տարուան եղած ատենը խելացի երեւնալուն համար ամենքը զինքը ձեռքի վրայ կըբռնեն, քանի որ տարիքը կառնէ՝ երեսէ կիյնայ ու կարհամարհուի : Տղոց վրայ տեսնուած ամեն

bien pis, quand ces éducations si difficiles sont traversées, ou négligées, ou mal réglées dans leurs commencements.

Il faut encore observer qu'il y a des naturels d'enfants auxquels on se trompe beaucoup. Ils paraissent d'abord jolis, parce que les premières grâces de l'enfance ont un lustre qui couvre tout ; on y voit je ne sais quoi de tendre et d'aimable qui empêche d'examiner de près le détail des traits du visage. Tout ce qu'on trouve d'esprit en eux surprend, parce qu'on n'en attend point de cet âge ; toutes les fautes de jugement leur sont permises et ont la grâce de l'ingénuité ; on prend une certaine vivacité du corps, qui ne manque jamais de paraître dans les enfants, pour celle de l'esprit. Tel a été célèbre par son esprit à l'âge de cinq ans, qui est tombé dans l'obscurité et dans le mépris à mesure qu'on l'a vu croître. De toutes les qualités qu'on voit dans les enfants, il n'y en a qu'une sur laquelle on puisse compter, c'est le bon raisonnement ; il croît toujours avec eux, pourvu qu'il soit bien cultivé. Les grâces de l'enfance

տե ա կ կատարելութեանց մեջ մեկ բան մը միայն կայ՝ որուն վրայ կրնայ մարդ վատահուրիւն ունենալ, այսինքն խելք բանեցընելով ուղիղ դատաստան ընելը. այս կատարելութիւնն իրենց հետ երթալով կաճի՝ թէ որ աղեկ մշակուելու ըլլայ. վասն զի տղայք մեծնալով երբոր բանի գործի մեջ կը մտնեն, մեկ կողմանէ գեշ մարդկանց հետ վարուելով այնպէս կըլլան՝ որ մանկութեան շնորհքը իրենց վրայէն կերթայ, եռանդնին կըմարի, ու ինչուան նաեւ սրտերնին կըխատանայ: Ուրեմն նայե որ իմանաս թէ կրթելու տղայդ որչափ այ շնորհալի երեւնայ՝ հետաքրքրութիւն ունի թէ չէ. աղեկ մարդկանց նմանելու ջանք ու փափաք ունի թէ չէ: Բայց այս բաները վրան ջանանես նե այ՝ պէտք չէ որ շուտով յուսահատիս, ու ամեն աշխատանքս փուճ է ըսելով ձանձրացած ետ ջքաշուիս. հապա շուտ մը ամեն ջանք ըրէ որ տղուն մտաց կարողութիւններն արբնցընես, զինքն այն թմրութենէն ազատես: Թէ որ առաջուց այս դժուարութիւնն իմանաս, առջի բերան մի փութար ուրիշ պէտք եղած կրթութիւնները տալու. զգուշացիր որ տղուն յիշողութիւնը չբեռնաւորուի, որպէս զի ուղեղն այ ջճանրանայ ու ջրթանայ. խիստ կանոններով այ տղայն մի նեղեր. ուրախացուր զինքը. եւ որպէս զի անոր ներհակ ինքնահաւանութեան մեջ այ ջիյնայ, մի վախնար ամենեւին խոհեմութեամբ իմացընե-

s'effacent, la vivacité s'éteint ; la tendresse de cœur se perd même souvent , parce que les passions et le commerce des hommes politiques endurcissent insensiblement les jeunes gens qui entrent dans le monde. Tâchez donc de découvrir, au travers des grâces de l'enfance, si le naturel que vous avez à gouverner manque de curiosité et s'il est peu sensible à une honnête émulation : en ce cas, il est difficile que toutes les personnes chargées de son éducation ne se rebutent bientôt dans un travail si ingrat et si épineux. Il faut donc remuer promptement tous les ressorts de l'âme de l'enfant pour le tirer de cet assoupissement. Si vous prévoyez cet inconvénient, ne pressez pas d'abord les instructions suivies ; gardez-vous bien de charger sa mémoire, car c'est ce qui étonne et qui appesantit le cerveau ; ne le fatiguez point par des règles gênantes ; égayez-le. Puisqu'il tombe dans l'extrémité contraire à la présomption, ne craignez point de lui montrer avec discrétion de quoi il est capable ; contentez-vous de peu ; faites-lui remarquer ses moindres succès ; représentez-lui combien mal à propos il a craint de ne pouvoir réussir dans des choses qu'il fait bien ; mettez en œuvre l'émulation.

յու իրեն թէ ինքն աւելի ո՛ր բանին յարմարութիւն ունի . քիչ բանով ալ գոհ եղիր . ըրած պզտի յառաջադիմութիւններն ալ ցուցուր իրեն . հասկըցուր թէ զուր տեղը կը վախնայ որ ընելու սկսած լաւ բաները ջկարեանայ պիտի գլուխ հանել . ուրիշ տղոց լաւութիւններն ալ պատմելով յորդորե գինքն որ անոնց ջանայ նմանիլ : Նախանձն այնչափ սաստիկ է տղոց մէջ որ մարդ ջկարծեր . տղայք կը տեսնենք որ ձածուկ տկարութեամբ մը կը հաւլին ու կը մաշին . վասն զի կը տեսնեն որ ուրիշներն իրենցմէ աւելի կը սիրուին ու կը շոյուին : Եւ այս անգթութիւնը սովորական բան մըն է մայրերու, որ տղոցը մէկը աւելի կը սիրեն ու վրան կը գուրգուրան, անով մեկայնոնք ջարաջար կը տանջեն . այս բանս իբրեւ դարման ու դեղ այն ատենը պէտք է բանեցընել՝ երբոր տղայ մը անգգայութեան մէջ ընկած ըլլայ, եւ գինքն արթնցընելու ուրիշ ճար չգտնուի : Երբոր կը տեսնես որ կը թելու տղայդ կըլքանի, վրան յուսահատութիւն կուգայ, առջելը դիր իրմէ ալ աւելի պակասութիւններ ունեցող տղայքը . իսկ իրեն հետ համեմատութիւն չունեցող տղոց օրինակները վհատութեան մէջ կը ձգեն գինքր :

Երբեմն կամաւ թող որ՝ որոնց որ կը նախանձի, անոնց վրայ պզտիկ յաղթութիւններ ընէ . թէ որ կը նաս՝ գինքն ալ յորդորե որ քեզի հետ իր վախկոտութեանը վրայ ծիծաղի . ցուցուր թէ իրեն

La jalousie est plus violente dans les enfants qu'on ne saurait se l'imaginer; on en voit quelquefois qui sèchent et qui dépérissent d'une langueur secrète, parce que d'autres sont plus aimés et plus caressés qu'eux. C'est une cruauté trop ordinaire aux mères, que de leur faire souffrir ce tourment; mais il faut savoir employer ce remède dans les besoins pressants contre l'indolence : mettez devant l'enfant que vous élevez d'autres enfants qui ne fassent guère mieux que lui : des exemples disproportionnés à sa faiblesse achèveraient de le décourager.

Donnez-lui de temps en temps de petites victoires sur ceux dont il est jaloux; engagez-le, si vous le pouvez, à rire librement avec vous de sa timidité; faites-lui voir des gens

պէս վախկոտ մարդիկ ինչ կերպով վերջապէս
իրենց բնաւորութեան յաղթեր են . եւ թէ վախ-
կոտութիւնն ու ծուլութիւնը որչափ մարդկանց
միտքը բթացուցեր են . եւ թէ անփոյթ ու անզգայ
մարդիկ ինչ գարմանալի համճար ալ ունե-
նան՝ միշտ ապուշ կրմնան , ու մեկու մը դի-
մացը պատիւ չեն ունենար : Բայց նայե որ չըլ-
լայ թէ այս կրթութիւններն ընելու ատենդ խստու-
թիւն ու նեղսրտութիւն ցուցընես . վասն զի անըզ-
գայ ու վախկոտ առջայն մեկ բանէ այնպէս ջրսոս-
կար ինչպէս խստութենէ : Իսկ այն աշխատանքն
որ ստիպուած ես անոր տալու , եւ զիտես որ
իրեն ախորժելի չէ , ամեն ջանք ըրէ որ տղուն
բնաւորութեանը յարմարցընես , դիւրացընես ու
զուարճալի ընես . շատ շատ՝ երբեմն հարկ ըլլայ
զինքը քիչ մը արհամարհութեամբ ու յանդիմա-
նութիւններով դրդել արբնցընել : Բայց այս բանս
պէտք չէ որ դուն ընես , հապա ուրիշ ստորին
մարդու կամ տղու մը ձեռքով , ու դուն ամե-
նեւին գիտցող մ'երեւար :

Սուրբն Օգոստինոս (1) կը պատմէ թէ իր մայրը
սրբուհին Մոնիկա պղտիկուց գեշ սովորութիւն
ըրեր է եղեր՝ զուտ գինի խմելու . դաստիարակը
ինչ բռնութիւն , ինչ խստութիւն որ կընէ՝ չկրնար
զինքն այն սովորութենէն ետ կեցընել . անգամ մը

(1) Խոնտով. Գիրք Թ. Գլ. Ը.

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՄ
ԵՄԻՍՅՈՒՆ

timides comme lui, qui surmontent enfin leur tempérament. Apprenez-lui par des instructions indirectes, à l'occasion d'autrui, que la timidité et la paresse étouffent l'esprit; que les gens mous et inappliqués, quelque génie qu'ils aient, se rendent imbéciles et se dégradent eux-mêmes. Mais gardez-vous bien de lui donner ces instructions d'un ton austère et impatient, car rien ne renforce tant au dedans de lui-même un enfant mou et timide que la rudesse. Au contraire, redoublez vos soins pour assaisonner de facilités et de plaisirs proportionnés à son naturel le travail que vous ne pouvez lui épargner; peut-être faudra-t-il même de temps en temps le piquer par le mépris et par les reproches. Vous ne devez pas le faire vous-même; il faut qu'une personne inférieure, comme un autre enfant, le fasse sans que vous paraissiez le savoir.

Saint Augustin raconte (1) qu'un reproche fait à sainte Monique, sa mère, dans son enfance, par une servante, la toucha jusqu'à la corriger d'une mauvaise habitude de boire du vin pur, dont la véhémence et la sévérité

(1) *Confess.* lib. IX, cap. VIII.

տանը աղախիններուն մեկէն յանդիմանութիւն լսելով այնչափ կրչայ որ մէյմայ բերանը զուտ գինի ջղներ : Վերջապէս, ինչպէս որ մարդիկ հիւանդին ախորժակը բանալու կը ջանան, նոյնպէս այ մենք այս տեսակ տղոց մտաց ախորժակը բանալու պիտի ջանանք : Պէտք է թողուլ որ ախորժակին բացող բաները իրենք փնտռեն գտնեն . թէ որ քիչ մը կարգէ դուրս բան ալ ընեն՝ համբերելու է, միայն թէ ծայրը անկարգութեան ջտանին : Աւելի դժուար է ախորժակ ջունեցողներուն ախորժակ տալ՝ քան թէ անկիրք ախորժակ ունեցողները կրթել :

Բարեկամութիւնն ալ շատ մեծ ու հարկաւոր է, եւ անոր սկզբունքներն ալ պէտք է սովորեցընել տղոց : Երբոր տղայ մը բաւական յարմարութիւն կը ցուցընէ մեկու մը հետ բարեկամութիւն ընելու, պէտք է դարձընել անոր սիրտն այնպիսի անձանց վրայ որ օգտակար ըլլան իրեն : Ամեն ուզած բանդ բարեկամութեան ձեռքովը կրնաս տղուն ընել տալ . ասիկայ ապահով կապ մը կրչայ ձեռքդ որ անով գինքն ի բարին կը քաշես, բաւական է որ գործածելուն կերպը գիտնաս . միայն վախնալու է որ բարեկամութեան ծայրը անկարգութեան կամ գէշ ընտրութեան ջերթայ : Կան այնպիսի տղայք ալ որ բնութեամբ խորամանկ, ծածկագործ, անտարբեր ըլլալով, գաղտուկ կերպով մը ամեն

de sa gouvernante n'avait pu la préserver. Enfin, il faut tâcher de donner goût à l'esprit de ces sortes d'enfants, comme on tâche d'en donner au corps de certains malades. On leur laisse chercher ce qui peut guérir leur dégoût ; on leur souffre quelques fantaisies aux dépens même des règles, pourvu qu'elles n'aillent pas à des excès dangereux. Il est bien plus difficile de donner du goût à ceux qui n'en ont pas, que de former le goût de ceux qui ne l'ont pas encore tel qu'il doit être.

Il y a une autre espèce de sensibilité encore plus difficile et plus importante à donner, c'est celle de l'amitié. Dès qu'un enfant en est capable, il n'est plus question que de tourner son cœur vers des personnes qui lui soient utiles. L'amitié le mènera presque à toutes les choses qu'on voudra de lui ; on a un lien assuré pour l'attirer au bien, pourvu qu'on sache s'en servir ; il ne reste plus à craindre que l'excès ou le mauvais choix dans ses affections. Mais il y a d'autres enfants qui naissent politiques, cachés, indifférents, pour rapporter secrètement tout à eux-mêmes ; ils trompent leurs parents, que la tendresse rend crédules ; ils font semblant de les ai-

բան իրենց կը քաշեն . կըխաբեն իրենց ծնողքը, անոնք ալ վրանին գուր ունենայով՝ ամեն ըսածներնուն մտիկ կընեն . դրսուսանց իրենց ծնողացը վրայ սեր կըցուցընեն, կըջանան անոնց հաճոյական բաներ ընել, իրենց հասակակից տղոցմէն աւելի հչու երեւնալ՝ որ առանց կեղծաւորութեան ամեն բան իրենց բնաւորութեանը համեմատ կընեն . այն իրենց հյուրիւնը, որուն տակը անընկճելի կամակորութիւն մը պառկած է, ուրիշներուն ճշմարիտ քաղցրաբարոյութիւն կերեւնայ . եւ իրենց կեղծաւորեալ բնաւորութիւնը ինչպէս որ պետք է յայտնի չըլլար՝ ինչուան որ շտկուելու ատեննին անցնի :

Թէ որ տղայք մէկ բնաւորութիւն մը ունին որուն վրայ դաստիարակութիւնը շահ չկարենայ ընել, կրնանք ըսել թէ ասիկայ է . բայց այս ալ շիտակ է թէ որչափ որ ջենք կարծեր՝ այնչափ ալ շատ է այս տեսակ բնաւորութիւնը : Ծնողք ջեն ուզեր հաւատալ որ իրենց տղայքը ջարասիրտ ըլլան . երբոր իրենք իրենցմէ ջեն ուզեր ջարասրտութիւն տեսնել անոնց վրայ, ուրիշներն ալ իրենց յայտնի ցուցընելու ջեն համարձակիր, եւ ջարիքն օր ըստ օրէ կաճի : Այս բանիս մեծ դարման այն է որ պզտիկուց տղոց ընդարձակ ազատութիւն մը տրուի, այնպէս որ մէյմը ամեն յօժարութիւննին դուրս ելլէ . վասն զի ինչուան որ տղայքը լաւ մը ջճանջնանք, ջենք կրնար գիրենք ուղղել : Տղայք

mer ; ils étudient leurs inclinations pour s'y conformer ; ils paraissent plus dociles que les autres enfants du même âge qui agissent sans le déguisement selon leur humeur. Leur souplesse, qui cache une volonté âpre, paraît une véritable douceur, et leur naturel dissimulé ne se déploie tout entier que quand il n'est plus temps de le redresser.

S'il y a quelque naturel d'enfant sur lequel l'éducation ne puisse rien, on peut dire que c'est celui-là ; et cependant il faut avouer que le nombre en est plus grand qu'on ne s' imagine. Les parents ne peuvent se résoudre à croire que leurs enfants aient le cœur mal fait : quand ils ne veulent pas le voir d'eux-mêmes, personne n'ose entreprendre de les en convaincre, et le mal augmente toujours. Le principal remède serait de mettre les enfants, dès le premier âge, dans une grande liberté de découvrir leurs inclinations. Il faut toujours les connaître à fond, avant que de les corriger. Ils sont naturellement simples

բնութեամբ պարզ ու անկեղծ կրչյան . բայց թէ որ քիչ մը զիրենք նեղես կամ առջեւնին բան մը կեղծելով ձեւացրնես , իրենց պարզութիւնը մեկն կրկորսնցրնեն : Իրաւ է որ փափկասրտութիւնն ու բարեսրտութիւնը Աստուծոյ մասնաւոր մեկ տուրքն է , բայց կրնայ մեկը գէթ բարեսրտութեան յորդորել տղայքը վեհանձնական օրինակներով , պատուոյ եւ անշահասիրութեան սկզբունքներով , եւ հասկըցընելով իրենց թէ անձնասէր մարդիկ որչափ արհամարհելի կրչյան : Պզտիկուց քանի որ տղայք իրենց բնական պարզութիւնն ու անկեղծութիւնը չեն կորսընցուցած՝ ջանալու է մտերիմ ու փոխադարձ բարեկամութեան համը առնել տալ իրենց : Ասոր համար ամենահարկաւոր է , մանաւանդ առաջները , տղոց քով այնպիսի մարդիկ դնել որ ամենեւին խստութիւն , կեղծաւորութիւն , ցածութիւն եւ շահասիրութիւն չցուցընեն . եւ աւելի աղեկ է այնպիսի մարդիկ դնել քովերնին որ ուրիշ պակասութիւններ ունենան , ու ասոնցմէ ազատ ըլլան : Տղայք բարեկամութեան համար ինչ բան ալ ընեն՝ պէտք է զիրենք գովել , միայն թէ ըրածնին անվայել կամ չափազանց բան չըլլայ : Պէտք է որ ծնողք ալ անոնց վրայ մտերիմ բարեկամութիւն մը ցուցընեն . վասն զի շատ տղայք ուրիշի վրայ սէր չունենալն ալ իրենց ծնողացմէ կըսորվին : Այս ալ շատ փափաքելի բան է որ ծնողք գէթ զակընդունուն դի-

et ouverts; mais, si peu qu'on les gêne ou qu'on leur donne quelque exemple de déguisement, ils ne reviennent plus à cette première simplicité. Il est vrai que Dieu seul donne la tendresse et la bonté de cœur; on peut seulement tâcher de l'exciter par des exemples généreux, par des maximes d'honneur et de désintéressement, par le mépris des gens qui s'aiment trop eux-mêmes. Il faut essayer de faire goûter de bonne heure aux enfants, avant qu'ils aient perdu cette première simplicité des mouvements les plus naturels, le plaisir d'une amitié cordiale et réciproque. Rien n'y servira tant que de mettre d'abord auprès d'eux des gens qui ne leur montrent jamais rien de dur, de faux, de bas et d'intéressé. Il vaudrait mieux souffrir auprès d'eux des gens qui auraient d'autres défauts, et qui fussent exempts de ceux-là. Il faut encore louer les enfants de tout ce que l'amitié leur fait faire, pourvu qu'elle ne soit point trop déplacée ou trop ardente. Il faut encore que les parents leurs paraissent pleins d'une amitié sincère pour eux; car les enfants apprennent souvent de leurs parents mêmes à n'aimer rien. Enfin je voudrais retrancher devant eux, à l'égard des amis, tous

մացը իրենց բարեկամներուն ջրնեն այն աւելորդ քաղաքավարութիւնները, կեղծաւորեալ բարեկամութիւնները, եւ ամեն տեսակ սիրոյ սուտ նշանները . որպէս զի ջրլայ թէ նոյն բաներն անոնք ալ սովբելով անկեց վերջը այնպիսի սուտ երեւոյթներով իրենց սիրոյ պարտքը կատարեն այն անձերուն, որոնք սրտանց սիրելու պարտական էին :

Ուրիշ պակասութիւն մըն ալ կայ որ սովորաբար աղջիկ տղոց մէջ աւելի կը գտնուի, այս ինքն անտարբեր ու ջնջին բաներու վրայ ալ սաստիկ սեր ձգել : Ասոնք երկու հոգի իրարու հետ աւրուած ջտեսնեն, շուտ մը՝ գեթ սրտերնէն՝ մեկուն կողմը կը սկսին բռնել, առանց պատճառի մեկ բան մը կամ սաստիկ կը սիրեն եւ կամ սաստիկ կատեն . որոն վրայ որ համարմունք ունին՝ ամենեւին անոր պակասութիւնը ջեն տեսներ, իսկ որուն որ ջեն հաւնիր՝ անոր վրայ ալ ամենեւին կատարելութիւն մը ջեն տեսներ : Առջի բերանը պետք ջէ այս բանս մտքերնէն հանելու համար հետերնին երկայն երկայն վեճ ընել . վասն զի անով այսպիսի այլանդակ կարծիքները մտքերնուն մէջ աւելի կը հաստատուին . հասլա կամաց կամաց հասկըցուր այնպիսի աղջկան թէ իր սիրած ու ջսիրած բաներուն աղեկութիւնն ուրիշները աւելի լաւ կը ճանջնան . առիթը գալուն պէս՝ գործքով ալ ցուցուր թէ իր սիրած բաներն որչափ պակասութիւններ ու նեղութիւններ ունին,

les compliments superflus, toutes les démonstrations feintes d'amitié, et toutes les fausses caresses par lesquels on leur enseigne à payer de vaines apparences les personnes qu'ils doivent aimer.

Il y a un défaut opposé à celui que nous venons de représenter, qui est bien plus ordinaire dans les filles : c'est celui de se passionner sur les choses même les plus indifférentes. Elles ne sauraient voir deux personnes mal ensemble sans prendre parti dans leur cœur pour l'une ou contre l'autre. Elles sont toutes pleines d'affections ou d'aversion sans fondement ; elles n'aperçoivent aucun défaut dans ce qu'elles estiment, aucune bonne qualité dans ce qu'elles méprisent. Il ne faut pas d'abord s'y opposer, car la contradiction fortifierait ces fantaisies ; mais il faut peu à peu faire remarquer à une jeune personne qu'on connaît mieux qu'elle tout ce qu'il y a de bon dans ce qu'elle aime, et tout ce qu'il y a de mauvais dans ce qui la choque. Prenez soin, en même temps, de lui faire sentir dans les occasions l'incommodité des défauts qui se trouvent dans ce qui la charme, et la

եւ ընդ հակառակն իր արհամահածներն որչափ
դիւրութիւններ ու օգուտներ ունին . ասոր համար
շատ գինքը նեղել ալ հարկաւոր չէ . կրտսնես որ
ինքիրմէ կըհասկընայ : Անկեց ետքը մեկիկ մեկիկ
յիշեցուր իրեն իր անիրաւ տեղ ըրած յամառու-
թիւնները , ու ետքը քաղցրութեամբ ըսէ թէ ա-
սոնց նման պիտի տեսնես նաեւ հիմակուան ու-
նեցած յամառութիւններդ՝ երբոր ատոնցմէ ետ
կենաս : Պատմէ նաեւ իրեն թէ իր տարիքն եղած
ատենդ դուն ալ ինչ ծուռ կարծիքներ ունեիր :
Մանաւանդ որչափ որ կրնաս յայտնի կերպով
հասկըցուր իրեն թէ մարդս գիտնալով որ իր սի-
րած ու ջսիրած բաներուն մեջ որչափ բարիք ու
գեշութիւններ խառնուած են , պետք է որ թէ իր
բարեկամութիւններն եւ թէ իր թշնամութիւնները
մեղմացընէ , այնչափ սաստիկ ոչ սիրէ եւ ոչ ատէ :

Ամենեւին տոյոց վարձքի համար զարդեր ու
շաքարեղէն կամ խմորեղէն մի խոստանար .
վասն զի անով երկու գեշ բան կընես . մէյմը
որ կերպով մը իրենց իրաւունք կուտաս՝ որ այն
բաներուն որ ըստ ինքեան պիտի արհամարհեին՝
անոնց վրայ սեր ձգեն . երկրորդ , անկեց վերջն
ալ չես կրնար դիւրին կերպով գիրենք ուրիշ
բանով վարձատրել ու զոհ ընել : Աղէկ նայէ որ
չսպառնաս իրենց թէ ուսման ետեւէ պիտի ընես
գիրենք , կամ թէ վրանին նոր նոր կանոններ պի-
տի դնես : Որչափ կարելի է քիչ կանոններ դնե-

commodité des qualités avantageuses qui se rencontrent dans ce qui lui déplaît : ne la pressez pas, vous verrez qu'elle reviendra d'elle-même. Après cela, faites-lui remarquer ses entêtements passés avec leurs circonstances les plus déraisonnables ; dites-lui doucement qu'elle verra de même ceux dont elle n'est pas encore guérie, quand ils seront finis. Racontez-lui les erreurs semblables où vous avez été à son âge. Surtout montrez-lui, le plus sensiblement que vous pourrez, le grand mélange de bien et de mal qu'on trouve dans tout ce qu'on peut aimer et haïr, pour ralentir l'ardeur de ses amitiés et de ses aversions.

Ne promettez jamais aux enfants, pour récompenses, des ajustements ou des friandises ; c'est faire deux maux : le premier, de leur inspirer l'estime de ce qu'ils doivent mépriser, et le second, de vous ôter le moyen d'établir d'autres récompenses qui faciliteraient votre travail. Gardez-vous bien de les menacer de les faire étudier, ou de les assujettir à quelque règle. Il faut faire le moins de règles qu'on peut ; et lorsqu'on ne peut éviter d'en faire quelqu'une, il faut la faire passer doucement

լու է. բայց թէ որ դնել ալ հարկ ըլլայ, առանց կանոնին անունը տայու կամացուկ մը մտցընելու է սովորութիւնը, միշտ պատճառն հասկըցընելով թէ այս բանս աւելի այս ատեն կամ այն տեղ ընելն որչափ դիւրութիւն ու վայելչութիւն ունի :

Տղայք ադէկ բան մը ընելու ըլլան նե՛ պետք է գիրենք գովել. ապա թէ ոչ՝ ամենեւին սիրտ չեն առնուր : Եւ թեպէտ գովասանքը տղոց փառասիրութիւնը կը շարժէ, ուստի պետք է զգուշանալ չափազանց գովելէն, սակայն երբեմն գիրենք պզտիկ գովեստով մը քաջալերելը շատ հարկաւոր է : Կըտեսնենք որ Պօղոս առաքեալն ալ շատ անգամ տկարները քաջալերելու համար գիրենք կը գովէ. որոնք ալ որ պակասութեան մը համար պիտի յանդիմանէ՛ նախ գովեստով կը սկսի, որպէս զի տուած խրատն աւելի ազդէ : Նոյնպէս կընեն նաեւ սուրբ Հարք : Իրաւ է որ գովեստն օգտակար ըլլայու համար այն կերպով պիտի ըլլայ, որ մեջը ամենեւին չափազանցութիւն ու շողոքորթութիւն չմտնէ, ու ծայրը հոն երբայ թէ ամեն բարիք Աստուծմէ է, վասն զի ինքն է աղբիւր ամենայն բարութեանց : Կընայ մեկը վարձատրել տղայքը նաեւ այնպիսի անմեղ խաղերով՝ ուսկից խելք ալ կարենան սովորիլ, դուրս պտըտելու տանելով՝ ուր որ եղած խօսակցութիւնն անպտուղ չըլլայ, եւ մանր մուկը ընծաներով, ինչպէս նկար-

sans lui donner ce nom, et montrant toujours quelque raison de commodité, pour faire une chose dans un temps et dans un lieu plutôt que dans un autre.

On courrait risque de décourager les enfants, si on ne les louait jamais lorsqu'ils font bien. Quoique les louanges soient à craindre à cause de la vanité, il faut tâcher de s'en servir pour animer les enfants sans les enivrer. Nous voyons que saint Paul les emploie souvent pour encourager les faibles et pour faire passer plus doucement la correction. Les Pères en ont fait le même usage. Il est vrai que, pour les rendre utiles, il faut les assaisonner de manière qu'on en ôte l'exagération, la flatterie, et qu'en même temps on rapporte tout le bien à Dieu comme à sa source. On peut aussi récompenser les enfants par des jeux innocents et mêlés de quelque industrie, par des promenades où la conversation ne soit pas sans fruit, par de petits présents, qui seront des espèces de prix, comme des tableaux, ou des estampes, ou des médailles, ou des cartes de géographie, ou des livres dorés.

ներ, պատկերներ, մետալներ, աշխարհացոյց-
ներ, կամ թէ ոսկեգօծ գրքեր :

ԳԼՈՒԾ Զ.

Թէ ինչ պատմութիւններ պատմելու է տղոց եւ ինչ
կերպով :

Տղայք ծիծաղելու պատմութիւններ շատ կը սիրեն . կընայիս որ իրենց դիպուած մը պատմած ատեննիս, կամ սաստիկ կուրախանան, եւ կամ կըսկսին արցունք թափել . ուրեմն նայէ որ իրենց այս բնատրութենէն օգուտ հանես : Երբոր կը տեսնես որ յօժարութեամբ քեզի մտիկ ընելու կեցեր են, պատմէ իրենց կարճ ու գեղեցիկ առակ մը . բայց նայէ որ առակն անմեղ ու հնարագետ կենդանեաց վրայ ըլլայ . հասկըցուր թէ այն առակը օրինակ մի է . լմըննալէն վերջն այն ալ իմացուր թէ այսպիսի առակներն ինչ վախճանի համար շինուած են : Իսկ հերանոսաց առասպելներն աղտեղի ու ամբարիշտ բաներով լեցուն ըլլալուն համար երջանիկ կըլլայ աղջիկ տղայն թէ որ բոլոր կենացը մեջ անոնց ամենեւին տեղեկութիւն չունենայ : Թէ որ չկարենաս այն

que d'après son caractère, on ne peut pas lui enlever son caractère de fable, et qu'il est donc inutile de s'occuper de lui.

CHAPITRE VI.

De l'usage des histoires pour les enfants.

Les enfants aiment avec passion les contes ridicules ; on les voit tous les jours transportés de joie, ou versant des larmes, au récit des aventures qu'on leur raconte. Ne manquez pas de profiter de ce penchant. Quand vous les voyez disposés à vous entendre, racontez-leur quelque fable courte et jolie ; mais choisissez quelques fables d'animaux, qui soient ingénieuses et innocentes ; donnez-les pour ce qu'elles sont : montrez-en le but sérieux. Pour les fables païennes, une fille sera heureuse de les ignorer toute sa vie, à cause qu'elles sont impures et pleines d'absurdités impies. Si vous ne pouvez les faire ignorer toutes à l'enfant, inspirez-en l'horreur. Quand vous aurez raconté une

պէս ընել որ ամենեւին չգիտնայ, գեթ նայե որ անոնցմէ գինքը խորշեցընես: Առակ մը կամ առասպել մը պատմելէդ վերջը, սպասե որ տղայն քեզմէ խնդրե որ ուրիշ պատմութիւն ալ պատմես. անանկ ըրէ որ միշտ կերպով մը անօրի ըլլայ բան սովբելու: Քանի որ տղուն հետաքրքրութիւնը շարժեր է, նայե որ քիչ բառով մեկ քանի ընտիր պատմութիւններ պատմես իրեն. իմաստներն իրարու հետ կապե, ու մնացած կտորը պատմելդ օրե օր ձգե, որպէս զի տղայն ետքը ինչ ըլլալիքը չգիտնալով, ժամ մը առաջ վախճանը տեսնելու փափաքի: Կենդանի ու բնական ձայնով մը հոգի տուր ըսածներուդ. այնպէս խօսե որ պատմած պատմութեանդ մեջի անձինքը քու բերնովդ խօսածի պէս ըլլան. այն ատեն, տղայք ալ իրենց կենդանի երեւակայութեամբը ըսածներդ իրօք տեսածի ու լսածի պէս կըլլան: Զոր օրինակ ըսենք թէ Յովսէփ Գեղեցիկին պատմութիւնը կըպատմես. իր երբայրներուն բերանը վայրենամիտ մարկանց խօսքեր դիր, Յակոբայ բերանն ալ գորովագութ ու վշտասիրտ հօր մը խօսքեր, Յովսէփ ինքնիրեն ինչեր կըխօսի, եւ Եզիպտոսի իշխան ըլլալով իր եղբարցմէ ինքզինքն ինչ գուարճութեամբ կուգէ ծածկել, գանոնք վախցընել, ու ետքը անոնց ինքզինքը յայտնել: Տղայն այն բնական ու գեղեցիկ տեսարանը, ու պատմութեան սքանչելի դիպուած-

fable, attendez que l'enfant vous demande d'en dire d'autres; ainsi laissez-le dans une espèce de faim d'en apprendre davantage. Ensuite, la curiosité étant excitée, racontez certaines histoires choisies, mais en peu de mots; liez-les ensemble, et remettez d'un jour à l'autre à dire la suite, pour tenir les enfants en suspens et leur donner de l'impatience de voir la fin. Animez vos récits de tons vifs et familiers; faites parler tous vos personnages; les enfants, qui ont l'imagination vive, croiront les voir et les entendre. Par exemple, racontez l'histoire de Joseph; faites parler ses frères comme des brutaux, Jacob comme un père tendre et affligé. Que Joseph parle lui-même; qu'il prenne plaisir, étant maître en Égypte, à se cacher à ses frères, à leur faire peur, et puis à se découvrir. Cette représentation naïve, jointe au merveilleux de cette histoire, charmera un enfant, pourvu qu'on ne le charge pas trop de semblables récits, qu'on les lui laisse désirer, qu'on les lui promette même pour récompense quand il sera sage; qu'on ne leur donne point l'air d'étude, qu'on n'oblige point l'enfant de les répéter: ces répétitions, à moins qu'ils ne s'y portent d'eux-mêmes,

ները տեսնելով կրգմայի կրմնայ . միայն թէ պետք չէ նոյն տեսակ բաներ շատ պատմես որ ջճանճրանայ , թող որ ինքիրմէ այն բաներուն փափաքի . կրնաս խոստանալ որ եթէ խելօք կենայ՝ նորէն պատմես , բայց մեզը ամենեւին ուամունքի կերպ պիտի ջմտնէ , ու պատմողը տղայքը պիտի ջստիպէ որ լսածնին կրկնեն . վասն զի այս կրկնութիւնը տղոց համար մեծ նեղութիւն է , եւ այսպիսի պատմութեանց համը կըփախցընէ . ուրիշ բան է երբոր իրենք իրենցմէ ուզեն նոյն բաները պատմել :

Այս ալ գիտնալու է թէ տղայ մը որ խօսելու դժուարութիւն չի քաշեր՝ ինքիրմէ կըսկսի իրեն աւելի ախորժելի եղած պատմութիւնները սիրած մարդկանցը պատմել . այս բանիս ալ ամենեւին պետք չէ զինքը բռնադատել : Կրնաս տղուն հետ աւելի ընտանութիւն ունեցող անձանց ապսպրել որ զխոցած պատմութիւնները պատմել տան իրենց . այս խնդիրքը տղայն շատ սիրով կըկատարէ : Դուն ջլսող եղիր , եւ թող որ զխոցածին պէս պատմէ , ամենեւին սխալները մի բռներ : Երբոր բաւական վարժի պատմելու , կրնաս իրեն քաղցրութեամբ սովրեցընել թէ մէկ բան մը առել կերպով պատմելն ինչպէս կըլլայ . ջանալու է պատմութիւնը համառօտ ընելու , եւ թէ այնպիսի պարագաներ ընտրելու է որ պատմուած բանն աւելի դուրս ցատքեցընեն :

gênent les enfants et leur ôtent tout l'agrément de ces sortes d'histoires.

Il faut néanmoins observer que, si l'enfant a quelque facilité de parler, il se portera de lui-même à raconter aux personnes qu'il aime les histoires qui lui auront donné plus de plaisir; mais ne lui en faites point une règle. Vous pouvez vous servir de quelque personne qui sera libre avec l'enfant, et qui paraîtra désirer apprendre de lui son histoire: l'enfant sera ravi de la lui raconter. Ne faites pas semblant de l'entendre; laissez-le dire sans le reprendre de ses fautes. Lorsqu'il sera plus accoutumé à raconter, vous pourrez lui faire remarquer doucement la meilleure manière de faire une narration, qui est de la rendre courte, simple et naïve, par le choix des circonstances qui représentent mieux le

Թէ որ աշակերտներդ շատուոր են , նայէ որ իրենց սովրած պատմութիւններուն մեջի այլ եւ այլ անձինքը ձեւացընելու վարժին . գոր օրինակ մեկը կրնայ Արրահամ ձեւանայ, ու մեկայը Իսահակ . այս ձեւացմունքներն աւելի ախորժելի կուգան իրենց քան թէ ուրիշ խաղերը . անով մտքերնին կրբացուի խելացի բաներ մտածելու եւ խօսելու . գուարճութեամբ սովրած պատմութիւննին այլ անջնջելի կրտպաւորուի անով մտքերնուն մեջ :

Ջանայու է որ արտաքին պատմութիւններէն աւելի սուրբ գրոց պատմութիւններն ախորժելի ըլլան տղոց . ասոր համար հարկ չէ ըսել թէ ասոնք աւելի գեղեցիկ են . կարելի է ջհաւատան այլ ըսածիդ . հապա այնպէս ընելու է որ առանց ըսելու իրենք իրենցմէ իմանան անոնց լաւութիւնը : Հասկըցուր իրենց թէ անոնք որչափ խելքէ մտքէ վեր , հրաշայի բաներ են , ու ինչպէս մեջերնին բնական նկարներ , ու ազնուական կենդանութիւն մը կը փայլի . աշխարհիս ստեղծումն , Ադամայ իյնայը , ջրհեղեղը , Արրահամու կոչումը , Իսահակայ գոհը , Յովսեփայ դիպուածները՝ որ քիչ մը առաջ յիշեցինք , Մովսիսի ծնունդն ու փախչիլը , ոչ միայն տղոց հետաքրքրութիւնը կարթնցընեն , հապա նաեւ կրօնքի սկզբունքն անոնց սովրեցընելով , սրտերնուն էջ հաւատքի հիմունքը կըձգեն . վասն զի զի-

naturel de chaque chose. Si vous avez plusieurs enfants, accoutumez-les peu à peu à représenter les personnages des histoires qu'ils ont apprises ; l'un sera Abraham et l'autre Isaac. Ces représentations les charmeront plus que d'autres jeux, les accoutumeront à penser et dire des choses sérieuses avec plaisir, et rendront ces histoires ineffaçables dans leur mémoire.

Il faut tâcher de leur donner plus de goût pour les histoires saintes que pour les autres, non en leur disant qu'elles sont plus belles, ce qu'ils ne croiraient peut-être pas, mais en le leur faisant sentir sans le dire. Faites-leur remarquer combien elles sont importantes, singulières, merveilleuses, pleines de peintures naturelles et d'une noble vivacité. Celles de la création, de la chute d'Adam, du déluge, de la vocation d'Abraham, du sacrifice d'Isaac, des aventures de Joseph, que nous avons touchées, de la naissance et de la fuite de Moïse, ne sont pas seulement propres à réveiller la curiosité des enfants ; mais, en leur découvrant l'origine de la religion, elles en posent les fondements dans leur esprit. Il faut ignorer profondément

տենք որ մեր կրօնքին ու բոլոր մեր հաստա-
ցած բաներուն վաւերականութիւնն ու մշտնջե-
նաւորութիւնը՝ ասանկ հրաշալի պատմութիւննե-
րով, ու անթիւ գործքերով կրհաստատուին :
Ըսել չէ թէ ասով կրպարտաւորի տղայն կամ
որ եւ իցէ մարդ պատմութեանց գիտութեանը մեջ
ընկղմելու . վասն զի ասոնք այնպիսի կարճ, զը-
ւարճալի ու գեղեցիկ բաներ են որ նաեւ թանձրա-
միտ մարդկանց հաճոյ կանցնին : Աստուած, որ
ինքը ստեղծած ըլլալով մարդուն միտքը՝ ամենէն
աղէկ կրճանջնայ անոր կարողութիւնը, ընդհան-
րապէս ժողովրդեան մեջ շատ հանդիպած բանե-
րու վրայ հաստատեր է կրօնքը, որպէս զի պար-
զամիտ մարդիկ առանց դժուարութիւն քաշելու
կարենան դիւրաւ հասկընալ, ու խորհուրդները
միտք պահել : Զոր օրինակ տղու մը ըսէ թէ Աս-
տուած երեք անձ ունի ու մէկ բնութիւն . թերեւ
շատ անգամ լսելուն համար միտքը պահէ, բայց
չեմ կարծեր որ իմաստը կարենայ հասկընալ : Իսկ
թէ որ իրեն պատմութեամբ մը պատմելու ըլլաս
թէ Բրիտոս Տերն մեր Յորդանան գետը մկրտուե-
լէն ետեւ դուրս ելլելու ատենը, Հայր Աստուած
երկնքէն այսպէս ըսաւ . « Դա է որդի իմ սիրելի,
ընդ որ հաճեցայ, դմն յուարուք ». եւ Հոգին Սուրբ
աղաւնոյ կերպարանքով Բրիտոսի վրայ իջաւ,
կընայիս որ այս պատմութեամբս այնպէս պայծառ
կըմբռնէ երրորդութեան խորհուրդը՝ որ ոչ երբէք

l'essentiel de la religion pour ne pas voir qu'elle est tout historique : c'est par un tissu de faits merveilleux que nous trouvons son établissement, sa perpétuité et tout ce qui doit nous la faire pratiquer et croire. Il ne faut pas s'imaginer qu'on veuille engager les gens à s'enfoncer dans la science, quand on leur propose toutes ces histoires ; elles sont courtes, variées, propres à plaire aux gens les plus grossiers. Dieu, qui connaît mieux que personne l'esprit de l'homme qu'il a formé, a mis la religion dans des faits populaires, qui, bien loin de surcharger les simples, leur aident à concevoir et à retenir les mystères. Par exemple, dites à un enfant qu'en Dieu trois personnes égales ne sont qu'une seule nature ; à force d'entendre et de répéter ces termes, il les retiendra dans sa mémoire ; mais je doute qu'il en conçoive le sens. Racontez-lui que, Jésus-Christ sortant des eaux du Jourdain, le Père fit entendre cette voix du ciel : C'est mon fils bien-aimé en qui j'ai mis ma complaisance, écoutez-le. Ajoutez que le Saint-Esprit descendit sur le Sauveur en forme de colombe : vous lui faites sensiblement trouver la Trinité dans une histoire qu'il n'oubliera point. Voilà trois

կրմոռնայ . եւ անկեց ետքը կըսկսի ինքիրմէ
երեք անձինքն իրարմէ իրենց գործքովը զանա-
գանել . քեզի կրմնայ միայն իրեն սովրեցընել թէ
երեք անձն ալ մէկ Աստուած են : Պատմութեանց
օգտակարութիւնը ցուցընելու համար այս օրինակը
միայն բաւական է . եւ թեպէտ ոմանք կըկարծեն
թէ ասանկով կրթութիւնը կերկըննայ , բայց գիտ-
նան որ մանաւանդ թէ շատ կըկարճընայ , ու շատ
կօզնի սովրելու նաեւ չոր ցամաք քրիստոնեակա-
նը , ուր խորհուրդները գործքերէն զատուած կը-
պատմուին : Բայց ասկեց կըտեսնենք որ հին ա-
տենն ալ մարդիկ պատմութիւններով կըկրթուէին :
Սուրբն Օգոստինոս զարմանալի կերպ մը որ կը-
յիշէ տգետները կրթելու , ամենեւին նոր բան չէր ,
հապա ընդհանուր Եկեղեցւոյ կրթութեան ոճն էր ,
այսինքն պատմութեան շարունակութեամբը ցու-
ցընել թէ կրօնքն աշխարհիս սկիզբէն իվեր ալ
կար . թէ Քրիստոսի Տեառն մերոյ գալստեանը
Հին Կտակարանի մէջ կըսպասէին , եւ ինքը նոր
Կտակարանին մէջ կըթագաւորէ . եւ ահա ասոնք
են քրիստոնեական վարդապետութեան հիմը :

Իրաւ է որ ասոր աւելի ժամանակ ու հոգ հար-
կաւոր է քան թէ շատ մարդկանց տուած կրթու-
թեանը . սակայն այն մարդն առեկ կըգիտնայ թէ
կրօնքն ինչ բան է , ով որ անոր վրայ մանրա-
մասն տեղեկութիւն մը կուեննայ . ընդ հակառակն
թէ որ մէկը տեղեակ չըլլայ , խառնափնդոր գա-

personnes qu'il distinguera toujours par la différence de leurs actions; vous n'aurez plus qu'à lui apprendre que toutes ensemble ne font qu'un seul Dieu. Cet exemple suffit pour montrer l'utilité des histoires; quoiqu'elles semblent allonger l'instruction, elles l'abrègent beaucoup et lui ôtent la sécheresse des catéchismes, où les mystères sont détachés des faits: aussi voyons-nous qu'anciennement on instruisait par les histoires. La manière admirable dont saint Augustin veut qu'on instruisse tous les ignorants n'était point une méthode que ce Père eût seul introduite, c'était la méthode et la pratique universelles de l'Église.: elle consistait à montrer, par la suite de l'histoire, la religion aussi ancienne que le monde, Jésus-Christ attendu dans l'Ancien-Testament, et Jésus-Christ régnant dans le Nouveau; c'est le fond de l'instruction chrétienne.

Cela demande un peu plus de temps et de soin que l'instruction à laquelle beaucoup de gens se bornent; mais aussi on sait véritablement la religion, quand on sait ce détail; au lieu que, quand on l'ignore, on n'a que des idées confuses sur Jésus-Christ, sur l'É-

դափար մը կունենայ Քրիստոսի, Աւետարանի, Եկեղեցւոյ վրայ, չգիտնար թէ որչափ հարկաւոր է անոր տուած վճիռներուն հնազանդիլ, եւ առաքիւնութեանց հիմն ինչ է, որ այս բանս գեթ քրիստոնէութեան անունը պէտք էր ձգեր մտուրնին : Պատմական քրիստոնեականին (1) մեջ, որ պարզ գիրք մըն է, վերոյիշեալ ամեն հարկաւոր գիտելիքները կան . ուստի ջկրնար մեկը ըսել թէ ասոնք սովորեցրնելու համար շատ գիտութիւն պէտք է : Այս բանս նաեւ Տրիդենտեան ժողովը մտածած ու քրիստոնեական մըն ալ շինած է . բայց անոր մեջ աստուածաբանական բառեր շատ ըլլալուն պատճառաւ՝ չգիտցողները դիւրաւ ջեն հասկընար :

Վերը յիշած պատմութիւններնուս վրայ աւելցրնենք ուրեմն նաեւ Իսրայելացւոց Կարմիր ծովէն անցնիլը, ու անապատին մեջ բնակիլը, ուր կերած հացերնին երկնքէն կիջնար, ու խմած ջրերնին Մովսէս իր գաւազանը ժայռի մը զարնելով բղխեցուց : Պատմելով ձեւացուր թէ ինչ հրաշալի կերպով Իսրայելացիք Աւետեաց երկրին տիրեցին, ու Յորդանան գետին ջրերն իրենց ընթացքէն խոտորելով՝ ետ ետ գնացին դիգուեցան . եւ քաղաքի մը պարիսպներն իրենք իրենցմէ կործանեցան պաշարողներուն առջեւ : Բնական կերպով նկա-

(1) Ֆիկորիինը, որ հայերէն ալ բարգմանուած ու տրամադրուած է :

vangile, sur l'Église, sur la nécessité de se soumettre absolument à ses décisions, et sur le fond des vertus que le nom chrétien doit nous inspirer. Le *Catéchisme historique*, imprimé depuis peu de temps, qui est un livre simple, court et bien plus clair que les catéchismes ordinaires, renferme tout ce qu'il faut savoir là-dessus; ainsi on ne peut pas dire qu'on demande beaucoup d'étude. Ce dessein est même celui du concile de Trente, avec cette circonstance, que le catéchisme du concile est un peu trop mêlé de termes théologiques pour les personnes simples.

Joignons donc aux histoires que j'ai remarquées, le passage de la mer Rouge et le séjour du peuple au désert, où il mangeait un pain qui tombait du ciel et buvait une eau que Moïse faisait couler d'un rocher en le frappant avec sa verge. Représentez la conquête miraculeuse de la Terre-Promise, où les eaux du Jourdain remontent vers leur source, et les murailles d'une ville tombent d'elles-mêmes à la vue des assiégeants. Peignez au naturel les combats de Saül et de

րագրէ Սաւուդայ ու Դաւթի ըրած պտտերագմները . պատմէ թէ ինչպէս տղայութեան ատենը առանց գէնքի, իր հովուական հագուստովը յաղթեց ամբարտաւան հսկայ Գողիաթին : Մի մոռնար պատմելու նաեւ Սողոմոնի փառքն ու իմաստութիւնը , եւ թէ ինչպէս երբոր երկու կանայք իրարու հետ կրվիճեին տղու մը համար , խելքով անոնց դատաստանը կտրեց , եւ թէ ինչպէս վերջերն այսպիսի գերագանց իմաստութենէ իյնալով իր պատիւը կորսընցուց , ու ինքզինքը բոլորովին մեղկութեան տուաւ , որ գրեթէ միշտ չափագանց յաջողութեան անխորշելի հետեւանքն է :

Պատմէ թէ ինչպէս կրխօսեին մարգարեները քագաւորներուն առջեւ Աստուծոյ կողմանէ , եւ ապագայ բաներն այնպէս կը գուշակեին՝ ինչպէս թէ գրքի մը մէջ տպածի պէս կարդային . եւ ըսէ թէ այն մարգարեներն ինչպէս խոնարհ, ժուժկայ ու համբերող էին , ու ճշմարտութիւնը քարոզելուն համար անդադար կրհալածուէին : Տեղն որ գայ՝ պատմէ նաեւ Երուսաղեմի առաջին առումը , տաճարին այրիլը , ժողովրդեան մեղացը համար սուրբ քաղաքին կործանիլը , եւ Բաբելոնի գերութիւնը , ուր Հրեայք կուլային կողբային իրենց սիրելի Սիոնին վրայ : Իրենց գերեղարձէն առաջ համառօտ կերպով մըն ալ իմացուր Տովբիթայ , Յուդիթայ , Եսթերայ , Դանիելի գուարճալի դիպուածները : Անօգուտ ջրվ-

David; montrez celui-ci dès sa jeunesse, sans armes et avec son habit de berger, vainqueur du fier géant Goliath. N'oubliez pas la gloire et la sagesse de Salomon; faites-le décider entre les deux femmes qui se disputent un enfant; mais montrez-le tombant du haut de cette sagesse et se déshonorant par la mollesse, suite presque inévitable d'une trop grande prospérité.

Faites parler les prophètes aux rois de la part de Dieu; qu'ils lisent dans l'avenir comme dans un livre; qu'ils paraissent humbles, austères, et souffrant de continuelles persécutions pour avoir dit la vérité. Mettez en sa place la première ruine de Jérusalem: faites voir le temple brûlé, et la ville sainte ruinée pour les péchés du peuple. Racontez la captivité de Babylone, où les Juifs pleuraient leur chère Sion. Avant leur retour, montrez en passant les aventures délicieuses de Tobie et de Judith, d'Esther et de Daniel. Il ne serait pas même inutile de faire déclarer les enfants sur les différents caractères de ces saints, pour savoir ceux qu'ils goûtent le plus. L'un préférerait Esther, l'autre

լար թէ որ այս սուրբ մարդկանց բնաւորութիւնները տոյոց հասկըցընելու ըլլաս, որպէս գի տեսնես թէ ասոնցմէ որն աւելի կախորժին: Կընայիս որ մեկն աւելի կընտրէ Եսթերը, մեկայը Յուդիթը, ասով մեջերնին պզտիկ վեճ մը կը ծագի, որով այս պատմութիւնները մտքերնուն մեջ աւելի զօրաւոր կերպով կը տպաւորուին, ու դատմունքնին կը կրթուի ու կը սրուի: Վերջը նորէն Իսրայելացւոց Երուսաղեմ դառնալը պատմէ, ուր կը սկսին իրենց աւերակները նորոգել. ու գեղեցիկ կերպով մը նկարագրէ Երուսաղեմի վերջի խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը: Ետքը մեկ քանի խօսքով յիշէ անգութ ու ամպարիշտ Անտիոքոսն որ ինչպէս սուտ զոջմամբ մեռաւ. հասկըցուր թէ այն հալածիչ թագաւորին ժամանակն ինչ յաղթութիւններ ըրին Մակարայեցիք, նմանապէս պատմէ եօթն եղբարց նահապետութիւնը: Անկեց վերջն անցիր Յովհաննու Մկրտչի հրաշալի ծնունդը:

Քրիստոսի Տաեռն մերոյ ծնունդն աւելի տեղն ի տեղը պատմէ. իր կենացն երեւելի կտորները Աւետարանին մեջէն հանէ, զոր օրինակ տասներկու տարեկան եղած ատենը տաճարին մեջ ըրած քարոզութիւնը, մկրտութիւնը, անապատ քաշուիլն ու փորձուիլը, առաքեալները կանչելը, հացերը շատցընելը, մեղաւոր կնկան դարձն որ անուշ իւղով Փրկչին ոտքը օծեց,

Judith; et cela exciterait entre eux une petite contention qui imprimerait plus fortement dans leurs esprits ces histoires et formerait leur jugement. Puis ramenez le peuple à Jérusalem et faites-lui réparer ses ruines; faites une peinture riante de sa paix et de son bonheur. Bientôt après, faites un portrait du cruel et impie Antiochus, qui meurt dans une fausse pénitence; montrez, sous ce persécuteur, les victoires des Machabées et le martyre des sept frères du même nom. Venez à la naissance miraculeuse de saint Jean.

Racontez plus en détail celle de Jésus-Christ; après quoi, il faut choisir dans l'Évangile tous les endroits les plus éclatants de sa vie; sa prédication dans le temple à l'âge de douze ans; son baptême, sa retraite au désert et sa tentation; la vocation de ses apôtres, la multiplication des pains, la conversion de la pécheresse, qui oignit les pieds du Sau-

արցունքով լուաց, ու մագերովը սրբեց. նոյն-
պէս նաեւ Սամարացի կնոջ դարձը, ի ծնէ կու-
րին բժշկուիլը, Լազարու յարութիւն առնելը,
ու Քրիստոսի Տեառն մերոյ յաղթական փառքով
Երուսաղէմ մտնելը : Ցուցուր իր քաշած ջար-
ջարանքները. նկարագրէ թէ ինչպէս յարութիւն
առաւ : Ետքը հասկըցուր թէ ինչ ընտանութեամբ
քառասուն օր իր աշակերտներուն հետ կեցաւ՝
ինչուան որ անոնք իր երկինք ելլելը տեսան .
Հոգւոյն Սրբոյ գալուատը, սրբոյն Ստեփանոսի
քարկոծուիլը, Պօղոս առաքելոյն դարձը, Կուռ-
նելիոս հարիւրապետին դարձը, առաքելոց ճամ-
բորդութիւնները, եւ մանաւանդ Պօղոս առաքե-
լոյն ըրածները, որ աւելի գուարճալի ալ են :
Մարտիրոսաց վկայարանութիւններէն ընտրէ
աւելի գարմանալի կտորները, ու նաեւ նախնի
քրիստոնէից անցուցած սքանչելի վարքէն ալ
քանի մը բան քաղէ ու անոնց պատմէ. խառ-
նէ անոնց հետ նաեւ մանկահասակ կուսանաց
քաջասրտութիւնը, ճգնաւորաց գարմանալի
խստամբերութիւնները, ինքնակալաց ու հոով-
մայեցւոց ինքնակալութեան դարձը, Հրէից կու-
րութիւնը, եւ անոնց ահաւոր պատուհասը՝ որ
ինչուան հիմայ ալ կըտեսէ :

Այս ամէն պատմութիւններն երբոր խելքով ու
ըստ տեղւոյն պատմես, տղոց թարմ ու կենդանի երե-
ւակալութեանը մէջ կըօնքի վերաբերեալ բաները

veur d'un parfum, les lava de ses larmes et les essuya de ses cheveux. Représentez encore la Samaritaine instruite, l'aveugle-né guéri, Lazare ressuscité, Jésus-Christ qui entre triomphant à Jérusalem; faites voir sa passion, peignez-le sortant du tombeau. Ensuite il faut marquer la familiarité avec laquelle il fut quarante jours avec ses disciples, jusqu'à ce qu'ils le virent montant au ciel; la descente du Saint-Esprit, la lapidation de saint Étienne, la conversion de saint Paul, la vocation du centenier Corneille. Les voyages des apôtres, et particulièrement de saint Paul, sont encore très-agréables. Choisissez les plus merveilleuses des histoires des martyrs, et quelque chose en gros de la vie céleste des premiers chrétiens : mêlez-y le courage des jeunes vierges, les plus étonnantes austérités des solitaires, la conversion des empereurs et de l'empire, l'aveuglement des Juifs, et leur punition terrible qui dure encore.

Toutes ces histoires, ménagées discrètement, feraient entrer avec plaisir dans l'imagination des enfants, vive et tendre, toute une suite de religion, depuis la création du

սկիզբէն ինչուան մեր ատենը կարգաւ անջնջելի կըտպաւորուին, ու մտքերնին ազնուական գաղափարներով կըլեցընեն: Այս պատմութեանց մէջ կըտեսնեն տղայք որ Աստուծոյ ձեռքը միշտ պատրաստ կեցած է արդարները փրկելու, եւ ամպարիշտները պատժելու: Ասով կըվարժին տեսնելու որ ամեն բանի մէջ Աստուած է ամեն բան ընողը, եւ թէ ինչպէս արարածներն իր վախճանին ու դիտմանը կըծառայեցընէ՝ որչափ ալ անոնք հեռու երեւնան իրմէ:

Բայց գիտնալով թէ տղայք սովորաբար կրօնքի բաները տխուր ու անգարդ բան մը կըկարծեն, այս պատմութեանց մէջէն աւելի ուրախալի ու փառաւոր կտորներ ընտրելու է, որպէս զի տղոց միտքը բացուի ու իմանան որ կրօնքը որչափ գեղեցիկ, սիրելի ու գերազանց բան է եղեր:

Տղոց այս կերպով կրօնքը սովորեցընելու անգին օգուտէն զատ, այս զուարճալի պատմութիւնները պզտիկուց մտքերնուն մէջ տողորւելով, հարկաւոր բաներուն անոնց հետաքրքրութիւնը կարթնցընեն, մտաւոր զուարճութեանց ետեւէ կընեն զանոնք, եւ անանկ փոյթ մը կըձգեն սրտերնուն մէջ որ պատմութիւն մը առջեւնին պատմուելուն պէս՝ ամենայն ջանքով անոր ուշ կըդնեն, որ տեսնեն թէ իրենց գիտցածներուն հետ կապ մը ունի: Բայց դարձեալ

monde jusqu'à nous, qui leur en donnerait de très-nobles idées, et qui ne s'effacerait jamais. Ils verraient même, dans cette histoire, la main de Dieu toujours levée pour délivrer les justes et confondre les impies. Ils s'accoutumeraient à voir Dieu faisant tout en toutes choses, et menant secrètement à ses desseins les créatures qui paraissent le plus s'en éloigner.

Mais il faudrait recueillir dans ces histoires tout ce qui donne les images les plus riantes et les plus magnifiques, parce qu'il faut employer tout pour faire en sorte que les enfants trouvent la religion belle, aimable et auguste, au lieu qu'ils se la représentent d'ordinaire comme quelque chose de triste et de languissant.

Outre l'avantage inestimable d'enseigner ainsi la religion aux enfants, ce fond d'histoires agréables, qu'on jette de bonne heure dans leur mémoire, éveille leur curiosité pour les choses sérieuses, les rend sensibles aux plaisirs de l'esprit, fait qu'ils s'intéressent à ce qu'ils entendent dire des autres histoires qui ont quelque liaison avec celles qu'ils savent déjà. Mais, encore une fois, il faut bien se garder de leur faire jamais une loi d'écou-

կրսեմ թէ պէտք չէ ամենեւին վրանին պարտք դնել որ այն պատմութիւններուն մտիկ ընեն, կամ մտքերնին պահեն, եւս տաւել կանոնաւոր դասառութեամբ պէտք չէ սովորեցընել. հապա իրենց յօժարութեանը թողլու է : Մի նեղեր գիրենք, ու վախճանիդ կրհասնիս, թէ եւ շատ խելացի չըլլան. մտքերնին շատ մի բեռնաւորեր, թող որ իրենք իրենցմէ սկսին կամաց կամաց սովորելու հետաքրքիր ըլլալ: Բայց թերեւս ըսես թէ այս պատմութիւններն ինչպէս պատմելու է որ թէ կենդանի, կարճ ու բնական ըլլայ պատմուածքը, եւ թէ տղոց հաճոյ անցնի. ուր գտնեմ այնպիսի դաստիարակուհիներ որ կարենան այս բանս ընել : Իմ պատասխանս այս է. եթէ կուզես որ տղայք աղեկ կրթուին, բաւական է կրցածիդ չափ ջանաս գտնել այնպիսի խելացի անձինք, որ կարող ըլլան այս ոճով գանոնք դաստիարակել. դուն ալ քու կողմանեդ որչափ որ կրնաս յորդորէ գանոնք որ այս ոճը բռնեն. իւրաքանչիւր դաստիարակ իր կարողութեանը համեմատ պիտի ջանայ կատարել այս բաներս : Այս կայ որ, որչափ ալ խեղճ ըլլայ դաստիարակը, դարձեալ կրնայ յաջողիլ ուզածը՝ թէ որ աշկերտներն այս ոճով կրթելու ըլլայ, որ թէ պարզ ոճ է թէ բնական :

Դաստիարակը աստուածաշնչի պատմութիւն պատմելու ատենը կամ պատմելէն ետքը,

ter ni de retenir ces histoires, encore moins d'en faire des leçons réglées; il faut que le plaisir fasse tout. Ne les pressez pas, vous en viendrez à bout, même pour les esprits communs; il n'y a qu'à ne les point trop charger et laisser venir leur curiosité peu à peu. Mais, direz-vous, comment leur raconter ces histoires d'une manière vive, courte, naturelle et agréable? où sont les gouvernantes qui savent le faire? A cela je réponds que je ne le propose qu'afin qu'on tâche de choisir des personnes de bon esprit pour gouverner les enfants, et qu'on leur inspire autant qu'on pourra cette méthode d'enseigner; chaque gouvernante en prendra selon la mesure de son talent. Mais enfin, si peu qu'elles aient d'ouverture d'esprit, la chose ira moins mal quand on les formera à cette manière, qui est naturelle et simple.

Elles peuvent ajouter à leurs discours la vue des estampes ou des tableaux qui repré-

կրնայ նոյն քանին տպած կամ նկարուած պատկերը ցուցընել : Սովորաբար տղոց տպած պատկեր ցուցընելը բաւական է . բայց երբոր կրնայ մեկը գեղեցիկ քաշուած գոյնզգոյն մեծ նկարներ ալ ցուցընել , պէտք չէ անհոգութիւն ընէ . վասն զի գունոց զանազանութիւնը՝ բնական քաշուած կերպարանքներուն մեծութեամբը տղոց երեւակայութեան մեջ աւելի կրտպաւորուի :

ԳԼՈՒԽ Է.

Թէ ինչպէս պէտք է տղոց միտքը տպաւորել կրօնքի սկզբունքները :

Տեսանք ինչուան հիմայ որ տղայք քանի որ պզտիկ են՝ չեն կրնար խելք բանեցընել . չէ թէ անոր համար որ իբր թէ հարկաւոր եղած գաղափարներն ու բանականութեան ընդհանուր սկզբունքները չունին , հապա շատ բան չգիտնայնուն պատճառաւ չեն կրնար խելքերնին գործածել . թող որ իրենց ուղեղին անդադար շարժմունքն ալ չբողուր իրենց որ մտածած բաներնուն վրայ հաստատուն կենան ու զանոնք իրարու հետ կապեն :

Սակայն քանի որ տղոց խելքն ուրիշ բանի չէ բացուած , պէտք է առանց նեղելու՝ իրենց

sentent agréablement les histoires saintes. Les estampes peuvent suffire, et il faut s'en servir pour l'usage ordinaire ; mais, quand on aura la commodité de montrer aux enfants de bons tableaux, il ne faut pas le négliger ; car la force des couleurs, avec la grandeur des figures au naturel, frapperont bien davantage leur imagination.

CHAPITRE VII.

Comment faut-il faire entrer dans l'esprit des enfants les premiers principes de la religion ?

Nous avons remarqué que le premier âge des enfants n'est pas propre à raisonner ; non qu'ils n'aient déjà toutes les idées et tous les principes généraux de la raison qu'ils auront dans la suite, mais parce que, faute de connaître beaucoup de faits, ils ne peuvent appliquer leur raison, et que d'ailleurs l'agitation de leur cerveau les empêche de suivre leurs pensées et de les lier.

Il faut pourtant, sans les presser, tourner doucement le premier usage de leur raison à

հասկըցրնել թէ Աստուած ինչ է : Գրիստոնեական ճշմարտութիւնները հասկըցուր իրենց՝ առանց զանոնք տարակուսի մեջ ձգելու : Կրտսանեն որ մեկը կրմեռնի, ետքը զանիկայ կըքաղեն . դուն այն ատեն ըսէ անոնց . Այս մեռելը գերեզմանին մէջ է : — Հրամար ես : — Ուրեմն արքայութեան մեջ չէ : — Հրամար ես, արքայութիւնն է : — Ի՞նչպէս կրնայ ըլլայ որ թէ գերեզմանին մեջ ըլլայ եւ թէ արքայութեան մեջ : — Մարմինը միայն գերեզմանը դրուած է, իսկ հոգին արքայութիւնն է : — Ուրեմն հոգին իրեն մարմինը չէ : — Չէ : — Ուրեմն հոգին մեռած չէ : — Չէ . միշտ անմահ պիտի մնայ երկինքը : Ետքը վրայ բեր . — Հապա դուն . դուն ալ կուզես փրկուիլ : — Հրամար ես կուզեմ : — Փրկուիլ ինչ ըսել է : — Ըսել է թէ մարդուս մեռնելէն վերջը հոգին արքայութիւն երբայ : — Հապա մեռնիլն ինչ է : — Մեռնիլն այն է որ հոգին մարմնէն բաժնուելով՝ մարմինը հող կըդառնայ :

Չեմ ըսեր թէ առջի բերան ամեն տղայք մեկէն կրնան ասանկ պատասխան տալ . բեպետ եւ շատ չորս տարեկան տղայք ինծի այս պատասխանները տուեր են : Դնենք թէ տղուն միտքը դեռ ամենեւին բացուած չէ, այն ատեն պետք է համբերութեամբ մեկ քանի տարի ալ սպասել ինչուան որ քիչ մը բացուի :

Տղոց տուն մը ցուցընելով ըսելու է թէ այս

connaître Dieu. Persuadez-les des vertus chrétiennes, sans leur donner des sujets de doute. Ils voient mourir quelqu'un; ils savent qu'on l'enterre, dites-leur : Ce mort est-il dans le tombeau ? — Oui. — Il n'est donc pas en paradis ? — Pardonnez-moi ; il y est. — Comment est-il dans le tombeau et dans le paradis en même temps ? — C'est son âme qui est en paradis ; c'est son corps qui est mis dans la terre. — Son âme n'est donc pas son corps ? — Non. — L'âme n'est donc pas morte ? — Non, elle vivra toujours dans le ciel. Ajoutez : Et vous, voulez-vous être sauvée ? — Oui. — Mais qu'est-ce que se sauver ? — C'est que l'âme va en paradis quand on est mort. — Et la mort, qu'est-ce ? — C'est que l'âme quitte le corps, et que le corps s'en va en poussière.

Je ne prétends pas qu'on mène d'abord les enfants à répondre ainsi : je puis dire, néanmoins, que plusieurs m'ont fait ces réponses dès l'âge de quatre ans. Mais je suppose un esprit moins ouvert et plus reculé; le pis aller, c'est de l'attendre quelques années de plus sans impatience.

Il faut montrer aux enfants une maison,

տունն որ կրտեսանես՝ ինքիրմէ շինուած չէ, այս քարերն իրենք իրենցմէ առանց ուրիշներէն բերելու՝ ու իրարու վրայ շարուելու բարձրացած չեն : Աղեկ կրլլայ նաեւ անոնց բուն պատ հիւսող որմնադիրներ ցուցընել . ետքը ցուցուր նաեւ երկինքն, երկիրս, եւ մարդկանց պիտոյիցը համար Աստուծոյ ստեղծած գլխաւոր բաներն, ու ըսէ իրենց . տեսէք թէ աշխարհս մէկ տնէ մը որչափ աւելի աղուոր ու գեղեցիկ շինուած է . ասիկայ միթէ ինքիրմէ եղած է : Չէ, տարակոյս չկայ . Աստուած է որ այս աշխարհս իր ձեռքովը շինած է :

Առջի բերան սուրբ գրքին ոճը բուն է, երեւակայ- ուրիւննին սաստիկ տաքցուր, ու ամէն մէկ զուր- ցած բանդ զգալի օրինակներով հասկըցուր : Նկարագրէ գԱստուած բարձր ու փառաւոր աթոռի մը վրայ նստած, աշուրներն արեւուն ճառագայթներէն ալ աւելի փայլուն, ու փայլակէն ալ աւելի սուր ու թափանցող . Աստուած ասանկ ըսաւ, ասանկ խօսեցաւ ըսէ, Աստուած ալկանջ ունի որով ամէն բան կրլսէ, ձեռք՝ որով տիեզերքը կըբռնէ, ու միշտ պատրաստ է անով ջարագործները պատժելու, գրած ու հայրական սիրտ մը՝ որով զինքը սիրողներն երջանիկ կընէ : Ատեն կուգայ որ այս բաներուս վրայ կրնաս աւելի ճշդութեամբ խօսիլ տղուն հետ : Ինչոք թէ տղայն ինչ կերպով քեզի հարց-

et les accoutumer à comprendre que cette maison ne s'est pas bâtie d'elle-même. Les pierres, leur direz-vous, ne se sont pas élevées sans qu'on les portât. Il est bon même de leur montrer des maçons qui bâtissent; puis faites-leur remarquer le ciel, la terre et les principales choses que Dieu a faites pour l'usage de l'homme. Dites-leur : Voyez combien le monde est plus beau et mieux fait qu'une maison. S'est-il fait de lui-même? Non, sans doute; c'est Dieu qui l'a bâti de ses propres mains.

D'abord, suivez la méthode de l'Écriture : frappez vivement leur imagination; ne leur proposez rien qui ne soit revêtu d'images sensibles. Représentez Dieu assis sur un trône, avec des yeux plus brillants que les rayons du soleil, et plus perçants que les éclairs : faites-le parler; donnez-lui des oreilles qui écoutent tout, des mains qui portent l'univers, des bras toujours levés pour punir les méchants, un cœur tendre et paternel pour rendre heureux ceux qui l'aiment. Viendra le temps que vous rendrez toutes ces connaissances plus exactes. Observez toutes les ouvertures que l'esprit de l'enfant vous donnera; tâtez-le par divers endroits, pour

մունքներ կրնէ . եւ այն առիթները մի փախցր-
ներ . աղէկ նայե թէ տղուն գլխուն մեջ ինչով
կրնաս մտցընել այն մեծամեծ ճշմարտութիւն-
ները . բայց ամենեւին տղուն նոր բան մըսեր՝
ինչուան որ ըսելիքդ առաջուց գգալի օրինա-
կով մը անոր ջընտանեցընես :

Օրինակի համար , հարցուր տղուն թէ գ'Բրիս-
տոս ջուրանայու համար մեռնիլ յանձն կառնես .
քեզի պատասխան կուտայ թէ Հրամեր ես , կառ-
նեմ : Այն ատենը վրայ բեր . Բայց միթէ արքայ-
ութիւն երբայու համար կըրողմես որ գլուխդ
կտրեն : — Հրամեր ես : Տղայն միտքը դրած կըլլայ
ըսածն էրբ ալ ըլլայ՝ քաջութեամբ կրնայ
ընել : Բայց դուն որ կուզես անոր հասկըցընել
թէ մարդս առանց Աստուծոյ շնորհացը բան չկըր-
նար ընել , բան մը չես վաստըկիր թէ որ պար-
գապես իրեն ըսելու ըլլաս թէ մեկը իր խօստ-
մանը վրայ հաւատարիմ կենայու համար Աս-
տուծոյ շնորհացը կարօտ է . վասն զի այդպի-
սի խօսքերով տղայն բան չհասկընար . եւ թէ
որ այնչափ անոր նայն բանը գուրցես՝ որ ինչ-
ւան վարժի առանց գանունք հասկընայու ըսե-
լու , անկէ ալ տղուն ամենեւին օգուտ մը չըլ-
լար : Ուրեմն ինչ պիտի ընես : Պատմէ անոր
սրբոյն Պետրոսի պատմութիւնը , ձեւացուր որ
ինչպէս յանձնապատանութեամբ կըսեր անիկայ
Քրիստոսի . Թէ որ մեռնիլ ալ պէտք ըլլայ՝ գ.քեզ

découvrir par où les grandes vérités peuvent mieux entrer dans sa tête. Surtout ne lui dites rien de nouveau sans le lui familiariser par quelque comparaison sensible.

Par exemple, demandez-lui s'il préférerait mourir que de renoncer à Jésus-Christ ; il vous répondra : — Oui. Ajoutez : — Mais quoi ! donneriez-vous votre tête à couper pour aller en paradis ? — Oui. Jusque-là, l'enfant croit qu'il aura assez de courage pour le faire ; mais vous, qui voulez lui faire sentir qu'on ne peut rien sans la grâce, vous ne gagnerez rien, si vous lui dites simplement qu'on a besoin de grâce pour être fidèle ; il n'entend point tous ces mots-là, et si vous l'accoutumez à les dire sans les entendre, vous n'en êtes pas plus avancé. Que ferez-vous donc ? Racontez-lui l'histoire de saint Pierre ; représentez-le qui dit d'un ton présomptueux : — S'il faut mourir, je vous suivrai ; quand tous les autres vous quitteraient, je ne vous abandonnerai jamais. Puis dépeignez sa chute ; il renie trois fois Jésus-Christ ; une servante lui fait peur. Dites pourquoi Dieu permit qu'il fût si faible ; puis servez-vous de

չեմ ուրանար. թէ որ ամենքն ալ գքեզ թողուն՝
ես չեմ թողուր. վերջը նկարագրե թէ ինչպէս
մեկ աղախնե մը վախնալով՝ երեք անգամ ու-
րացաւ գճրիստոս : Ըսե թէ ինչո՞ւ համար Աս-
տուած թողուց որ այնչափ տկարանայ . ետքը
ասոր օրինակ մը բեր թէ ինչպէս որ տղայ մը
կամ հիւանդ մը ջկրնար մինակ քալել, նոյն-
պէս ալ մենք բան մը չենք կրնար ընել՝ ինչ-
ւան որ Աստուած ձեռքերնէս բռնած զմեզ չտա-
նի, ինչպէս դայեակ մը իր սանին կրնէ : Ահա
ասով կրնաս տղուն հասկըցընել շնորհաց խոր-
հուրդը :

Իսկ այս ճշմարտութիւնը հասկըցընելը տղոց
թէ մարդս հոգի մը ունի՝ մարմնէն աւելի գերա-
զանց՝ շատ դժուար բան է : Ոմանք առջի բե-
րան տղայքը կը վարժեցընեն իրենց հոգւոյն վրայ
խօսելու, եւ աղէկ կրնեն. վասն զի թեպէտեւ
տղայք այս լեզուն լաւ չհասկրնան, սակայն
հոգւոյն ու մարմնոյն մեջ կը սկսին տարբերու-
թիւն մը դնել, որ ատենով իրօք ալ դիւրաւ
կը հասկրնան : Տղայուրեան նախապաշարմունք-
ներն որչափ որ վնասակար են՝ երբոր ծայրեր-
նին մոլորութեան երթայ, նոյնչափ ալ օգ-
տակար կըլլան՝ երբ որ երեւակայութիւնը կը
վարժեցընեն ճշմարտութեան ետեւէ իյնալու.
որով խելքերնին բացուելուն պէս, արդէն
սկզբունքներն ունենալով՝ դիւրաւ կը մըրնեն ճշ-

la comparaison d'un enfant ou d'un malade qui ne saurait marcher tout seul : et faites-lui entendre que nous avons besoin que Dieu nous porte, comme une nourrice porte son enfant ; par là vous rendrez sensible le mystère de la grâce.

Mais la vérité la plus difficile à faire entendre est que nous avons une âme plus précieuse que notre corps. On accoutume d'abord les enfants à parler de leur âme ; et on fait bien : car ce langage, qu'ils n'entendent point, ne laisse pas de les accoutumer à supposer confusément la distinction du corps et de l'âme, en attendant qu'ils puissent la concevoir. Autant les préjugés de l'enfance sont pernicious quand ils mènent à l'erreur, autant sont-ils utiles lorsqu'ils accoutument l'imagination à la vérité, en attendant que la raison puisse s'y tourner par principes. Mais enfin il faut établir une vraie persuasion. Comment le faire ? Sera-ce en je-

մարտութիւնը : Միայն թէ ասոր ջանալու է որ ինչ բանի որ տղայք հաւատան՝ համոզուելով հաւատան : Բայց ինչպէս ընելու է : Միթէ համոզուի ըսելով թողջու է որ մեկ աղջիկ տղայ մը անօգուտ փիլիսոփայական վեճերու մեջ իյնայ : Ասոր պէս գեշ բան չկրնար ըլլալ : Հապա պետք է գոնէ իրեն իմացընել, ու կարելի է նէ զգալի կերպով հասկըցընել իր ամեն օրուան լսած ու ըսած բաները :

Մարմնոյն պետք եղած բաները ջափէն ալ աւելի գիտէ տղայն, ամենայն կերպով կը ջանայ որ զանիկայ գոհ ընէ . կը զարդարէ մարմինն ու կուռքի մը պէս կը պաշտէ : Այս գիտնալով, ամեն ջանք պետք է ընել իրեն դիմացը արհամարհելի ընելու մարմինը, հասկըցընելով անոր որ իր վրայ մաշմնէն գերազանց ուրիշ եակ մը կայ :

Ըսէ ուրեմն այն տղուն որ խելքը բաւական բացուած է . կերակուր ուտողը հոգիդ է : Թէ որ ծուռ պատասխան տայ, մի յանդիմաներ զիւքը . հապա քաղցրութեամբ ըսէ թէ հոգին չէ ուտողը, մարմինն է՝ որ անասնոց ալ նման է : Անասունները խելք ու գիտութիւն ունին : — Զէ կըսէ տղայն : Դուն վրայ բեր . Անունք թէ պատէ ամենեւին խելք չունին, բայց կերակուր կուտեն . տես՛մ որ կերակուր ուտողը խելքը չէ եղեր, հապա մարմինն է որ կուտէ կերակուր-

tant une jeune fille dans des subtilités de philosophie? Rien n'est si mauvais. Il faut se borner à lui rendre clair et sensible, s'il se peut, ce qu'elle entend et ce qu'elle dit tous les jours.

Pour son corps, elle ne le connaît que trop ; tout la porte à le flatter, à l'orner et à s'en faire une idole : il est capital de lui en inspirer le mépris, en lui montrant quelque chose de meilleur en elle.

Dites donc à un enfant en qui la raison agit déjà : — Est-ce votre âme qui mange ? S'il répond mal, ne le grondez point ; mais dites-lui doucement que l'âme ne mange pas. — C'est le corps, direz-vous, qui mange ; c'est le corps qui ressemble aux bêtes. — Les bêtes ont-elles de l'esprit, sont-elles savantes ? — Non, répondra l'enfant. — Mais elles mangent, continuerez-vous, quoiqu'elles n'aient point d'esprit. Vous voyez donc bien que ce

ները՝ սնունդ առնելու համար . մարմինն է քա-
լոյր , մարմինն է քնացողը : Հապա հոգին ինչ
կրնէ : Հոգին կրմտածէ , կրճանջնայ բոլոր աշ-
խարհս , բան կայ որ կրսիրէ , բան ալ կայ որ
կատէ : Եւ իբր թէ տղուն հետ կատակ կրնես՝
ըսէ . Կրտեսնես այս սեղանը : — Հրամեր ես :
— Ուրեմն կրճանջնամս ինչ ըլլալը : — Հրա-
մեր ես : — Հարկաւ կրտեսնես որ այս ա-
թոռին պէս շինած չէ . աղէկ գիտես որ տախ-
տակէ շինած է , ու այս կրակարանին պէս
քարէ շինած չէ : — Հրամեր ես , կրսէ տղայն :
Ասկեց առաջ մերթար ինչուան որ տղուն պա-
տասխան տայու կերպէն ու աջուրներէն ջիմա-
նաս թէ այս պարզ ճշմարտութիւնները հասկը-
ցաւ : Վերջը դարձիր ըսէ . Արդեօք այս սեղանն
ալ գքեզ կրճանջնայ : Կրտեսնես որ տղայն կր
սկսի ըրած հարցմունքիդ վրայ ծիծաղիլ : Հոգ
չէ , դուն ըսէ դարձեալ . Այս երկուքէն ո՞րը գքեզ
աւելի կրսիրէ , սեղանը թէ արո՞ր : Դարձեալ պի-
տի ծիծաղի . շարունակէ դուն . Հապա այս պա-
տուհանը շատ խելացի է : Ետքը հարցմունքներդ
քիչ մը աւելի հեռացրնելով ըսէ իրեն . Այս պաճու-
ճապատանքդ երբեմն պատասխան կուտայ քեզի :
— Չէ : — Ինչո՞ւ . միթէ խելք չունի : — Չէ , ամե-
նեւին խելք չունի : — Ուրեմն քեզի պէս չէ ե-
ղեր . վասն զի դուն գինքը կրճանջնաս ու ին-
քը գքեզ ջճանջնար : — Հապա մեռնելէդ վերջը

n'est pas l'esprit qui mange, c'est le corps qui prend les viandes pour se nourrir; c'est lui qui marche, c'est lui qui dort. Et l'âme, que fait-elle? elle raisonne; elle connaît tout le monde; elle aime certaines choses; il y en a d'autres qu'elle regarde en aversion. Ajoutez, comme en vous jouant : — Voyez-vous cette table? — Oui. — Vous la connaissez donc? — Oui. Vous voyez bien qu'elle n'est pas faite comme cette chaise; vous savez bien qu'elle est de bois et qu'elle n'est pas comme la cheminée, qui est de pierre? — Oui, répondra l'enfant. N'allez pas plus loin sans avoir reconnu, dans le ton de sa voix et dans ses yeux, que ces vérités si simples l'ont frappé. Puis dites-lui : — Mais cette table vous connaît-elle? Vous verrez que l'enfant se mettra à rire pour se moquer de cette question. N'importe; ajoutez : — Qui vous aime mieux de cette table ou de cette chaise? Il rira encore. Continuez : — Et la fenêtre est-elle bien sage? Puis essayez d'aller plus loin. — Et cette poupée vous répond-elle quand vous lui parlez? — Non. — Pourquoi? est-ce qu'elle n'a point d'esprit? — Non, elle n'en a pas. — Elle n'est donc pas comme vous, car vous la connaissez et elle ne vous

հողին տակ որ թաղուիս, դուն այ այս պա-
ճուճապատանքին պես պիտի ջըլլաս : — Հրամեր
ես : — Այ բան մը պիտի ջգգաս : — Չե : —
Այ մարդ պիտի ջճանջնաս : — Չե : — Հոգիդ
արքայութիւն պիտի երթայ : — Հրամեր ես :
— Հոն գԱստուած պիտի տեսնե՞ : — Հրամեր ես,
պիտի տեսնե : — Հապա պաճուճապատանքիդ
հոգին հիմայ ո՛ր է : Կըտեսնես որ տղայն ժպտե-
լով մը պատասխան կուտայ, եւ կամ գեթ կեր-
պով մը կիմացընէ քեզի որ պաճուճապատանքը
հոգի ջունի :

Եւ ահա այս հիման վրայ, եւ այս տեսակ
ուրիշ զանազան հարցմունքներով, քիջ քիջ
կրնաս վարժեցընել որ սկսի հասկընալ թէ ո՛ր
բանը մարմնոյն կրվերաբերի, ո՛ր բանը հոգւոյն
միայն թէ անխոհեմութեամբ այնպիսի բաներ
ջըսես իրեն որ թէ հոգւոյն եւ թէ մարմնոյն
կըյարմարին : Շատ բարակը պետք ջէ իջնալ,
որ պարզելու տեղ աւելի ջմթննան այս ճըշ-
մարտութիւնները. եւ աղեկ որոշելու է այն բա-
ները, որոնց վրայ մարմնոյն եւ հոգւոյն իրար-
մէ ունեցած տարբերութիւնն աւելի յայտնի կե-
րենայ : Կրնան գտնուիլ նաեւ այնպիսի թան-
ճրամիտ տղայք որ աղեկ դաստիարակութիւն
մը առնելէն ետքն այլ ջկարենան այս ճշմար-
տութիւններն ըմբոնել. բայց նոյնպէս ջէ երբ-
որ հասկընալը աղեկ հասկընան, ու ջկարե՛

connaît point. Mais, après votre mort, quand vous serez sous terre, ne serez-vous pas comme cette poupée. — Oui. — Vous ne sentirez plus rien? — Non. — Vous ne connaîtrez plus personne? — Non. — Et votre âme sera dans le ciel? — Oui. — N'y verra-t-elle pas Dieu? — Il est vrai. — Et l'âme de la poupée, où est-elle à présent? Vous verrez que l'enfant, souriant, vous répondra, ou du moins vous fera entendre que la poupée n'a point d'âme.

Sur ce fondement et par ces petits tours sensibles employés à diverses reprises, vous pouvez l'accoutumer peu à peu à attribuer au corps ce qui lui appartient, et à l'âme ce qui vient d'elle, pourvu que vous n'alliez point indiscrètement lui proposer certaines actions qui sont communes au corps et à l'âme. Il faut éviter les subtilités qui pourraient embrouiller ces vérités, et il faut se contenter de bien démêler les choses où la différence du corps et de l'âme est plus sensiblement marquée. Peut-être même trouvera-t-on des esprits si grossiers qu'avec une bonne éducation ils ne pourront entendre distinctement ces vérités; mais, outre qu'on conçoit quelquefois assez clairement une chose, quoi-

նան յստակ կերպով բացատրել . որ թողունք
որ Աստուած մեզմէ լաւ գիտէ թէ ամեն մար-
դու որչափ կարողութիւն տուած է իր խոր-
հուրդները հասկընալու :

Խելացի տղայք կան որ վրանին յառաջադի-
մութեան շատ նշաններ կրտեսնուին . ասոնց
կրնայ մարդ առանց փիլիսոփայական պատ-
ճառներու խելքերնուն կարողութեանը համեմատ
հասկըցընել թէ ինչ կրնշանակէ այն խօսքն որ
կըսուի . թէ Աստուած անմարմին հոգի է . նոյն-
պէս նաեւ թէ մարդուս հոգին անմարմին է : Եւ
ինծի կերեւնայ թէ տղոց Աստուծոյ եւ հո-
գւոյն աննիւր եւ անմարմին ըլլալն իմա-
ցընելու համար ասկեց աղէկ ու պարզ կերպ
ջկայ . որ է անոնց հասկըցընել մեռած ու կեն-
դանի մարդուն մեջ եղած տարբերութիւնը .
մեկը մարմնէն գատ ուրիշ բան չունի, իսկ մե-
կային մեջ մարմինը հոգւոյն հետ միացած է :
Ետքը իրենց այս ալ հասկըցընելու է թէ մտա-
ծող բանը շատ աւելի կատարեալ է, քան թէ
անիկայ որ կերպարանք միայն ունի, քիչ մըն ալ
շարժմունք : Վերջը զանազան օրինակներով
ցուցուր թէ որ եւ եցէ մարմին մասն մասն բաժնը-
ւելով ջմեռնիր, հապա կըգատուի միայն, ինչ-
պէս այրած փայտի մասունքը մոխիր կըդառնան
եւ կամ ծուխ կըլլան ու կըցնդին : Ուրեմն ըսէ,
թէ որ այն բանն որ ըստ ինքեան մոխիր է

qu'on ne sache pas l'expliquer nettement, d'ailleurs Dieu voit mieux que nous dans l'esprit de l'homme ce qu'il y a mis pour l'intelligence de ses mystères.

Pour les enfants en qui on apercevra un esprit capable d'aller plus loin, on peut, sans les jeter dans une étude qui sente trop la philosophie, leur faire concevoir, selon la portée de leur esprit, ce qu'ils disent quand on leur fait dire que Dieu est un esprit, et que leur âme est un esprit aussi. Je crois que le meilleur et le plus simple moyen de leur faire concevoir cette spiritualité de Dieu et de l'âme est de leur faire remarquer la différence qui est entre un homme mort et un homme vivant : dans l'un, il n'y a que le corps ; dans l'autre le corps est joint à l'esprit. Ensuite, il faut leur montrer que ce qui raisonne est bien plus parfait que ce qui n'a qu'une figure et du mouvement. Faites ensuite remarquer, par divers exemples, qu'aucun corps ne périt ; ils se separent seulement : ainsi les parties du bois brûlé tombent en cendre ou s'envoient en fumée. Si donc, ajouterez-vous, ce qui n'est en soi-même que de la cendre, incapable de connaître et de penser, ne périt jamais, à plus forte raison notre âme, qui

բան մը ճանչնալու կամ մտածելու կարողութիւն չունի, եւ սակայն ջկորսուիք, հապա՛նք զաւելի մեր հոգին որ ճանաչմունք ու մտածութիւն ունի՝ պէտք չէ որ ոչնչանայ : Մարմինը կրնայ մեռնիլ, այսինքն կրնայ բաժնուիլ հոգիէն ու մոխիր դառնալ, բայց հոգին որովհետեւ կըմտածէ՝ միշտ կենդանի պիտի մնայ :

Տոյոց բան սովբեցընողները որչափ որ կրնան պիտի ջանան պարզելու այս գիտութիւններն ու որոշ հասկըցընելու . վասն զի ամենն ալ մեր կրօնքին հիմունքն են : Իսկ թէ որ տոյոց բրամտութեանը պատճառաւ ջկարեման անոնց մէկ կերպով մը հասկըցընել, պէտք չէ ամենեւին յուսահատելով ճանճրանան ու ետ քաշուին . հապա յուսով պէտք է սպասեն, ինչուան որ Աստուած անոնց միտքը բանայ ու նորէն գիրենք յուսաւորէ : Հոգւոյն եւ մարմնոյն մէջ եղած տարբերութիւնը տոյոց իմացընելու համար ուրիշ դիւրին ու գործնական ճամբայ մըն ալ կայ . այսինքն վարժեցընել տղայքն որ ամեն բանի մէջ մարմինն արհամարհեն, ու հոգին պատուեն : Գովէ ուսումն ու գիտութիւնը . վասն զի, ըսէ, հոգւոյն անունդ ու անունն կուտայ . պատուէ այն բարճրագոյն ճշմարտութիւններն որ տղուն սիրտ կուտան իմաստուն ու առաքինի ըլլալու : Արհամարհէ փափուկ կերակուրները, գարդա-

connaît et qui pense, ne cessera jamais d'être. Le corps peut mourir, c'est-à-dire qu'il peut quitter l'âme et être de la cendre ; mais l'âme vivra, car elle pensera toujours.

Les gens qui enseignent doivent développer le plus qu'ils peuvent dans l'esprit des enfants ces connaissances, qui sont les fondements de toute la religion. Mais, quand ils ne peuvent y réussir, ils doivent, bien loin de se rebu-ter des esprits durs et tardifs, espérer que Dieu les éclairera intérieurement. Il y a même une voie sensible et de pratique pour affermir cette connaissance de la distinction du corps et de l'âme : c'est d'accoutumer les enfants à mépriser l'un et à estimer l'autre, dans tout le détail des mœurs. Louez l'instruction, qui nourrit l'âme et qui la fait croître ; estimez les hautes vérités ; qui l'animent à se rendre sage et vertueuse. Méprisez la bonne chère, les parures et tout ce qui amollit le corps ; faites sentir combien l'honneur, la bonne conscience et la religion sont au-dessus des plaisirs grossiers. Par de tels

բանքներն ու այն ամեն բաներն որ մարդուս մարմինը կըթուլցընեն . հասկըցուր տղուն որ անվայել հեշտութեանց քով՝ մարդուս պատիւը, մաքուր խղճմտանքն ու բարեպաշտութիւնը որչափ գերազանց բաներ են : Այսպիսի մտածմունքներով միայն էր որ հին Հռովմայեցիք առանց հոգւոյ ու մարմնոյ վրայ խօսելու ալ սովրեցուցեր էին իրենց տղոցը՝ մարմիննին արհամարհել, ու հոգւոյն փառք ու առաքինութիւն վատրկելու համար մարմիննին գոհ ընել : Եւ այս ճամբան բռնող միայն ազնուականները չէին, հապա բոլոր ժողովուրդը կարծես թէ անոր համար ծնած էր որ ըլլայ ժուժկալ, անշահասէր, բոլորովին արհամարհող կենաց, ու միայն պատուոյ եւ իմաստութեան ցանկացող : Հին Հռովմայեցիք ըսելով անոնք կրհասկընամ որ դեռ տերութիւննին այնչափ չէին մեծցուցած, ու բարքերնուն պարգութիւնը դեռ չէին կորսընցուցած :

Ամենեւին չըսէ մէկը թէ անկարելի բան է դաստիարակութեամբ այսպիսի նախապաշարմունքներ տալ տղոց : Ո՛րչափ սկզբունքներ կըտեսնենք որ սովորութեան ուժովը միայն հաստատուած են մեջերնիս, թեպէտեւ խելքի դէմ ըլլան . օրինակ ըլլայ մենամարտութեան սկզբունքը՝ որ պատուոյ սուտ կանոնին վրայ հաստատուած էր : Եւ ասոր մէջ ամենեւին խելք բանեցընել չկար, հապա առանց մտածելու՝ պատուոյ

sentiments, sans raisonner sur le corps et sur l'âme, les anciens Romains avaient appris à leurs enfants à mépriser leur corps, et à le sacrifier pour donner à l'âme le plaisir de la vertu et de la gloire. Chez eux, ce n'était pas seulement les personnes d'une naissance distinguée, c'était le peuple entier qui naissait tempérant, désintéressé, plein de mépris pour la vie, uniquement sensible à l'honneur et à la sagesse. Quand je parle des anciens Romains, j'entends ceux qui ont vécu avant que l'accroissement de leur empire eût altéré la simplicité de leurs mœurs.

Qu'on ne dise point qu'il serait impossible de donner aux enfants de tels préjugés par l'éducation. Combien voyons-nous de maximes qui ont été établies parmi nous contre l'impression des sens par la force de la coutume ! par exemple, celle du duel, fondée sur une fausse règle d'honneur. Ce n'était point en raisonnant, mais en supposant raisonner la maxime établie sur le point d'hon-

վրայ հաստատուած սկզբունքը ճշմարիտ են-
քաղրելով մարդիկ, կեանքերնին վտանգի մեջ
կրղնեին, եւ գինուորական անձինք անդադար
այս վտանգիս մեջ էին : Մեկն որ ամենեւին ու-
րիշի հետ կռիւ չունէր, ամեն վայրկեան կրնար
ունենալ այն մարդկանց հետ որ կռուի մը մեջ
մտնելով անուն հանելու առիթ կրփնտռեին : Եւ
մարդ որչափ ալ զգուշաւոր ըլլար՝ առանց այս
սուտ պատիւը կորսնցընելու ոչ փախչիլ կրնար
այն կռուեն՝ իր իրաւունքը ըսելով, եւ ոչ ալ
հրաժարիլ իր հետը կռուիլ ուզողէն : Ի՞նչ մեծ
իշխանութիւն հարկաւոր էր որ այսպիսի մեկ
բարբարոս սովորութիւն մը արմատաքի ջնջուի :
Տես ուրեմն թէ որչափ զօրաւոր են դատիարա-
կութեան նախապաշարմունքները, եւ ահա սա-
կեց ալ աւելի զօրաւոր կրլլան առաքինութեան
համար, թէ որ խելքով հաստատուած ու ար-
քայութեան յուսովը զօրացած ըլլան :

Հռովմայեցիք, որոց վրայ քիչ մը առաջ խօսե-
ցանք, եւ անոնցմէ ալ առաջ Յոյնք, իրենց հա-
տարակապետութեան ծաղկած ատենները կըջա-
նային իրենց տղոցը աչքին առջեւ արհամարհե-
լի ընել պերճութիւնն ու մեղկութիւնը . կըսովրե-
ցընեին անոնց՝ փառքի վրայ միայն մեծ համար-
մունք ունենալ, յաղրել բազաւորներուն՝ ոչ եթէ
անոնց հարստութիւնը ձեռք բերելու՝ հապա գա-
նունք նուաճելու համար, եւ մտքերնին դնել թէ

neur, qu'on exposait sa vie, et que tout homme d'épée vivait dans un péril continuel. Celui qui n'avait aucune querelle pouvait en avoir à toute heure avec des gens qui cherchaient des prétextes pour se signaler dans quelque combat. Quelque modéré qu'on fût, on ne pouvait, sans perdre le faux honneur, ni éviter une querelle par un éclaircissement, ni refuser d'être second du premier venu qui voulait se battre. Quelle autorité n'a-t-il pas fallu pour déraciner une coutume si barbare ! Voyez donc combien les préjugés de l'éducation sont puissants ! Ils le seront bien davantage pour la vertu, quand ils seront soutenus par la raison et par l'espérance du royaume du ciel.

Les Romains, dont nous avons déjà parlé, et avant eux les Grecs, dans les bons temps de leurs républiques, nourrissaient leurs enfants dans le mépris du faste et de la mollesse ; ils leur apprenaient à n'estimer que la gloire ; à vouloir, non pas posséder les richesses, mais à vaincre les rois qui les possédaient ; à croire qu'on ne peut se rendre heureux que par la vertu. Cet esprit s'était

առաքինութեամբ միայն կրնայ մարդս երջանիկ ըլլայ : Այս հոգին այնպէս անջնջելի կերպով հաստատուած էր այն հասարակապետութեանց մեջ, որ անհաւատալի քաջութիւններ շրին անոնք այս սկզբունքներով՝ որ բոլոր մեկալ ազգերուն սկզբունքներէն տարբեր էին : Իսկ թէ որ անոնք խելքով միայն մտածելով այսչափ արհամարհեցին մարմինը ու մարմնոյն վերաբերեալ բաները, ո՞րչափ աւելի պարտական ենք մարմինն արհամարհել մենք որ առջեւնիս ունինք այնչափ մարտիրոսաց ու նախնի քրիստոնէից ամեն կարգի ու հասակի օրինակները . եւ ասոնք ինչ զարմանալի տպաւորութիւններ չեն կրնար ընել հաւատացելոց վրայ երբոր մկրտութեան շնորհքովն ու դաստիարակութեամբ զօրացած ըլլան : Ուրեմն նայե որ ամեն կարելի հնարքներն ու զգալի նմանութիւնները գտնես, որոնցմով կարենաս տոոց ցուցընել թէ մեր մարմինն անասնոց նման է, իսկ մեր հոգին հրեշտակաց : Նկարագրէ մեկ ձիաւոր մը, ինչպէս ձիուն վրայ հեծած առաջ կըքշէ զանիկայ . ետքը դարձիր ըսէ թէ անա հոգին ձիաւորն է, մարմինն ալ ձին է : Եւ խօսքդ վերջապէս հոս բեր թէ վայ այն հոգւոյն որ ինքզինքը բոլորովին մարմնոյն ձեռքը թողած ըլլայ . վասն զի այնպիսին իբր թէ ամենի երկվարի մը ձեռքը թողուած է, որ կըտանի անդունդէ անդունդ կըգլորէ զինքը : Այս ալ իմա-

si fortement établi dans ces républiques qu'elles ont fait des choses incroyables, selon ces maximes si contraires à celles de tous les autres peuples. L'exemple de tant de martyrs et d'autres premiers Chrétiens de toute condition et de tout âge fait voir que la grâce du baptême, étant ajoutée au secours de l'éducation, peut faire des impressions encore bien plus merveilleuses dans les fidèles, pour leur faire mépriser ce qui appartient au corps. Cherchez donc tous les tours les plus agréables et les comparaisons les plus sensibles, pour représenter aux enfants que notre corps est semblable aux bêtes, et que notre âme est semblable aux anges. Représentez un cavalier qui est monté sur un cheval et qui le conduit ; dites que l'âme est à l'égard du corps ce que le cavalier est à l'égard du cheval. Finissez en concluant qu'une âme est bien faible et bien malheureuse, quand elle se laisse emporter par son corps comme par un cheval fougueux qui la jette dans un précipice. Faites encore remarquer que la beauté de corps est une fleur qui s'épanouit le matin, et qui est, le soir, flétrie et foulée aux pieds ; mais que l'âme est l'image de la beauté immortelle de Dieu. Il y a, ajouterez-

ցուր թէ մարմնոյ գեղեցկութիւնը ծաղիկ մըն է, որ առաւօտը կը բացուի, իրիկունը կը գոցուի կը թողնի, ու ոտքի տակ կը կոխուի . իսկ հոգին Աստուծոյ անմահական գեղեցկութեանը պատկերն է : Այս աշխարհէս դուրս կարգ մը գերազանց բաներ կան, ըսէ, տեսակ տեսակ եւ այնչափ գերազանց որ մարդ չկրնար գանոնք մարմնոյ կարճատես աչքերովն այնպէս պայծառ տեսնել, ինչպէս որ կրտսնէ աշխարհիս մեջ եղած անհաստատ ու ապականացու բաները : Կուզես որ տոյոց հաւտացընես թէ իրաւընէ այնպիսի ճշմարիտ բաներ կան որ մարդուս աչքն ու ականջները չեն կրնար տեսնել ու լսել, հարցուր իրենց թէ ճշմարիտ չէ որ այս մարդս իմաստուն է, այն մարդը խելացի է : Հրամարես ըսելուն պէս՝ շուտ մը վրայ բեր . Բայց այն մարդուն իմաստութիւնը տեսած ունիս դուն . ինչ գունով էր . ձայնը լսեր ես, գօրաւոր էր . բռներ ես անոր իմաստութիւնը, պմդ էր թէ տաք : Տղայն պիտի ծիծաղի . նոյնպէս կրնայ ծիծաղիլ նաեւ հոգւոյ խնդիրներուն վրայ . եւ երբոր իրեն հարցընելու ըլլաս թէ հոգին ինչ գոյն ունի, ձեւը կլոր է թէ քառակուսի, կը զարմանայ կըմնայ : Այն ատեն կրնաս իրեն հասկըցընել թէ ուրեմն ինքն ալ կը ճանչնայ եղեր այնպիսի բաներ որ ստոյգ են, բայց հոգեղէն ըլլայնուն համար ոչ կրնայ գանոնք տես-

vous, un ordre de choses d'autant plus excellentes, qu'on ne peut les voir par les yeux grossiers de la chair, comme on voit tout ce qui est ici-bas sujet au changement et à la corruption. Pour faire sentir aux enfants qu'il y a des choses très-réelles que les yeux et les oreilles ne peuvent apercevoir, il leur faut demander s'il n'est pas vrai qu'un tel est sage, et qu'un tel autre a beaucoup d'esprit. Quand ils auront répondu :—Oui, ajoutez : — Mais la sagesse d'un tel, l'avez-vous vue ? de quelle couleur est-elle ? l'avez-vous entendue ? fait-elle beaucoup de bruit ? l'avez-vous touchée ? est-elle froide ou chaude ? L'enfant rira ; il en fera autant pour les mêmes questions sur l'esprit : il paraîtra tout étonné qu'on lui demande de quelle couleur est un esprit, s'il est rond ou carré ? Alors vous pourrez lui faire remarquer qu'il connaît donc des choses très-véritables qu'on ne peut ni voir, ni toucher, ni entendre, et que ces choses sont spirituelles. Mais il faut entrer sobrement dans ces sortes de discours pour les filles. Je ne les propose ici que pour celles dont la curiosité et le raisonnement vous mèneraient malgré vous jusqu'à ces questions. Il faut se régler selon l'ouver-

նել, ոչ կրնայ շօշափել, եւ ոչ կրնայ լսել : Միայն թէ աղջիկ տղոց հետ այս տեսակ նիւթերու վրայ խօսելու ատեն շատ խորունկը պէտք չէ երթալ : Այս բաներն հոս անոնց համար միայն դրի, որոնք սաստիկ հետաքրքիր ու մտքերնին բացուած ըլլալով, գքեզ բռնի այսպիսի խնդիրներու կրտանին : Դաստիարակը միշտ պիտի ջանայ անոնց մտաց կարողութեանն ու կարօտութեանը յարմարցընել իր խօսքերը :

Որչափ որ կրնաս նայէ որ աղջիկ տղոց միտքը բարձրագոյն բաներու չտանիս . անոնց ալ հասկըցուր թէ իրենց կարողութեանը նայելով՝ աւելի ամօթխածութեամբ պիտի շարժին բարակ գիտութեանց ետեւէ ըլլալու ատեն, ինչպէս որ մուլութիւններէ ալ այնպիսի փափուկ ամօթխածութեամբ մը պիտի զգուշանան :

Տղոց միտքը կրթելէն զատ, պէտք է անոնց երեւակայութիւնն ալ գեղեցիկ նկարագրութեամբ վառել, այնպէս որ սքանչելի պատկերներով հասկըցուին հաւատոյ այն ճշմարտութիւններն որ մարմնաւոր աչքի տակ չեն իյնար : Յովհաննէս աւետարանչին մեզի պատմած կերպովը պէտք է նկարագրել անոնց արքայութեան փառքը . այսինքն թէ հոն ամենեւին չալ չկայ . ոչ մահ կայ, ոչ ցաւ, ոչ աղաղակ . տրտմութիւնները պիտի դադրին, ամեն ջարիք պիտի անցնին, յաւիտենական ուրախութիւն մը պիտի ըլ-

ture de leur esprit et selon leur besoin.

Retenez leur esprit le plus que vous pourrez dans les bornes communes ; et apprenez-leur qu'il doit y avoir, pour leur sexe, une pudeur sur la science, presque aussi délicate que celle qui inspire l'horreur du vice.

En même temps, il faut faire venir l'imagination au secours de l'esprit pour leur donner des images charmantes des vérités de la religion, que le corps ne peut voir. Il faut leur peindre la gloire céleste telle que saint Jean nous la représente : les larmes de tout œil essuyées ; plus de mort, plus de douleurs ni de cris ; les gémissements s'enfuiront, les maux seront passés ; une joie éternelle sera sur la tête des bienheureux, comme les eaux sont sur la tête d'un homme

այ երանելեաց վրայ այնպէս՝ ինչպէս որ ծովու ջրերը կեցած կրչյան՝ ծովուն մեջ ընկղմած մարդուն վրայ : Հասկըցուր այն փառաւոր վերին Երուսաղէմը, որուն արեգակը ինքն Աստուած պիտի ըլլայ, եւ օրերը վերջ պիտի ջունենան . մեջէն պիտի անցնի խաղաղութեան գետ մը, փափկութեանց հոսանք մը, կենդանութեան աղբիւր մը . հոն ամեն բան պիտի ըլլայ ոսկիէ, մարգարտէ, ու ազնիւ քարերէ : Գիտեմ որ ասոնք ամենն ալ զգալի նիւթական բաներ են, բայց մէյմը այսպիսի գեղեցիկ տեսարաններով տղոց զարմանքը եւ ուշադրութիւնը շարժելէդ ետեւ կրնաս այն հնարքները բանեցընել՝ որոց վրայ քիչ մը առաջ խօսեցանք՝ տղոց միտքը նորէն հոգեւոր բաներու դարձընելու համար :

Վերջապէս խօսքդ հոս բեր բէ մենք այս աշխարհս պանդոկի մը մեջ կամ վրանի մը տակ բնակած ճամբորդներու կրնմանինք . մարմիննիս պիտի ապականի, եւ ապականելու համար ալ շատ տարիներ պետք չէ . իսկ մեր հոգին պիտի թոչի երթայ այն երկնային հայրենիքը, ուր որ յաւիտեան պիտի ապրի Աստուծոյ հետ : Թէ որ կարելի ըլլայ վարժեցընել տղայքն որ սիրով խորհրդածութիւններ ընեն այս հարկաւոր նիւթերուն վրայ, ու անոնց հետ բաղդատելով

abîmé au fond de la mer. Montrez cette glorieuse Jérusalem, dont Dieu sera lui-même le soleil pour y former des jours sans fin ; un fleuve de paix, un torrent de délices, une fontaine de vie l'arrosera ; tout y sera or, perles et pierreries. Je sais bien que toutes ces images attachent aux choses sensibles ; mais, après avoir frappé les enfants par un si beau spectacle, pour les rendre attentifs, on se sert des moyens que nous avons touchés, pour les ramener aux choses spirituelles.

Concluez que nous ne sommes ici-bas que comme des voyageurs dans une hôtellerie, ou sous une tente ; que le corps va périr ; qu'on ne peut retarder que de peu d'années sa corruption ; mais que l'âme s'envolera dans cette céleste patrie, où elle doit vivre à jamais de la vie de Dieu. Si on peut donner aux enfants l'habitude d'envisager avec plaisir ces grands objets, et de juger des choses communes par rap-

հասարակ բաներու վրայ ուղիղ դատաստան
րնեն, անթիւ դժուարութիւններ կրղիւրանան :

Աղեկ կրլլայ որ տղայք նաեւ մարմնոց յար-
ութիւն առնելուն վրայ որոշ գաղափարներ ու-
նենան : Հասկըցուր տղոց թէ բնութիւնն ուրիշ
բան չէ, բայց եթէ հասարակ կարգ մը որ Աս-
տուած իր ստեղծած բաներուն մեջ դրեր է -
եւ ինչ բան որ Աստուած այս իր դրած ընդ-
հանուր կարգէն դուրս կրնէ՝ հրաշք կրսուի • եւ
ինչպէս որ ինծի համար դժուար բան մը չէ
սովորական ատենէն քառորդ մը առաջ տնէս
դուրս ելլելը, նոյնպէս է Աստուծոյ առջեւն
այ հարիւրաւոր հրաշքներ ընելը : Ետքը պատ-
մէ թէ ինչպէս Ղազարոս մեռնելէն ետքը կեն-
դանացաւ, նմանապէս Քրիստոս Տէրն մեր յար-
ութիւն առաւ, ու քառասուն օր շատ մարդ-
կանց ընտանեքար յայտնի երեւցաւ : Վերջա-
պէս հասկըցուր թէ ասիկայ ամենեւին դժուար
բան չէ Աստուծոյ համար . վասն զի ինչպէս որ
զմարդը մէյմը ստեղծեր է՝ նոյնպէս կրնայ նաեւ
նորոգել : Մի մոռնար ցորենի հատիկին նմանու-
թիւնը, որ մարդիկ հողի մեջ կըցանեն ու կը
փտտեցընեն, որպէս զի նորէն յարութիւն առնու
եւ բազմանայ :

Սակայն այս բաներս հարկ չկայ որ տղայք
բերնուց սովրին քրիստոնեական վարդապետու-
թեան խօսքերուն պէս . վասն զի անով կրօնքը

port à de si hautes espérances , on a aplani des difficultés infinies.

Je voudrais encore tâcher de leur donner de fortes impressions sur la résurrection des corps. Apprenez-leur que la nature n'est qu'un ordre commun que Dieu a établi dans ses ouvrages, et que les miracles ne sont que des exceptions à ces règles; qu'ainsi il ne coûte pas plus à Dieu de faire cent miracles, qu'à moi de sortir de ma chambre un quart d'heure avant le temps où j'avais accoutumé d'en sortir. Ensuite rappelez l'histoire de la résurrection de Lazare, puis celle de la résurrection de Jésus-Christ, et de ses apparitions familières pendant quarante jours devant tant de personnes. Enfin montrez qu'il ne peut être difficile à celui qui a fait les hommes de les refaire. N'oubliez pas la comparaison du grain de blé qu'on sème dans la terre, et qu'on fait pourrir, afin qu'il ressuscite et se multiplie.

Au reste, il ne s'agit point d'enseigner par mémoire cette morale aux enfants, comme on leur enseigne le catéchisme : cette mé-

մեկ շինծու լեզու մը, կամ գեթ ճանճրայի բան մը կըդառնայ տոնոց. միայն նայե որ դուն անոնց մտքին օգնես, ու այն ճամբուն մեջ դնես գիրենք որ կարենան այս ճշմարտութեանց աղբիւրը մտքերնուն մեջ գտնել, ու անոնցմէ զուարճութեամբ օգուտ քաղել: Քու կողմանեղ ալ առիբները ձեռքէ մի փախցըներ. տեղը գալուն պէս նայե որ անոնց շփոթ հասկըցած բաներն իրենց մեկնես, որոշ հասկըցընես:

Բայց այս աղեկ գիտցիր որ եթէ տոնոց դիմացը արհամարհելով վար գարնես այս աշխարհիս բաները, ու ետքը վարքովդ անոր հակառակը ցուցընես, շատ վնասակար բան կընես: Օրինակ ըսածդ՝ թէ մեծի եւ թէ պզտիկի վրայ գարմանայի ազդեցութիւն ունի, եւ տոնոց վրայ ըրած ազդեցութեանը չափ չկայ: Տղայք շատ կըսիրեն ուրիշի հետեւիլ. իրենք իրենցմէ մասնաւոր բնաւորութիւն մը դեռ չունին որ անով դժուարութիւն քաշեն ուրիշի նմանելու. մեկ կողմանէ ալ որովհետեւ իրենք իրենցմէ ամեն բանի վրայ լաւ դատաստան ընելու կարողութիւն չունին, իրենց դատաստանը աւելի ուրիշներուն վրայ տեսած գործքէն կըջափեն՝ քան թէ անոնց տուած պատճառներէն. ուր թողունք որ գործքն աւելի զգայի է քան թէ խօսքը, ուրեմն երբ որ տղայք իրենց սովբեցուցած բանիդ հակա-

thode n'aboutirait qu'à tourner la religion en un langage affecté, du moins en des formalités ennuyeuses; aidez seulement leur esprit, et mettez-les en chemin de trouver ces vérités dans leur propre fonds; elles leur en seront plus propres et plus agréables, elles s'imprimeront plus vivement; profitez des ouvertures pour leur faire développer ce qu'ils ne voient encore que confusément.

Mais prenez garde qu'il n'est rien de si dangereux que de leur parler du mépris de cette vie, sans leur faire voir, par tout le détail de votre conduite, que vous parlez sérieusement. Dans tous les âges, l'exemple a un pouvoir étonnant sur nous; dans l'enfance il peut tout. Les enfants se plaisent fort à imiter; ils n'ont point encore d'habitude qui leur rende l'imitation d'autrui difficile; de plus, n'étant pas capables de juger par eux-mêmes du fond des choses, ils en jugent bien plus par ce qu'ils voient dans ceux qui les proposent, que par les raisons dont ils les appuient: les actions mêmes sont bien plus sensibles que les paroles. Si donc ils voient faire le contraire de ce qu'on leur ensei-

ուակը կրտեսանեն գործքով՝ կըսկսին բարեպաշտութեան բաները գեղեցիկ հանդեսներու տեղ դնել, առաքինութիւնն այլ այնպիսի կարծիք մը սեպել որ գործադրելի բան չէ :

Նայե որ ամենեւին տղոց առջեւը բարեպաշտական բաներու վրայ կատակ չընես : Օրինակի համար, կրնայ մեկը ելլել տղոց առջեւը միամիտ մարդու մը ըրած աղօթքին վրայ խնդալ, խոստովանահօրը խորհուրդ հարցընող անձին, եւ կամ անոր դրուած ապաշխարանքին վրայ ծիծաղիլ : Թերեւս կարծես որ ասոնք անմեղ բաներ են . շատ կըխաբուիս . ջես գիտեր որ այս նիւթիս մեջ ասանկ բաները միշտ գեշ հետեւանքներ կունենան : Աստուծոյ ու իր պաշտամանցը վրայ խօսելու ատեն, ամենայն պարկեշտութիւն ու յարգութիւն պիտի ցուցուի, հեռու այնպիսի համարձակութիւններէ : Ամենեւին վայելչութեան դեմ բան մըներ, բայց մասնաւորապէս այս բաներու մեջ : Շատ անգամ կրտեսանեմք թէ այն մարդիկն որ աշխարհիս բաներուն մեջ շատ աղեկ կըճանչնան թէ որն է վայելուչը, կրօնքի բաներու գայ նե՛ ամենեւին ջեն կրնար վայելուչն անպատշաճէն գանազանել :

Երբոր տղայն կըսկսի ինքզինքն ու գԱստուած ճանչնալու համար հարկաւոր եղած խորհրդածութիւններն ընել, նայե որ ատեն ատեն յիշեցընես անոր իր սովորած պատմութիւնները. վասն զի անով

gne, ils s'accoutument à regarder la religion comme une belle cérémonie, et la vertu comme une idée impraticable.

Ne prenez jamais la liberté de faire devant les enfants certaines railleries sur des choses qui ont rapport à la religion. On se moquera de la dévotion de quelque esprit simple ; on rira sur ce qu'il consulte son confesseur, ou sur les pénitences qui lui sont imposées. Vous croyez que tout cela est innocent, mais vous vous trompez : tout tire à conséquence en cette matière. Il ne faut jamais parler de Dieu, ni des choses qui concernent son culte qu'avec un sérieux et un respect bien éloignés de ces libertés. Ne vous relâchez jamais sur aucune bienséance, mais principalement sur celles-là. Souvent les gens qui sont les plus délicats sur celles du monde, sont les plus grossiers sur celles de la religion.

Quand l'enfant aura fait les réflexions nécessaires pour se conduire soi-même et pour connaître Dieu, joignez-y les faits d'histoire dont il sera déjà instruit ; ce

ոչ միայն մտքին մեջ հաւատոյ բաները կրնորոգուին, հապա տղայն տեսնելով ալ թէ իր ըրած խորհրդածութիւնները մարդկային ազգի պատմութեան հետ յարմարութիւն մը ունին՝ շատ կուրախանայ: Կըճանջնայ թէ մարդս ինքիմե չէ եղած, իր հոգին Աստուծոյ պատկերն է, ու մարմինն այլ եւ այլ զարմանալի գործարանքներէ ձեւացած է, որ աստուածային ճարտարութեամբ ու զօրութեամբ մը իրարու հետ միացեր են. ասով մեկէն միտքը կուգայ արարչութեան պատմութիւնը: Կըմտածէ թէ ինքը բանականութեան հակառակ յօժարութիւններով ծնած է, հեշտութեամբ խաբուած ու բարկութեան գերի եղած է, եւ թէ մարմինը կըքաշկրտէ իր հոգին բանականութեանը դէմ, ու սանձի չեկող ձիու մը պէս կառնու կրտանի վրան նստողը, որ ընդ հակառակն հոգին պիտի ըլլար մարմնոյն կառավար. շուտ մը Ադամայ մեղացը պատմութենէն կիմանայ թէ այս անկարգութեան պատճառը, եւ թէ Փրկչին գալուտը՝ զմարդիկ Աստուծոյ հետ հաշտեցընելու համար: Եւ անհա հաւատոյ գլխաւոր հիմունքն ալ ասոնք են:

Խորհուրդներն ու Քրիստոսի Տեառն մերոյ գործքերն ու առակաները տղոց չաւ հասկըցընելու համար պէտք է անոնց սիրով կարդացընել Աւետարանը: Եւ ինչպէս որ տղայքը պզտիկուց

mélange lui fera trouver toute la religion assemblée dans sa tête; il remarquera avec plaisir le rapport qu'il y a entre ses réflexions et l'histoire du genre humain. Il aura reconnu que l'homme ne s'est point fait lui-même, que son âme est l'image de Dieu, que son corps a été formé avec tant de ressorts admirables par une industrie et une puissance divines : aussitôt il se souviendra de l'histoire de la création. Ensuite il songera qu'il est né avec des inclinations contraires à la raison ; qu'il est trompé par le plaisir, emporté par la colère, et que son corps entraîne son âme contre la raison, comme un cheval fougueux emporte un cavalier, au lieu que son âme devrait gouverner son corps ; il apercevra la cause de ce désordre dans l'histoire du péché d'Adam ; cette histoire lui fera attendre le Sauveur, qui doit réconcilier le monde avec Dieu. Voilà toute la religion.

Pour faire mieux entendre les mystères, les actions et les maximes de Jésus-Christ, il faut disposer les jeunes personnes à lire l'Évangile. Il faudrait donc les préparer de

կըպատրաստենք Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարմինը հաղորդութեամբ ընդունելու, նոյնպէս ալ պէտք է գիրենք պատրաստել Աստուծոյ խօսքերը կարդալու : Ըսելու է իրենց որ Եկեղեցին Որդւոյն Աստուծոյ հարսն ու ամենայն հաւատացելոց մայրն ըլլալով՝ անոր ըսածին միայն պէտք է մտիկ ընենք, վասն զի Հոգին Սուրբ կրլուսաւորէ զինքը, որպէս զի մեկնէ մեզի սուրբ գիրքը . Եկեղեցւոյ առաջնորդութեամբը միայն կրնայ մարդս Քրիստոսի Տեառն մերոյ քովը երթալ : Ստեպ կարդա տղոց հետ Աւետարանին այն կտորները, ուր Քրիստոս Տերն մեր կրխոստանայ պաշտպանել ու ամրացընել իր Եկեղեցին, որպէս զի անիկայ կարենայ ճշմարտութեան ճամբուն մէջ առաջնորդել իր որդւոցը : Մասնաւոր կերպով աղջիկ տղոց հասկըցուր Պօղոս առաքելոյն սխառուիրած պարկեշտ ու ջափաւոր իմաստութիւնը . պատմէ անոնց թէ նորասիրութիւնը որչափ աղջկանց կործանմանը որոգայթ եղած է՝ իրենց բնութեանը յարմար պակասութիւն ըլլալուն համար . աջուրնին վախցուր որ ջրլայ թէ հաւատոյ բաներուն մէջ եզականութիւն ընեն . պատմէ իրենց թէ նախնի քրիստոնեայք ինչպէս զգուշաւոր ու բարեկիրթ էին, եւ ինչ հրեշտակային կատարելութեան հասած էին . ու հիմակուան մեր թուլութիւնը յիշելով ամըցուր գիրենք, եւ այնպէս ձգէ խօսքերը, որ

bonne heure à lire la parole de Dieu; comme on les prépare à recevoir par la communion la chair de Jésus-Christ; il faudrait poser comme le principal fondement l'autorité de l'Eglise, épouse du Fils de Dieu et mère de tous les fidèles: C'est elle, direz-vous, qu'il faut écouter, parce que le Saint-Esprit l'éclaire pour nous expliquer les Ecritures; on ne peut aller que par elle à Jésus-Christ. Ne manquez pas de relire souvent avec les enfants les endroits où Jésus-Christ promet de soutenir et d'animer l'Eglise, afin qu'elle conduise ses enfants dans la voie de la vérité. Surtout inspirez aux filles cette sagesse sobre et tempérée que saint Paul recommande; faites-leur craindre le piège de la nouveauté, dont l'amour est si naturel à leur sexe; prévenez-les d'une horreur salutaire pour toute singularité en matière de religion; proposez-leur cette perfection céleste, cette merveilleuse discipline qui régnaient parmi les premiers chrétiens; faites-les rougir de nos relâchements; faites-les soupirer après cette pureté évangélique, mais éloignez avec un soin extrême toutes les pensées de critique présomptueuse et de réformation indiscrette.

իրենք իրենցմէ փափաքանօք այս աւետարանական մաքրասիրութեան ետեւէ իյնան : Բայց միանգամայն հեռացուր զիրենք ինքնահաւան կերպով ամեն բանի վրայ դատաստան ընելէն ու անխոհեմ կարգադրութիւններու ետեւէ ըլլալէն :

Նայէ որ անոնց աչքին առջեւը դնես Աւետարանն ու հին ատեն եղած բարի օրինակ առնելու մեծամեծ դիպուածները . բայց այս բանս ալ մընէր , ինչուան որ աղեկ մը անոնց յօժարամիտ հլութիւնը չփորձես ու չիմանաս թէ ըսած բաներուդ պարզմտութեամբ կրհաւատան : Միշտ խօսքդ եկեղեցւոյ վրայ բեր ու ըսէ իրենց թէ եկեղեցւոյ համար եղած խոստմունքներուն ու Աւետարանին մէջ անոր տրուած իշխանութեան ճշմարիտ ըլլալն ասով յայտնի կիմացուի որ Քրիստոսի ատենէն ինչուան հիմայ այնչափ հալածանաց ու խռովութեանց մէջ՝ անվնաս ու անսասան մնացեր է եկեղեցին , իր հովիւներն ու վարդապետութիւնն ալ միշտ անարատ եւ անընդհատ յաջորդեր են իրարու՝ որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ խոստմանցը կատարուելուն յայտնի նշան է : Եւ թէ որ կարենաս անոնց սրտին մէջ խոնարհութեան , հպատակութեան ու ամեն տեսակ վտանգաւոր եզականութիւններն ատելու հիմը հաստատել , կրնաս իրենց հասկըցընել թէ ինչպէս կատարեալ են Աստուծոյ օրհնքները :

Songez donc à leur mettre devant les yeux l'Évangile et les grands exemples de l'antiquité; mais ne le faites qu'après avoir éprouvé leur docilité et la simplicité de leur foi. Revenez toujours à l'Église; montrez-leur, avec les promesses qui lui sont faites et avec l'autorité qui lui est donnée dans l'Évangile, la suite de tous les siècles où cette Église a conservé, parmi tant d'attaques et de révolutions, la succession inviolable des pasteurs et de la doctrine, qui sont l'accomplissement manifeste des promesses divines. Pourvu que vous posiez le fondement de l'humilité, de la soumission et de l'aversion pour toute singularité suspecte, vous montrerez avec beaucoup de fruit aux jeunes personnes tout ce qu'il y a de plus parfait dans la loi de Dieu, dans l'institution des sacrements et dans la pratique de l'ancienne Église. Je sais qu'on ne peut pas espérer de donner ces instructions dans

Եկեղեցւոյ խորհուրդներուն կարգաւորութիւններն ու նախնի քրիստոնէից ըրած կրթութիւնները, եւ ասկից կրնան շատ պտուղ քաղել: Ես ալ գիտեմ որ մարդ չկրնար բոլոր այս տեղեկութիւններն ամեն տեսակ տղոց տալ. հոս ասոնք անոր համար միայն դրի՛ որպէս զի ամեն դաստիարակ կրցածին չափ ջանայ որ ժամանակին ու կրթելու անձանցը կարողութեանն ու յօժարութեանը նայելով յարմարցընէ անոնց:

Իրաւցընէ աւելորդապաշտութիւնն ալ կնիկ մարդկանց համար շատ վախնալու բան է. բայց անոր առջեւ առնելու, կամ արմատէն խլելու համար ալ հաստատուն կրթութենէն զօրաւոր բան չկայ: Այս կրթութիւնը թեպէտեւ որոշ մէկ չափ մը պէտք է ունենայ, եւ իմաստնոց գիտցածներէն շատ հեռու մնայ, եւ սակայն այնչափ կրնայ ընդարձակուիլ՝ որ սովորաբար չկարծրւիր: Մարդ կըլլայ որ կարծէ թէ ինքն աղէկ կրթուած է, եւ հակառակն է ամենեւին. այնպիսւոյն տգիտութիւնը այնչափ մեծ է, որ ինչուան չի կրնար ալ իմանալ թէ եւ ոչ քրիստոնէութեան գլխաւոր բաները գիտէ: Հաւատքի ու աստուածապաշտութեան կրթութիւններուն մեջ ամենեւին անանկ բան պիտի չմտնէ որ Աւերտարանէն հանած կամ Եկեղեցւոյ ընդհանուր հաւանութեամբը հաստատուած չըլլայ: Խելքով պէտք է տղայքը առաջուց զգուշացընէ մէկ քանի

toute leur étendue à toutes sortes d'enfants ; je les propose seulement ici, afin qu'on les donne le plus exactement qu'on pourra, selon le temps et selon la disposition des esprits qu'on voudra instruire.

La superstition est sans doute à craindre pour le sexe ; mais rien ne la déracine ou ne la prévient mieux qu'une instruction solide. Cette instruction, quoiqu'elle doive être renfermée dans les justes bornes, et être bien éloignée de toutes les études des savants, va pourtant plus loin qu'on ne croit d'ordinaire. Tel pense être bien instruit, qui ne l'est point, et dont l'ignorance est si grande, qu'il n'est pas même en état de sentir ce qui lui manque pour connaître le fond du christianisme. Il ne faut jamais laisser mêler dans la foi ou dans les pratiques de piété rien qui ne soit tiré de l'Évangile, ou autorisé par une approbation constante de l'Église. Il faut prémunir discrètement les enfants contre certains abus, qu'on est quelquefois

անկարգութիւններէ, որ շատ սովորական ըլլալնուն համար՝ ոմանք տգիտաբար կարծեցին թէ Եկեղեցւոյ հիմակուան կրթելու համար բռնած ճամբէն առաջ կուգայ. բայց այս բանս չեն կրնար հաստատել՝ ինչուան որ սկիզբը չքննեն, ինչուան որ ամեն բանի երբ հաստատուած ըլլալը չիմանան, եւ թէ սուրբերը ինչ կերպով ի գործ կըդնեն այն բաները :

Աղջիկ տղայք բնութեամբ շատ դիւրահաւան են. ուստի վարժեցուր գիրենք որ թերեւամտութեամբ շատ անվաւեր պատմութիւններու ջհաւատան, մեկնոր ջերմեռանդութիւն մը տեսնելուն պէս, մանաւանդ թէ որ անխորհուրդ նախանձաւորութենէ մը առաջ եկած է այն ջերմեռանդութիւնը, մեկէն ի մեկ անոր ջկապուին՝ ինչուան որ Եկեղեցին ջհաստատէ այն բանը :

Այս ալ կայ որ այս տեսակ նիւթերու մեջ գանոնք խրատել ուզելով, պէտք չէ դառն դատաւոր ըլլալ անոնց ամեն ջերմեռանդութիւններուն. յիշապա հասկըցընելու է՝ առանց վար գարնելու, թէ այսպիսի բաները հաստատուն հիմ մը չունին :

Բայց քրիստոնէութեան վրայ ըրած կրթութիւններուդ մեջ այս բաներուս վրայ խօսք մի բանար : Այս լուրենեղ տղայք ի սկզբանէ կըտեսնեն քրիստոնէութեան սրբութիւնն ու կատարելութիւնը, այնպէս որ բարի գործերն աւելցընելու հարկ չըլ-

tenté de regarder comme des points de discipline, quand on n'est pas bien instruit : on ne peut entièrement s'en garantir, si on ne remonte à la source, si on ne connaît l'institution des choses et l'usage que les saints en ont fait.

Accoutumez donc les filles, naturellement trop crédules, à n'admettre pas légèrement certaines histoires sans autorité, et à ne s'attacher pas à de certaines dévotions, qu'un zèle indiscret introduit sans attendre que l'Eglise les approuve.

Le vrai moyen de leur apprendre ce qu'il faut penser là-dessus n'est pas de critiquer sévèrement ces choses, auxquelles un pieux motif a pu donner quelque cours ; mais de montrer, sans les blâmer, qu'elles n'ont point un solide fondement.

Contentez-vous de ne faire jamais entrer ces choses dans les instructions qu'on donne sur le christianisme. Ce silence suffira pour accoutumer d'abord les enfants à concevoir le christianisme dans toute son intégrité et

յար : Ետքերը կրնաս կամաց կամաց գիրենք պատրաստել բողոքականաց (1) ըսածներուն դէմ : Եւ ինծի կերելնայ թէ այս կրթութիւնն անօգուտ չըլլար . վասն զի ամեն օր կրնանք հանդիպիլ այնպիսի մարդկանց՝ որ իրենց կարծիքներուն սաստիկ կապուած ըլլալով՝ ինչուան ընտանեկան խօսակցութեանց մէջ ալ անոնց վրայ խօսք կը բանան :

Ըսէ իրենց թէ անոնք զմեզ վար կըզարնեն՝ ըսելով թէ դուք պատկերներուն յարգութիւն կուտաք, սրբոց բարեխօսութիւնը կընդունիք, մեռելոց համար աղօթք կընէք, ու ներողութեանց կըհատաք : Տեսնենք թէ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը թնջ է, մկրտութեան, դրոշմի, պատարագի, ապաշխարութեան, խոստովանութեան վրայ, եպիսկոպոսաց ու Պապին իշխանութեանը վրայ՝ որ ի Քրիստոսէ դրուած է անոնց գլուխ, եւ ուսկից գատուողը Եկեղեցիէն ալ գատուած կըլլայ :

Ահա ասոնք են, ըսէ, հաւտալու բաները . իսկ այն բաները՝ որոնց համար Կալվինականք կըմեղադրեն զմեզ թէ մենք մեզմէ հնարեր ենք՝ կաթողիկէ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւններ չեն, ու թէ

(1) Հստ բնագրին՝ կալվինականաց

dans toute sa perfection, sans y ajouter ces pratiques. Dans la suite, vous pourrez les préparer doucement contre les discours des calvinistes. Je crois que cette instruction ne sera pas inutile, puisque nous sommes mêlés tous les jours avec des personnes préoccupées de leurs sentiments, qui en parlent dans les conversations les plus familières.

Ils nous imputent, direz-vous, mal à propos tels excès sur les images, sur l'invocation des saints, sur la prière pour les morts, sur les indulgences. Voilà à quoi se réduit ce que l'Eglise enseigne sur le baptême, sur la confirmation, sur le sacrifice de la messe, sur la pénitence, sur la confession, sur l'autorité des pasteurs, sur celle du pape, qui est le premier d'entre eux par l'institution de Jésus-Christ même, et duquel on ne peut se séparer sans quitter l'Eglise.

Voilà, continuerez-vous, tout ce qu'il faut croire; ce que les calvinistes nous accusent d'y ajouter n'est point la doctrine catholique: c'est mettre un obstacle à leur réunion, que

որ մենք ուզենք ստիպել որ ընդունին այն բաները՝
որ իրենց մտքին հակառակ են, եւ միանգամայն
Եկեղեցւոյ ալ ընդունելի չեն իբրեւ մասունք հա-
ւատոյ, մենք մեզմէ արգելք կրչյանք անոնց դառ-
նալուն ու Եկեղեցւոյ հետ միաբանելուն :

Միանգամայն ըսէ թէ նորադանդք յանդգնու-
թեամբ իրենք իրենց գլխուն ճրջափ հին ու սրբա-
զան արարողութիւններ ջնջեցին . այս ալ ըսէ թէ
նոր բան մըն ալ դրուած է նե՛ այն ալ առջիննե-
րուն դիտաւորութեանը համեմատ ըլլալով, պէտք
է որ անոնց պէս յարգութիւն գտնէ . վասն զի այն-
պիսի բաներ հաստատողն ալ միշտ Ռրդւոյն Աս-
տուծոյ անմահական հարսին իշխանութիւնն է :

Նորադանդից ադանդապետներուն վրայ խօսե-
լով, որ Եկեղեցին բարեկարգենք ըսին ու առջի
հովիւներուն հօտին մէկ մասը յափշտակեցին, մի
մոռնար այս ալ յիշելու թէ այն ամբարտաւան մար-
դիկը ինչպէ՞ս մոռցան մարդկային տկարութիւնը,
ինչպէս իրենք իրենց գլխուն քրիստոնեական
վարդապետութեան, ու սուրբ գրքին ամեն կտոր-
ները մեկնել ուզելով, Եկեղեցւոյ տուած մեկնու-
թիւններն արհամարհելով, պարզամիտ մարդկանց
համար դժուարին բան մը դարձուցին կրօնքը :
Հասկըցուր թէ հաւատացելոց հաւատքին գերա-
գոյն կանոնը սուրբ գիրքն է : Հերետիկոսներուն

de vouloir les assujettir à des opinions qui les choquent et que l'Eglise désavoue, comme si ces opinions faisaient partie de notre foi.

En même temps, ne négligez jamais de montrer combien les calvinistes ont condamné témérairement les cérémonies les plus anciennes et les plus saintes ; ajoutez que les choses nouvellement instituées, étant conformes à l'ancien esprit, méritent un profond respect, puisque l'autorité qui les établit est toujours celle de l'épouse immortelle du Fils de Dieu.

En leur parlant ainsi de ceux qui ont arraché aux anciens pasteurs une partie de leur troupeau, sous prétexte d'une réforme, ne manquez pas de faire remarquer combien ces hommes superbes ont oublié la faiblesse humaine, et combien ils ont rendu la religion impraticable pour tous les simples, lorsqu'ils ont voulu engager tous les particuliers à examiner par eux-mêmes tous les articles de la doctrine chrétienne dans les Ecritures, sans se soumettre aux interprétations de l'Eglise. Représentez l'Ecriture-Sainte, au mi-

չափ մենք ալ գիտենք ըսէ թէ Եկեղեցին ալ սուրբ գրքին պիտի հնազանդի, բայց մենք կրսենք թէ Հոգին սուրբ Եկեղեցւոյ կօզնէ, որ սուրբ գրոց մեկնութիւնը շիտակ տայ: Մենք ոչ թէ Եկեղեցին սուրբ գրքէն վեր կրղնենք, հապա ընդհանուր Եկեղեցւոյն սուրբ գրքին համար տուած մեկնութիւնը մեր տուած մեկնութենէն վեր է կրսենք: Ո՞չ ապաքէն վերջի աստիճանի ամբարտաւանութիւն ու յանդգնութիւն է որ մեկը վախնայ որ ջրլայ թէ Եկեղեցին սխալ որոշմունք մը ընէ, իսկ ինքը անոր հակառակ որոշմունք ընելով՝ իր վրայ ամենեւին սխալելու վախ չունենայ:

Կերպով մը տղոց փափաքը շարժէ որ ուզեն ամէն արարողութեանց, ամէն աստուածային պաշտամանց խօսքերուն, ու Եկեղեցւոյ խորհուրդներուն մատակարարութեան պատճառները հասկընալ: Ճուշուր իրենց մկրտարանը, թող մկրտութիւն մը տեսնեն, թող տեսնեն թէ աւագ հինգշաբթի օրը ինչպէս մեռոն կօրհնեն, աւագ շաբաթ օրն ալ սուրբ աւագանին ջուրը (1): Նայէ որ համ առնեն՝ ոչ եթէ ընդունայն ու շինծու գարդերով լեցուած քարոզներէ, հապա խելացի եւ բարի օրինակ առնելու ճառերէն, ինչպէս են գեղեցիկ քարոզներն ու

(1) Հստ Լատինացւոց:

lieu des fidèles, comme la règle souveraine de la foi. Nous ne reconnaissons pas moins que les hérétiques, direz-vous, que l'Eglise doit se soumettre à l'Ecriture ; mais nous disons que le Saint-Esprit aide l'Eglise pour expliquer bien l'Ecriture. Ce n'est pas l'Eglise que nous préférons à l'Ecriture, mais l'explication de l'Ecriture faite par toute l'Eglise à notre propre explication. N'est-ce pas le comble de l'orgueil et de la témérité à un particulier, de craindre que l'Eglise ne se soit trompée dans sa décision, et de ne craindre pas de se tromper soi-même en décidant contre elle ?

Inspirez encore aux enfants le désir de savoir les raisons de toutes les cérémonies et de toutes les paroles qui composent l'office divin et l'administration des sacrements : montrez-leur les fonts baptismaux ; qu'ils voient baptiser ; qu'ils considèrent, le jeudi-saint, comment on fait les saintes huiles, et, le samedi, comment on bénit l'eau des fonts. Donnez-leur le goût, non des sermons pleins d'ornements vains et affectés, mais des discours sensés et édifiants, comme des bons

վարդապետական գրուածքները , որոնցմով աւետարանին խօսքերը պարզ կերպով կրհասկընան : Հասկըցուր իրենց թէ այս կրթութիւնները ինչպէս յստակ եւ միանգամայն գեղեցիկ ու հոգեշահ են . ասով կրնաս սրտերնուն մեջ սեր մը ձգել որ ստեպ ժողովրդապետական եկեղեցին երթան , ուր որ աւագերեցը օրհնութեամբ ու իշխանութեամբ կրխօսի՝ թեպէտ եւ մեծ հանճարի կամ առաքինութեան տեր մարդ ալ չըլլայ : Բայց միանգամայն նայե որ իրենց սիրելի ու յարգելի ընես նաեւ այն ամէն ընկերութիւններն որ եկեղեցւոյ կրծառայեն : Մի թողուր ամենեւին որ կրօնաւորաց հագուստին կամ վիճակին վրայ ծիծաղին . հասկըցուր իրեն անոնց վիճակին սրբութիւնը , եւ թէ որչափ օգուտ կրնեն եկեղեցւոյ . որչափ քրիստոնեայք բազմութեամբ կերթան կրքաշուին այն առանձին վանքերն ու կատարելութեան ետեւ կըլլան , որ շատ դժուար է աշխարհիս մեջ ընելը : Նայե որ տղոց երեւակայութիւնը անանկ վարժեցընես որ մահուան վրայ խօսք լսելու վարժին . կարենան առանց խռովելու դագաղ մը , ինչուան հոգեվարք հիւանդներ , ու մեռելներ տեսնել . բաւական է որ կարենաս այս բաներուս զիրենք վարժեցընել՝ առանց սաստիկ վախ ձգելու վրանին :

Ի՛նչ ցաւալի բան է տեսնելը շատ խելացի ու բարեպաշտ անձինք՝ որ մահուան անունը ջեն կրնար լսել առանց սարսափելու . ոմանք ալ թէ որ յան-

prônes et des homélies, qui leur fassent entendre clairement la lettre de l'Évangile. Faites-leur remarquer ce qu'il y a de beau et de touchant dans la simplicité de ces instructions, et inspirez-leur l'amour de la paroisse, où le pasteur parle avec bénédiction et avec autorité, si peu qu'il ait de talent et de vertu. Mais en même temps faites-leur aimer et respecter toutes les communautés qui concourent au service de l'Église; ne souffrez jamais qu'ils se moquent de l'habit ou de l'état des religieux; montrez la sainteté de leur institut, l'utilité que la religion en tire, et le nombre prodigieux de chrétiens qui tendent dans ces saintes retraites à une perfection qui est presque impraticable dans les engagements du siècle. Accoutumez l'imagination des enfants à entendre parler de la mort; à voir, sans se troubler, un drap mortuaire, un tombeau ouvert, des malades même qui expirent, et des personnes déjà mortes, si vous pouvez le faire sans les exposer à un saisissement de frayeur.

Il n'est rien de plus fâcheux que de voir beaucoup de personnes, qui ont de l'esprit et de la piété, ne pouvoir penser à la mort

կարծ տասուիրեք հոգւոյ հետ սեղան նստին, կամ մէկ երազմը տեսնեն, եւ կամ աղի ամանի մը թափուիլը տեսնեն, վրանին կարծես թէ դող կիյնայ (1). Այս ամէն ծուռ գուշակութեանց վախը հեթանոսութենէն մնացած է. դուն հասկըցուր տղոցը թէ ասոնք որչափ ընդունայն ու ծաղրելի բաներ են: Թեպէտեւ կանանց այնչափ հարկաւոր ջստպուիր քաջասրտութիւնը որչափ երիկ մարդկանց, սակայն անոնք ալ պէտք է որ գոնէ քիչ մը քաջասիրտ ըլլան: Վատասրտութիւնը միշտ արհամարհելի է, վասն զի միշտ ալ հետեւանքներ կունենայ: Շատ հարկաւոր է որ կնիկ մարդ մը կարենայ գէթ ընդունայն վախերը արհամարհել, ու քաջութեամբ անոնց դէմ կենայ. յանկարծ վտանգի մը մէջ իյնալու որ ըլլայ՝ ջթուլնայ, հաստատուն կենայ, լայն ու սոսկալը մեծամեծ բաներու համար միայն պահէ. թեպէտեւ այն մեծ դիպուածներուն մէջ ալ պէտք է առաքինութեամբ ինքզինքը ամուր բռնէ: Երբոր մէկը քրիստոնէայ է, թէ երիկ մարդ եղեր է եւ թէ կնիկ մարդ, ամենեւին պէտք չէ որ վատասիրտ ըլլայ: Կրնանք ըսել թէ քրիստոնէութեան հոգին է այս կենացս արհամարհութիւն, եւ հանդերձեալ կենաց սէր:

(1) Եւրոպայի մէջ շատ տեղ այս աւելորդապաշտական կարծիքը կայ թէ սեղանի մը վրայ տասուիրեք հոգի որ գտնուին՝ անոնց մէկը կը մեռնի, ինչպէս որ Քրիստոսի տեսոն մերոյ վերջին ընթրեաց ատենը տաս-

sans frémir ; d'autres pâlisent pour s'être trouvées au nombre de treize à table, ou pour avoir eu certains songes, ou pour avoir vu renverser une salière : la crainte de tous ces présages imaginaires est un reste grossier du paganisme ; faites-en voir la vanité et le ridicule. Quoique les femmes n'aient pas les mêmes occasions que les hommes de montrer leur courage, elles doivent pourtant en avoir. La lâcheté est méprisable partout ; partout elle a de méchants effets. Il faut qu'une femme sache résister à de vaines alarmes, qu'elle soit ferme contre certains périls imprévus, qu'elle ne pleure ni ne s'effraie que pour de grands sujets ; encore faut-il s'y soutenir par vertu. Quand on est chrétien, de quelque sexe qu'on soit, il n'est pas permis d'être lâche. L'âme du christianisme, si on peut parler ainsi, est le mépris de cette vie et l'amour de l'autre.

ուիրեք հոգի էին սեղանին վրայ ու ետքը Յիսուս մեռաւ :
Նմանապէս կերակրոյ ատեն աղամանին թափիլը՝ նոյն
սեղանը նստողներէն մեկուն մեռնելուն նշան կը սեպեն :

ՅՆՆԱՆ ԳՆԱԳ
ՈՍ ԳՆԱԳ
ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ Կ
ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ

ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ
ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ
ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ
ԿՆԱԳ ԿՆԱԳ

ԳԼՈՒԽ Ը.

Աստուծոյ տասը պատուիրանացը, եւ Եկեղեցւոյ ու
աղօթքի վրայ կրթութիւն :

Տղոց աչքին առջեւը ամեն վայրկեան դնելու գրչիսաւոր բանն է Քրիստոս Տերն մեր, մեր սուրբ հաւատքին կեդրոնը՝ հեղինակն ու պարգեւիչը, եւ մեր մի միայն յոյսը : Միտքս այն չէ որ ըսեմ հոս թէ տղոց ինչպէս պէտք է սովբեցընել մարդեղութեան խորհուրդը. մէյմը որ անով առաջարկութենէն շատ կրհեռանամ . երկրորդ, շատ գրքեր կան որոնց մեջ տեղն ի տեղ կրնայ մարդ գտնել անոնց սովբեցընելու հարկաւոր բաները : Մէյմը սկզբունքը կամ հիմունքը տրուելէն ետքը՝ պէտք է կրթուելու անձին ամեն դատմունքներն ու գործքերը շտկել Քրիստոսի օրինակովը, որ մահկանացու մարմին անոր համար առաւ՝ որպէս զի մեզի սովբեցընէ թէ ինչպէս պէտք է ապրինք ու մեռնինք . ու իր մեզի նման մարմնոյն վրայ ցուցուց թէ ինչ բանի պարտրկան ընենք հաւտայու, եւ ինչ պիտի

CHAPITRE VIII.

Instruction sur le Décalogue, sur les Sacrements.
et sur la Prière.

Ce qu'il y a de principal à mettre sans cesse devant les yeux des enfants, c'est Jésus-Christ, auteur et consommateur de notre foi, le centre de toute la religion et notre unique espérance. Je n'entreprends pas de dire ici comment il faut leur enseigner le mystère de l'Incarnation ; car cet engagement me mènerait trop loin, et il y a assez de livres où l'on peut trouver à fond tout ce qu'on en doit enseigner. Quand les principes sont posés, il faut réformer tous les jugements et toutes les actions de la personne qu'on instruit, sur le modèle de Jésus-Christ même, qui n'a pris un corps mortel que pour nous apprendre à vivre et à mourir, en nous montrant, dans sa chair semblable à la nôtre,

գործ դնենք: Հարկ չէ որ անդադար տղուն զգացմունքներն ու գործքերը Քրիստոսի Տեառն մերոյ վարքին հետ բաղդատենք. վասն զի այնպիսի բաղդատութիւնը թէ՛ ձանձրալի կըլլայ եւ թէ վնասակար. հապա այնպէս պէտք է վարժեցընել տղայքն որ հասկընան թէ Քրիստոսի Տեառն մերոյ վարքը մեզի օրինակ է, եւ խօսքերը մեզի օրէնք: Քրիստոսի խօսքերուն ու գործոցը մեջէն տղուն աւելի յարմարներն ընտրէ գատէ. եւ երբոր կընայիս թէ բանի մը մեջ անհանգիստ ըլլալուն համար կընեղանայ, շուտ մը միտքը ձգէ թէ ինչպէս Քրիստոս խաչին վրայ գամուեցաւ. երբոր իր ջուզած բանին վրայ աշխատելուն համար կը գանգատի ու ջուզեր համբերել, յիշեցուր իրեն թէ Քրիստոս Տէրն մեր ինչպէս ինչուան երեսուն տարի խանութի մեջ աշխատեցաւ. թէ որ ուզէ որ ամենքը զինքը գովեն ու մեծի տեղ դնեն, ըսէ իրեն թէ մեր փրկիչը Յիսուս որչափ նախատինք ու թուքումուր լսեց. թէ որ մեկուն մեկային հետ ջկարենայ սիրով վարուիլ, յիշեցուր իրեն թէ Քրիստոս Տէրն մեր ինչպէս մեղաւոր ու կեղծաւոր մարդկանց հետ սիրով կը վարուէր. իմանալուդ պէս որ մեկուն դեմ ոխ պահեր է, առջեւ դիր Քրիստոսի օրինակը որ խաչին վրայ մեռաւ նաեւ զինքը մեռցընողներուն փրկութեանը համար. թէ որ ինքզինքը անհամեստ ուրախութեան մը տալու ըլլայ, նկարագրէ իրեն Քրիստոսի Տեառն մերոյ հեզութիւնն ու հա-

tout ce que nous devons croire et pratiquer. Ce n'est pas qu'il faille à tout moment comparer les sentiments et les actions de l'enfant avec la vie de Jésus-Christ ; cette comparaison deviendrait fatigante et indiscreète : mais il faut accoutumer les enfants à regarder la vie de Jésus-Christ comme notre exemple, et sa parole comme notre loi. Choisissez parmi ses discours et parmi ses actions ce qui est le plus proportionné à l'enfant. S'il s'impatiente de souffrir quelque incommodité, rappelez-lui le souvenir de Jésus-Christ sur la croix ; s'il ne peut se résoudre à quelque travail rebutant , montrez-lui Jésus-Christ travaillant jusqu'à trente ans dans une boutique ; s'il veut être loué et estimé, parlez-lui des opprobres dont le Sauveur s'est rassasié ; s'il ne peut s'accorder avec les gens qui l'entourent, faites-lui considérer Jésus-Christ conversant avec les pécheurs et les hypocrites les plus abominables ; s'il témoigne quelque ressentiment, hâtez-vous de lui représenter Jésus-Christ mourant sur la croix pour ceux-mêmes qui le faisaient mourir ; s'il se laisse emporter à une joie immodeste, peignez-lui la douceur et la modestie de Jésus-Christ, dont toute la vie a été

մեստութիւնը, եւ թէ ինչպէս բոլոր կենացը մեջ ծանրաբարոյ եղաւ եւ զգուշաւոր : Վերջապէս լաւ մը հասկըցուր իրեն որ միշտ այս բանս մտածէ թէ Քրիստոս Տէրն մեր քովերնիս ըլլար նէ, արդեօք ինչ կըսէր՝ տեսնելով մեր կենցաղավարութիւնը, մեր զբօսանքներն ու մեր նաեւ ամենազգուշաւոր սեպուած գործքերը : Այն ինչ սարսափ պիտի ունենայինք, ըսէ, թէ որ յանկարծ իր պատուիրանները մոռցած ատեննիս մեր մեջը երեւնալու ըլլար : Բայց վրայ բեր թէ միթէ այս բանս մեռնելնուս պէս պիտի չհանդիպի ամեն մեկերնուս, ու նաեւ բոլոր աշխարհիս, երբոր վերջի դատաստանին անյայտ օրը հասնելու ըլլայ : Այս ըսելով նկարագրէ թէ ինչպէս բոլոր տիեզերաց մեքենայն պիտի քայքայի կործանի, արեւը պիտի խաւարի, աստղերն իրենց տեղէն պիտի բօքափին, տարերքը պիտի այրին ու հրեղէն գետի պէս պիտի վազեն . երկիրս ի հիմանց պիտի սասանի : Ուրեմն ըսէ, ինչ աչքով պետք է նայինք այս երկնքին որ վրանիս պատած է, այս երկրիս որուն վրայ որ կապրինք, այս շէնքերուն որոնց մեջ կըբնակինք, ու բոլոր մեր չորս կողմը եղած արարածներուն, երբոր մտածենք թէ օր մը բոլորն ալ պիտի բորնկին այրին : Այս բաներս ըլլալէն վերջը, ըսէ, գերեզմանները պիտի բացուին, մեռելներուն ցրուած ոսկորները քովէ քով պիտի գան միանան ու կենդանանան . Քրիստոս Տէրն

si grave et si sérieuse. Enfin faites qu'il se représente souvent ce que Jésus-Christ penserait et ce qu'il dirait de nos conversations, de nos amusements et de nos occupations les plus sérieuses, s'il était encore visible au milieu de nous. Quel serait, continuerez-vous, notre étonnement, s'il paraissait tout d'un coup au milieu de nous, lorsque nous sommes dans le plus profond oubli de sa loi ? Mais n'est-ce pas ce qui arrivera à chacun de nous à la mort, et au monde entier, quand l'heure secrète du jugement universel sera venue ? Alors il faut peindre le renversement de la machine de l'univers, le soleil obscurci, les étoiles tombant de leurs places, les éléments embrasés s'écoulant comme des fleuves de feu, les fondements de la terre ébranlés jusqu'au centre. De quels yeux, ajouterez-vous, devons-nous regarder ce ciel qui nous couvre, cette terre qui nous porte, ces édifices que nous habitons, et tous ces autres objets qui nous environnent, puisqu'ils sont réservés au feu ? Montrez ensuite les tombeaux ouverts, les morts qui rassembleront les débris de leurs corps ; Jésus-Christ qui descendra sur les nues avec une haute majesté ; ce livre ouvert, où seront écrites

մեր ահաւոր զօրութեամբ ամպերուն վրայէն պիտի իջնայ . բացուի պիտի այն գիրքը՝ ուր որ գրուած պիտի ըլլան մարդկանց սրտին նաեւ ամենածածուկ խորհուրդները . ամենայն հին եւ նոր ազգաց ու ժողովրդոց առջեւ ամեն մարդու համար վճիռ պիտի տրուի . այն ատեն արդարները յաւիտենական պայծառութեամբ պիտի պսակուին, ու նոյն Քրիստոսի հետ հաւասար նստած պիտի թագաւորեն : Ետքը նկարագրէ այն կրակէ ու ծծումբէ լիճը, այն խաւար գիշերը, այն յաւիտենական սոսկումը, այն ակռաներուն կրճրտելը, այն կատաղութիւնը որ սատանաներուն հետ մեկտեղ պիտի ունենան ամենայն մեղաւոր հոգիները :

Անհոգութիւն մըներ՝ Աստուծոյ տասը պատուիրանքները լաւ մեկնելու տղոց . հասկըցուր թէ բոլոր Աստուծոյ օրէնքներն անոնց մէջ ամփոփուած են . եւ թէ ինչ բան որ անոնց մէջ մուր կերեւնայ՝ աւետարանին մէջ պարզուած է : Ըսէ իրենց թէ խրատը ինչ բան է, եւ մի՛ թողուր որ աշակերտներդ իրենք գիրենք խաբեն, ինչպէս շատ մարդիկ կընեն, մեծ տարբերութիւն մը դնելով խրատուց ու պատուիրանաց մէջ : Հասկըցուր թէ խրատներն անոր համար դրուած են որ անոնցմով պատուիրանաց պահպանութիւնը դիւրանայ, եւ անոնցմով ուժ առնեն մարդիկ իրենց բնական տկարութեանը յաղթելու, ու հեռանալու այն վտանգ-

jusqu'aux plus secrètes pensées des cœurs ; cette sentence prononcée à la face de toutes les nations et de tous les siècles ; cette gloire qui s'ouvrira pour couronner à jamais les justes et pour les faire régner avec Jésus-Christ sur le même trône ; enfin cet étang de feu et de soufre , cette nuit et cette horreur éternelles , ce grincement de dents et cette rage commune avec les démons , qui sera le partage des âmes pécheresses.

Ne manquez pas d'expliquer à fond le Décalogue ; faites voir que c'est un abrégé de la loi de Dieu, et qu'on trouve dans l'Évangile ce qui n'est contenu dans le Décalogue que par des conséquences éloignées. Dites ce que c'est que conseil , et empêchez les enfants que vous instruisez de se flatter, comme le commun des hommes, par une distinction qu'on pousse trop loin entre les conseils et les préceptes. Montrez que les conseils sont donnés pour faciliter les préceptes, pour assurer les hommes contre leur propre fragilité, pour les éloigner du bord du précipice

ներէն, ուր որ իրենց ծանրութեամբը կրնային իյնայ . վերջապէս այս աչ հասկըցուր թէ խրատները բացարձակ պատուիրաններ կը դառնան անոնց՝ որ մէկ պատճառով մը չեն կրնար պատուիրանները պահել, առանց մասնաւոր խրատներն աչ պահելու : Զոր օրինակ այն մարդիկն որ աշխարհքի բաներուն վրայ շատ սեր ձգած են ու ընկերութեան ծուղակներուն մէջ շուտով կը բռնուին, պարտական են Աւետարանին խրատը պահել, ամեն բան թողուչ ու տեղ մը քաշուիլ : Ստեպ ըսէ անոնց թէ գիրը մեռցընող է, ու հոգին է կեանք տուող, այսինքն արտաքին բարեպաշտութիւնը անօգուտ եւ վնասակար է՝ թէ որ ներսէն սիրով եւ աստուածապաշտութեան հոգւով զօրացած ջրլայ : Այս ըսածդ աւելի բացայայտ ու զգալի ըրէ իրենց . հասկըցուր թէ Աստուած կուզէ որ գինքը սրտով պատուենք եւ ոչ թէ միայն բերնով . արարողութիւնները բուն մեր հաւատքը չեն, հապա անոնցմով հաւատքին ինչ ըլլալը կերելնայ, եւ մարդու ջերմեռանդութիւնը կը շարժի . իսկ հաւատքը բոցորովին ներքին բան է, որովհետեւ Աստուած կուզէ որ իրեն երկրպագութիւն ընողները գինքը հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պաշտեն . անոր համար ներքին սիրով պէտք է գինքը սիրենք, եւ ղենք մտքերնիս որ իբր թէ բոցոր աշխարհիս մէջ ինքն ու մենք միայն ըլլայինք, եւ թէ ինքը ոչ մեր խօսքերուն կարօտութիւն ունի, ոչ մեր այս կամ

où ils seraient entraînés par leur propre poids; qu'enfin les conseils deviennent des préceptes absolus pour ceux qui ne peuvent, en certaines occasions, observer les préceptes sans les conseils. Par exemple, les gens qui sont trop sensibles à l'amour du monde et aux pièges des compagnies, sont obligés de suivre le conseil évangélique, de quitter tout pour se retirer dans une solitude. Répétez souvent que la lettre tue, et que c'est l'esprit qui vivifie; c'est-à-dire que la simple observation du culte extérieur est inutile et nuisible, si elle n'est intérieurement animée par l'esprit d'amour et de religion. Rendez ce langage clair et sensible: faites voir que Dieu veut être honoré du cœur, et non des lèvres; que les cérémonies servent à exprimer notre religion et à l'exciter, mais que les cérémonies ne sont pas la religion même; qu'elle est toute au-dedans, puisque Dieu cherche des adorateurs en esprit et en vérité; qu'il s'agit de l'aimer intérieurement, et de nous regarder comme s'il n'y avait dans toute la nature que lui et nous; qu'il n'a pas besoin de nos paroles, de nos postures, ni même de notre argent; que ce qu'il veut, c'est nous-mêmes; qu'on ne doit pas seule-

այն ձեռով առջեւը կենայուն, եւ ոչ մեր ստրկին . հապա զմեզ միայն կուգէ . եւ բաւական չէ միայն պարզ օրենքին հրամայածը կատարել, հապա պէտք է այնպէս կատարել որ օրենքը ինչ դիտմունք որ ունեցեր է՝ այն օգուտն ալ քաղենք : Ուստի բանի չի գար պատարագ լսելը՝ թէ որ մեկը չլրսէ Բրիտոսի հետ միանայու փափաքանօք, որ մեզի համար ինքզինքը զոհ մատուց, ու փոյթ չունենայ Բրիտոսի վարուցը հետեւելու : Վերջապէս խօսքը հոն բեր թէ ամեն Տէր Տէր կանչողներն արքայութիւն պիտի ջմտնեն, հապա որոնք որ զԱստուած բոլոր սրտանց սիրեր են, ժամանակաւոր բարիքներէ հրաժարեր, իրենք զիրենք արհամարհեր, ու աշխարհէս զըզուեր են՝ անոնք պիտի մտնեն . իսկ անոնք որ քրիստոնէութեան վրայ խենթ ու խելառ կարծիքներ ունենայով՝ թէ իրենք զիրենք եւ թէ զուրիշները կըխաբեն՝ ոչ երբեք պիտի մտնեն արքայութիւն :

Ասոնք ըսելէն վերջը անցիր Եկեղեցւոյ խորհուրդներուն : Դնենք թէ դուն արդէն ինչպէս որ ըսինք՝ բաւական բացատրած ես խորհուրդներուն այն արարողութիւնները որ տղոց առջեւն ալ կը կատարուին . անով միանգամայն անոնց հոգին ու վախճանն ալ աղէկ կրնան ըմբռնել : Հասկըցուր իրենց թէ ինչ մեծ բան է քրիստոնեայ ըլլալը, եւ թէ որչափ ամօթալի ու ցաւալի է այնպէս ըլլալ՝ ինչպէս են շատերը աշխարհիս մեջ : Յիշեցուր

ment exécuter ce que la loi ordonne, mais encore l'exécuter pour en tirer le fruit que la loi a eu en vue quand elle l'a ordonné; qu'ainsi ce n'est rien d'entendre la messe, si on ne l'entend afin de s'unir à Jésus-Christ sacrifié pour nous, et de s'édifier de tout ce qui nous représente son immolation. Finissez en disant que tous ceux qui crieront : Seigneur ! Seigneur ! n'entreront pas au royaume du ciel; que, si on n'entre dans les vrais sentiments d'amour de Dieu, de renoncement aux biens temporels, de mépris de soi-même et d'horreur du monde, on fait du christianisme un fantôme trompeur pour soi et pour les autres.

Passez aux sacrements : je suppose que vous en avez déjà expliqué toutes les cérémonies, à mesure qu'elles se sont faites en présence de l'enfant, comme nous l'avons dit. C'est ce qui en fera mieux sentir l'esprit et la fin; par là vous ferez entendre combien il est grand d'être chrétien, combien il est honteux et funeste de l'être comme on l'est dans le monde. Rappelez souvent les exorcismes

միշտ իրենց մկրտութեան ատեն եղած հրաժարմունքներն ու խոստմունքները, եւ վրայ բեր թե աշխարհիս օրինակներն ու սկզբունքները մեր վրայ ազդեցութիւն մը չունենային զատ՝ պետք է նաեւ կասկածելի ընեն մեզի այն ամեն բաներն որ այնպիսի ատելի ու թունաւոր աղբիւրէ կը բերուին : Մի վախնար նաեւ Պօղոս առաքելոյն խօսքովն ըսելու թե սատանան աշխարհիս վրայ բազաւորած՝ ու տեսակ տեսակ կիրքերով մարդկանց սիրտը անդադար շարժելու վրայ է, որպէս զի հարստութեան, փառաց եւ հեշտութեանց ետեւէ իյնան . ուստի, ըսէ, հիմակուան գեղխութեանց պատճառն այլ ոչ այնչափ աշխարհս է, որչափ սատանան . եւ մեկ քրիստոնեայ մը ասունք աղէկ զիտնալով՝ պետք է որ այս ունայնութեանց տեսարանին ոչ աչք ձգէ եւ ոչ սիրտ կապէ : Մարդս մկրտութեամբ քրիստոնեութեան մեջ առաջին քայլն առնելուն պէս՝ հրաժարած կը գտնուի աշխարհիս գեղխութիւններէն . եւ Աստուծոյ ըրած այնչափ մեծամեծ խոստմունքները բանի տեղ չսեպելով աշխարհիս ետեւէն երթալը՝ կերպով մը հաւատքը ուրանալ է, այնպէս ինչպէս որ մեկ ուխտած կրօնաւոր մը ըրած ուխտերն արհամարհէ, վանքէն ելլէ, ապաշխարութեան սքեմը ձգէ, ու երթայ աշխարհք մտնէ :

Եւ վրայ բեր թե մենք որչափ պարտրկան ենք ոտքի տակ առնելու ամեն տեսակ սնոտի ու ան-

et les promesses du baptême, pour montrer que les exemples et les maximes du monde, bien loin d'avoir quelque autorité sur nous, doivent nous rendre suspect tout ce qui nous vient d'une source si odieuse et si empoisonnée. Ne craignez pas même de représenter, comme saint Paul, le démon régnant dans le monde et agitant le cœur des hommes par toutes les passions violentes, qui leur font chercher les richesses, la gloire et les plaisirs. C'est cette pompe, direz-vous, qui est encore plus celle du démon que du monde; c'est ce spectacle de vanité auquel un chrétien ne doit ouvrir ni son cœur, ni ses yeux. Le premier pas qu'on fait par le baptême dans le christianisme est un renoncement à toute la pompe mondaine; rappeler le monde, malgré des promesses si solennelles faites devant Dieu, c'est tomber dans une espèce d'apostasie; comme un religieux qui, malgré ses vœux, quitterait son cloître et son habit de pénitence pour rentrer dans le siècle.

Ajoutez combien nous devons fouler aux pieds les mépris mal fondés, les railleries im-

հիմն արհամարհութիւնները, ամպարիշտ կատակներն ու նաեւ աշխարհիս բռնութիւնները, որովհետեւ դրոշմ առնելով Քրիստոսի գինուոր կրկնաք, որպէս զի անոր թշնամւոյն՝ այսինքն աշխարհիս դեմ պատերազմինք : Եպիսկոպոսը, ըսէ, որ ձեզի պզտիկ ապտակ մը կը զգարնէ (1), անոր համար է որպէս զի անով վարժիք նաեւ հալածանաց ամեն սաստիկ հարուածներուն համբերելու . կօծե՞ զձեզ սուրբ մեռունով ինչպէս որ հին ատեն պատերազմի երթալէն առաջ վրանին եղեր կը քսէին, որ անդամնին աւելի դիւրադարձ ու զօրաւոր ըլլայ . վերջը վրանիդ խաչ կը հանէ, որպէս զի ձեզի հասկըցրնէ թէ դուք այլ պէտք է Քրիստոսի խաչակից ըլլաք : Հիմա հալածանք չունինք ըսէ, ինչպէս հին ատենն որ Աւետարանը ուրանալ չուզողը կը բռնէին կը մեղցրնէին . բայց քանի որ աշխարհս աշխարհ է, այսինքն ապականած է, ուղղակի այլ չէ նէ՝ մեկուն մեկալին ձեռքովն անդադար բարեպաշտից դեմ հալածանք կը հանէ, որոգայթներ կը լարէ որ զիրենք վար ձգէ, կարհամարհէ զիրենք ու վրանին կը ծիծաղի . եւ բարեպաշտութեան գործքերը շատ վիճակներու մէջ այնպէս կը դըժուարացրնէ որ ինչուան քրիստո-

(1) Լատինացիք մեզի պէս դրոշմը մկրտութեան հետ չեն տար, այլ տղուն վեց եօթը տարեկան ըլլալէն ետքը զատ կուտան . եւ Եպիսկոպոսը դրոշմը տալէն ետքը տղուն երեսին կամացուկ ապտակ մը կը զգարնէ :

pies et les violences même du monde, puisque la confirmation nous rend soldats de Jésus-Christ pour combattre cet ennemi. L'évêque, direz-vous, vous a frappé pour vous endurcir contre les coups les plus violents de la persécution; il a fait sur vous une onction sacrée, afin de représenter les anciens, qui s'oignaient d'huile pour rendre leurs membres plus souples et plus vigoureux quand ils allaient au combat; enfin il a fait sur vous le signe de la croix, pour vous montrer que vous devez être crucifié avec Jésus-Christ. Nous ne sommes plus, continuerez-vous, dans le temps des persécutions, où l'on faisait mourir ceux qui ne voulaient pas renoncer à l'Évangile; mais le monde, qui ne peut cesser d'être monde, c'est-à-dire corrompu, fait toujours une persécution indirecte à la piété; il lui tend des pièges pour la faire tomber, il la décrie, il s'en moque, et il en rend la pratique si difficile dans la plupart des conditions, qu'au milieu même des nations chrétiennes, et où l'autorité souve-

նեայ ազգաց մեջ, քրիստոնեայ թագաւորաց հաւատոյ նեցուկ եւ պաշտպան կեցած ատենն ալ կրնան գտնուիլ շատ մարդիկ որ Քրիստոսի անուանը վրայ ու Քրիստոսի վարուցը հետեւելու ամբջնան :

Հասկըցուր աշկերտներուդ թէ որչափ երջանիկ ենք մենք որ սուրբ հաղորդութեան խորհրդովը Քրիստոսի հետ կրմիանանք, մկրտութեամբ իրեն եղբայրակից, հաղորդութեամբ ալ իրեն անդամ ըլլալով : Եւ թէ ինչպէս որ Քրիստոս մարդեղութեան խորհրդովը բոլոր մարդկային բնութեան տուաւ ինքզինքը, հաղորդութեան խորհրդով ալ՝ որ մարդեղութեան հետեւանքն է՝ կուտայ ինքզինքը իւրաքանչիւր հաւատացելոց : Իր խորհրդոցը մեջ ամեն բան իրական է . Քրիստոս Տերն մեր ինչպէս որ իրօք առաւ, նոյնպէս ալ իրօք կուտայ իր մարմինը . բայց ով որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ հոգին ջունի, անարժանութեամբ կրմերձեանայ սուրբ խորհրդոյն, ու փոխանակ անոր կենդանարար մարմինն ու արիւնը ճաշակելու՝ իր անձին դատաւարտութիւնը կրնողունի . վասն զի ինքն ալ ըսաւ թէ Ո՛վ որ զիս կըճաշակէ, ինձի համար պիտի ապրի :

Բայց ինչ մեծ բշուառութիւն է, ըսէ, Աստուծոյ որդի գտնուելէն վերջն ալ կարօտ ըլլայ ապաշխարութեան խորհրդոյն : Իրաւ է որ աս երկնային իշխանութիւնը Աստուած տուեր է քա-

raine appuie le christianisme, on est en danger de rougir du nom de Jésus-Christ et de l'imitation de sa vie.

Représentez fortement le bonheur que nous avons d'être incorporés à Jésus-Christ par l'Eucharistie. Dans le baptême, il nous fait ses frères ; dans l'Eucharistie, il nous fait ses membres. Comme il s'était donné, par l'Incarnation, à la nature humaine en général, il se donne par l'Eucharistie, qui est une suite si naturelle de l'Incarnation, à chaque fidèle en particulier. Tout est réel dans la suite de ses mystères ; Jésus-Christ donne sa chair aussi réellement qu'il l'a prise : mais c'est se rendre coupable du corps et du sang du Seigneur, c'est boire et manger son jugement, que de manger le chair vivifiante de Jésus-Christ sans vivre de son esprit. *Celui, dit-il lui-même, qui me mange doit vivre pour moi.*

Mais quel malheur, direz-vous encore, d'avoir besoin du sacrement de la pénitence, qui suppose qu'on a péché depuis qu'on a été fait enfant de Dieu ! Quoique cette puis-

հանայից երկրիս վրայ, որ ասով կապեն ու արձակեն մեղաւորներն իրենց կարօտութեանցը համեմատ, ուստի եւ ողորմութեանց անսպառելի աղբիւր մըն է. սակայն պէտք է միշտ ահով ուղով կենայ որ ջրլլայ թէ Աստուծոյ սուած պարգեւները չարաչար գործածելով, իր երկայնատութեան չափը անցընենք: Պէտք է սրտանց փափաքինք որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարմնովը ամեն օր սնանինք, ինչպէս որ արդարոց կեանքը, գօրութիւնն ու մխիթարութիւնը այն է. բայց հիւանդ հոգիները բժշկուելու համար պէտք է փափաքին այնպիսի առողջութեան մը հասնելու, որ այս ապաշխարութեան դեղոյն կարօտութիւն ջունենան: Եւ թեպէտ այս կարօտութիւնը բոլորովին չի կրնար վերցուիլ, բայց շատ գեշ բան է որ մեկը բոլոր կենացը մեջ անդադար գայթազդական շրջան մը ընէ՝ ի մեղաց յապաշխարութիւն, յապաշխարութենէ ի մեղս: Անոր համար խոստովանանքը պիտի ըլլայ մեղքերէն ետ կենայու, վարքը փոխելու համար. ապա թէ ոչ, արձակման խօսքերը թեպէտ եւ շատ գօրաւոր են՝ Քրիստոսի Տեառն մերոյ դրածն ըլլալով, բայց մեր անսպարաստութեամբը մահաբեր խօսքեր կրդառնան, ու մեզի դատապարտութեան պատճառ կրլլան Աստուծոյ առջեւ: Առանց ներքին փոփոխութեան եղած խոստովանութիւնը ոչ միայն չի թեւեցընէր մարդուս խիղճը մեղաց բեռներէն, հա-

sance toute céleste qui s'exerce sur la terre, et que Dieu a mise dans les mains des prêtres pour lier et pour délier les pécheurs selon leurs besoins, soit une si grande source de miséricordes, il faut trembler dans la crainte d'abuser des dons de Dieu et de sa patience. Pour le corps de Jésus-Christ, qui est la vie, la force et la consolation des justes, il faut désirer ardemment de pouvoir s'en nourrir tous les jours; mais, pour le remède des âmes malades, il faut souhaiter de parvenir à une santé si parfaite, qu'on en diminue tous les jours le besoin. Le besoin, quoi qu'on fasse, ne sera que trop grand; mais ce serait bien pis, si on faisait de toute sa vie un cercle continu et scandaleux du péché à la pénitence et de la pénitence au péché. Il n'est donc question de se confesser que pour se convertir et se corriger : autrement, les paroles de l'absolution, quelques puissantes qu'elles soient par l'institution de Jésus-Christ, ne seraient, par notre indisposition, que des paroles, mais des paroles funestes, qui seraient notre condamnation devant Dieu. Une confession sans changement intérieur, bien loin de décharger une

պա մեկայ մեղաց վրայ սրբապղծութեան սուկա-
լի մեղքն ալ կաւելցընէ :

Աշկերտներուդ կարդացուր հոգեվարաց վրայ
ըլլալու աղօթքները, որ շատ սքանչելի բաներ են.
ցուցուր անոնց թէ Եկեղեցին հոգեվարք եղողնե-
րուն վերջին օծումը տալու ատեն ինչ կընէ, ու
ինչ խօսքեր կըսէ : Ի՛նչ մեծ մխիթարութիւն է,
ըսէ, անոնց որ նորէն օծուին սուրբ իւղով այն
վերջի պատերազմին համար : Բայց որպէս զի
այնպիսի մահուան շնորհքներուն արժանի ըլլայ,
պէտք է որ մարդս իր կենացը մեջ Աստուծմէ ա-
ռած շնորհքները աղէկ գործածէ :

Տղոց գարմանքը բեր թէ այս ինչ մեջ շնորհք է
որ Քրիստոս Տերն մեր սրբազան բան մը ընելով
ծննդեան ծագումը՝ որ է ամուսնութիւն, ուզեր է
դարման ընել այն ամենայն ջարեաց որ անկէ
կրնային առաջ գալ : Ո՛րչափ վայելուչ էր ամուս-
նութեան վրայ մեկ խորհուրդ մը հաստատել, որ
Աստուծոյ իր արարածոցը՝ ու Քրիստոսի Եկեղե-
ցւոյն հետ ունեցած միաւորութեանը օրինակ է :
Ո՛րչափ հարկաւոր էր այս օրհնութիւնը որպէս
զի մարդկանց վայրենի կիրքերը ջափաւորուին,
ընտանեաց մեջ սէր եւ խաղաղութիւն ըլլայ, եւ
աստուածպաշտութիւնը ժառանգութեան մը պէս
որդւոց որդի անցնի : Ասով ալ յայտնի կիմացուի
թէ ամուսնութիւնը ամենասուրբ ու ամենամաքուր

conscience du fardeau de ses péchés, ne fait qu'ajouter aux autres péchés celui d'un monstrueux sacrilège.

Faites lire aux enfants que vous élevez les prières des agonisants, qui sont admirables; montrez-leur ce que l'Eglise fait et ce qu'elle dit, en donnant l'extrême-onction aux mourants. Quelle consolation pour eux de recevoir encore un renouvellement de l'onction sacrée pour ce dernier combat ! Mais, pour se rendre digne des grâces de la mort, il faut être fidèle à celles de la vie.

Admirez les richesses de la grâce de Jésus-Christ, qui n'a pas dédaigné d'appliquer le remède à la source du mal, en sanctifiant la source de notre naissance, qui est le mariage. Qu'il était convenable de faire un sacrement de cette union de l'homme et de la femme, qui représente celle de Dieu avec sa créature, et de Jésus-Christ avec son Eglise ! Que cette bénédiction était nécessaire pour modérer les passions brutales des hommes, pour répandre la paix et la consolation sur toutes les familles, pour transmettre la religion, comme un héritage, de génération en génération ! De là il faut conclure que le ma-

վիճակ մըն է, քեպետե կուսուքեան պես կատարեալ չըլլայ. վասն զի կոյս մնայու համար պետք է որ մարդ մասնաւոր կոչումն ունենայ, եւ անկեց ետքը ոչ հեշտութիւն փնտռէ եւ ոչ աշխարհային պերճութիւն, հասլա միայն սուրբ ըլլայու փափաքի :

Գովէ Որդւոյն Աստուծոյ անհուն ինաստութիւնը, որ իր տեղը մեզի հովիւներ դրեր է, որպէս զի զմեզ իր կողմանէ կրթեն, մեզի իր սուրբ մարմինը տան. քէ որ սխալինք զմեզ իրեն հետ հաշտեցնեն, ամեն օր նոր նոր մարդիկ դարձնեն ի քրիստոնէութիւն, իրենց յաջորդ նոր հովիւներ ձեռնադրեն, եւ անոնք իրենցմէ ետքը մեզի առաջնորդելով՝ ամեն ժամանակ եկեղեցին անընդհատ պահուի : Հասկըցուք քէ պետք է ուրախանայ որ Աստուած այսպիսի իշխանութիւն մը տրուեր է մարդկանց : Եւ վրայ բեր քէ ուրեմն ինչպիսի յարգանօք պետք է պատուել օձեալ քահանաները որ արք Աստուծոյ են եւ իրեն խորհրդոցը մատակարար : Ուստի քէ որ վրանին մէկ պզտիկ արատ մըն ալ տեսնէ մարդ, որ իրենց պաշտաման պայծառութեանը վրայ մրութիւն մը ձգէ, պետք է որ աչք գոցէ, չըտեսնելու զարնէ, վրանին ցաւի, եւ փափաքի որ եքէ կարելի ըլլար՝ իր արեամբը այն արատը յուար : Քահանայից սովրեցուցած վարդապետութիւնն իրենցը ջէ. ո՛վ որ անոնց մտիկ կընէ Քրիստոսի մտիկ ըրած կըլլայ. երբոր անոնք

riage est un état très-saint et très-pur, quoiqu'il soit moins parfait que la virginité; qu'il faut y être appelé: qu'on n'y doit chercher ni les plaisirs grossiers, ni la pompe mondaine; qu'on doit seulement désirer d'y former des saints.

Louez la sagesse infinie du Fils de Dieu, qui a établi des pasteurs pour le représenter parmi nous, pour nous instruire en son nom, pour nous donner son corps, pour nous réconcilier avec lui après nos chutes, pour former tous les jours de nouveaux fidèles, et même de nouveaux pasteurs, qui nous conduisent après eux, afin que l'Eglise se conserve dans tous les siècles sans interruption. Montrez qu'il faut se réjouir que Dieu ait donné une telle puissance aux hommes. Ajoutez avec quel sentiment de religion on doit respecter les oints du Seigneur: ils sont les hommes de Dieu et les dispensateurs de ses mystères. Il faut donc baisser les yeux et gémir, dès qu'on aperçoit en eux la moindre tache qui ternit l'éclat de leur ministère; il faudrait souhaiter de la pouvoir laver dans son propre sang. Leur doctrine n'est pas la leur; qui les écoute écoute Jésus-Christ même; quand ils sont assemblés au nom de

յանուն Քրիստոսի կրժողովուն որ սուրբ գրքին խօսքերուն մեկնութիւն տան, Հոգին սուրբ հետերնին կրիստի : Իրենց ժամանակը իրենցը չէ. ուստի պետք չէ որ ուղէ մեկը գիրենք այնպիսի բարձր պաշտօնէ իջեցընել, ուր որ հարկադրուած են վարդապետելու, աղօթելու եւ Աստուծոյ ու մարդկանց մեջ միջնորդ ըլլալու, եւ ինչուան աշխարհական գործքեր ընել տալ անոնց : Անկեց ալ անելի ապօրինաւոր բան է անոնց եկամուտին ղալջիլը, վասն զի այն եկամուտը աղքատաց ժողովութիւն է եւ զին մեղաց ժողովրդեան . բայց ամենէն սոսկալի անկարգութիւն այն է որ մեկը անոնց կոչման ժամանակաւոր շահու համար միայն ուզենայ իր ազգականներէն կամ իր բարեկամներէն մեկը այս ահաւոր պաշտօնին հասցընել :

Կըմնայ ցուցընել թէ որչափ հարկաւոր բան է աղօթքը՝ շնորհք առնելու համար, որուն ինչ ըլլալը քիչ մը առաջ բացատրեցինք : Աստուած կուզէ որ իրմէ շնորհք խնդրենք, ըսէ տղուն, չէ թէ անոր համար որ իբր թէ ինքը մեր պիտոյքը ջրճանջնար, հասպա կուզէ որ մենք մեր պիտոյքը ճանջնայնիս ցուցընելու համար իրմէ խնդիրք մը ընենք. անոր համար կը պահանջէ մեզմէ որ սրտերնիս խոնարհեցընենք, ու ճանջնալով մեր խեղճութիւնն ու տկարութիւնը՝ իր գթութեանը ապաւինինք : Այս խնդիրը որ իրեն պիտի ընենք,

Jésus-Christ pour expliquer les Ecritures, le Saint-Esprit parle avec eux. Leur temps n'est point à eux ; il ne faut donc pas vouloir les faire descendre d'un si haut ministère, où ils doivent se dévouer à la parole et à la prière, pour être les médiateurs entre Dieu et les hommes, et les rabaisser jusqu'à des affaires du siècle. Il est encore moins permis de vouloir profiter de leurs revenus, qui sont le patrimoine des pauvres et le prix des péchés du peuple ; mais le plus affreux désordre est de vouloir élever ses parents et ses amis à ce redoutable ministère, sans vocation et par des vues d'intérêt temporel.

Il reste à montrer la nécessité de la prière, fondée sur le besoin de la grâce, que nous avons déjà expliqué. Dieu, dira-t-on à un enfant, veut qu'on lui demande sa grâce, non pas parce qu'il ignore notre besoin, mais parce qu'il veut nous assujettir à une demande qui nous excite à reconnaître ce besoin : ainsi, c'est l'humiliation de notre cœur, le sentiment de notre misère et de notre impuissance, enfin la confiance en sa bonté, qu'il exige de nous. Cette demande qu'il veut

մեր դիտաւորութեան ու փափաքին վրայ հաստատուած է, վասն զի ինքը մեր խօսքերուն կարօտ չէ : Շատ անգամ մարդ շատ խօսքեր կըսէ առանց աղօթելու, շատ անգամ այ մտքէն աղօթք կընէ առանց մէկ խօսք մը ըսելու : Եւ սակայն այն խօսքերը կրնան օգտակար ըլլալ . վասն զի մեջի բառերուն նշանակութեանը յարմար մտածմունքներ ու զգացմունքներ կուգան մտքերնիս՝ թէ որ ուշադրութիւն ընենք . եւ ասոր համար է որ Քրիստոս Տերն մեր մեզի աղօթքի կերպ մը սովբեցուց : Ի՛նչ մեծ մխիթարութիւն է որ Քրիստոս Տերն մեր սովբեցուցեր է մեզի թէ իր Հայրը ինչպէս կուզէ որ իրեն աղօթք ընենք : Այն ինչ զօրութիւն պիտի ըլլայ այն աղաչանքներուն մեջ, որ ինքն Աստուած դրեր է մեր բերանը : Ի՛նչպէս կրնայ ջտալ մեզի այն բանը որ ինքը սովբեցուցեր է մեզի որ խնդրենք : Ասկէ վերջը հասկըցուր թէ այս աղօթքը (Հայր մերը) ինչպէս պարզ է, վսեմ ու համառօտ, եւ թէ ինչ որ կրնանք խնդրել Աստուծմէ՝ մեջը կայ :

Տղոց առաջին խոստովանութեան ժամանակը այնպիսի բան մըն է որ հոս ճիշդ որոշելը դժուար է . վասն զի ասիկայ իրենց խելքէն ու մանաւանդ խղճմտանքէն կախուած է : Երբոր հասկըցողութիւննին կըբացուի, պէտք է սովբեցընել իրենց թէ խոստովանութիւնը ինչ բան է : Անկէց ետքը դիտէ, ու տղան քիչ մը մեծկակ պակասութիւն մը

qu'on lui fasse, ne consiste que dans l'intention et dans le désir ; car il n'a pas besoin de nos paroles. Souvent on récite beaucoup de paroles sans prier, et souvent on prie intérieurement sans prononcer aucune parole. Ces paroles peuvent néanmoins être très-utiles, car elles excitent en nous les pensées et les sentiments qu'elles expriment, si on y est attentif : c'est pour cette raison que Jésus-Christ nous a donné une forme de prière. Quelle consolation de savoir par Jésus-Christ même comment son Père veut être prié ! Quelle force doit-il y avoir dans des demandes que Dieu même nous met dans la bouche ! Comment ne nous accorderait-il pas ce qu'il a soin de nous apprendre à demander ? Après cela montrez combien cette prière est simple et sublime, courte et pleine de tout ce que nous pouvons attendre d'en-haut.

Le temps de la première confession des enfants est une chose qu'on ne peut décider ici : il doit dépendre de l'état de leur esprit, et encore plus de celui de leur conscience. Il faut leur enseigner ce que c'est que la confession, dès qu'ils paraissent capables de l'entendre. Ensuite attendez la première

ընելուն պէս, սաստիկ ամբըցուր գինքը ու գոջումի բեր : Կրտսենես որ արդէն խոստովանանքի բաներ սովորած ըլլալով, բնականապէս կը ջանայ որ շուտ մը ըրած յանցանքը խոստովանահօրը գուրցելով՝ սիրտը հանգչի : Այս բանս ջանալու է այնպիսի կերպով ընել, որ տղայն սրտանց գոջումի գայ եւ խոստովանութեամբ զգալի մխիթարութիւն մը գտնէ . որպէս զի առաջին խոստովանութիւնը անոր մտքին մէջ սաստիկ տալաւորութիւն մը ընէ, ու շնորհաց աղբիւր մը ըլլայ նաեւ բոլոր խոստովանութեանցը որ ատենով պիտի ընէ :

Ընդ հակառակն առաջին հաղորդութիւնը ինծի կերեւնայ թէ պէտք է այն ատենը առնել տալ, երբ որ տղուն խելքը կը բացուի, ու աւելի հլու եւ աւելի ազատ կերեւնայ ամեն տեսակ երեւելի պակասութիւններէ : Թէ որ տղայն հաւատոյ եւ աստուածսիրութեան այս երախտաշրիքը ունենալու ըլլայ, Քրիստոս Տէրն մեր այ հաղորդութեան շնորհքովը աւելի աղէկ կերեւցընէ իրեն ինքզինքը, ու կը քաղցրացընէ անոր իր մարմնոյն ճաշակումը : Պէտք է որ տղայն շատ ատենէ ի վեր սպասած ըլլայ հաղորդութեան, այսինքն պզտիկուց իրեն սրբտին մէջ սուրբ հաղորդութեան խորհուրդը առնելու վաւիաքը պէտք է ձգել, իմացընելով որ երէ մարդ երկրիս վրայ մէկ գերագոյն բարիք մը կրնայ ունենալ ասիկայ է, ինչուան երկնային ուրախու-

faute un peu considérable que l'enfant fera; donnez-lui-en beaucoup de confusion et de remords : vous verrez qu'étant déjà instruit sur la confession, il cherchera naturellement à se consoler en s'accusant au confesseur. Il faut tâcher de faire en sorte qu'il s'excite à un vif repentir, et qu'il trouve dans la confession un sensible adoucissement à sa peine, afin que cette première confession fasse une impression extraordinaire dans son esprit, et qu'elle soit une source de grâces pour toutes les autres.

La première communion, au contraire, me semble devoir être faite dans le temps où l'enfant, parvenu à l'usage de raison, paraîtra plus docile et plus exempt de tout défaut considérable. C'est parmi ces prémices de foi et d'amour de Dieu que Jésus-Christ se fera mieux sentir et goûter à lui par les grâces de la communion. Elle doit être longtemps attendue, c'est-à-dire qu'on doit l'avoir fait espérer à l'enfant, dès sa première enfance, comme le plus grand bien qu'on puisse avoir sur la terre en attendant les joies du ciel. Je crois qu'il faudrait la rendre la plus solennelle qu'on peut; qu'il paraisse à l'enfant qu'on a les yeux attachés sur lui

քեանց ալ արժանի ըլլայ : Եւ կարծեմ քե որչափ կարելի է պետք է այս հաղորդութիւնը հանդիսաւոր կերպով ըլլայ . անանկ որ տղուն երեւնայ քե այն օրերը ամենուն աչքը իր վրան է, ամենքը երանի կուտան իրեն եւ ուրախակից կըլլան , ու այսպիսի մեծ գործողութեան մը համար կըսուեսեն որ իր հասակէն վեր բարի վարք մը ցուցրնէ : Եւ քեպէտ տղոց հաղորդութիւն առնել տայու համար երկար ատեն զիրենք պատրաստելու է, ինչպէս որ ըսի , բայց ինծի կերեւնայ քե պետք չէ այնչափ ալ ուշացրնել որ տղոց անմեղութիւնը վտանգաւոր առիթներու մէջ իյնայով սկսի ապականիլ :

ԳԼՈՒԽ Թ .

Աղջիկ՝ տղոց այլ եւ այլ պակասութիւններուն վրայ դիտողութիւններ :

Քիչ մըն ալ պետք է խօսինք քե աղջիկ տղայքը իրենց բնութեանը սովորական եղած շատ մը պակասութիւններէն զգուշացրնելու համար ինչ խնամք պետք է : Երբոր աղջիկ տղայք փափուկ ու վախկոտ կըմեծնան , չեն կրնար հաստատուն ու բարեկարգ կեանք մը ունենալ , հասլա առաջ

pendant ces jours-là, qu'on l'estime heureux, qu'on prend part à sa joie, et qu'on attende de lui une conduite au-dessus de son âge pour une action si grande. Mais, quoiqu'il faille donc préparer beaucoup l'enfant à la communion, je crois que, quand il y est préparé, on ne saurait le prévenir trop tôt d'une si précieuse grâce, avant que son innocence soit exposée aux occasions dangereuses, où elle commence à se flétrir.

CHAPITRE IX.

Remarques sur plusieurs défauts des filles.

Nous avons encore à parler du soin qu'il faut prendre pour préserver les filles de plusieurs défauts ordinaires à leur sexe. On les nourrit dans une mollesse et dans une timidité qui les rendent incapables d'une conduite ferme et réglée. Au commencement, il

բերեամտութեամբ, վերջն ալ սովորութիւն ընելով՝ փունճ բաներէ կըսկսին վախճալ, եւ առանց պատճառի շուտ մը աժան աժան արցունք թափել. այսպիսի բերեամտութիւնները շտկելու համար՝ արհամարհելու վար գարնելու է գանոնք, վասն զի շատ անգամ սնափառութենէ շարժած կընեն իրենք այնպիսի կերպերը :

Նայելու է որ շուտով ճգմուին վրանին երեւցած ջափէ դուրս սերտ բարեկամութիւնները, մանր մուկը նախանձները, ջափագանց կոտորտութիւնները, շողոքորթութիւնները, բանի մէջ ըլլայնները. վասն զի այսպիսի բաներով կաւրուին երես կելլեն, եւ մտքերնին կըղնեն թէ ծանրաբարոյ ու զգուշաւոր ըլլալը կոպտութիւն ու անհամ բան է : Չանայու է մանաւանդ այնպէս ընել որ վարժին կարճ ու ճիշդ կերպով խօսելու : Խելացի մարդ անիկայ է որ անօգուտ բաները դուրս կըձգէ ու քիչ խօսքով շատ բան կըհասկըցընէ . ընդ հակառակն կանանց մեծ մասը շատ խօսքով՝ քիչ բան կըհասկըցընեն : Կարծեն թէ խօսելու դիւրութիւնն ու երեւակայութեան տաքութիւնը խելացութիւն է . ուստի իրենց մտածմունքներուն մէջ ամենեւին ընտրութիւն չեն ըներ, եւ ոչ ալ կարգ մը կըղնեն անոնց մէջ՝ ուզած բաներնին լաւ հասկըցընելու համար . զրեթէ իրենց ամեն ըսածին վրայ մեծ համարումն ունին, եւ այս համարումը հարկաւ շատ խօսիլ կուտայ իրենց . սակայն մեկ կնիկ

y a beaucoup d'affectation, et ensuite beaucoup d'habitude, dans ces craintes mal fondées et dans ces larmes qu'elles versent à si bon marché ; le mépris de ces affectations peut servir beaucoup à les corriger, puisque la vanité y a tant de part.

Il faut aussi réprimer en elles les amitiés trop tendres, les petites jalousies, les compliments excessifs, les flatteries, les empressements ; tout cela les gâte et les accoutume à trouver que tout ce qui est grave et sérieux est trop sec et trop austère : il faut même tâcher de faire en sorte qu'elles s'étudient à parler d'une manière courte et précise. Le bon esprit consiste à retrancher tout discours inutile, et à dire beaucoup en peu de mots ; au lieu que la plupart des femmes disent peu en beaucoup de paroles. Elles prennent la facilité de parler et la vivacité d'imagination pour l'esprit ; elles ne choisissent point entre leurs pensées ; elles n'y mettent aucun ordre par rapport aux choses qu'elles ont à expliquer ; elles sont passionnées sur presque tout ce qu'elles disent, et la passion fait parler beaucoup ; cependant on ne peut espérer rien de fort bon d'une femme, si on ne la réduit à réfléchir de suite, à examiner ses

մարդէ մը ջկրնար աղէկ բան մը յուսացուիլ, ինչուան որ ջվարժի իր մտածմանցը մէջ կարգ մը դնելու, գանոնք քննելու ու կարճ կերպով մը բացատրելէն ետեւ շուտ մը լռելու :

Կանանց շատախօս ըլլալուն մէկ պատճառն ալ այս է որ բնութեամբ հնարագետ ըլլալով՝ իրենց ուզած բանին հասնելու համար պտոյտ խօսքեր շատ կըբանեցընեն : Բարակամտութեան վրայ շատ համարումն ունին . ինչպէս ջունենան որ իրենց համար անկէց լաւ իտհեմութիւն ջկայ, եւ սովորաբար ամէն բանէ առաջ ուրիշի օրինակաւը այն սովրած են : Այնպիսի ճկուն բնութիւն մը ունին որ ամէն տեսակ խաղ խաղալու վարպետ են, եւ գիտութիւննին ջափաւոր . ասկից կըհետեւի որ կամքերնին կատարելու համար ամէն ջանք կընեն . եւ այն կերպերն որ կարգաւորեալ մարդու մը առջեւ անպատշաճ են՝ իրենց աջքին աղէկ կերեւան . ուզած բաներնուն վրայ բարակ քննութիւններ ջեն ըներ թէ արդեօք ուզելու բան է թէ ջհ, բայց գանոնք ճեռք բերելու շատ վարպետ են :

Ասոնցմէ գատ նաեւ վախկոտ են ու սուտ ամօրխածութեամբ լեցուն, որ այն ալ կեղծաւորութեան աղբիւր մըն է : Այսպիսի մեծ պակասութեան մը դիմացը առնելու համար պէտք է նայիլ որ ոջ եր-

pensées, à les expliquer d'une manière courte, et à savoir ensuite se taire.

Une autre chose contribue beaucoup aux longs discours des femmes, c'est qu'elles sont nées artificieuses et qu'elles usent de longs détours pour venir à leur but. Elles estiment la finesse : et comment ne l'estimeraient-elles pas, puisqu'elles ne connaissent point de meilleure prudence, et que c'est d'ordinaire la première chose que l'exemple leur a enseignée ? Elles ont un naturel souple pour jouer facilement toutes sortes de comédies : les larmes ne leur coûtent rien ; leurs passions sont vives, et leurs connaissances bornées : de là vient qu'elles ne négligent rien pour réussir, et que les moyens qui ne conviendraient pas à des esprits plus réglés leur paraissent bons ; elles ne raisonnent guère pour examiner s'il faut désirer une chose, mais elles sont très-industrieuses pour y parvenir.

Ajoutez qu'elles sont timides et pleines de fausse honte, ce qui est encore une source de dissimulation. Le moyen de prévenir un si grand mal est de ne les mettre jamais dans

բէք խորամանկութեան առիք տրուի իրենց, հապա վարժեցընելու է գիրենք որ օրինաւոր բաներու մէջ պարզմտութեամբ գրուցեն իրենց յօժարութիւնները : Չանձրացած ասեննին՝ բող համարձակ ըսեն որ ձանձրացիր են, ու պէտք չէ բռնադատել գիրենք որ սրտերնին չքաշած անձերը կամ գրքերը սիրեն :

Շատ անգամ մայրերը դաստիարակին խօսքովը շարժած, իրենց աղջիկներուն ամենեւին ազատութիւն մը չեն տար, հապա կուգեն որ ամեն բանի մէջ անոր հնազանդին . անոնք ալ կեղծաւորութեամբ իրենց ախորժակին դէմ անոր ըսածին մտիկ կրնեն : Դարձեալ պէտք չէ ամենեւին կասկած տայ աղջկանց թէ ծնողք կուգեն գիրենք կուսան կամ մայրապետ ընել . վասն զի այս մտածմունքով ծնողացը վրայէն վստահութիւննին կերթայ, մտքերնին կըղնեն թէ ծնողքը գիրենք չեն սիրեր, սրտերնին կըխռովի, եւ տարիներով նեղութիւն կըքաշեն : Թէ որ դժբաղդութեամբ մէյմը վարժին իրենց զգացմունքները ծածկելու, գիրենք այս պակասութենէն ազատելու հնարքն է ճշմարիտ խոհեմութեան սկզբունքերը տպաւորել անոնց մտքին մէջ . ինչպէս կրտսանենք որ առասպելներէ ու շինծու պատմութիւններէ գիրենք զգուցընելու հնարքը՝ օգտակար ու գուարճալի պատմութիւններն անոնց ախորժելի ընելն է : Թէ որ իրենց օգտակար հետաքրքրութիւն մը չսովրե-

le besoin de la finesse, et de les accoutumer à dire ingénument leurs inclinations sur toutes les choses permises. Qu'elles soient libres pour témoigner leur ennui quand elles s'ennuient; qu'on ne les assujettisse point à paraître goûter certaines personnes ou certains livres qui ne leur plaisent pas.

Souvent une mère, préoccupée de son directeur, est mécontente de sa fille jusqu'à ce qu'elle prenne sa direction; et la fille le fait par politique contre son goût, Surtout qu'on ne les laisse jamais soupçonner qu'on veut leur inspirer le dessein d'être religieuses; car cette pensée leur ôte la confiance en leurs parents, leur persuade qu'elles n'en sont point aimées, leur agite l'esprit et leur fait faire un personnage forcé pendant plusieurs années. Quand elles ont été assez malheureuses pour prendre l'habitude de déguiser leurs sentiments, le moyen de les désabuser est de les instruire solidement des maximes de la vraie prudence: comme on voit que le moyen de les dégoûter des fictions frivoles des romans est de leur donner le goût des histoires utiles et agréables. Si vous ne leur donnez une curiosité raisonnable, elles en auront une déréglée; et tout de même, si

ցընես, անկարգ հետաքրքրութեան ետեւէ կրլ-
լան . նոյնպէս թէ որ իրենց միտքը ճշմարիտ
խոհեմութեան ջգարժեցընես, սուտին ետեւէն
կրլլան, որ է խորամանկութիւն :

Օրինակներով հասկըցուր իրենց թէ ինչպէս
մարդս առանց խաբէութեան՝ կրնայ խոհեմ, գգու-
շաւոր ըլլալ, եւ օրինաւոր միջոցներով ուզածին
հասնիլ : Ըսէ իրենց թէ ճշմարիտ խոհեմութիւնն
է քիչ խօսիլ, եւ աւելի ուրիշի վրայ վստահիլ
քան թէ իր վրայ . չէ թէ խօսքին մէջ սուտ
խառնել, ու կոռւարար ըլլալ : Վարուց ուղղու-
թիւնն եւ ուրիշներուն առջեւ խոհեմի անուն հա-
նելը պատճառ կրլլայ որ ամենքը մարդուս վրայ
վստահութիւն ու համարմունք կունենան : ա-
տենով ալ ուրիշ շատ օգուտներ, նաեւ ժամանա-
կաւոր բարիք կելլեն անկէց . իսկ ծուռումուռ
ճամբաները բոլորովին անոր ներհակ : Այս խոհեմ
գգուշաւորութիւնը ճրջափ անուանի կընէ մարդս
ու ինչ բաներու կրհասցընէ :

Բայց այս ալ աւելցուր թէ խորամանկու-
թեան վախճանը ճրջափ ցած ու անարգ բան
է . վասն զի կամ այնպիսի փուճ բան է որ ինքն
ալ ըսելու կամըջնայ, եւ կամ վնասակար կիրք մըն
է : Երբոր մեկուն ուզածն օրինաւոր բան է, յայտ-
նապէս կըզրուցէ, ու իր ջափը պահելով եւ ուղիղ
ճամբով գանիկայ ձեռք բերելու կըջանայ : Պարզ-
սիրտ ըլլալուն պէս անուշ ու վայելուչ բան կրնայ

vous ne formez leur esprit à la vraie prudence, elles s'attacheront à la fausse, qui est la finesse.

Montrez-leur, par des exemples, comment on peut sans tromperie être discret, précautionné, appliqué aux moyens légitimes de réussir. Dites-leur : La principale prudence consiste à parler peu, à se défier bien plus de soi que des autres, mais point à faire des discours faux et des personnages brouillons. La droiture de conduite et la réputation universelle de probité attirent plus de confiance et d'estime, et, par conséquent, à la longue plus d'avantages, même temporels, que les voies détournées. Combien cette probité judicieuse distingue-t-elle une personne, ne la rend-elle pas propre aux plus grandes choses !

Mais ajoutez combien ce que la finesse cherche est bas et méprisable ; c'est ou une bagatelle qu'on n'oserait dire, ou une passion pernicieuse. Quand on ne veut que ce qu'on doit vouloir, on le désire ouvertement, et on le cherche par des voies droites et avec modération. Qu'y a-t-il de plus doux et de plus commode que d'être sincère, toujours tran-

ըլլայ . միշտ հանգիստ է այնպիսին, միշտ իր ան-
ձին վրայ գոհ , ոչ վախնայու ըան ունի եւ ոչ
քովէն հնարելու . ընդ հակառակն կեղծաւորը
միշտ խոռվութեան մեջ է , անդադար խղճմտան-
քը կրգարնէ , վտանգները չորս դին առած են,
ու այնպիսի ողբալի վիճակի մը մեջ է որ մեկ
խորամանկութիւնը ծածկելու համար՝ հարկա-
դրուած է ուրիշ հարիւր հատ հնարելու :

Այսչափ ամօրայի անհանգստութիւններով ալ
խորամանկ անձինք ըրածնին ջեն կրնար բոչո-
րովին ծածկել , եւ որ մը չէ նէ որ մը ինչ ըլ-
լայնին դուրս կեչի : Թէ որ ուրիշները քանի մը
բաներու մեջ իրենցմէ խարուած ալ ըլլան , ընդ-
հանուր մեծ բաներուն մեջ ջեն խարուիր , միշտ
մեկ կերպով մը ինչ ըլլայնին կրգուշակեն . շատ
անգամ ալ խարել ուզողն ինքը կըխարուի ու-
րիշներէն . վասն զի ուրիշները խարուի , ձեւա-
ցընելով՝ թեպէտ եւ արհամարհեն զիրենք , անոնք
կըկարծեն թէ զիրենք կըպատուեն : Բայց գեր-
կասկածներէ ազատ ջեն ըլլար . եւ խելացի ան-
ձի մը անձնասիրութեանը համար որչափ դառն
բան է՝ անդադար ուրիշներուն կասկածելի ըլ-
լալը : Այս բաներս նայէ որ քիչ քիչ ըսես , ա-
ռիթներուն՝ պէտք եղածին եւ դիմացինիդ կարո-
ղութեանը նայելով :

Այս ալ հասկըցուր թէ խորամանկութիւնը միշտ
ցած սրտէ ու պզտիկ խելքէ առաջ կուգայ :

quille, d'accord avec soi-même, n'ayant rien à craindre ni à inventer? au lieu qu'une personne dissimulée est toujours dans l'agitation, dans les remords, dans le danger, dans la déplorable nécessité de couvrir une finesse par cent autres.

Avec toutes ces inquiétudes honteuses, les esprits artificieux n'évitent jamais l'inconvénient qu'ils fuient; tôt ou tard ils passent pour ce qu'ils sont. Si le monde est leur dupe sur quelque action détachée, il ne l'est pas sur le gros de leur vie; on les devine toujours par quelque endroit: souvent même ils sont dupes de ceux qu'ils veulent tromper, car on fait semblant de se laisser éblouir par eux et ils se croient estimés, quoiqu'on les méprise: mais au moins ils ne se garantissent pas des soupçons. Et qu'y a-t-il de plus contraire aux avantages qu'un amour-propre sage doit chercher, que de se voir toujours suspect? Dites peu à peu ces choses, selon les occasions, les besoins et la portée des esprits.

Observez encore que la finesse vient toujours d'un cœur bas et d'un petit esprit. On

Խորամանկ անոր համար կրչայ մարդ որ ինք-
զինքը ծածկէ, որովհետեւ ինքն ալ գիտէ թէ այն-
պէս չէ ինչպէս որ պետք էր ըլլալ. եւ կամ հրա-
ման եղած բաները ձեռք ձգելու համար օրինաւոր
միջոցները կը բողոյ՝ կերթայ ապօրինաւոր հնարք-
ներու ձեռք կը գարնէ : Իմացուր տղոց իրենց տե-
սած խորամանկութիւններուն անխելքութիւնը, եւ
թէ զանոնք ընտղները որչափ արհամարհելի կըլ-
լան ուրիշներուն . վերջապէս այնպէս ըրէ որ
յանկարծ բանի մը մէջ խաբէութիւննին բռնելու
պէս՝ իրենք իրենցմէ ալ ամրջնան : Ատեն ատեն
երբոր կը տեսնես որ սիրած բաներնին խորաման-
կութեամբ կուզեն ձեռք ձգել, մի՛ տար իրենց
այն բանը, եւ ըսէ որ եթէ պարզմտութեամբ ուզե-
լու ըլլայիք՝ սիրով կուտայի . մի՛ վախնար նաեւ
անոնց մանր մունր տկարութիւններուն կարեկից
ըլլալու, որպէս զի անով սիրա առնուն քեզի ալ
յայտնելու զանոնք : Չափազանց ամօթն այնպի-
սի վնասակար ջարհիք մըն է՝ որ շուտով պետք է
դիմացն առնել . ապա թէ ոչ՝ բոլոր մեկալ պակա-
սութիւններն ալ անբժշկելի կընէ :

Նայէ որ աղջիկ տղայքը զգուշացընես այն ջա-
րամիտ խմաստակութիւններէն որոնցմով կուզեն
այնպէս ընել որ դիմացինը խաբուի, ու իրենք
զանիկայ խաբած չսեպուին . ասոր մէջ աւելի
ցածութիւն ու աւելի խաբէութիւն կայ քան թէ
հասարակ խորամանկութիւններուն մէջ : Ուրիշ-

n'est fin qu'à cause qu'on se veut cacher, n'étant pas tel qu'on devrait être, ou que, voulant des choses permises, on prend pour y arriver des moyens indignes, faute d'en savoir choisir d'honnêtes. Faites remarquer aux enfants l'impertinence de certaines fines-
ses qu'ils voient pratiquer, le mépris qu'elles attirent à ceux qui les font; et enfin faites-leur honte à eux-mêmes, quand vous les surprendrez dans quelque dissimulation. De temps en temps privez-les de ce qu'ils aiment, parce qu'ils ont voulu y arriver par la finesse; et déclarez qu'ils l'obtiendront quand ils le demanderont simplement; ne craignez pas même de compatir à leurs petites infirmités, pour leur donner le courage de les laisser voir. La mauvaise honte est le mal le plus dangereux et le plus pressé à guérir; celui-là, si on n'y prend garde, rend tous les autres incurables.

Désabusez-les des mauvaises subtilités par lesquelles on veut faire en sorte que le prochain se trompe, sans qu'on puisse se reprocher de l'avoir trompé; il y a encore plus de bassesse et de supercherie dans ces raffinements, que dans les finesses communes. Les

ները խորամանկութիւն ալ ընելու ըլլան նե՛ գո-
նե շտկե շիտակ կրնեն, իսկ ասոնք անոր վրայ
նոր խարդախութիւն ալ կաւելցընեն : Ըսե տղուն
թե Աստուած ինքն ճշմարտութիւն է . խօսակցու-
թեան մեջ ճշմարտութիւնը բանի տեղ չդնելը՝ գԱս-
տուած արհամարհել է . ուստի ճշմարտութիւնը
պատուելու համար մեր խօսակցութիւնը պիտի
ըլլայ համառօտ ու ճիշդ, եւ քիչ ալ պիտի խօսինք
որ ճշմարիտ բան ըլլայ խօսածնիս :

Ուրեմն սաստիկ զգուշացիր անոնց հետեւելէն
որ տղոց վրայ խորամանկութեան նշան մը տես-
նելնուն պէս՝ կրգովեն գիրենք : Այնպիսի խար-
դախ կերպերը գովելու եւ անուցմով գուարճա-
նայու տեղ լաւ մը յանդիմանե գիրենք . եւ այն,
պէս ըրե որ փորձով տեսնեն թէ իրենց խորա-
մանկութիւնները չեն յաջողիր, ու անով զգուին
այնպիսի կերպերէն : Այսպիսի պակասութիւննե-
րու համար տղոց գովեստ տալը՝ ըսել կըլլայ թէ
խորամանկութիւնը ճարտարութիւն մըն է :

Գ Լ Ո Ւ Յ Վ .

Գեղեցկութեան ու գարդարանքի ընդունայնութիւնը :

Բայց ամեն բանե աւելի աղջիկ տղոց ունայնա-
սիրութենէն վախցիր : Այս պակասութեան աղբիւրն

autres gens pratiquent , pour ainsi dire de bonne foi, la finesse ; mais ceux-ci y ajoutent un nouveau déguisement pour l'autoriser. Dites à l'enfant que Dieu est la vérité même ; et que c'est se jouer de Dieu que de se jouer de la vérité dans ses paroles ; qu'on doit les rendre précises et exactes, et parler peu pour ne rien dire que de juste, afin de respecter la vérité.

Gardez-vous donc bien d'imiter ces personnes qui applaudissent aux enfants lorsqu'ils ont marqué de l'esprit par quelque finesse. Bien loin de trouver ces tours jolis et de vous en divertir, reprenez-les sévèrement, et faites en sorte que tous leurs artifices réussissent mal, afin que l'expérience les en dégoûte. En les louant sur de telles fautes, on les persuade que c'est être habile que d'être fin.

CHAPITRE X.

La vanité de la beauté et des ajustements.

Mais ne craignez rien tant que la vanité dans les filles. Elles naissent avec un désir

է ուրիշի հաճոյ ըլլալու ջափագանց փափաքը :
Էրիկ մարդիկը իշխանութեան ու փառքի հասցը-
նող ճամբաները որովհետեւ իրենց համար գոց են,
կանայք կըջանան որ անոնց պակասութիւնը
իրենց խելքին ու մարմնոյն հաճոյիւքը լեցընեն .
ասկեց է որ իրենց խօսակցութիւնը անուշ ու մար-
դահաճոյ կըլլայ . ասկեց է որ այնչափ կըփափա-
քին գեղեցկութեան եւ արտաքին տեսքի, զար-
դարուելու ալ այնչափ ջանք ունին . մեկ գլխու
լաջակ մը, կտոր մը ժապաւենը, մագերնուն մեկ
կտորին քիչ մը վեր կամ քիչ մը վար ըլլալը, ու
այս կամ այն գոյնն ընտրելը իրենց համար մեծա-
մեծ գործողութիւններ են :

Այս անխելքութիւնները ուրիշ ազգերէն աւելի
մեր (գաղղիացի) ազգին մեջ կըգտնուին . մեր ազ-
գին փոփոխամիտ բնութիւնը անդադար նորելուկ
սովորութիւններու պատճառ կըլլայ . ուստի մե-
րինները զարդասիրութեան վրայ կաւելցընեն նաեւ
նորելուկ սովորութեանց սերը՝ որ զարդասեր առ
ջրկանց վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի : Այս երկու
խենթութիւնները մեկտեղ գալով՝ վիճակները
տակնուվրայ կընեն, տներ կըքանդեն եւ մարդ-
կանց ամեն տեսակ բարքը կաւրեն կապականեն .
վասն զի երբոր հագուստներու եւ կարասեաց հա-
մար կանոն մը չկայ, վիճակներու համար ալ
ամենեւին սահման մը չըլլար . որովհետեւ տե-
րութիւնը չկընար ամեն մարդու սեղանին վրա

violent de plaire ; les chemins qui conduisent les hommes à l'autorité et à la gloire leur étant fermés, elles tâchent de se dédommager par les agréments de l'esprit et du corps ; de là vient leur conversation douce et insinuante ; de là vient qu'elles aspirent tant à la beauté et à toutes les grâces extérieures, et qu'elles sont si passionnées pour les ajustements : une coiffe , un bout de ruban, une boucle de cheveux plus haut ou plus bas, le choix d'une couleur, ce sont pour elles autant d'affaires importantes.

Ces excès vont encore plus loin dans notre nation qu'en toute autre ; l'humeur changeante qui règne parmi nous cause une variété continuelle de modes ; ainsi on ajoute à l'amour des ajustements celui de la nouveauté, qui a d'étranges charmes sur de tels esprits. Ces deux folies mises ensemble renversent les bornes des conditions et dérèglent toutes les mœurs. Dès qu'il n'y a plus de règle pour les habits et pour les meubles, il n'y en a plus d'effectives pour les conditions ; car, pour la table des particuliers, c'est ce que l'autorité publique peut moins régler : chacun choisit selon son argent, ou plutôt

կերածին խառնուիչ . ամեն մարդ իր ստրկին համեմատ, մանաւանդ թէ առանց ստրկի այ, իր փառասիրութեանը եւ ընդունայնամտութեանը համեմատ՝ ուզածը կրնորէ :

Այս պերճասիրութեամբ տներ կը կործանին, տներու կործանմանէն այ բարուց ապականութիւնը կը հետեւի : Վասն զի մեկ կողմանէ ցած-ազգի մարդիկ պերճասիրութեամբ կրնային որ ժամ մը առաջ մեծ բաղդի մը՝ հարստութեան մը հանդիպին, որ սուրբ գրոց ըսածին նայելով՝ այս բանս չկրնար առանց մեղաց ըլլալ . մեկայ կողմանէ ազնուական մարդիկ ստակ չբաւեցընելով՝ կը սկսին ծախքերնուն դիմանալու համար գարշելի վատութիւններ ու իրենց վիճակին անվայել բաներ ընել . ասով կամաց կամաց պատիւ ըսածդ կը մարի, հաւատարմութիւնը, խոհեմութիւնն ու բարեսրտութիւնը կը կորսուի նաեւ մերձաւոր ազգականներու մէջէն :

Այս ամեն ջարեաց պատճառ այն ունայնասեր կնիկ մարդկանց համարձակութիւնն է որ նորեղուկ բաներ հնարելու կամ ընտրելու իշխանութիւն մը կը բռնեցընեն, եւ մեկն որ ուզէ հին սովորութեանց պարզութիւնն ու վսեմութիւնը պահել՝ դրսեցի կամ կոպիտ մարդ է ըսելով՝ վրան կը ծիծաղին :

Ուստի ջանաւ աղջիկ տղոց յաւ հասկըցընելու թէ մարդուս իր բարի վարուցն ու ճշմարիտ կա-

sans argent, selon son ambition et sa vanité.

Ce faste ruine les familles, et la ruine des familles entraîne la corruption des mœurs. D'un côté, le faste excite, dans les personnes d'une basse naissance, la passion d'une prompt fortune; ce qui ne se peut faire sans péché, comme le Saint-Esprit nous l'assure. D'un autre côté, les gens de qualité, se trouvant sans ressources, font des lâchetés et des bassesses horribles pour soutenir leur dépense; par là s'éteignent insensiblement l'honneur, la foi, la probité et le bon naturel, même entre les plus proches parents.

Tous ces maux viennent de l'autorité que les femmes vaines ont de décider sur les modes; elles ont fait passer pour Gaulois ridicules tous ceux qui ont voulu conserver la gravité et la simplicité des mœurs anciennes.

Appliquez-vous donc à faire entendre aux filles combien l'honneur qui vient d'une

տարեցութեանցը համար ընդունած, պատիւը՝ որ-
ջափ աւելի յարգի ու պատուական է, քան թէ
մագերուն ու հագուստին համար ընդունածը :
Գեղեցկութիւնը, ըսէ, աւելի ջունեցողը կրխարէ
քան թէ տեսնողները . գեղեցկութիւնը զմարդ
խոռովեալ ու գինովի պէս կընէ, եւ իր տեսքին
այնպէս կըխենթեցընէ որ տարփածուները իրենց
սիրելիներուն վրայ այնչափ ջեն զմայլիր : Գեղե-
ցիկ ու տգեղ կնկան մեջի տարբերութիւնը քա-
նի մը տարի է միայն : Գեղեցկութիւնը միշտ վնաս
սակար կըլլայ թէ որ պատճառ չըլլայ աղջիկ տղու
մը լաւ տեղ գտնելուն . բայց այս օգուտն ալ ինչ-
պէս կընայ ընել՝ թէ որ հետը արժանաւորութիւն
ու առաքինութիւն ջունենայ : Խենթ երիտասար-
դին մեկը թերեւս առնու այնպիսին, ու հետը
գտնէ նաեւ իր թշուառութիւնը . ուրիշ քան է
թէ որ խելքովն ու համեստութեամբը բարեկարգ
ու հաստատուն առաքինութիւն փնտռողի մը եր-
բայ : Այն անձինքն որ իրենց բոլոր պարծան-
քը իրենց տեսքին վրայ դրած են՝ շուտով ծաղ-
րելի կըլլան . առանց իմանալու այնպիսի հա-
սակի մը կըհասնին՝ ուր գեղեցկութիւննին կաւ-
րուի կերթայ, եւ իրենք դեռ իրենց վրայ զմայ-
լած կըլլան, թեպէտ աշխարհք երեսնին ջնայի
ու զըզուի ալ : Վերջապէս խելքը միտքը տես-
քի տալը այնպիսի անմտութիւն մըն է՝ ինչպէս
է այն բարբարոս ու վայրենի ազգերուն անմտու-

bonne conduite et d'une vraie capacité est plus estimable que celui qu'on tire de ses cheveux ou de ses habits. La beauté, direz-vous, trompe encore plus la personne qui la possède que ceux qui en sont éblouis : elle trouble, elle enivre l'âme ; on est plus sottement idolâtre de soi-même que les amants les plus passionnés ne le sont de la personne qu'ils aiment. Il n'y a qu'un fort petit nombre d'années de différence entre une belle femme et une autre qui ne l'est pas. La beauté ne peut être que nuisible, à moins qu'elle ne serve à faire marier avantageusement une fille : mais comment y servira-t-elle, si elle n'est soutenue par le mérite et par la vertu ? Elle ne peut espérer d'épouser qu'un jeune fou, avec qui elle sera malheureuse, à moins que sa sagesse et sa modestie ne la fassent rechercher par des hommes d'un esprit réglé et sensibles aux qualités solides. Les personnes qui tirent toute leur gloire de leur beauté deviennent bientôt ridicules ; elles arrivent sans s'en apercevoir à un certain âge où leur beauté se flétrit ; et elles sont encore charmées d'elles-mêmes, quoique le monde, bien loin de l'être, en soit dégoûté. Enfin il est aussi dé-

թիւնը որ մարմնոյ ոյժը ամեն բանէ վեր կըդնեն :

Գեղեցկութենէն անցնինք գարդարանքի : Ճշմարիտ աղուորութիւնը ամենեւին ընդունայն ու շինծու գարդարանքի վրայ չէ : Իրաւ է որ մարդս պիտի ջանայ որ վրան գլուխը որջափ կարելի է մաքուր, համեմատ ու վայելուչ ըլլայ . բայց մեր հագուստներն որջափ ալ վայելուչ ու գարմանալի ըլլան , չեն կրնար այնպիսի գարդեր ըլլալ որ ճշմարիտ գեղեցկութիւն մը տան մեզի :

Կարծեմ թէ լաւ կըլլայ ցուցնել աղջկանց հին առեւնի յոյն ու հոռվմայեցի կանանց հագուստին ազնիւ պարզութիւնը որ արձաններու եւ քաշածքներու վրայ կերեւնան . կըտեսնեն որ անոնց մազերը անհոգութեամբ գլխընուն ետեւը կապւած , հագուստնին ալ պարզ , լայն ու ծալք ծալք ձգուած՝ որջափ ախորժելի ու վայելուչ են : Այս բաներուս վրայ պատկերահաններուն ու այնպիսի հին սովորութիւններէ համ առնողներուն կարծիքն ալ լսեն՝ գէշ չըլլար :

Թէ որ քիչ մըն ալ մտքերնէն նորելուկ բաներու սաստիկ սերը ելլէ, կըտեսնես թէ ինչպէս շուտ մը կարհամարհեն այն իրենց ոչըրած մազերն որ այնչափ բնականին ալ դէմ է, ու կար.

raisonnable de s'attacher uniquement à la beauté, que de vouloir mettre tout le mérite dans la force du corps, comme font les peuples barbares et sauvages.

De la beauté passons à l'ajustement. Les véritables grâces ne dépendent point d'une parure vaine et affectée ; il est vrai qu'on peut chercher la propreté, la proportion et la bienséance dans les habits nécessaires pour couvrir nos corps : mais, après tout, ces étoffes qui nous couvrent, qu'on peut rendre commodes et agréables, ne peuvent jamais être des ornements qui donnent une vraie beauté.

Je voudrais même faire voir aux jeunes filles la noble simplicité qui paraît dans les statues et dans les autres figures qui nous restent des femmes grecques et romaines : elles y verraient combien des cheveux noués négligemment par derrière, et des draperies pleines et flottantes à longs plis sont agréables et majestueuses. Il serait bon même qu'elles entendissent parler les peintres et les autres gens qui ont ce goût exquis de l'antiquité.

Si peu que leur esprit s'élevât au-dessus de la préoccupation des modes, elles auraient bientôt un grand mépris pour leurs frisures, si éloignées du naturel, et pour les habits

գէ դուրս ձեւերով կտրուած հագուստները : Ես
այ գիտեմ, պէտք չէ որ հիմակուան կանայք
հին ատենի հագուստները հագնին, վասն զի այս
բանս ուզելն այ այլանդակ բան մը կրչար . բայց
կրնան առանց մասնաւորութեան հիներուն պար-
զութեանը հետեւիլ, որ շատ շնորհքով է եւ միան-
գամայն քրիստոնեական վարուց այ աւելի կրվայե-
լէ : Ասանկով իրենք զիրենք արտաքին բաներու
մեջ հիմակուան սովորութեան յարմարցընելով
այ՛ գէթ այս կրգիտնան թէ վրան ինչ համարումն
ունենալու է . այն ատեն նորելուկ բաներու հե-
տեւին այ նե՛ ջուզելով ու գերիի պէս կրհետեւին,
եւ միայն այն նորելուկ սովորութիւնները կը-
գործածեն որ ջբանեցընել ջրչար : Ստեպ մտքեր-
նին ձգէ թէ նորելուկ բաներուն անդադար փո-
փոխութեանը պատճառ՝ ընդունայնութիւնն ու
թեթեամտութիւնն է : Շատ անխելք բան է, օրի-
նակի համար, վրայէ վրայ լաթեր կապելով գլուխ-
նին խոշորցընել . ճշմարիտ զարդարանքը կը-
հետեւի ընութեան, չէ թէ նեղութիւն կուտայ
անոր :

Այս այ կայ որ նորելուկ բաները իրենք իրենց-
մէ կրփճանան . միշտ կատարելութեան ետեւե-
են, եւ ոչ երբէք կրհասնին, կամ գէթ հասնին
այ նե՛ հոն ջեն կենար : Թէ որ դիւրութեան ու
վայելչութեան կատարելութիւնները գտնելն վեր-
ջը՛ այ ջփոխուէին, ո՞վ ինչ կրսէր . բայց եկուր

d'une figure trop façonnée. Je sais bien qu'il ne faut pas souhaiter qu'elles prennent l'extérieur antique ; il y aurait de l'extravagance à le vouloir : mais elles pourraient, sans aucune singularité , prendre le goût de cette simplicité d'habits si noble, si gracieuse, et, d'ailleurs si convenable aux mœurs chrétiennes. Ainsi, se conformant dans l'extérieur à l'usage présent, elles sauraient au moins ce qu'il faudrait penser de cet usage ; elles satisferaient à la mode comme à une servitude fâcheuse, et elles ne lui donneraient que ce qu'elles ne pourraient lui refuser. Faites-leur remarquer souvent, et de bonne heure, la vanité et la légèreté d'esprit qui fait l'inconstance des modes. C'est une chose bien mal entendue, par exemple, de se grossir la tête de je ne sais combien de coiffes entassées ; les véritables grâces suivent la nature , et ne la gênent jamais.

Mais la mode se détruit elle-même ; elle vise toujours au parfait et jamais elle ne le trouve, du moins elle ne veut jamais s'y arrêter. Elle serait raisonnable, si elle ne changeait que pour ne changer plus , après avoir trouvé la perfection pour la commodité et

տես որ այս անդադար փոխելն ու փոփոխելը՝ ճշմարիտ քաղաքավարութեան ու ընտիր ախորժակի ետեւէ ըլլալու տեղ՝ անհաստատութեան ու անկարգութեան ետեւէ ըլլալ է. անոր համար այնորելուկ սովորութիւններուն պատճառ շատ անգամ մեկուն մեկային խելքին առանկ կամ անանկ փրջելն է : Կանանց ձեռքն է վճիռ տալը, ու անոնց միայն կրհատացուի. անոր համար ամենէն թերեւամիտներն ու անկիրթները գուրիշներն ալ իրենց կրհետելցընեն : Ոչ երբեք այս կամ այն բանը կանոնով մը կրնարեն կամ կրթողուն . բաւական է որ մեկ նորելուկ բանի մը վրայ ժամանակ անցած է, թեպէտեւ առեկ գիւտ մը ըլլայ՝ պէտք է որ դադրի. եւ անդին ուրիշ բան նոր է, թեպէտեւ ծիծաղական ըլլայ՝ առջինը կրճգուի, նորելուկը անոր տեղ կըբռնէ ու զարմանալի կըլլայ :

Այս հիմը դնելեղ վերջը, ցըցուր իրենց քրիստոնեական պարկեշտութեան կանոնները : Մենք կըսովրինք, ըսէ, մեր սուրբ խորհուրդներէն թե մարդս մեղաց ապականութեան մեջ կըծնանի իր մարմինը միշտ հիւանդ ըլլալով, անդադար գիտգին փորձութեանց մեջ կրնայ ձգել : Քրիստոս Տերն մեր կըսովրեցընէ մեզի թե բոլոր մեր առաքիւնութիւնը այն պիտի ըլլայ որ Աստուծոյ երկիւղը մտքերնէս չհանենք, ու մեր վրայ ամենեին վստահութիւն չունենանք : Կրնաս ըսել աղ :

pour la bonne grâce; mais, pour changer sans cesse, n'est-ce pas chercher plutôt l'inconstance et le dérèglement, que la véritable politesse et le bon goût? Aussi n'y a-t-il d'ordinaire que caprice dans les modes. Les femmes sont en possession de décider; il n'y a qu'elles qu'on en veuille croire: ainsi les esprits les plus légers et les moins instruits entraînent les autres. Elles ne choisissent et ne quittent rien par règle; il suffit qu'une chose bien inventée ait été longtemps à la mode afin qu'elle ne doive plus y être, et qu'une autre, quoique ridicule, à titre de nouveauté, prenne sa place et soit admirée.

Après avoir posé ce fondement, montrez les règles de la modestie chrétienne. Nous apprenons, direz-vous, par nos saints mystères, que l'homme naît dans la corruption du péché; son corps, travaillé d'une maladie contagieuse, est une source inépuisable de tentation à son âme. Jésus-Christ nous apprend à mettre toute notre vertu dans la crainte et dans la défiance de nous-mêmes. Voudriez-vous, pourra-t-on dire à une fille,

ջիկ տղու մը . կուզես որ մեկ խենթ ունայնասիրութեան մը համար քու հոգիդ ալ ընկերուջդ հոգին ալ վտանգի մեջ ձգես . ուրեմն վախցիր վիզդ քաց ձգելէն, եւ անոր նման անհամեստ կերպերէն . այսպիսի բաներն առանց ջար մտքի ալ ըլլան՝ պետք չէ ընել . վասն զի գեթ ունայնամտութիւն է եւ ուրիշներուն հաճոյ ըլլալու անկարգ փափաք մը : Եւ այս ունայնասիրութեամբ ինչպէս կրնայ արդարանալ թէ Աստուծոյ եւ թէ մարդկանց առջեւ այնպիսի համարձակ գայթակահական եւ ամենուն ջար օրինակ տուող վարքը : Այդ ուրիշներուն հաճոյ ըլլալու կոյր փափաքը կը վայլէ քրիստոնէի մը , որ կռապաշտութիւն պիտի համարի այն ամէն բաներն որ կրհեռացընեն զմեզ ի սիրոյ Արարչին եւ յարհամարհութենէ արարածոց : Բայց այս հաճոյ ըլլալու փափաքին վախճանը ինչ է . միթէ մարդկանց կիրքերը գրգռել չէ : Եւ միթէ գրգռելէն վերջը հանդարտեցընելը մեր ձեռքն . միթէ անոր հետեւանքներուն պատճառ՝ գրգռողը ջնջար . եւ միթէ այն կիրքերուն դիմացը առնելը դիւրին է : Բարակ ու մահառիթ թոյն մըն է որ դուն կը պատրաստես ու ամէն վրադ նայողին վրայ կ թափես , ու ինքզինքդ անմեղ կը կարծես : Ասոնք ըսէ , ու օրինակ բեր իրեն այն անձինքն որ իրենց համեստութեանը համար գովելի եղեր են , եւ անոնք որ իրենց անհամեստութեանը համար անուննին աւրեր են :

hasarder votre âme et celle de votre prochain pour une folle vanité ? Ayez donc horreur des nudités de gorge et de toutes les autres immodesties ; quand même on commettrait ces fautes sans aucune mauvaise passion , du moins c'est une vanité, c'est un désir effréné de plaire. Cette vanité justifie-t-elle devant Dieu et devant les hommes une conduite si téméraire, si scandaleuse et si contagieuse pour autrui ? Cet aveugle désir de plaire convient-il à une âme chrétienne, qui doit regarder comme une idolâtrie tout ce qui détourne de l'amour du Créateur et du mépris des créatures ? Mais , quand on cherche à plaire, que prétend-on ? n'est-ce pas d'exciter les passions des hommes ? Les tient-on dans ses mains pour les arrêter, si elles vont trop loin ? Ne doit-on pas s'en imputer toutes les suites ? et ne vont-elles pas toujours trop loin , si peu qu'elles soient allumées ? Vous préparez un poison subtil et mortel ; vous le versez sur tous les spectateurs, et vous vous croyez innocente ! Ajoutez les exemples des personnes que leur modestie a rendues recommandables , et de celles à qui leur immodestie a fait tort.

et de celles à qui leur immodestie a fait tort.

Բայց ամեն բանն աւելի աղջիկ տղոց մի թողուր որ իրենց վիճակն վեր գարդարանքներ ընեն : Խստութեամբ սանձե անոնց ամեն փուճու մուճ երեւակայութիւնները : Տըցուր իրենց թե այնպիսի բաներով ինչ վտանգներու մեջ կիյնան, եւ ճրջափ արհամարհելի կըլլայ մարդս խելք ունեցողներուն առջեւ՝ երբոր իր ջափէն դուրս կելլէ ու ինչ ըլլալը կըմոռնայ :

Այս բաներէս վերջը կըմնայ աղջիկ տղայքը խելք ծախելու մոլութենէն ազատել : Թե որ արթուն չկենաս, քիչ մը աշխուժութիւն որ ունենան՝ կըսկսին ամեն բանի մեջ մտնել, ամեն բանի վրայ կուգեն խօսիլ, խելքերնին ջհասած բաներուն վրայ դատաստան ընել, ու ամենեւին բանի մը ջհաւնիլը խելացիութիւն կըսեպեն : Աղջիկ տղայն պէտք է որ միայն իրաւցընէ հարկաւոր բաներուն վրայ խօսի, այն ալ ակնածութեամբ ու տարակուսելով. նոյնպէս ալ պիտի ջխօսի այն բաներուն վրայ որ սովորաբար աղջիկ տղոց կարողութենէն վեր են՝ թեպէտ եւ ինքք անոնք սովրած ալ ըլլայ : Դնենք թե շատ յիշողութիւն, աշխուժութիւն, գուարճախօսութիւն, շնորհքով խօսելու յարմարութիւն ունենայ. ասոնք անանկ հասարակ բաներ են որ շատ պակասամիտ անարգ կնիկ մարդիկ ալ կընան ունենայ : Բայց թե որ վարքը կանոնաւոր ու միակերպ է, խելքը հաստատուն ու կարգաւորեալ է, տեղը գայ նէ գիտէ լոնել կամ

Mais surtout ne permettez rien, dans l'extérieur des filles, qui excède leur condition ; réprimez sévèrement toutes leurs fantaisies. Montrez-leur à quel danger on s'expose, et combien on se fait mépriser des gens sages en oubliant ce qu'on est.

Ce qui reste à faire, c'est de désabuser les filles du bel esprit. Si l'on n'y prend garde, quand elles ont quelque vivacité, elles s'intriguent, elles veulent parler de tout, elles décident sur les ouvrages les moins proportionnés à leur capacité ; elles affectent de s'ennuyer par délicatesse. Une fille ne doit parler que pour de vrais besoins, avec un air de doute et de déférence ; elle ne doit pas même parler des choses qui sont au-dessus de la portée commune des filles, quoiqu'elle en soit instruite. Qu'elle ait tant qu'elle voudra de la mémoire, de la vivacité, des tours plaisants, de la facilité à parler avec grâce ; toutes ces qualités lui seront communes avec un grand nombre d'autres femmes fort peu sensées et fort méprisables. Mais qu'elle ait une conduite exacte et suivie, un esprit égal et réglé ; qu'elle sache se taire et conduire

խօսքը առաջ տանիլ, այն ատեն բոլոր կանանց մեջ մեկ հատիկ կըլլայ: Իսկ փափկութիւն ծախելով մամէն բանի ջհաւնելուն պակասութիւնը շտկելու համար, պէտք է զինքը խրատել ու հասկըցընել թէ լաւ բան ճանչնալը կամ ընտիր ախորժակը այն է որ մարդ գիտնայ ամէն բանէ անոր ունեցած օգուտը քաղել:

Միայն ուղիղ խելքն ու առաքինութիւնն է որ մեծ բանի տեղ դրուելու են. եւ ահա այս երկուքն ալ կըցուցընեն թէ բանի ջհաւնիլն ու տհաճութիւնը ոչ միայն գովելի փափկութիւն չէ, հապա նաեւ հիւանդոտ խելքի տկարութիւն մըն է:

Որովհետեւ մարդս հարկադրուած է կոպիտ մարդկանց հետ ալ վարուելու, ու այնպիսի գործքերու մեջ մտնելու որ զուարճութիւն մը չունին, խելքը (որ ամէն փափկութիւններէ վեր է) հոս պիտի երեւնայ որ մարդս այն կոպիտ մարդկանց հետ կոպիտ ըլլալ գիտնայ: Մեկ բարեկիրթ մարդ մը որ հարկաւոր եղած ատենը գիտէ քաղաքավարութիւնէն վեր ելլել ու աւելի հաստատուն բաներու ետեւէ ըլլալ, անհամեմատ կերպով վեր է քան զանոնք որ փափկութիւն կըծախեն, ու իրենց բանի ջհաւնող բնաւորութենէն կըյաղթուին:

quelque chose : cette qualité si rare la distinguera dans son sexe. Pour la délicatesse et l'effectation d'ennui, il faut la réprimer, en montrant que le bon goût consiste à s'accommoder des choses selon qu'elles sont utiles.

Rien n'est estimable que le bon sens et la vertu ; l'un et l'autre font regarder le dégoût et l'ennui, non comme une délicatesse louable, mais comme une faiblesse d'un esprit malade.

Puisqu'on doit vivre avec des esprits grossiers et dans des occupations qui ne sont pas délicieuses, la raison, qui est la seule bonne délicatesse, consiste à se rendre grossier avec les gens qui le sont. Un esprit qui goûte la politesse, mais qui sait s'élever au-dessus d'elle, dans le besoin, pour aller à des choses plus solides, est infiniment supérieur aux esprits délicats et surmontés par leur dégoût.

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Կրթութիւն կանանց՝ իրենց ունեցած պարտքերուն վրայ :

Գանք հիմա այն մանր բաներուն , որոնց մեջ պէտք է որ կնիկ մարդ մը կիրթ ըլլայ : Որո՞նք են իր ընելու բաները : Իր պարտքն է ուշադիր ըլլալ գաւկըններուն դաստիարակութեանը , մանց տղոց՝ ինչուան անոնց մեկ մասնաւոր տարիքը , աղջիկ տղոց՝ ինչուան որ կարգուին կամ կրօնաւորին . ուշ դնել ծառայից վարքին , բարքին , ծառայութեանը . տան մանր ծախքերուն , ամեն բանի խնայութեամբ ու միանգամայն վայելչութեամբ ըլլալուն , երբեմն նաեւ կայուածները վարձով սալու ու եկամուտներն առնելու :

Կանանց գիտութիւնը , ինչպէս նաեւ երիկ մարդկանցը , այնչափ պիտի ըլլայ , որչափ որ իրենց գործողութիւններուն հարկմաւոր է . իրենց ուսմունքներն իրարմէ այն տարբերութիւնը պիտի ունենան՝ ինչ տարբերութիւնն է որ ունին իրենց պաշտօնները : Ուստի կանայք պիտի նային որ վերի ըսած բաներու մեջ առեկ կրթուած ըլլան : Բայց հետաքրքիր կին մը կրնայ ըսել թէ այնչափով իմ հետաքրքրութիւնս չի լեցուիր .

CHAPITRE XI.

Instruction des femmes sur leurs devoirs.

Venons maintenant au détail des choses dont une femme doit être instruite. Quels sont ses emplois? Elle est chargée de l'éducation de ses enfants : des garçons jusqu'à un certain âge, des filles jusqu'à ce qu'elles se marient, ou se fassent religieuses; de la conduite des domestiques, de leurs mœurs, de leur service; du détail de la dépense, des moyens de faire tout avec économie et honorablement; d'ordinaire même, de faire les fermes et de recevoir les revenus.

La science des femmes, comme celle des hommes, doit se borner à s'instruire par rapport à leurs fonctions; la différence de leurs emplois doit faire celle de leurs études: il faut donc borner l'instruction des femmes aux choses que nous venons de dire. Mais une femme curieuse trouvera que c'est donner des bornes bien étroites à sa curiosité; elle se trompe: c'est qu'elle ne connaît pas

ինքզինքը կրիաբէ, վասն զի ջճանջնար իմ իրեն
առաջարկած բաներուս հարկաւորութիւնն ու մե-
ծութիւնը :

Ո՛րչափ ընտրողութիւն պէտք է իրեն որ ամեն
մեկ գաւակացը բնաւորութիւնն ու հանճարը հաս-
կընայ, անոնց հետ այնպէս վարուի որ կարենայ
դիւրաւ իմանայ իրենց ախորժակը, յօժարութիւ-
նը, տաղանդը, նոր սկսած ախտերուն առաջը
առնէ, ուղիղ սկզբունքներ սովբեցընէ ու պակա-
սութիւննին շտկէ : Ո՛րչափ խոհեմութիւն պէտք
է իրեն որ անոնց վրայ ունեցած իշխանութիւնը
պահէ՝ առանց կորսընցընելու սերն ու վստահու-
թիւնը : Եւ միթէ իրեն պարտքը չէ՞ որ մարդ մը
ինչուան որ աղէկ ջճանջնայ՝ իր տղոցը քովը
չղնէ : Տարակոյսչկայ : Մեկը տանտիկին ըլլալու
համար պէտք է ուրեմն որ կրօնքի բաներուն լաւ
տեղեակ ըլլայ, եւ հասուն, հաստատուն ու կա-
ռավարութեան՝ յարմար ու փորձ խելք ունենայ :

Կրնայ մեկը տարակուսիլ թէ կանայք բոլոր այս
բաներս հոգայու պարտք ունին արդեօք . նաեւ
իրենց երկանը կենդանութեան ատեն՝ որ բնակա-
նապէս դրսի բաներուն աւելի զբաղած կըլլայ .
ուրեմն եւս առաւել այրի մնացած ատեննին այս
հոգերը իրենց վրայ պիտի ըլլան : Անոր համար
Պօղոս առաքեալն այ կանանց փրկութիւնը իրենց

l'importance et l'étendue des choses dont je lui propose de s'instruire.

Quel discernement lui faut-il pour connaître le naturel et le génie de chacun de ses enfants, pour trouver la manière de se conduire avec eux la plus propre à découvrir leur humeur, leur pente, leur talent à prévenir les passions naissantes, à leur persuader les bonnes maximes et à guérir leurs erreurs ! Quelle prudence doit-elle avoir pour acquérir et conserver sur eux l'autorité, sans perdre l'amitié et la confiance ? Mais n'a-t-elle pas besoin d'observer et de connaître à fond les gens qu'elle met auprès d'eux ? Sans doute. Une mère de famille doit donc être pleinement instruite de la religion et avoir un esprit mûr, ferme, appliqué et expérimenté pour le gouvernement.

Peut-on douter que les femmes ne soient chargées de tous ces soins, puisqu'ils tombent naturellement sur elles pendant la vie même de leurs maris occupés au dehors ? Ils les regardent encore de plus près si elles deviennent veuves. Enfin saint Paul attache tellement, en général, leur salut à l'éducation

որդուցը դաստիարակութեանը հետ այնչափ կապուած կրճանջնայ որ կրհաստատե թէ անով պիտի ըլլայ իրենց փրկութիւնը :

Հոս ջեմ ուզեր երկարօրէն բացատրել թէ կանայք իրենց տղայքը դաստիարակելու համար ինչ բաներ պիտի գիտնան, վասն զի այս գրքուկիս մեջ բաւական կըտեսնեն գիտնալու բաներնին :

Այս կառավարութեան վրայ տնտեսութիւնն ալ աւելցուր : Կանանց մեծ մասը անփոյթ կըլլան այս բանիս, իբր թէ ցած պաշտօն մը ըլլար ու գեղացւոց կամ վարձուորներու միայն յարմար, կամ շատ շատ՝ պանդոկապետի եւ կամ պաշտօնատէր կնկան մը . մանաւանդ այն կանայքն որ փափկութեան, առատութեան ու դատարկութեան մեջ մեծցած են՝ ամենեւին անփոյթ կըլլան ու կարհամարհեն ալ այս մանր բաները . եւ ասոնց համար՝ ամենեւին տարբերութիւն մը չկայ գեղացւոց կենացն ու Քանաւայի վայրենիներուն կենացը մեջ : Թէ որ իրենց ելլեսցորէն վաճառելու, երկիրներու մշակութեան, տեսակ տեսակ բերքերու, եկամուտները եւ ուրիշ տանուտէրական տուրքերը ժողովելու, տուն տեղ վարձելն աւելի լաւ կերպով ընելու, կամ վարձերը ժողովելու մարդիկ զնելու վրայ խօսիս, կըկարծեն թէ կուզես այնպիսի զբաղմանց ետեւէ ընել գիրենք որ իրենց մեծութեան ու պատուոյն ջեմ իյնար :

de leurs enfants, qu'il assure que c'est par eux qu'elles se sauveront.

Je n'explique point ici tout ce que les femmes doivent savoir pour l'éducation de leurs enfants, parce que ce mémoire leur fera assez sentir l'étendue des connaissances qu'il faudrait qu'elles eussent.

Joignez à ce gouvernement l'économie. La plupart des femmes la négligent, comme un emploi bas qui ne convient qu'à des paysans ou à des fermiers, tout au plus à un maître d'hôtel ou à quelque femme de charge; surtout les femmes nourries dans la mollesse, l'abondance et l'oisiveté, sont indolentes et dédaigneuses pour tout ce détail; elles ne font pas une grande différence entre la vie champêtre et celle des sauvages du Canada. Si vous leur parlez de vente de blé, de culture des terres, des différentes natures des revenus, de la levée des rentes et des autres droits seigneuriaux, de la meilleure manière de faire des fermes, ou d'établir des receveurs, elles croient que vous voulez les réduire à des occupations indignes d'elles.

pour le plus grand avantage de la nation
et pour le plus grand avantage de la nation

Եւ սակայն իրենց տգիտութիւնն է որ արհամարհել կուտայ այս տնտեսական գիտութիւնը : Հին ատենի Յոյնք եւ Հռովմայեցիք որ այնպէս ճարտար ու քաղաքավար էին, մեծ ջանքով իրենք գիրենք այս բաներուս կրկրթէին եւ իրենց մեջի մեծամեծ մարդիկն ալ իրենց հմտութեամբ տնտեսութեան վրայ գրքեր շարադրած են որ ինչուան հիմա ունինք, եւ անոնց մեջ գրուած են երկրագործութեան ինչուան ամենամանր բաներն ալ : Ամենքը գիտեն որ անոնց աշխարհակալներն իրենց անարգութիւն ջէին սեպեր երկիր հերկելը, ու յաղթանակն դառնալնուն պէս արօրը ձեռք կառնէին : Այս բանս այնչափ հեռու է մեր սովորութենէն որ պատմութեանց մեջ խէստ յայտնի գրուած ջըլլար նէ՛ ոչ ոք պիտի հաւատար : Բայց միքէ բնական բան ջէ որ մարդս իրեն երկիրն անոր համար պաշտպանէ ու ընդարձակել ուզէ, որպէս զի կարենայ զանիկայ խաղաղութեամբ մշակել : Ի՞նչ բանի կուգայ յաղթութիւնը՝ թէ որ անոր պտուղը խաղաղութիւն ջըլլայ : Թող որ մարդուս մտաց հաստատութիւնը այն ատեն կերենայ, երբոր ուզենայ լաւ մը տեղեկանալ այն բաներուն՝ որ մարդկային կենաց հիմունքն են. ուրիշ ամեն մեծամեծ գործքերն ալ անոնցմով կրդառնան : Տէրութեան մը գօրաւոր ու երջանիկ ըլլալը շատ մը գէշ մշակուած գաւառներ ունենալուն վրայ

Ce n'est pourtant que par ignorance qu'on méprise cette science de l'économie. Les anciens Grecs et les Romains, si habiles et si polis, s'en instruisaient avec un grand soin; les plus grands esprits d'entre eux en ont fait, sur leurs propres expériences, des livres que nous avons encore, et où ils ont marqué même le dernier détail de l'agriculture. On sait que leurs conquérants ne dédaignaient pas de labourer, et de retourner à la charrue en sortant du triomphe. Cela est si éloigné de nos mœurs, qu'on ne pourrait le croire, si peu qu'il y eût dans l'histoire quelque prétexte pour en douter. Mais n'est-il pas naturel qu'on ne songe à défendre ou à augmenter son pays que pour le cultiver paisiblement? A quoi sert la victoire, sinon à cueillir les fruits de la paix? Après tout, la solidité de l'esprit consiste à vouloir s'instruire exactement de la manière dont se font les choses qui sont les fondements de la vie humaine; toutes les plus grandes affaires roulent là-dessus. La force et le bonheur d'un Etat consistent, non à avoir beaucoup de provinces mal cultivées, mais à tirer de la terre qu'on possède tout ce qu'il faut pour nourrir aisément un peuple nombreux.

չէ, հասպա ունեցած քիչ երկիրներէն ալ դիւ-
րութեամբ իր բազմաթիւ ժողովրդեան ապրուս-
տը հանելուն վրայ է :

Իրաւցընէ շատ խելք ու տեղեկութիւն պէտք
է տնտեսութեան հետ վերաբերութիւն ունեցող
ամէն արհեստները սովրելու, ու մեկ գերդաս-
տան մը լաւ կերպով կառավարելու՝ որ պզտիկ
հասարակապետութիւն մըն է, քան թէ (թուղթ)
խաղալու, նորելուկ բաներու վրայ խօսելու ու
կենցաղավարութեան մանր մունր վայելչու-
թիւններուն վրայ կրթութիւն ընելու : Շատ փուճ
խելք է այն խելքն որ լաւ խօսելէն ի գատ ու-
րիշ բանի ետեւէ ջըլլար. ո՛ւր որ դառնաս կը-
տեսնես որ շատ կանանց խօսակցութիւնը խելա-
ցի վճիռներով լեցուն է. բայց ասոնք այն վճիռ-
ներն ի գործ դնելու պզտիկուց կրթուած ջըլլա-
լով՝ թերեւսօլիկ վարք մը ունին ամէն բանի
մէջ :

Բայց ներհական պակասութենէն ալ զգուշա-
նալու է. վասն զի կանայք ամէն բանի մէջ շուտով
մեկ ծայրէն մեկալ ծայրը կանցնին : Աղէկ բան է
պզտիկուց գիրենք վարժեցընել կառավարութեան,
հաշիւներ ընելու, բան գնելու համար՝ սակարկու-
թիւն ընելու, եւ ճանջնալու թէ ամէն բանին աղէկը
ո՞րն է : Բայց մեկդիէն ալ վախցիր՝ որ ջըլլայ թէ այս
տնտեսութեան կամ խնայութեան ծայրը ազահու-
թեան երթայ. լաւ մը հասկըցուր իրենց թէ ո՞ր-

Il faut sans doute un génie bien plus élevé et plus étendu pour s'instruire de tous les arts qui ont rapport à l'économie, et pour être en état de bien policer toute une famille, qui est une petite république, que pour jouer, discourir sur les modes et s'exercer à des petites gentilleses de conversation. C'est une sorte d'esprit bien méprisable, que celui qui ne va qu'à bien parler ; on voit de tous les côtés des femmes dont la conversation est pleine de maximes solides, et qui, faute d'avoir été appliquées de bonne heure, n'ont rien que de frivole dans la conduite.

Mais prenez garde au défaut opposé : les femmes courent risque d'être extrêmes en tout. Il est bon de les accoutumer dès l'enfance à gouverner quelque chose, à faire des comptes, à voir la manière de faire les marchés de tout ce qu'on achète, et à savoir comment il faut que chaque chose soit faite pour qu'elle soit d'un bon usage. Mais craignez aussi que l'économie n'aille en elles jus-

ջախ ծաղրելի բան է այս ախտը, ու ըսէ իրենց, յնւ նայեցեք, ազահուրիւնը քիչ բան կրվաստրկի ու շատ պատիւ կը կորսընցընէ : Խելացի մարդը պիտի նայի որ ջախաւոր ու աշխատասէր կեանքով մը ամենայն կերպով փախչի ամօթէ ու անիրաւութենէ, որ գեղխութեան ու մսխողութեան հետ կապուած են : Աւելորդ ծախքերը անոր համար միայն պէտք է քիչցընել՝ որպէս զի կարենայ մէկը աւելի առատաձեռնութեամբ ընել ինչ որ վայելչութիւնը, բարեկամութիւնը եւ կամ ողորմածութիւնը կրպահանջէ : Շատ անգամ մեծ վաստակ է՝ ըստ տեղւոյն կորսընցընել գիտնալը . մեծամեծ շահեր ընել տուողը կծծի ինայութիւնը չէ, կարգով կանոնով բան տեսնելու է : Ստեպ յիշեցուր այն տեսակ կնիկ մարդկանց խոշոր խոշոր սխալմունքը, որ մէկ մոմի մը վրայ կրդողան, ու անդին մեծամեծ ծախքերու մեջ՝ տնտեսէ մը կրխաբուին :

Մաքրութիւնն ալ տնտեսութեան պէս սովորեցուր : Վարժեցուր աղջիկ տղայքն որ գգուին ամեն աղտոտ ու անկարգ բանէ . տան մեջի մէկ պզտիկ անկարգութիւնն ալ աչքերնէն ջփախչի : Այս ալ ըսէ իրենց թէ տնտեսութեան ու մաքրութեան համար ամեն բանէ աւելի հարկաւորն այս է որ ամեն բան իր տեղը դրուի : Այս կանոնը պզտիկ բան մը կերելնայ, սակայն աղէկ պահուե-

qu'à l'avarice; montrez-leur en détail tous les ridicules de cette passion. Dites-leur ensuite : Prenez garde que l'avarice gagne peu, et qu'elle se déshonore beaucoup. Un esprit raisonnable ne doit chercher, dans une vie frugale et laborieuse, qu'à éviter la honte et l'injustice attachées à une conduite prodigue et ruineuse. Il ne faut retrancher les dépenses superflues que pour être en état de faire plus libéralement celles que la bienséance, ou l'amitié, ou la charité inspire. Souvent c'est faire un grand gain que de savoir perdre à propos; c'est le bon ordre, et non certaines épargnes sordides, qui fait les grands profits. Ne manquez pas de représenter l'erreur grossière de ces femmes qui se savent bon gré d'épargner une bougie, pendant qu'elles se laissent tromper par un intendant sur le gros de toutes leurs affaires.

Faites pour la propreté comme pour l'économie. Accoutumez les filles à ne souffrir rien de sale ni de dérangé; qu'elles remarquent le moindre désordre dans une maison. Faites-leur même observer que rien ne contribue plus à l'économie et à la propreté, que de tenir toujours chaque chose en sa place. Cette règle ne paraît presque rien; cepen-

լու ըլլայ նե՛ շատ օգուտներ ունի : Քեզի բան մը հարկաւոր է . փնտռելու համար ատեն ջես կորսըն-
ցըներ, ոչ խոսվութիւնք կրլլի, ոչ վեճ եւ ոչ տագ-
նապ . ձեռքդ երկընցընելուդ պէս կառնես ուզածդ,
ձու գործածելիդ վերջը շուտ մը կը դարձընես, առած
տեղդ կը դնես : Այս գեղեցիկ կարգաւորութիւնը
մաքրութեան գլխաւոր մեկ մասն է . եւ այս ճիշդ
կարգաւորութիւնը ամեն բանէ աւելի աչքի կը
զարնէ : Ո՞ւր բողունք որ ամեն բան ո՛ւր որ մեյ-
մը վայելչութեան, աչքի աղէկ երեւնայուն ու ա-
ղէկ պահուելուն համար դրուի, աւելի պէտք է որ
հոն կենայ քան թէ ուրիշ տեղ . վասն զի ոչ միայն
հոն սովորաբար դիպուածով մը ջաւրուիք, այլ
նաեւ ջմաշիր, ու մաքուր ալ կը մնայ . վասն զի,
օրինակի նամար, մեկ աման մը ոչ կը փոշոտի եւ
ոչ կտարելու վտանգ կունենայ՝ թէ որ գործածուե-
լուն պէս իր տեղը դրուի : Ճշդութիւն սիրող ու
ամեն բան կարգաւորող անձը մաքրել ալ կը գիտ-
նայ :

Այս օգուտներուն վրայ այն ալ աւելցուր, որ
ծառաներուն վրայէն ծուլութեան ու խառնաւիրն-
դորութեան ոգին կը վերցընես : Անկեց ի գատ մեծ
բան է իրենց ծառայութեան յժանրութիւնը թերեւ-

dant elle irait loin , si elle était exactement gardée. Avez-vous besoin d'une chose ? vous ne perdez jamais un moment à la chercher ; il n'y a ni trouble , ni dispute , ni embarras quand on en a besoin ; vous mettez d'abord la main dessus ; et , quand vous vous en êtes servi , vous la remettez sur-le-champ dans la place où vous l'avez prise. Ce bel ordre fait une des plus grandes parties de la propreté : c'est ce qui frappe le plus les yeux , que de voir cet arrangement si exact. D'ailleurs , la place qu'on donne à chaque chose étant celle qui lui convient davantage , non-seulement pour la bonne grâce et le plaisir des yeux , mais encore pour sa conservation , elle s'y use moins qu'ailleurs : elle ne s'y gâte d'ordinaire par aucun accident ; elle y est même entretenue proprement : car , par exemple , un vase ne sera ni poudreux , ni en danger de se briser , lorsqu'on le mettra dans sa place immédiatement après s'en être servi. L'esprit d'exactitude qui fait ranger fait aussi nettoyer.

Joignez à ces avantages celui d'ôter , par cette habitude , aux domestiques l'esprit de paresse et de confusion. De plus , c'est beaucoup que de leur rendre le service prompt et

ցրնելն ու դիրացընելը, եւ դուն ալ իրենց բան մը հրամայած աստեղ ուշացընելնուն վրայ ջեսնեղանար. վասն զի շուտ մը կը գտնեն կըրերեն : Բայց այս ալ նայե որ մաքրութիւն ընեմ ըսելով վերջի ծայրը ջանցնիս : Մաքրութիւնն երբոր ջափաւոր ըլլայ՝ առաքինութիւն է. բայց երբոր մեկը խելքը միտքը անոր տայ՝ իր թեթեւամտութիւնը կը ցուցընէ : Կիրք ախորժակ ունեցողը ջափազանց փափկութենէ կը զգուշանայ. սլգտիկ բանը պզտրկի տեղ կը դնէ, ու ամենեւին այնպիսի բաներու վրայ ջնեղանար : Ուստի տղոց առջեւը ծաղր ըրէ այն ամէն անպիտան զարդարանքները, որոնց համար ոմանց խելքը գլխէն կերբայ ու անոնց պատճառաւ այնչափ անխոհեմ ծախքեր ալ կընեն : Վարժեցուր զիրենք այնպիսի պարզ մաքրութեան մը, որ դիրաւ ալ կարենան ի գործ դնել. հասկըցուր իրենց թէ մէկ բան մը աղէկ ընելն ինչպէս կըլլայ, բայց այս ալ հասկըցուր որ առանց անոր ալ կրնայ ըլլալ : Ըսէ իրենց թէ որչափ թեթեւամտութիւն ու ցածութիւն է՝ աղէկ ջհամեմած անլուրի մը համար, գէշ ծալլած վարագուրի մը համար, շատ բարձր կամ շատ ցած արժուի մը համար ելլել մեկուն մեկային բարկանալ :

Տարակոյս ջկայ որ շատ աւելի խելացի մարդուն շան է կամաւ քիջ մը բան ջհասկըցող երեւնալ, քան թէ այսպիսի ջնջին բաներու մեջ՝ այնչափ

facile, et de s'ôter à soi-même la tentation de s'impatienter souvent par les retardements qui viennent des choses dérangées qu'on a peine à trouver ; mais en même temps évitez les excès de la politesse et de la propreté. La propreté, quand elle est modérée, est une vertu ; mais, quand on y suit trop son goût, on la tourne en petitesse d'esprit. Le bon goût rejette la délicatesse excessive ; il traite les petites choses de petites et n'en est pas blessé. Moquez-vous donc devant les enfants des colifichets dont certaines femmes sont si passionnées, et qui leur font insensiblement des dépenses si indiscrètes. Accoutumez-les à une propreté simple et facile à pratiquer : montrez-leur la meilleure manière de faire les choses, mais montrez-leur encore davantage à s'en passer. Dites-leur combien il y a de petitesse d'esprit et de bassesse à gronder pour un potage mal assaisonné, pour un rideau mal plissé, pour une chaise trop haute ou trop basse.

Il est sans doute d'un bien meilleur esprit d'être volontairement grossier, que d'être délicat sur des choses si peu im-

փափուկ ըլլալ : Եւ թէ որ այս գեշ փափկութիւնը
խելացի կանանց վրայէն շուտով վերցընելու ջջա-
նացուի, աւելի վտանգաւոր կրնայ ըլլալ կենցա-
ղափարութեան ատեն՝ քան թէ ուրիշ բաներու
մէջ . շատը իրենց համար անհամ ու ձանձրա-
լի մարդիկ կըլլան . քաղաքափարութեան դեմ
եղած պզտիկ բանը իրենց հրեշ մը կերելնայ ,
անդադար զուրիշները ծաղր կընեն ու ամենեւին
մեկ բանի մը ջեն հաւնիր : Պզտիկուց պէտք է ա-
նոնց հասկըցընել թէ արտաքին կերպերուն նայե-
լով՝ մեկուն վրայ վեր ի վերոյ դատաստան ընե-
լու պէս անխելք բան չկայ, առանց քննելու դի-
մացինին խելքը՝ մտածմունքներն ու օգտակար
կատարելութիւնները : Զանազան փորձերով ցը-
ցուր իրենց թէ մեկ հասարակ պարզ ու անկեղծ
գեղացի մը, հանդերձ իրեն անյարմար քաղաքա-
փարութիւններովը, թէ որ բարեսիրտ ու բարեմիտ
ըլլայ, շատ աւելի յարգելի է քան թէ մեկ պա-
լատական մը, որ ամենաբարակ քաղաքափարու-
թիւններուն տակը ապերախտ, անիրաւ, կեղծա-
ւոր ցած սիրտ մը ունի :

Այս ալ ըսէ թէ միշտ պակասամիտ կըլլան
այն մարդիկն որ շուտ մը ամեն բանէ կրճանձ-
րանան ու բանի մը ջեն հաւնիր : Մարդ մը չկայ
այնչափ գեշ խօսող՝ որ անոր խօսակցութենէն
չկարենայ մեկը խելք սովրիլ, կամ աղէկ բան մը
հանել . եւ թէպէտ երբոր մարդս ազատ է ըն-

portantes. Cette mauvaise délicatesse, si on ne la réprime dans les femmes qui ont de l'esprit, est encore plus dangereuse pour les conversations que pour tout le reste : la plupart des gens leur sont fades et ennuyeux ; le moindre défaut de politesse leur paraît un monstre ; elles sont toujours moqueuses et dégoûtées. Il faut leur faire entendre de bonne heure qu'il n'est rien de si peu judicieux que de juger superficiellement d'une personne par ses manières, au lieu d'examiner le fond de son esprit, de ses sentiments et de ses qualités utiles. Faites voir, par diverses expériences, combien un provincial d'un air grossier, ou, si vous voulez ridicule, avec ses compliments importuns, s'il a le cœur bon et l'esprit réglé, est plus estimable qu'un courtisan, qui, sous une politesse accomplie, cache un cœur ingrat, injuste, capable de toutes sortes de dissimulations et de bassesses.

Ajoutez qu'il y a toujours de la faiblesse dans les esprits qui ont une grande pente à l'ennui et au dégoût. Il n'y a point de gens dont la conversation soit si mauvaise qu'on n'en puisse tirer quelque chose de bon ; quoiqu'on en doive choisir de meilleures, quand

տրելու՝ պետք է որ աղեկներն ընտրե, բայց թէ որ յանկարծ դիպուածով մը այնպիսի մարդկանց հանդիպելու ըլլայ նե՛ գոնե մխիթարութիւն մը կունենայ. վասն զի կրնայ անոնց գիտցած բաներուն վրայ հարցմունքներ ընել. եւ խելացի մարդիկ կրնան խելք սովրիլ նաեւ տգետ մարդկանցմէ :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Դարձեալ կանանց պարտքերուն վրայ :

Ուրիշներէ ծառայութիւն ընդունիլ գիտնալը պզտիկ գիտութիւն չէ : Այնպիսի ծառաներ պետք է ընտրել՝ որ թէ իրենց պատիւը պահող ըլլան եւ թէ բարեպաշտ. պետքէ գիտնաս այն պաշտօնները որ անոնց պիտի յանձնես, եւ թէ իւրաքանչիւր գործի համար որչափ ժամանակ ու աշխատութիւն պետք է, որն է աղեկ ընելուն կերպը, որչափ ծախքի բան է : Օրինակի համար, փուճ տեղը մատակարարող յանդիմանած կըլլաս՝ թէ որ ուզենաս որ պտուղ մը բերե .քեզի այնչափ շուտ՝ որ անկարելի է, եւ թէ՛ բան մը ետել տալու ատեն չգիտնաս զեթ ընդհանրապէս թէ անոր որչափ շաքար եւ ուրիշ բան կերթայ,

on est libre de choisir, on a de quoi se consoler quand on y est réduit, puisqu'on peut les faire parler de ce qu'ils savent, et que les personnes d'esprit peuvent toujours tirer quelque instruction des gens les moins éclairés. Mais revenons aux choses dont il faut instruire une fille.

CHAPITRE XII.

Suite des devoirs des femmes.

Il y a la science de se faire servir, qui n'est pas petite. Il faut choisir des domestiques qui aient de l'honneur et de la religion ; il faut connaître les fonctions auxquelles on veut les appliquer, le temps et la peine qu'il faut donner à chaque chose, la manière de la bien faire et la dépense qui y est nécessaire. Vous gronderez mal à propos un officier, par exemple, si vous voulez qu'il ait dressé un fruit plus promptement qu'il n'est possible, ou si vous ne savez pas à peu près le prix et la quantité du sucre et des autres choses qui doivent entrer dans ce que vous fai-

Եւ թէ որչափ է անոնց գինը . ասանկով թէ որ տեղեկութիւն չունենաս ծառաներուդ արուեստին կամ ջարաջար կրխաբուխ անոնցմէ, եւ կամ թէ գլխունուն պատիժ կրլլաս :

Պէտք է նաեւ ճանչնայ անոնց բնաւորութիւնները, սրտերնին շահիլ ու քրիստոնեաբար կարգաւորել այն պզտիկ հասարակապետութիւնն որ սովորաբար խոովայոյց բան մը կրլլայ : Յայտնի է թէ այս քնելու համար իշխանութիւն մը պէտք է . վասն զի որչափ աւելի անխելք ըլլան ծառայք՝ այնչափ աւելի վախի կարօտ են որ զսպուին . բայց որովհետեւ իրենք ալ քրիստոնեայ ու քեզի եղբայր են ի Քրիստոս, եւ պարտական են զիրենք պատուելու իբրեւ Քրիստոսի անդամներ, իշխանութիւնդ վրանին այն ատենը միայն բանեցընես՝ երբոր անուշ խօսելով ճար ջրլլար :

Ուրեմն ջանա որ ծառաներուդ սիրելի ըլլաս՝ առանց ցած ընտանութեան . հետերնին երկայն երկայն խօսակցութիւններ մըներ . բայց հարկաւոր եղած ատենն ալ մի քաշուիք առանց մեծութիւն ծախելու սիրով հետերնին խօսելէն : Անանկ ըլլայ որ պէտք եղած ատենը քեզմէ խրատ եւ մխիթարութիւն գտնելու յոյս ունենան . բանի մը մէջ որ սխալին՝ դառն կերպով մի յանդիմաներ զիրենք . եւ վրանին ոչ գարմանք նւ ոչ ահաճութիւն ցըցուր՝ քանի որ յոյս ունիս . թէ կրնան շըտկուիլ . քաղցրութեամբ իրենց իրա-

tes faire ; ainsi vous êtes en danger d'être la dupe ou le fléau de vos domestiques, si vous n'avez quelque connaissance de leurs métiers.

Il faut encore savoir connaître leurs humeurs, ménager leurs esprits et policer chrétiennement toute cette petite république, qui est d'ordinaire fort tumultueuse. Il faut sans doute de l'autorité ; car moins les gens sont raisonnables, plus il faut que la crainte les retienne ; mais, comme ce sont des chrétiens, qui sont vos frères en Jésus-Christ, et que vous devez respecter comme ses membres, vous êtes obligé de ne payer d'autorité que quand la persuasion manque.

Tâchez donc de vous faire aimer de vos gens sans aucune basse familiarité : n'entrez pas en conversation avec eux ; mais aussi ne craignez pas de leur parler assez souvent avec affection et sans hauteur sur leurs besoins. Qu'ils soient assurés de trouver en vous du conseil et de la compassion ; ne les reprenez point aigrement de leurs défauts ; n'en paraissez ni surpris, ni rebuté, tant que vous esperez qu'ils ne seront pas incorrigibles ; faites-leur entendre doucement raison, et

ւունք հասկըցուր, եւ անոնց ծառայութեան մեջ ըրած պակասութեանը շատ անգամ համբերէ, որպէս զի կարենաս իրենց ցուցընել պառ արիւնով մը թէ առանց կրից ու առանց նեղսրտութեան է անոնց ըսածդ, այն ալ ոչ այնչափ իրենց ծառայութեանը՝ որչափ իրենց շահուն համար : Գիւրիսն բան չէ մեծատուն առջիկը վարժեցընել այսպիսի անուշ ու գթած հրամանատարութեան . վասն զի անհամբերութիւնն ու երիտասարդական եռանդը ազնուատոհմութեան ընդունայն կարծիքին հետ միանալով՝ այնպէս կրնեն որ ծառաները գրեթէ ձիու տեղ կուգէ գործածել . կարծէ թէ ծառայից բնութիւնը բոլորովին տարբեր է իր բնութենէն . միտքը դրած է թէ անոնք իրենց տերերուն հանգստութեանը համար միայն ծնած են : Զանա ցուցընելու թէ այս կարծիքները որչափ հակառակ են համեստութեան ու ընկերսիրութեան :

Հասկըցուր որ մարդիկ ուրիշներէն ծառայութիւն ընդունելու համար չեն ծնած . անճոռնի մոլորութիւն մըն է, ըսէ, կարծելը թէ մարդիկ կան որ ուրիշներուն ծուլութիւնն ու հպարտութիւնը սնուցանելու համար ծնած են . եւ ծառայութիւնը մարդկանց բնական հաւասարութեանը դէմ հաստատուած ըլլալով, որչափ կարելի է նէ պէտք է զանիկայ քաղցրացընել, եւ այն տերերն որ իրենք ծառայիցմէ շատ աւելի լաւ կրթու-

souffrez souvent d'eux pour le service, afin d'être en état de les convaincre de sang-froid que c'est sans chagrin et et sans impatience que vous leur parlez, bien moins pour votre service que pour leur intérêt. Il ne sera pas facile d'accoutumer les jeunes personnes de qualité à cette conduite douce et charitable, car l'impatience et l'ardeur de la jeunesse, jointes à la fausse idée qu'on leur donne de leur naissance, leur fait regarder les domestiques à peu près comme des chevaux : on se croit d'une autre nature que les valets ; on suppose qu'ils sont faits pour la commodité de leurs maîtres : tâchez de montrer combien ces maximes sont contraires à la modestie pour soi et à l'humanité pour son prochain.

Faites entendre que les hommes ne sont point faits pour être servis ; que c'est une erreur brutale que de croire qu'il y ait des hommes nés pour flatter la paresse et l'orgueil des autres ; que, le service étant établi contre l'égalité naturelle des hommes, il faut l'adoucir autant qu'on le peut ; que les maîtres, qui sont mieux élevés que leurs valets, étant pleins de défauts, il ne faut pas s'at-

թիւն առած ըլլալով ալ երբոր պակասութիւններով լեցուն են, թող ջուսան որ իրենց ծառաներն ամենեւին պակասութիւն չունենան, որովհետեւ անոնք ոչ կրթութիւն առած են եւ ոչ բարի օրինակներ տեսած. եւ թէ ոչ ծառաները կաւրուին՝ իրենց ծառայութիւնն աղէկ ջընելով, եւս աւելի տէրերը կաւրուին երբոր ամեն ուզածնին կատարող ծառայութիւն գտնեն. վասն զի ամեն բանի մեջ մեկուն սրտին ուզածը կատարուիլը՝ մարդուս հոգին կըմեղկացընէ, ու ամեն տեսակ դիւրութեանց ու փափկութեանց գերի կընէ:

Որպէս զի աղջիկ տղայք աղէկ գիտնան թէ ինչպէս պէտք է կառավարել ծառաները, լաւ կըլլայ որ պզտիկուց վարժին այս բանիս: Յանձնէ իրենց կաթգաւորելու բան մը այն պայմանով՝ որ ետքը քեզի հաշիւ տան. այս վստահութիւնը շատ սիրելի բան է իրենց. վասն զի տղայք անկարծելի կերպով կուրախանան՝ երբոր տեսնեն թէ ուրիշները վրանին վստահութիւն կըցուցընեն ու մեծկակ գործքերու մեջ կըմըտցընեն զիրենք: Այս բանիս գեղեցիկ օրինակը կըտեսնենք Մարգարիտա թագուհւոյն վրայ: Այս թագուհին կըպատմէ իր գրուածքին, մեջ ու կրսէ թէ բոլոր կենացս մեջ իմ ամենէն մեծ ուրախութիւնս այն եղեր է որ երբ դեռ պզտիկ տղայ էի տեսայ որ թագուհի մայրս սկսաւ հետս իբրեւ ջափահաս աղջկան մը հետ խօսիլ. եւ տեսնելով որ մայրս ու

tendre que les valets n'en aient point, eux qui ont manqué d'instruction et de bons exemples ; qu'enfin, si les valets se gâtent en servant mal, ce que l'on appelle d'ordinaire *être bien servi* gâte encore plus les maîtres ; car cette facilité de se satisfaire en tout ne fait qu'amollir l'âme, que la rendre ardente et passionnée pour les moindres commodités, enfin que la livrer à ses désirs.

Pour ce gouvernement domestique, rien n'est meilleur que d'y accoutumer les filles de bonne heure. Donnez-leur quelque chose à régler, à condition de vous en rendre compte : cette confiance les charmera ; car la jeunesse ressent un plaisir incroyable, lorsqu'on commence à se fier à elle et à la faire entrer dans quelque affaire sérieuse. On en voit un bel exemple dans la reine Marguerite : cette princesse raconte, dans ses Mémoires, que le plus sensible plaisir qu'elle ait eu en sa vie fut de voir que la reine, sa mère, commença à lui parler, lorsqu'elle était encore très-jeune, comme à une personne mûre ; elle se sentit transportée de joie d'entrer dans la confiance de la reine et de son frère, le

եղբայրս՝ Անժուի դուքսը՝ տերութեան ծածուկ քաներն ալ ինձմէ ջեն պահեր, ինձմէ՝ որ ինչուան այն ատեն տղայական խաղերէն զատ ուրիշ բան չէի գիտեր, ուրախութենէս խելքս գլխէս կերթար :

Այսպիսի փորձերու մէջ թող որ տղայն քանի մը պակասութիւններ ալ ընէ, ու ասանկով քիչ մը բան դուն ալ անոր կրթութեանը գոհ ըրէ : Ետքը քաղցրութեամբ հասկըցուր իրեն թէ այս պակասութեան մէջ ջիյնալու համար ինչ պետք էր ընէր կամ ըսէր. պատմէ իրեն քու գլխէդ անցած փորձառութիւնները . մի՛ վախնար ըսելու անոր իրեններուն նման սխալմունքներ՝ որ դուն ըրած ես տղայութեան ատենդ . ասով իրեն վստահութիւն կուտաս, եւ գիտցիր որ առանց վստահութեան՝ դաստիարակութիւնը ձանձրալի արարողութիւն մը կը դառնայ :

Նայէ որ աղջիկ տղոց անսխալ կարգալ ու գրել սովորեցրնես : Մեծ ամօթ բան է, բայց խիստ ալ հասարակ եղած է, որ կըտեսնես խելացի ու քաղաքավար կանայք, որ կարդացածնին ջեն կրնար աղէկ արտաբերել. կամ կըկրմկրման եւ կամ եղանակով մը կըկարդան, որ պետք էր պարզ ու բնական, եւ միանգամայն միակերպ ու համարձակ կարդային : Բայց ասկեց ալ աւելի խեղճ են ուղղագրութեան մէջ ու գրելու ատեն գրերուն ձեւին, կամ զանոնք իրարու կապելու կերպին մէջ . գէթ վարժեցուր գիրենք

duc d'Anjou, pour le secret de l'État, elle qui n'avait connu jusque-là que des jeux d'enfants.

Laissez même faire quelque faute à une fille dans de tels essais, et sacrifiez quelque chose à son instruction ; faites-lui remarquer doucement ce qu'il aurait fallu faire ou dire, pour éviter les inconvénients où elle est tombée ; racontez-lui vos expériences passées, et ne craignez point de lui dire les fautes semblables aux siennes que vous avez faites dans votre jeunesse : par là vous lui inspirerez la confiance, sans laquelle l'éducation se tourne en formalités gênantes.

Apprenez à une fille à lire et à écrire correctement. Il est honteux, mais ordinaire, de voir des femmes qui ont de l'esprit et de la politesse ne savoir pas bien prononcer ce qu'elles lisent : ou elles hésitent, ou elles chantent en lisant, au lieu qu'il faut prononcer d'un ton simple et naturel, mais ferme et uni. Elles manquent encore plus grossièrement pour l'orthographe, ou pour la manière de former ou de lier des lettres en écrivant ; au moins accoutumez-les à faire leurs lignes

շխտակ տողի վրայ գրելու, եւ անանկ յստակ ու մաքուր՝ որ դիւրաւ կարդացուի : Այս ալ հարկաւոր է որ աղջիկ տղայք իրենց լեզուին քերականութիւնը գիտնան. բայց հարկ չկայ որ իրենք ալ դպրատան տղոց պէս կարգաւ ինչուան ամենաբարակ կանոններն ալ սովորին . բաւական է վարժեցրնես գիրենք դիւրին կերպով մը որ բայերուն մէկ ժամանակն ուրիշ ժամանակի տեղ չբանեցրնեն . իմաստին յարմար բառեր գործածեն, մտածմունքնին կարգաւ մը, յստակ ու համառօտ կերպով բացատրեն . ասով այն օգուտն ալ կրնես որ օր մը իրենք ալ կարող ըլլան իրենց տղոցը առեկ խօսելուն կերպը սովորեցրնել առանց մասնաւոր ուսման : Գիտենք որ հին Հռովմայեցւոց ատենը Գրակքօսեանց մայրը իր տուած լաւ դաստիարակութեամբը շատ օգնեց իրեն որդւոցը ճարտասանութիւնը գարդարելու, որով այնչափ մեծ մարդիկ եղան :

Պէտք է որ գիտնան նաեւ թուաբանութեան չորս գլխաւոր կանոնները, անոնց մէջ ալ առեկ վարժեցրնելու համար՝ ստեպ հաշիւներ պէտք է տաս իրենց որ ընեն : Թեպէտ այս գրադմունքը շատերուն համար տաժանելի բան մըն է, բայց երբոր մէկը պզտիկուց վարժի որ եւ իցէ հաշիւ շուտ մը ընելու, այն կանոններուն օգնութեամբը շատ կը դիւրանայ իրեն ու այնչափ ձանձրալի չըլլար : Ամենքնիս ալ գիտնաք որ տներու բարե-

droites, à rendre leur caractère net et lisible. Il faudrait aussi qu'une fille sût la grammaire : pour sa langue naturelle, il n'est pas question de la lui apprendre par règles, comme les écoliers apprennent le latin en classe ; accoutumez-les seulement sans affectation à ne prendre point un temps pour un autre, à se servir des termes propres, à expliquer nettement leurs pensées avec ordre et d'une manière courte et précise : vous les mettrez en état d'apprendre un jour à leurs enfants à bien parler sans aucune étude. On sait que, dans l'ancienne Rome, la mère des Gracques contribua beaucoup, par une bonne éducation, à former l'éloquence de ses enfants, qui devinrent de si grands hommes.

Elles devraient aussi savoir les quatre règles de l'arithmétique ; vous vous en servirez utilement pour leur faire faire souvent des comptes : c'est une préoccupation fort épineuse pour beaucoup de gens ; mais l'habitude prise dès l'enfance, jointe à la facilité de faire promptement par les secours des règles, toutes sortes de comptes les plus embrouillés ; diminuera fort ce dégoût. On sait assez

կարգութեանը մեծ պատճառ է ամեն բան ստեպ համրելը :

Առէկ կըլլայ որ իրաւանց ու դատաստաններու ալ գլխաւոր կանոնները գիտնան . զոր օրինակ թէ ինչ տարբերութիւն կայ կտակի ու պարգեւի մեջ . ինչ բան է դաշնադրութիւնը , փոխանակութիւնը , ժառանգակիցներու բաժինը . այսպիսի գործողութիւնները վաւերական ընելու համար , իրենց բնակած երկրին գլխաւոր օրէնքները կամ սովորութիւնները որոնք են . ո՞ր բանը սեպհական ստացուածք կըսուի , ո՞ր բանը հասարակաց է . շարժական ստացուածները ո՞րն են , անշարժականները որոնք են : Վասն զի թէ որ կարգուելու ըլլան , իրենց ամեն գլխաւոր գործողութիւնները այս բաներու վրայ պիտի դառնան :

Բայց միանգամայն այս ալ հասկըցուր թէ իրենց կարողութենէն ո՞րչափ վեր է իրաւանց վրայ խորունկ տեղեկութիւններ ունենալը , եւ թէ նոյն իսկ իրաւագիտութիւնը մարդկային մտաց տկարութեանը համար ո՞րչափ մթութիւններով ու տարակուսական կանոններով լեցուն է , ո՞րչափ փոփոխութիւններ կունենայ , եւ թէ դատաւորներէն կախուած բաները որչափ ալ յայտնի երեւնան՝ դարձեալ անստոյգ են . եւ թէ ո՞րչափ իրաւացի դատաստաններ ալ սաստիկ երկըննայով վնասակար ու անտանելի կըլլան :

Հասկըցուր իրենց դատաստանարանին շփո-

que l'exactitude de compter souvent fait le bon ordre dans les maisons.

Il serait bon aussi qu'elles sussent quelque chose des principales règles de la justice : par exemple, la différence qu'il y a entre un testament et une donation ; ce que c'est qu'un contrat, une substitution, un partage de cohéritiers ; les principales règles du droit ou des coutumes du pays où l'on est, pour rendre ces actes valides ; ce que c'est que propre, ce que c'est que communauté, ce que c'est que bien meubles et immeubles. Si elles se marient, toutes leurs principales affaires rouleront là-dessus.

Mais en même temps montrez-leur combien elles sont incapables d'enfoncer dans les difficultés du droit ; combien le droit lui-même, par la faiblesse de l'esprit des hommes, est plein d'obscurités et de règles douteuses ; combien la jurisprudence varie ; combien tout ce qui dépend des juges, quelque clair qu'il paraisse, devient incertain ; combien les longueurs des meilleures affaires même sont ruineuses et insupportables.

Montrez-leur l'agitation du palais, la fureur

թուրիւնները, եղած խորամանկութիւնները, դատաստաններու բարակ ու վտանգաւոր քննութիւններն ու պտոյտները, անոնց համար եղած անբաւ ծախքերը, դատաստան բացողներուն խեղճութիւնը, փաստաբաններուն վարպետութիւնը, գրազիրներուն ճարտարմտութիւնը, որ ամէն հնարք կրթանեցրնեն որպէս զի իրենք օր մը առաջ հարստանան՝ երկու կողմի հակառակորդները աղքատցրնելով: Այն աչ ըսէ թէ մեկ դատաստան մը որ աղեկ է՝ ինչ գեշ կերպերով կաւրուի. մեկ ատենէն մեկայ ատենը երբայով իրաւունքները ինչպէս իրարու ներհակ կը պատահին. թէ որ մեծ ատենին դիմելու ըլլաս, դատաստանդ կը վատրկիս. իսկ թէ որ քննութեան տակ իյնաս, կը կորսրնցրնես:

Մի մոռնար նաեւ իրաւասութեան համար եղած կոիւններն ըսելու, եւ թէ ինչպէս շատ անգամ կը պատահի որ չգիտնայով թէ ո՞ր ատենին կ'իյնայ վճիռ տալը, դատաստանը տարիներով կախ կը մնայ: Վերջապէս իմացուր թէ ո՞րչափ տարբեր կըլլայ նոյն գործողութեան մեջ փաստաբաններուն ու դատաւորներուն կարծիքը. խորհուրդ հարցուցած ատենդ կապահովցրնեն զքեզ թէ դատաստանդ կը վատրկիս, մեյմըն աչ վրադ վճիռ կելլէ որ դատաստանին տուգանքն աչ դուն վըճարես:

Այս ամէն քաներն աչ ինծի կերելնայ թէ շատ

de la chicane, les détours pernicious et les subtilités de la procédure, les frais immenses qu'elle attire, la misère de ceux qui plaident, l'industrie des avocats, des procureurs et des greffiers pour s'enrichir bientôt en appauvrissant les parties. Ajoutez les moyens qui rendent mauvaise, par la forme, une affaire bonne dans le fond; les oppositions des maximes de tribunal à tribunal: si vous êtes renvoyé à la grand'chambre, votre procès est gagné; si vous allez aux enquêtes, il est perdu.

N'oubliez pas les conflits de juridiction, et le danger où l'on est de plaider au conseil plusieurs années pour savoir où l'on plaidera. Enfin remarquez la différence qu'on trouve souvent entre les avocats et les juges sur la même affaire: dans la consultation, vous avez gain de cause, et votre arrêt vous condamne aux dépens.

Tout cela me semble important pour em-

հարկաւոր է կանանց գիտնայլ, որպէս զի դատաստան քանայու սէր ջճգեն, եւ ոչ կոյր զկուրայն այնպիսի իրատներու մտիկ ընեն որ իրենց խաղաղութիւնը կը վերցընեն՝ երբոր այրի մնան կամ ունեցածներուն վրայ իրենք տէր ըլլան : Այնպիսի ստեն պէտք է որ իրենց գործակայներուն մտիկ ընեն, քայց բոյորովին ալ անոնց ձեռքն անձնատուր ջըլլան :

Երբոր անոնցմէ յորդորուին դատաստան քանայու, պէտք չէ որ բոյորովին վատահին անոնց, հապա խորհուրդ հարցընեն ուրիշ խելացի ու քան զիտցող մարդկանց. եւ վերջապէս մտքերնին դընեն թէ դատաստանի մէջ գլխաւոր վարպետութիւնը այս է որ անկեց ըլլայու վնասները առաջուց իմանայ մեկն ու անոնցմէ զգուշանայուն ճամբան գիտնայ :

Մեծագգի ու հարուստ աղջիկ տղայք պէտք է աղէկ գիտնան թէ ինչ պարտքեր ունին երկիրներու տէր մարդիկը : Ուստի ըսէ այնպիսեաց թէ ինչ կերպով պիտի կարենան այն անկարգութեանց, հարստահարութեանց, ջարախօսութեանց ու խաբէութեանց առաջը առնել՝ որ գեղերու մէջ շատ կը պատահին : Ըսէ թէ ինչ կերպով պզտիկ դըպրոցներ կրնան հաստատուիլ ու աղքատ եւ հիւանդ մարդկանց հիւանդանոցներ շինուիլ : Հասկըցուր թէ մարդ ինչպէս երկրի մը վաճառաշահութիւնը ծաղկեցընելով՝ հոն տեղի խեղճութիւնը կը պակ-

pêcher les femmes de se passionner sur les affaires, et de s'abandonner aveuglément à certains conseils ennemis de la paix, lorsqu'elles sont veuves, ou maîtresses de leurs biens dans un autre état. Elles doivent écouter leurs gens d'affaires, mais non pas se livrer à eux.

Il faut qu'elles s'en défient dans les procès qu'ils veulent leur faire entreprendre; qu'elles consultent les gens d'un esprit plus étendu et plus attentif aux avantages d'un accommodement, et qu'enfin elles soient persuadées que la principale habileté dans les affaires est d'en prévoir les inconvénients et de les savoir éviter.

Les filles qui ont une naissance et un bien considérable ont besoin d'être instruites des devoirs des seigneurs dans leurs terres. Dites-leur donc ce qu'on peut faire pour empêcher les abus, les violences, les chicanes, les faussetés si ordinaires à la campagne. Joignez-y les moyens d'établir des petites écoles et des assemblées de charité pour le soulagement des pauvres malades. Montrez aussi le trafic qu'on peut quelquefois établir en certains pays pour y diminuer la misère, mais

սեցրնէ . բայց մանաւանդ այս բանս հասկըցուր իրենց թէ ինչպէս կրնայ մեկը ժողովրդեան մը հաստատուն կրթութիւն ու քրիստոնեական բարեկարգութիւն մը սովորեցրնել : Թէ որ ասոնք ամենը հոս դնելու ըլլայինք, շատ երկայն կըլլար :

Մեծատանց պարտքերը բացատրելու ատենդ մի մոռնար նաեւ անոնց իրաւունքները գուրցելու : Ուստի ըսէ իրենց թէ ինչ բան է կայուածը , տերը , հպատակը , պատիւը , եկամուտը , տասանորդը , տուրքը , սակը , տուրքէ ազատ ըլլալը , եւ ասոնց նման բաները : Այս տեղեկութիւնները շատ հարկաւոր են . վասն զի երկիրներու կառավարութիւնը ասոնցմով կըլլայ :

Այս կրթութիւններէն վերջը , որ ամենէն հարկաւորներն են , կարծեմ թէ գեշ չըլլար բողոք որ աղջիկ տղայք երթան իրենց ընտրութեամբն ու մտքերնուն կարողութեանը համեմատ՝ կարդան նաեւ այն արտաքին գրքերը՝ որոնց մեջ ամենեւին վնասակար կիրքեր գրգռուելու բան չկայ . մանաւանդ թէ ասով կրնաս նաեւ գգուելի ընել անոնց կատակերգութիւններն ու վիպասանութիւնները : Ուստի ձեռուրնին տուր հին Յունաց ու Հռովմայեցւոց պատմութիւնները . հոն կրտեսնեն որ քաջութիւնն ու անշահասիրութիւնը ինչ խելքէ դուրս բաներ կրնան ընել տալ : Սովորեցուր նաեւ

surtout comment on peut procurer au peuple une instruction solide et une police chrétienne : tout cela demanderait un détail trop long pour être mis ici.

En expliquant les devoirs des seigneurs, n'oubliez pas leurs droits : dites ce que c'est que fiefs, seigneur dominant, vassal, hommage, rentes, dîmes inféodées, droit de champart, lods et vente, indemnité, amortissement et reconnaissances, papiers terriers et autres choses semblables. Ces connaissances sont nécessaires, puisque le gouvernement des terres consiste entièrement dans toutes ces choses.

Après ces instructions, qui doivent tenir la première place, je crois qu'il n'est pas inutile de laisser aux filles, selon leur loisir et la portée de leur esprit, la lecture des livres profanes qui n'ont rien de dangereux pour les passions ; c'est même le moyen de les dégoûter des comédies et des romans. Donnez-leur donc les histoires grecque et romaine ; elles y verront des prodiges de courage et de désintéressement. Ne leur laissez pas ignorer l'histoire de France, qui a aussi ses beautés ; mêlez celle des pays voisins et les relations

Գաղղիոյ պատմութիւնը որ անոր մեջ ալ շատ գեղեցիկ բաներ կան . նոյնպէս նաեւ մերձաւոր երկիրներունը, նմանապէս հեռաւոր երկիրներուն խելքով գրուած պատմութիւնները : Այս բաներս շատ կօզնեն իրենց միտքը ընդարձակելու ուսըրտերնին ազնիւ զգացմունքներով զարդարելու , բաւական է որ պարծենկոտութեան եւ իմաստակութեան ետեւէ ջըլլան :

Սովորաբար կրկարծուի թէ ազնուագգի աղջիկ տղայ մը աղէկ կրթուելու համար հարկաւոր է որ Իտալացւոց ու Սպանիացւոց լեզուները սովորի . բայց ասիկայ ինծի անօգուտ կերեւնայ . ուրիշ բան է թէ որ մէկ աղջիկ մը սպանիացի կամ իտալացի իշխանուհիի մը քով մտնէ , ինչպէս մեր Գաղղիոյ այն թագուհիներն որ Աւստրիոյ կայսերաց եւ կամ Մետիչի ըսուած ցեղերէն էին : Ուրիշ կողմանէ այս երկու լեզուները վնասէն զատ օգուտ մը չունին . եւ կանայք անոնք սովորելով կրսկսին վնասակար գրքեր կարդայ ու պակասութիւննին աւելցընել . որով եւ օգուտէն աւելի կորուստ կրնեն : Լատիներէն սովորիլը աւելի խելք է՝ Եկեղեցւոյ լեզուն ըլլալով . վասն զի շատ պտուղ կը բաղեն եւ մեծ միսիրարութիւն կըլլայ իրենց , երբոր անով աստուածային պաշտամանց խօսքերը կրհասկընան : Նաեւ անոնք որ խօսքի գեղեցկութիւն կամ ճարտասանութիւն կը փնտռեն՝ աւելի լատիներն մեջ կրնան գտնել ուզածնին կատա-

des pays éloignés judicieusement écrites. Tout cela sert à agrandir l'esprit et à élever l'âme à de grands sentiments, pourvu qu'on évite la vanité et l'affectation.

On croit d'ordinaire qu'il faut qu'une fille de qualité qu'on veut bien élever apprenne l'italien et l'espagnol ; mais je ne vois rien de moins utile que cette étude , à moins qu'une fille ne se trouvât attachée auprès de quelque princesse espagnole ou italienne, comme nos reines d'Autriche et de Médicis. D'ailleurs, ces deux langues ne servent guère qu'à lire des livres dangereux , et capables d'augmenter les défauts des femmes ; il y a beaucoup plus à perdre qu'à gagner dans cette étude. Celle du latin serait bien plus raisonnable, car c'est la langue de l'Eglise : il y a un fruit et une consolation inestimables à entendre le sens des paroles de l'office divin, où l'on assiste si souvent. Ceux-mêmes qui cherchent les beautés du discours en trouveront de bien plus parfaites et plus solides dans le latin que dans l'italien et dans

րեալ ու հաստատուն կերպով՝ քան թէ իտայերենին ու սպանեօլերենին մեջ, որ սովորաբար այս լեզուներով գրուած գրքերը բան ծախելու կերպով մը եւ անկանոն երեւակայութեան տաքուրեամբ մը գրուած են. բայց կուզեմ որ այս լատիներենն ալ այն աղջիկ տղայքը միայն սովրին, որոնց մտաց դատումը հաստատուն է ու վարքերնին համեատ, եւ գիտնան թէ այս ուսմունքը ինչ բանի համար պիտի սովրին, ընդունայն հետաքրքրութիւններ պիտի ջընեն, սովրածնին ծածկեն, եւ միայն խելք սովրելու համար գիտնան իրենց գիտցածները (1) :

Թող կուտամ աղջկանց, բայց լաւ ընտրութեամբ, որ ճարտասանական ու բանաստեղծական գրքեր ալ կարդան, թէ որ տեսնեմ թէ կախորժին, եւ իրենց դատմունքը այնչափ հասուն է որ կրնան այսպիսի բաներէն օգուտ քաղել. բայց զգուշանալու է որ իրենց կենդանի երեւակայութիւնը սաստիկ ջվառուի. ուստի այս բաներուս մեջ ճիշդ ջափաւորութիւն մը պիտի պահուի. սիրոյ վրայ եղած բաները իրջափ մեղմ ու պարտրկած ալ ըլլան՝ այնչափ աւելի վտանգաւոր կերեւնան ինծի :

Երաժշտութեան ու պատկերահանութեան մեջ ալ

(1) Ինչ որ Ֆենելոն լատիներենին համար կըսէ, մենք ամենայն կերպով կրնանք մեր գրաբար լեզուին վրայ հասկընալ : Իսկ իտայերենին ու սպանեօլերենին հա-

l'espagnol, où règnent un jeu d'esprit et une vivacité d'imagination sans règle. Mais je ne voudrais faire apprendre le latin qu'aux filles d'un jugement ferme et d'une conduite modeste, qui sauraient ne prendre cette étude que pour ce qu'elle vaut, qui renonceraient à la vaine curiosité, qui cacheraient ce qu'elles auraient appris, et qui n'y chercheraient que leur édification.

Je leur permettrais aussi, mais avec un grand choix, la lecture des ouvrages d'éloquence et de poésie, si je voyais qu'elles en eussent le goût, et que leur jugement fût assez solide pour se borner au véritable usage de ces choses; mais je craindrais d'ébranler trop les imaginations vives, et je voudrais en tout cela une exacte sobriété; tout ce qui peut faire sentir l'amour, plus il est adouci et enveloppé, plus il me paraît dangereux.

La musique et la peinture ont besoin des

մար ըսածները վախեմք քե ատեն պիտի գայ որ մենք
ալգաղղիարենին ու յունարենին համար ըսենք մերազգին
աղջիկ տղոցը :

նոյն զգուշութիւններն ընելու է . բոլոր այս տեսակ արհեստները նոյն ոգւոյն ու նոյն ակտորժակին տակ կերբան: Երաժշտութեան համար գիտենք որ հիները կրօնին թէ բարեկիրթ ժողովրդեան մը բարքին համար շատ վնասակար բան է կանացի մեղկ երաժշտութիւնը որ մարդու ջղերը կը բուլցընէ , ու հոգին մեղկ ու հեշտասէր կընէ . մեղմ ու սրտաշարժ ձայները անոր համար միայն այնչափ զուարճալի կուգան՝ վասն զի մարդու ըզգայարանքները այնպէս կը գմայլեցընեն որ անոնց մէջ կընկղմի ու կը գինովնայ : Անոր համար հին Սպարտացւոց իշխաններն երբոր նուագարան մը տեսնէին որ ջափէ դուրս անուշ ձայն ունի, կաննէին կը կոտորտէին . եւ ասիկայ իրենց քաղաքական օրինաց գլխաւորներէն մէկն էր. Պղատոն ալ անոր համար սաստիկ վար կը գարնէ Սսիացւոց նուագարաններուն հեշտալի ձայները . ուրեմն եւս աւելի իրաւամբ քրիստոնեայք՝ որոնք զուարճութիւնը պիտի ջինտոեն՝ միայն զուարճանալու համար , սլարտական են ամենայն կերպով խորշելու այսպիսի վնասակար զբօսանքներէ :

Բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը , թէ որ մէկը վերցընէ անոնցմէ այն բաներն որ իրենց բուն վախճանէն դուրս են , մարդու սրտին մէջ առաքինութեան կենդանի սէրը ու վսեմ զգածմունքներն արթընցընելու շատ օգտակար կընան ըլլալ : Ո՛րչափ սուրբ գրոց մէջ այս տեսակ բանաստեղ-

mêmes précautions ; tous ces arts sont du même génie et du même goût. Pour la musique, on sait que les anciens croyaient que rien n'était plus pernicieux à une république bien policée, que d'y laisser introduire une mélodie efféminée : elle énerve les hommes ; elle rend les âmes molles et voluptueuses ; les tons languissants et passionnés ne font tant de plaisir qu'à cause que l'âme s'y abandonne à l'attrait des sens jusqu'à s'enivrer elle-même. C'est pourquoi, à Sparte, les magistrats brisaient les instruments dont l'harmonie était trop délicieuse ; et c'était là une de leurs plus importantes polices : c'est pourquoi Platon rejette sévèrement tous les tons délicieux qui entraînent dans la musique des Asiatiques. A plus forte raison, les chrétiens, qui ne doivent jamais chercher le plaisir pour le seul plaisir, doivent-ils avoir en horreur ces divertissements empoisonnés.

La poésie et la musique, si on en retranchait tout ce qui ne tend point au vrai but, pourraient être employées très-utilement à exciter dans l'âme des sentiments vifs et sublimes pour la vertu. Combien avons-nous d'ouvrages poétiques de l'Écriture que les

ծօրէն գրուածներուն ք' որ Եբրայեցիք կերպեն
եղեր , ինչպէս որ կերենայ : Աստուածաշնչին
գրուելն առաջ ամեն աստուածային բաներու
աւանդութիւնը երգերով պահուած էր մարդկանց
մէջ :

Գիտենք թէ երաժշտութիւնը հերանոսաց մէջ որ-
ջափ զօրաւոր բան սեպուած էր' մարդու հոգին
հասարակ զգածմունքներէն վեր հանելու : Սուրբ
Եկեղեցին այլ միտքը դրեր է թէ իր որդիքը Աս-
տուծոյ գովութեանց երգերովը կրնայ աւելի մխի-
րարել : Ուրեմն այս արհեստներն որ Հոգին սուրբ
սրբազան արհեստներ դարձուցեր է' մեկդի ձգել
չըլլար : Քրիստոնեական երաժշտութիւնն ու բա-
նաստեղծութիւնը ամեն բանէ աւելի կրնան մար-
դու զգուելի ընել արտաքին հեշտութիւնները :
Բայց որովհետեւ մեր (գաղղիացի) ազգը կարծեօք
պաշարուած է այս բանիս մէջ , այս արուեստնե-
րուն ետեւէ իյնալը վտանգէ ազատ չէ : Ուստի
երրոր աղջիկ տղու մը վրայ փափաք մը երենայ
այս տեսակ բաներու , պէտք է առաջուց հասկը-
ցընել իրեն թէ երաժշտութեան մէջ որջափ գեղեց-
կութիւն կրնայ գտնել մարդս' առանց բարեպաշ-
տական երգերէն դուրս ելլելու : Թէ որ աղջիկը
ձայն ու երգելու յարմարութիւն ունի , մի կարծեր
որ ինչուան ետքը կրնաս իրեն արգիլել որ չսովրի :
Այդ արգելքով փափաքը աւելի կրսաստկանայ .
աղկը այն է որ բարեկարգ ճամբու մը քերես հե-

Hébreux chantaient, selon les apparences ? Les cantiques ont été les premiers monuments qui ont conservé plus distinctement, avant l'Écriture, la tradition des choses divines parmi les hommes.

Nous avons vu combien la musique a été puissante parmi les peuples païens pour élever l'âme au-dessus des sentiments vulgaires. L'Église a cru ne pouvoir consoler mieux ses enfants que par le chant des louanges de Dieu : on ne peut donc abandonner ces arts, que l'Esprit de Dieu même a consacrés. Une musique et une poésie chrétiennes seraient le plus grand de tous les secours pour dégoûter des plaisirs profanes ; mais , dans les faux préjugés où est notre nation , le goût de ces arts n'est guère sans danger : il faut donc se hâter de faire sentir à une jeune personne qu'on voit fort sensible à de telles impressions, combien on peut trouver de charmes dans la musique sans sortir des sujets pieux. Si elle a de la voix et du génie pour les beautés de la musique, n'espérez pas de les lui faire toujours ignorer ; la défense irriterait la passion : il vaut mieux donner un cours réglé à ce torrent que d'entreprendre de l'arrêter.

դեղին ընթացքը՝ քան թէ բոլորովին կեցընելու ձեռք գարնես :

Նկարչութիւնը մեր մեջ աւելի դիւրաւ կրնար ի բարին դարձուիլ, թող որ ասիկայ կանանց համար հարկաւոր ալ է. վասն զի առանց ասոր իրենց ձեռագործները անկատար կըլլան : Գիտեմ որ կրնան նկարչութեան այնպիսի կտորները միայն սովորիլ, որ անոնց համար մասնաւոր ճարտարութիւն մը բանեցընելու հարկ չկայ. բայց խօսքը մեծատուն կանանց վրայ բերելով՝ եթէ մտքերնիս այն է որ ձեռքերնուն հետ մտքերնին ալ աշխատցընեն, պէտք է այնպիսի ձեռագործներ ընեն՝ որ ճարտարութեան եւ արհեստին գեղեցկութիւններովը աշխատանքը աւելի համ մը ունենայ : Շատ ձեռագործներ կան որ ճշմարիտ գեղեցկութիւն մը չեն կրնար ունենալ ինչուան որ գծագրութեան կանոններով շինուած չըլլան. անոր համար է որ գրեթէ ինչ բան որ կը տեսնենք հիմա դիպակներու, ասղնեգործ շարերու (*թանթեւաներու*) եւ նկարակերպ բանուածքներու վրայ՝ ամենն ալ գեշ ախորժակով խառնափնդոր շինուած բաներ են. ոչ գծագրութիւն կայ վրանին եւ ոչ համեմատութիւն : Եւ ասոնք անոր համար միայն աղուոր բաներու տեղ կանցնին, որ շինողները վրանին շատ աշխատեր են, գնողներն ալ շատ ստակ տուեր գներ են. իրենց գեղեցկութիւնը այնչափ է որ հեռուանց նայողին կամ չհասկըցողին աչուր-

La peinture se tourne chez nous plus aisément au bien ; d'ailleurs, elle a un privilège pour les femmes : sans elle, leurs ouvrages ne peuvent être bien conduits. Je sais qu'elles pourraient se réduire à des travaux simples qui ne demanderaient aucun art ; mais, dans le dessein qu'on doit avoir d'occuper l'esprit en même temps que les mains des femmes de condition, je souhaiterais qu'elles fissent des ouvrages où l'art et l'industrie assaisonnassent le travail de quelque plaisir. De tels ouvrages ne peuvent avoir aucune vraie beauté, si la connaissance des règles du dessin ne les conduit. De là vient que presque tout ce qu'on voit maintenant dans les étoffes, dans les dentelles et dans les broderies est d'un mauvais goût : tout y est confus, sans dessin, sans proportion. Ces choses passent pour belles, parce qu'elles coûtent beaucoup de travail à ceux qui les font, et d'argent à ceux qui les achètent ; leur éclat éblouit ceux qui les voient de loin, ou qui ne s'y connaissent pas. Les femmes ont fait là-dessus des règles à leur mode : qui voudrait contester passerait pour visionnaire. Elles pour-

ները կանեն : Կանայք այն տեսակ բաներու մեջ իրենց համար կանոններ ալ դրած են . թէ որ մեկը անոնց դեմ խօսի՝ փախուկի տեղ կըղնեն : Սակայն թէ որ նկարչութենէ հասկրնան , կրնան իրենք իրենց սխալմունքը ճանչնալ , եւ ջափաւոր ծախքով մը ու մեծ գուարճութեամբ այնպիսի ազնիւ կերպ կերպ ու գեղեցիկ ձեռագործներ հանել , որ անկանոն նորելուկներէն շատ գերազանց բան կըլլան :

Նմանապէս պէտք է որ աղջիկները թէ վախնան դատարկութենէ եւ թէ արհամարհեն զանիկայ . մըտածեն որ հին ատենի քրիստոնէայք թէ աղքատ ըլլային եւ թէ հարուստ՝ կաշխատէին , ոչ թէ զքօսանքի մտքով՝ հապա աշխատութիւնն իրենց օգտակար , անընդհատ ու վայելուչ զբաղմունք մը դարձրնելու համար : Բնական կարգը , նախաստեղծ մարդուն ու անով բոլոր իր որդւոցը վրայ դրուած ապաշխարանքը , ու նորոյն Աղամայ որ է Բրիստոս Տէր մեր՝ մեզի բողած մեծ օրինակը , ասոնք ամենն ալ կը յորդորեն զմեզ որ աշխատակեր կենաց ետեւէ ըլլանք՝ ամենքնիս ալ մեր վիճակին յարմար կերպով :

Աղջիկ տղայ մը դաստիարակելու համար նայելու է ընդհանրապէս թէ անոր վիճակը ինչ պիտի ըլլայ , կեանքն ինչ տեղեր պիտի անցընէ եւ ինչ գործքի ետեւէ պիտի ըլլայ : Աղէկ նայէ որ ջըլլայ թէ իր ունեցածէն ու իր վիճակէն վեր բաներու

raient néanmoins se détromper en consultant la peinture, et par là se mettre en état de faire, avec une médiocre dépense et un grand plaisir, des ouvrages d'une noble variété et d'une beauté qui serait au-dessus des caprices irréguliers des modes.

Elles doivent également craindre et mépriser l'oisiveté. Qu'elles pensent que tous les premiers chrétiens, de quelque condition qu'ils fussent, travaillaient, non pour s'amuser, mais pour faire du travail une occupation sérieuse, suivie et utile. L'ordre naturel, la pénitence imposée au premier homme, et en lui à toute sa postérité, celle dont l'homme nouveau, qui est Jésus-Christ, nous a laissé un si grand exemple, tout nous engage à une vie laborieuse, chacun en sa manière.

On doit considérer, pour l'éducation d'une jeune fille, sa condition, les lieux où elle doit passer sa vie, et la profession qu'elle embrassera selon les apparences. Prenez garde qu'elle ne conçoive des espérances au-dessus de son

վրայ աջք ձգե : Խիստ քիչ մարդ կայ որ չափե
դուրս բաներու ակնկալութիւն ունենայր իրեն մե-
ծամեծ վնասներու պատճառ եղած ջրլլայ . այն
բանն որ զինքը երջանիկ պիտի ընէր՝ ձանձրալի
բան մը կրդառնայ իրեն՝ երբոր մէյմը միտքը կը-
ղնէ թէ անկեց աւելի բարձր վիճակի կրնար հաս-
նիլ :

Թի՛ք որ աշակերտդ իր կեանքը ատենով գեղը
պիտի անցընէ , օր մը առաջ իր միտքը դարձուր
հոնտեղն ունենալու զբաղմանցը , եւ մի թողուր
որ քաղաքի զբօսանքներուն զմայլի . հասկըցուր
իրեն թէ պարզ ու գործունեայ կեանքի մը օգուտ-
ները որոնք են : Թի՛ք որ քաղաքին մէջ չափաւոր
մարդու մը գաւակ է, մի թողուր որ պալատական
մարդկանց հետ տեսնուի . ապա թէ ոչ , կըսկսի
այնպիսի կերպերու ետեւէ իյնալ որ զինքը ծաղ-
րելի բան մը կընեն . նայէ որ իր վիճակին սահմա-
նէն դուրս չելլէ , եւ օրինակ տուր իրեն այն ան-
ձինքը որ նոյն վիճակին մէջ ըլլալով՝ առեկ ա-
ռաջ եկեր են . այն բաներուն առեկ կրթէ միտքը՝
որ բոլոր կենացը մէջ պիտի ընէ . սովրեցուր իրեն
թէ ինչպէս պիտի կառավարէ միջակ վիճակի
մը տունը , ինչ հոգ պիտի ունենայ գեղին եկա-
մուտներուն ու կալուածոց եւ քաղաքին մէջ
եղած տներուն վարձքերուն , տղոց դաստիարա-
կութեանը եւ կամ ուրիշ որ եւ իցէ մանր զբաղ-
մանց վրայ , որոնց մէջ կըգուշակես թէ ատենով
երբոր կարգուի՝ պիտի մտնէ :

bien et de sa condition. Il n'y a guère de personnes à qui il n'en coûte cher pour avoir trop espéré ; ce qui aurait rendu heureux n'a plus rien que de dégoûtant, dès qu'on a envisagé un état plus haut.

Si une fille doit vivre à la campagne, tournez de bonne heure son esprit aux occupations qu'elle doit y avoir , et ne lui laissez point goûter les amusements de la ville ; montrez-lui les avantages d'une vie simple et active. Si elle est d'une condition médiocre de la ville, ne lui faites point voir des gens de la cour ; ce commerce ne servirait qu'à lui faire prendre un air ridicule et disproportionné : renfermez-la dans les bornes de sa condition, et donnez-lui pour modèles les personnes qui y réussissent le mieux. Formez son esprit pour les choses qu'elle doit faire toute sa vie ; apprenez-lui l'économie d'une maison bourgeoise, les soins qu'il faut avoir pour les revenus de la campagne , pour les rentes et pour les maisons qui sont les revenus de la ville, ce qui regarde l'éducation des enfants, et enfin le détail des autres occupations d'affaires ou de commerce, dans lequel vous prévoyez qu'elle devra entrer quand elle sera mariée.

Իսկ թէ որ առանց ծնողքէն ստիպուելու միտքը դնէ որ կուսան ըլլայ, դարձուր մեկէն իր դաստիարակութիւնը դէպ ի փափաքած վիճակին. նայէ որ անիկայ իր կարողութիւններն ու մարմինը փորձէ՝ առանց նորընծայութեան ատենին ըստ պատելու. վարժեցուր գինքը լոութիւն պահելու, կրթէ որ իր կամքին ու սովորութեանցը դէմ եղած բաներուն սիրով համբերէ. եւ քիչ քիչ փորձէ թէ արդեօք պիտի կարենամք իր փափաքած կարգին մեջ հաստատուն կենալ. նայէ որ վարժի ջարքաշ սակաւապէտ ու աշխատասէր կենաց. տեղն ի տեղը հասկըցուր իրեն թէ ինչերջանկութիւն է մարդուս որ կարենայ ինքզինքն անկարօտ ընել աշխարհիս ունայնութեան, մեղկութեան եւ կամ նաև վայելչութեանը համար հարկաւոր սեպուած բաներուն՝ վանք մը քաշուելով. մեկ խօսքով, մեկ դիէն աղքատութեան վարժեցուր գինքն ու մեկա՛ն դիէն հասկըցուր թէ Քրիստոս Տէրն մեր ինչ երանութիւն խոստացաւ մեզի այս առաքինութեան համար :

Վերջապէս ամեն ջանք ըրէ որ երբ աշխարհես հեռանայ՝ մէյմայ անոր ընդունայնութեանցը վըրայ մեկ ախորժակ մը ջմնայ սրտին մեջ : Առանց, ջափէ դուրս վտանգաւոր փորձեր ընել տալու յայտնէ անոր աշխարհիս սուտ զուարճութիւններուն տակը եղած ծածուկ փշերը. եւ հասկըցուր իրեն թէ քանի՛ քանի մարդիկ կան աշխարհիս մեջ որ ամեն զուարճութիւն ունին ու թշուառ են :

Si, au contraire, elle se détermine à se faire religieuse sans y être poussée par ses parents, tournez dès ce moment toute son éducation vers l'état où elle aspire ; faites-lui faire des épreuves sérieuses des forces de son esprit et de son corps, sans attendre le noviciat, qui est une espèce d'engagement par rapport à l'honneur du monde ; accoutumez-la au silence ; exercez-la à obéir sur des choses contraires à son humeur et à ses habitudes ; essayez peu à peu de voir de quoi elle est capable pour la règle qu'elle veut prendre. Tâchez de l'accoutumer à une vie grossière, sobre et laborieuse ; montrez-lui en détail combien on est libre et heureux de savoir se passer des choses que la vanité et la mollesse, ou même la bienséance du siècle, rendent nécessaires hors du cloître ; en un mot, en lui faisant pratiquer la pauvreté, faites-lui-en sentir le bonheur que Jésus-Christ nous a révélé.

Enfin n'oubliez rien pour ne laisser dans son cœur le goût d'aucune des vanités du monde, quand elle le quittera. Sans lui faire faire des expériences trop dangereuses, découvrez-lui les épines cachées sous les faux plaisirs que le monde donne ; montrez-lui des gens qui y sont malheureux au milieu des plaisirs.

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Դաստիարակութիւն ընող կանանց վրայ :

Գիտեմ որ շատ մարդկանց այս դաստիարակութեան կերպս մտացածին ու անգործադրելի բան մը պիտի երեւնայ : Պիտի ըսեն թէ ատ ըսած դաստիարակութիւնդ ի գործ դնելու համար՝ կարգէ դուրս բարակամտութիւն՝ համբերութիւն ու խելք պէտք է. ո՛ւր գտնեմ այնպիսի դաստիարակուհիներ որ կարող ըլլան այս բանս հասկընալ : Եւս առաւել ո՛ւր գտնեմ այնպիսի դաստիարակուհիներ որ այդ ոճին կարենան հետեւիլ : Բայց կաղաչեմ որ այնպիսիները նախ այս մտածեն թէ երբոր մէկը ձեռք կըզարնէ տղոց աղէկ դաստիարակուելուն վրայ գիրք մը շարադրելու, ի հարկէ չըկրնար անկատար կանոններ տալ. ուրեմն այս գրքիս մեջ ալ ամեն բանին կատարեալը սովորեցնել ուզելնուս համար պէտք չէ որ գիրքը անպիտան սեպուի : Իրաւ է որ ամեն մարդ ալ՝ գործադրութեան որ գայ՝ չի կրնար մեր տուած կանոններովը առաջ երթալ ու ինչուան նպատակին հասնիլ, վասն զի մեր միտքը թո՛քի վրայ գրելը ամենադիւրին բան է, քայց թեպէտ եւ չկարենայ

CHAPITRE XIII.

Des gouvernantes.

Je prévois que ce plan d'éducation pourra passer, dans l'esprit de beaucoup de gens, pour un projet chimérique. Il faudra, dira-t-on, un discernement, une patience et un talent extraordinaires pour l'exécuter. Où sont les gouvernantes capables de l'entendre ? A plus forte raison, où sont celles qui peuvent le suivre ? Mais je prie de considérer attentivement que, quand on entreprend un ouvrage sur la meilleure éducation qu'on peut donner aux enfants, ce n'est pas pour donner des règles imparfaites : on ne doit donc pas trouver mauvais qu'on vise au plus parfait dans cette recherche. Il est vrai que chacun ne pourra pas aller, dans la pratique, aussi loin que vont nos pensées lorsque rien ne les arrête sur le papier ; mais enfin, lors même qu'on ne pourra pas arriver jusqu'à la perfection dans ce travail, il ne sera pas inutile de l'avoir connue et de s'être efforcé d'y at-

մեկը կատարելութեան հասնիչ՝ անօգուտ բան չըլլար գէթ այն կատարելութիւնը ճանչնալն ու անոր հասնելու համար ջանք ընելը . վասն զի անոր մօտիկնալու համար ալ ասկեց աւելի լա հնարք չկայ :

Այս ալ կայ որ այս գործքս գրելու ատեն միտքս ջեմ դրած թէ տոնոց բնութեան մեջ ամենեւին պակասութիւն չըլլայ , ու կատարեալ դաստիարակութիւն մը տալու համար ամեն յաջողութիւններ մեկտեղ գան . ընդհակառակն ջանացեր եմ գէշ կամ արուած բնաւորութեանց դարմաններ տալու . դաստիարակութեանց մեջ եղած սովորական պակասութիւնները ջմոռնալով՝ ծայեր եմ որ զանոնք բոլորովին կամ ըստ մասին շտկելու հնարքները ցուցընեմ : Ճշմարիտ է որ ջրկրնար մեկը այս պզտիկ գրուածքիս մեջ՝ երեսի վրայ ձգուած կամ գէշ մեծցած տղայ մը դաստիարակելու համար հարկաւոր եղած բաները գտնել . բայց ինչ զարմանք : Միթէ բաւական չէ որ մարդ ասոր մեջ այնպիսի պարզ կանոններ գտնէ , որոնց ճիշդ գործադրութեամբը կարենայ տոնոց հաստատուն դաստիարակութիւն մը տալ :

Իհտեմ թէ կրնայ ըլլալ որ այս իմ ըսածներես խիստ քիչ բան ի գործ դրուի տոնոց դաստիարակութեանը համար , ու ամեն օր ալ փորձը կըտեսնեմ . բայց այս ալ կայ որ խիստ շատ տղայք այս անհոգութեան համար մեծամեծ վնասներ կըկրեն :

teindre; c'est le meilleur moyen d'en approcher.

D'ailleurs, cet ouvrage ne suppose point un naturel accompli dans les enfants, et un concours de toutes les circonstances les plus heureuses pour composer une éducation parfaite : au contraire je tâche de donner des remèdes pour les naturels mauvais ou gâtés. Je suppose tous les mécomptes ordinaires dans les éducations, et j'ai recours aux moyens les plus simples pour redresser, en tout ou en partie, ce qui en a besoin. Il est vrai qu'on ne trouvera point, dans ce petit ouvrage, de quoi faire réussir une éducation négligée et mal conduite ; mais faut-il s'en étonner ? n'est-ce pas le mieux qu'on puisse souhaiter, que de trouver des règles simples dont la pratique exacte fasse une solide éducation ?

J'avoue qu'on peut faire et qu'on fait tous les jours pour les enfants beaucoup moins que ce que je propose ; mais aussi on ne voit que trop combien la jeunesse souffre par ces négligences. Le chemin que je représente, quel-

Իմ ցուցուցած ճամբաս որչափ ալ երկայն երեւնայ՝ ամենէն կարճն է, վասն զի շիտակ ուզած տեղերնիս կրհանէ. մեկալ ճամբան՝ որ է տղոց աչքը վախցընել ու մտքերնին վեր ի վերոյ կերպով մը հրահանգել, որչափ ալ կարճ երեւնայ՝ չափէ դուրս երկայն է. վասն զի այն ճամբով ոչ երբեք կրնայ մեկը հասնիլ դաստիարակութեան ճշմարիտ վախճանին՝ որ է տղոց միտքը համոզել ու առաքինութեան սերը անոնց սրտին մեջ տպաւորել : Այս ճամբով կրթուած տղոց մեծ մասը երբոր ալ դաստիարակութիւննին լմընցուցած կրկարծուի՝ դեռ անոր ծայրն են, եւ իրենց առջի տարիները նոյն սխալմանց մեջ իյնալէն վերջը, որ շատ անգամ անդարմանելի են, պէտք է որ փորձառութեամբ խելք սովորին, ու իրենք իրենցմէ գտնեն այն ամէն սկզբունքներն որ իրենց նեղից ու անկատար դաստիարակութեամբը չէին սովորած : Այս ալ գիտնալու է թէ առաջին նեղութիւններով որոնք կուզեմ որ դաստիարակները աչքերնին առնեն տղոց աղեկութեանը համար, եւ որ անփորձ մարդկանց անտանելի ու ջրլլալու բաներ կրկարծուին, շատ դժնդակ բաներէ կազատին ետքը իրենք, ու իրենց համար կը վերցուին այն արգելքներն որ հարեւանցի ու խիստ դաստիարակութենէ մը վերջը անյաղթելի կրլլան :

Վերջապէս մտածէ որ այս դաստիարակութեան ոճն ի գործ դնելու համար ոչ այնչափ կարգէ

que long qu'il paraisse, est le plus court, puisqu'il mène droit où l'on veut aller ; l'autre chemin, qui est celui de la crainte et d'une culture superficielle des esprits, quelque court qu'il paraisse, est trop long ; car on n'arrive presque jamais par là au seul vrai but de l'éducation, qui est de persuader les esprits et d'inspirer l'amour sincère de la vertu. La plupart des enfants qu'on a conduits par ce chemin sont encore à recommencer quand leur éducation semble finie ; et, après qu'ils ont passé les premières années de leur entrée dans le monde à faire des fautes souvent irréparables, il faut que l'expérience et leurs propres réflexions leur fassent trouver toutes les maximes que cette éducation gênée et superficielle n'avait point su leur inspirer. On doit encore observer que ces premières peines, que je demande qu'on prenne pour les enfants, et que les gens sans expérience regardent comme accablantes et impraticables, épargnent des désagréments bien plus fâcheux et aplanissent des obstacles qui deviennent insurmontables dans la suite d'une éducation moins exacte et plus rude.

Enfin considérez que, pour exécuter ce

դուրս հանձար ունենայ հարկաւոր է, որչափ այս գրքիս մեջ յիշուած մեծամեծ սխալմուքներէն զգուշանայ : Շատ անգամ այս միայն ըսեր ենք որ պէտք չէ տղայքը նեղել, միշտ քովերնին կենայու է, դիտելու է զիրենք, սրտերնին շահելու է, իրենց տղայական հարցմունքներուն ալ յստակ սւ խելացի կերպով պատասխան տալու է, զիրենք լաւ ճանչնալու համար թողու է որ բնութիւննին դուրս ելլէ, եւ երբոր սխալին կամ պակասութիւն մը ընելու ըլլան՝ համբերութեամբ զիրենք ուղղելու է :

Իրաւունք չէ պահանջելն որ գէշ դաստիարակուհի մը կարենայ աղէկ դաստիարակութիւն տալ : Տարակոյս չկայ որ ջափաւոր կարողութիւն ունեցող անձէ մը այնչափ միայն կը պահանջուի որ այսպիսի կանոններով ընելիքը գիտնայ . բայց գէթ այսչափս ալ կրնայ պահանջուիլ որ ունենայ սուղիղ միտք, տանելի բնաւորութիւն ու ճշմարիտ երկիւղածութիւն :

Այնպիսի դաստիարակուհին այս գրուածքիս մեջ բարակ ու վերացեալ բաներ չըգտներ . թէ որ քանի մը բան իրեն խրրին ալ երեւնայ՝ գէթ զըլխաւոր բաները կը հասկընայ՝ այն բաւական է : Տուր որ շատ անգամ այս գիրքը կարդայ, երբեմն ալ հետը մեկտեղ կարդա . համարձակութիւն տուր

projet d'éducation, il s'agit moins de faire des choses qui demandent un grand talent, que d'éviter des fautes grossières que nous avons marquées ici en détail. Souvent il n'est question que de ne presser point les enfants, d'être assidu auprès d'eux, de les observer, de leur inspirer de la confiance, de répondre nettement et de bon sens à leurs petites questions, de laisser agir leur naturel pour le mieux connaître, et de les redresser avec patience, lorsqu'ils se trompent ou font quelque faute.

Il n'est pas juste de vouloir qu'une bonne éducation puisse être conduite par une mauvaise gouvernante. C'est sans doute assez que de donner des règles pour la faire réussir par les soins d'un sujet médiocre; ce n'est pas demander trop de ce sujet médiocre que de vouloir qu'il ait au moins le sens droit, une humeur traitable et une véritable crainte de Dieu.

Cette gouvernante ne trouvera dans cet écrit rien de subtil ni d'abstrait; quand même elle ne l'entendrait pas tout, elle concevra le gros, et cela suffit. Faites qu'elle le lise plusieurs fois; prenez la peine de le lire avec elle; donnez-lui la liberté de vous arrê-

որ ջհասկըցած կամ ջհամոզուած տեղերը կենայ, ու դուն անոնց լուծումը տուր. ետքը թող որ գործադրութիւնն ընէ. երբոր կրտեսնես թէ անիկայ տղուն հետ վարուելու ատեն այս գրքիս կանոնները կրմոռնայ, անուշութեամբ ու ծածուկ ազդարարութիւն ըրէ իրեն : Առջի բերան այս գործողութիւնը քեզի տաժանելի բան մը կրլլայ. բայց թէ որ դու տղուն հայրը կամ մայրն ես, ասիկայ քու առաջին պարտքդ է. մէյմըն ալ՝ այդ դժուարութիւնը երկար ատեն պիտի ջքաշես. վասն զի թէ որ այդ դաստիարակուհին բաւական խելք ու ջանք ունի, մէկ ամսուան մէջ աւելի բան կրսովրի փորձով ու քու ազդարարութեամբդ, քան թէ երկայն երկայն վարդապետութիւններով. ու շուտ մը ինքիրմէն կրսկսի ջիտակ ճամբով առաջ երթալու :

Այս օգուտն ալ ունիս որ այս գրքուկիս մէջ պատրաստ կրգտնէ անիկայ հարկաւոր սկզբունքներուն վրայ տղոց տրուելու խրատները. այնպէս որ իրեն ուրիշ աշխատանք ջրմնար՝ բայց եթէ անոնց հետեւիլ : Ասանկ ալ աջքին առջեւը պիտի ունենայ դժուար նիւթերու վրայ ջրուցատրութիւններ, եւ տղոց հետ խօսելու ատեն այն բաները հասկըցընէ անոնց : Ասիկայ գործնական դաստիարակութիւն մըն է որ դաստիարակին ձեռքէն բոնածի պէս կառաջնորդէ անոր : Կրնաս մեծ օգուտ քաղել նաեւ *Պատմական քրիստոնէա-*

ter sur tout ce qu'elle n'entend pas et dont elle ne se sent pas persuadée ; ensuite mettez-la dans la pratique, et, à mesure que vous verrez qu'elle perd de vue, en parlant à l'enfant, les règles de cet écrit qu'elle était convenue de suivre, faites-le lui remarquer doucement en secret. Cette application vous sera d'abord pénible ; mais, si vous êtes le père ou la mère de l'enfant, c'est votre devoir essentiel : d'ailleurs, vous n'aurez pas longtemps de grandes difficultés là-dessus ; car cette gouvernante, si elle est sensée et de bonne volonté, en apprendra plus en un mois par sa pratique et par vos avis que par de longs raisonnements : bientôt elle marchera d'elle-même dans le droit chemin.

Vous aurez encore cet avantage, pour vous décharger, qu'elle trouvera dans ce petit ouvrage les principaux discours qu'il faut faire aux enfants sur les plus importantes maximes, tout faits, en sorte qu'elle n'aura presque qu'à les suivre. Ainsi elle aura devant ses yeux un recueil des conversations qu'elle doit avoir avec l'enfant sur les choses les plus difficiles à lui faire entendre. C'est une espèce d'éducation pratique qui la conduira comme par la main. Vous pouvez encore vous servir

կանէն որուն վրայ արդէն խօսեցանք, այն գիրքը շատ անգամ դաստիարակին կարդացուր. մանաւանդ ջանա որ աղէկ հասկընայ անոր յառաջաբանը, որպէս զի լաւ սովրի նոյն սովրեցընելու ոճը :

Իրաւ է որ այսպիսի ջափաւոր խելքի տէր անձինք քիչ կը գտնուին, սակայն դաստիարակութեան համար մասնաւոր գործիք մը հարկաւոր է. վասն զի կը տեսնենք որ ամենապարզ բաներն ալ իրենք իրենցմէ չեն ըլլար, ու նոյն բաները անկարգ մեծցած մարդկանց ձեռքովը՝ միշտ անկարգ կերպով կը ըլլան : Ուրեմն նայէ որ կամ տնեղ, կամ երկիրներեղ, կամ բարեկամներուդ քովէն, կամ միաբանութենէ մը այնպիսի աղջիկ մը գտնես որ լաւ կը թուելու յարմար երեւնայ. քիչ ատենի մէջ վարժեցուր զինքն այս պաշտօնին, ու այսպիսի պատուական բան մը ձեռքը յանձնելեղ առաջ՝ փորձի համար քիչ մը ատեն քովդ պահէ զինքը : Այս կերպով ընտրուած հինգ կամ վեց դաստիարակ կանայք՝ կրնան քիչ ատենի մէջ ուրիշ շատ դաստիարակներ ալ իրենք կը թել : Թերեւս անոնց մէջ մէկ քանին բանի ջգան. բայց այնչափ բազմութեան մէջ կրնան գտնուիլ քանի մը հոգի որ խիստ աղէկ բանի գան, ու այս սաստիկ կարօտութիւնը չքաշուի՝ ինչպէս որ հիմա կը տեսնենք : Կուսակրօն եւ աշխարհական կա-

très-utilement du *Catéchisme historique*, dont nous avons déjà parlé; faites que la gouvernante que vous formez le lise plusieurs fois, et surtout tâchez de lui en faire bien concevoir la préface, afin qu'elle entre dans cette méthode d'enseigner.

Il faut pourtant avouer que ces sujets d'un talent médiocre, auxquels je me borne, sont rares à trouver. Mais enfin il faut un instrument propre à l'éducation; car les choses les plus simples ne se font pas d'elles-mêmes, et elles se font toujours mal par les esprits mal faits. Choisissez donc, ou dans votre maison, ou dans vos terres, ou chez vos amis, ou dans les communautés bien réglées, quelque fille que vous croirez capable d'être formée; songez de bonne heure à la former pour cet emploi, et tenez-la quelque temps auprès de vous pour l'éprouver, avant que de lui confier une chose si précieuse. Cinq ou six gouvernantes formées de cette manière, seraient capables d'en former bientôt un grand nombre d'autres. On trouverait peut-être du mécompte en plusieurs de ces sujets; mais enfin, sur ce grand nombre, on trouverait toujours de quoi se dédommager, et on ne serait pas dans l'extrême embarras.

նանց միաբանութիւններն ալ, որ իրենց կանոններուն ուժովը աղջիկ տղայք կրթելու հետ կրչան, կրնան այս բանիս ծառայել, այսինքն իրենց աշակերտացը համար վարժապետուհիներ կրթել :

Թեպէտ եւ աղէկ դաստիարակ կին մը գտնելը շատ դժուար բան է, սակայն անկէց ալ անելի դժուար է այնպիսի ծնողք գտնելն որ կարգ կանոն պահելը գիտնան : Վասն զի ամեն բան անօգուտ կրչայ՝ թէ որ իրենք ալ այս աշխատութեան գործակից չըլլան : Սմեն բանի հիմն այս է որ իրենք իրենց զակրներուն ուղիղ սկզբունք եւ բարի օրինակ տան . որ ասիկայ խիստ քիչ տներու մէջ կրգտնուի . բոլոր մեկայնոնց մէջ եղածը ուրիշ բան չէ, բայց երբ շփոթութիւն, անդադար փոփոխութիւն ու ծառաներու խառնափնդոր բազմութիւն մը, որ ծռած խելքով ու տերերուն մէջ կոխ ձգող անձինք են : Այն ինչ սոսկալով դպրոց կրչայ այն տունը տղոց համար :

Շատ անգամ այնպիսի մայր մը որ կեանքը խառնի, թեատրոնի, եւ անվայել խօսակցութիւններու մէջ կանցընէ, կրտեսնես որ ծանր կերպով մը կրնատի գանգատ կընէ թէ իր աղջիկները կրթելու համար աղէկ դաստիարակուհի մը չիգտներ . բայց դաստիարակութենէն ինչ շահ աղջկանց՝ երբոր այնպիսի մայր ունին իրենց օրինակ :

où l'on se trouve tous les jours. Les communautés religieuses et séculières qui s'appliquent, selon leur institut, à élever des filles, pourraient aussi entrer dans ces vues pour former leurs maîtresses de pensionnaires et leurs maîtresses d'école.

Mais, quoique la difficulté de trouver des gouvernantes soit grande, il faut avouer qu'il y en a une autre plus grande encore : c'est celle de l'irrégularité des parents ; tout le reste est inutile, s'ils ne veulent concourir eux-mêmes dans ce travail. Le fondement de tout est qu'ils ne donnent à leurs enfants que des maximes droites et des exemples édifiants : c'est ce qu'on ne peut espérer que d'un très-petit nombre de familles. On ne voit, dans la plupart des maisons, que confusion, que changement, qu'un amas de domestiques, qui sont autant d'esprits de travers, que division entre les maîtres. Quelle affreuse école pour des enfants !

Souvent une mère qui passe sa vie au jeu, à la comédie et dans des conversations indécentes, se plaint d'un ton grave qu'elle ne peut pas trouver une gouvernante capable d'élever ses filles. Mais qu'est-ce que peut la meilleure éducation sur des filles à la vue d'une telle mère ?

Շատ անգամ այ ծնողք կրտսանենք որ սրբոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս, իրենց տղայքը թեատրոնի եւ ուրիշ այնպիսի զուարճութիւններու կրտանին՝ որոնցմով հարկաւ կը պաղին համեստ ու զբաղած կեանք անցընելու փափաքեն, թեպէտ եւ ծնողք ուզեն անոնց այնպիսի կեանք անցընել տալ. ասանկով ծնողք իրենց ձեռքովը զաւերներուն առողջարար սնունդին հետ բոյն կը խառնեն : Խօսածնին նայիս նե միշտ իմաստութեան վրայ է . սակայն տղոց թոչական անհաստատ երեւակայութիւնը սրտաշարժ տեսարաններու ու երածշտութեան ձայներուն վարժեցընելով՝ այնպէս կը ցնցեն որ անկեց վերջը չեն կրնար ինչպէս որ պէտք է բանի մը ետեւէ ըլլալ : Իրենք են որ կիրքերը ախորժելի կընեն անոնց ու անմեղ զըւարճութիւնները կանհամցընեն : Անկեց ետքն այ ծնողք կեյլեն կուզեն որ դաստիարակութիւնը յաջողի, ու մտքերնին դրած են թէ դաստիարակութիւնը խիստ ու անտանելի բան կը ըլլայ՝ թէ որ այնպէս ջարն ու բարին խառն չըլլայ մեջը : Այս ըսել է թէ որդւոցս աղեկ դաստիարակութիւն կուզեմ տալ ըսելը սուտ պարծանք մըն է միայն, որովհետեւ ամենեւին անոր համար նեղութիւն յանձն առնելու ու զեթ խիստ հարկաւոր կարգերուն հետեւելու միտք չունին :

Խօսքերնիս լմընցընենք Իմաստնոյն խելացի կնկան մը համար ըրած նկարագրութեամբը .

Souvent encore on voit des parents qui, comme dit saint Augustin, mènent eux-mêmes leurs enfants aux spectacles publics et à d'autres divertissements qui ne peuvent manquer de les dégoûter de la vie sérieuse et occupée, dans laquelle ces parents mêmes les veulent engager; ainsi, ils mêlent le poison avec l'aliment salulaire. Ils ne parlent que de sagesse, mais ils accoutument l'imagination volage des enfants aux violents ébranlements des représentations passionnées et de la musique, après quoi ils ne peuvent plus s'appliquer. Ils leur donnent le goût des passions, et leur font trouver fades les plaisirs innocents. Après cela, ils veulent encore que l'éducation réussisse; et ils la regardent comme triste et austère, si elle ne souffre ce mélange du bien et du mal. N'est-ce pas vouloir se faire honneur du désir d'une bonne éducation de ses enfants, sans en vouloir prendre la peine, ni s'assujettir aux règles les plus nécessaires?

Finissons par le portrait que le Sage fait d'une femme forte : « Son prix, dit-il, est

« Խեչացի ու աշխատասեր կին մը որ գտնուի՝ ազ-
« նիւ քարերէն ալ աւելի պատուական է : Էրկա-
« նը սիրտը անոր վրայ վատահ է եւ ոչ երբեք
« առանց աւարի տուն կրդառնայ : Ամենայն ա-
« դէկութեան մեջ իր երկանը միշտ գործակից-
« կըլլայ, ու ոչ երբեք ջարիք կըգործէ : Բուրդ ու
« կտաւ կըգտնէ, իր ձեռքովը կըբանի՝ գեղեցիկ
« քաներ կըշինէ, :

« Վաճառականի նաւու մը պէս հեռաւոր տեղերէ
« գանձեր կըժողվէ : Առաւօտանց կանուխ կելլէ,
« ընտանեացը կերակուր՝ աղախիններուն ալ աշ-
« խատանք կըբաժնէ : Գեղեցիկ արտ մը որ տեսնէ՝
« կըզնէ, ու իր ձեռքին արդիւնքովն այն երկիրը
« կըլեցընէ : Մեջքը գօտի կապած, քեւերը սօթ-
« տած կաշխատի, վասն զի աշխատանքին անոյշ
« համը առեր է. իր ճրագը բոլոր գիշերը կըվառի
« ու ջմարիբ : Ձեռքը անդադար աշխատութեան
« հետ է, մատուրներն ալ առանց ձանձրանա-
« լու իլիկ կըդարձընեն : Ձեռքը քաց է աղքա-
« տաց ողորմութիւն տալու, եւ իրեն արդիւն-
« քէն տնանկին ալ լքածին կըհանէ : Էրիկը
« դուրս տեղ մը ուշանալու ալ ըլլայ՝ տանը
« համար ամենեւին հոգ չընէր : Բոլոր իր տը-
« նեցիքը երկերկու ձեռք հագուատ ունին : Էր-
« կանը համար ազնիւ ու բարակ կտաւ եւ ծիրա-
« նի պատրաստեր է, իրեն համար ալ վերար-
« կուններ : Ամենքը մատով կըցուցընեն անոր

« comme celui de ce qui vient de loin et des
« extrémités de la terre. Le cœur de son
« époux se confie à elle ; elle ne manque ja-
« mais des dépouilles qu'il lui rapporte de
« ses victoires ; tous les jours de sa vie elle
« lui fait du bien, et jamais de mal. Elle
« cherche la laine et le lin ; elle travaille avec
« des mains pleines de sagesse.

« Chargée comme un vaisseau marchand ,
« elle porte de loin ses provisions. La nuit ,
« elle se lève et distribue la nourriture à ses
« domestiques ; elle considère un champ, et
« l'achète de son travail, fruit de ses mains :
« elle plante une vigne. Elle ceint ses reins
« de force, elle endure son bras ; elle a
« goûté et vu combien son commerce est
« utile. Sa lumière ne s'éteint jamais pen-
« dant la nuit ; sa main s'attache aux travaux
« rudes, et ses doigts prennent le fuseau ;
« elle ouvre pourtant sa main à celui qui est
« dans l'indigence : elle l'étend sur le pauvre.
« Elle ne craint ni froid, ni neige ; tous ses
« domestiques ont de doubles habits ; elle a
« tissu une robe pour elle, le fin lin et la
« pourpre sont ses vêtements. Son époux est
« illustre aux portes ; c'est-à-dire dans les
« conseils , où il est assis avec les hommes

« Երիկը դռներուն մէջ , այսինքն երբոր իր եր-
« կրին ծերերուն եւ ուրիշ պատուաւոր բնակիչ-
« ներուն հետ ժողովքի նստած ըլլայ : Կտաւներ
« գործեր ու վերարկուներ շիներ՝ Քանանացոց
« կրծախե : Բերանը ջափով ու խելացի խօսքե-
« ըով կրքանայ , խօսքերուն մէջն ալ գեղեցիկ
« կարգ մը դրած է : Ոյժն ու մեծվայելչութիւնն
« իրեն հազուատի պէս եղած են , ու կենացը
« ետքի օրերն ուրախ պիտի ըլլայ : Իր տանը
« ամեն ճամբաներն ալ գոց ու զգուշաւոր են ,
« եւ ոչ երբեք պարապ կենայով հաց կուտէ :
« Ըրած ողորմութիւններովը զաւկրներն աղէկ
« կրմեծնան . երիկն ալ կրգովէ գինքն ու կրսէ .
« Շատ աղջիկներ հարստութիւն դիգեր ու մեծ-
« ցեր են , բայց դու ամեննն ալ վեր անցար : Փուճ
« զարդարանք ու սուտ գեղեցկութիւն չկայ վրադ .
« վասն զի խելացի ու բարեպաշտ կինն օրհնենք
« կրչսէ , ինչպէս որ ինքն ալ երկիւղած մարդիկը
« կրգովէ : Իր շրթանց պտուղը տուէք իրեն ,
« ու երիկն ալ դռներուն մէջ գովեցէք . վասն զի
« ամեն բանի մէջ երիկը կնոջը ճամբայ պիտի
« ցուցընէ , եւ ինչուան ետքը յաջողութիւն պիտի
« գտնեն (1) » :

(1) Կին ժրագլուխ եթէ գտնանիցի , պատուականագոյն

« les plus vénérables. Elle fait des habits
« qu'elle vend, des ceintures qu'elle débite
« aux Chananéens. La force et la beauté sont
« ses vêtements, et elle rira de son dernier
« jour. Elle ouvre sa bouche à la sagesse, et
« une loi de douceur est sur sa langue. Elle
« observe dans sa maison jusqu'aux traces
« des pas, et elle ne mange jamais son pain
« sans occupation. Ses enfants se sont levés,
« l'ont dite heureuse; son mari se lève de
« même et la loue :

« Plusieurs filles, dit-il, ont amassé des
« richesses; vous les avez toutes surpassées.
« Les grâces sont trompeuses, la beauté est
« vaine; la femme qui craint Dieu, c'est elle
« qui sera louée. Donnez-lui du fruit de ses
« mains; et qu'aux portes, dans les conseils
« publics, elle soit louée par ses propres œu-
« vres (1). »

« (1) Qui sera assez heureux pour trouver une femme forte? On

Թեպէտ եւ հիմակուան մեր սովորութիւններուն մեծ տարբերութեանը, այս խօսքերուս համառօտութեանը ու գուրցուածքին կենդանութեանը համար առջի բերան մութ ու խրթին կերեւնայ այս լեզուն, բայց թէ որ լաւ քննելու ըլլանք, կրտսնենք որ այս խօսքերուս մէջ կենդանի ու պարարտ ոճ մը կայ որ լսողը կըզմայի : Բայց ես կըբաղձամ որ կարդացողներն աւելի այս խօսքերուս մէջ անոր նային որ Սողոմոնի պէս իմաստուն մարդ է, մանաւանդ թէ Հոգին սուրբ է այս խօսքերս ըսողը, որ հարուստ ու ազնուական կնկան մը վրայ այսչափ զարմանալի կերպով կընկարագրէ բարուց պարգուութիւնը, լաւ տնտեսութիւնն ու աշխատասիրութիւնը :

« Ե այնպիսին քան զականս պատուականս : Վստահ է
« ի նա սիրտ սոն իւրոյ, այնպիսին աւարաց երբեք
« ոչ կարօտացի : Գործակից է առն իւրում ամենայն
« բարեաց եւ կենաց՝ եւ ոչ չարեաց : Գտեալ ասը եւ
« կտա՛ արար անօթս պիտանիս ձեռօք իւրովք . եւ եղեւ
« իբրեւ գնաւ շահաբեր . ի հեռաստանէ ժողովէ իւր
« գանձս : Յառնէ ընդ արշալուրշս, եւ տայ կիրակուր
« ընտանեաց եւ գործ նաժշտաց : Տեսանէ զանդ գեղե-
« ցիկ եւ գնէ գնա, եւ ի պտղոյ ձեռաց իւրոց գործէ
« զերկիր : Գօտի ածեալ հաստատութեամբ ընդ մէջ իւր
« միւեաց զբազուկս իւր ի գործ . եւ ճաշակեաց՝ զի քաղցր
« է գործել, եւ ոչ շիջանի ճրաղ . ի նմանէ զամենայն գի-
« շեր : Զձեռս իւր ձգէ յօգուտ, եւ զմատունս իւր ըն-
« դարձակեաց աղքատաց, եւ կարկառ պտուղ տնանկին :
« Ոչ ինչ հոգայ ի տանէ կողմանէ այր նորա յորժամ
« ուրեք յամիցէ . զի ամենեքին որ զնովաւ են, զգեցեալ

Quoique la différence extrême des mœurs, la brièveté et la hardiesse des figures, rendent d'abord ce langage obscur ; on y trouve un style si vif et si plein, qu'on est bientôt charmé si on l'examine de près. Mais ce que je souhaite d'avantage qu'on en remarque, c'est l'autorité de Salomon, le plus sage de tous les hommes ; c'est celle du Saint-Esprit même, dont les paroles sont si magnifiques pour faire admirer, dans une femme riche et noble, la simplicité des mœurs, l'économie et le travail.

« la doit chercher, comme un bien d'un prix inestimable, jusque
« dans les pays les plus éloignés. Le cœur de son époux se re-
« pose sur elle avec confiance ; et, sans avoir besoin de rempor-
« ter les dépouilles des ennemis, il verra toujours l'abondance
« dans sa maison. Elle lui rendra le bien et non le mal, pen-
« dant tous les jours de sa vie. De quelque manière qu'il en use
« avec elle, elle ne néglige aucun de ses devoirs envers lui ; et,
« s'il manque à régler et à soutenir sa famille, solidaire avec lui
« dans cette fonction, elle y suppléera courageusement, cou-
« vrira respectueusement les fautes de son mari, et réparera le
« mal par le bien. Au lieu de s'amuser, comme les autres fem-
« mes, à des choses frivoles, elle prendra d'abord du lin et de
« la laine : ce sera par un conseil plein de sagesse qu'elle s'ap-
« pliquera ainsi à travailler de ses propres mains. Semblable à
« un vaisseau marchand, qui porte de loin toutes ses provisions,
« elle attirera de tous côtés des biens dans sa maison. Bien loin

Ազնուական տիկնոջ մը իր աղջկան դաստիարակու-
թեանը համար խրատ :

Որովհետեւ հրամանքդ ուզեցիր, տիկին, ահա
կըզրուցեմ իմ կարծիքս թէ ինչ կերպով կրնաս
աղէկ դաստիարակութիւն տալ աղջկանդ :

Թէ որ շատ աղջիկ տղայք ունենայիր, շատ նե-
ղութիւն կըքաշէիր, որովհետեւ գործողութիւն-
ներդ կըհարկադրեն գլխդ ուզածեղ աւելի արտա-

« են կրկին պատմուճանս : Արար առն իւրում բեհեզս
« եւ ծիրանիս, եւ անձին իւրում արկանելիս : Եւ երեսե-
« ի ի դրունս այր նորա, յորժամ նստիցի ի ժողովրդ-
« դեան ի մեջ ձերոց եւ բնակչաց երկրի : Կտաւս արար
« եւ վաճառեաց, եւ արկանելիս Բանանացոց : Զբե-
« ըան իւր երաց ջափով եւ իմաստութեամբ, եւ կարգ
« եղ լեզուի իւրում : Զգորութիւն եւ գմեծվայելչութիւն
« զգեցաւ, եւ ուրախ եղեւ յաւուրս յետինս : Պարկեշս
« են ճանապարհք տան նորա. հաց դատարկութեան
« ոջ եկեր : Եւ ողորմածութիւնք նորա կանգնեցին գոր-
« դիս նորա եւ մեծացուցին : Եւ այր նորա գովէ զնա
« եւ ասէ. Բագում դստերք ստացան գմեծութիւն, բա-
« գումք արարին գորութիւն. բայց դու առաւել եղեր եւ
« անցուցեր զամենեքումբք : Սուտ հաճութիւն եւ ընդու-
« նայն գեղ կնոջ ոջ գոյ ի քեզ, զի կին իմաստուն եւ
« բարեպաշտօն օրհնեսցի : Զերկիւղաձս Տեառն օրհնես-
« ցէ նա. տուք նմա ի պտղոյ շրթանց նորա, եւ գո-
« վեսցի ի դրունս այր նորա : Զի ճանապարհք առնն
« առաջի երեսաց իւրոց երթիցեն, եւ աջողեսցին յաւի-
« տեանս յաւիտենից » :

Avis à une dame de qualité sur l'éducation
de sa fille.

Puisque vous le voulez, Madame, je vais vous proposer mes idées sur l'éducation de mademoiselle votre fille.

Si vous en aviez plusieurs, vous pourriez être embarrassée, à cause des affaires qui vous assujettissent à un commerce extérieur

« de s'endormir dans la mollesse, elle se lèvera devant le jour
« afin de pourvoir à la nourriture de ses domestiques et de ses
« servantes. A-t-elle bien examiné le prix d'une terre, elle l'a-
« chètera ; et on la verra planter une vigne, pour cueillir elle-
« même un jour le fruit du travail de ses propres mains. Ne
« vous la représentez point comme une femme vaine et déli-
« cate ; la voilà qui ceint déjà ses reins pour agir avec plus de
« liberté et de force, et qui enduret ses bras au travail. Elle
« goûte et elle a compris combien cette vie agissante est
« bonne. Aussi veille-t-elle sur toutes choses, et elle ne laisse
« jamais éteindre sa lumière chez elle pendant la nuit, afin de
« voir tout ce qui se passe. Si ses doigts ne méprisent point le
« fuseau, sa main n'est pas moins prompte pour les travaux qui
« semblent les plus rudes. Ne croyez pourtant pas qu'elle se
« donne tant de soins par un sentiment d'avarice. Ses bras, qui
« sont infatigables au travail, s'étendent souvent chaque jour en
« faveur des pauvres, qu'elle soulage dans leurs misères. Elle
« ne craint point pour sa famille les rigueurs de l'hiver ; elle a
« pourvu aux besoins de toutes les saisons, et tous les domes-
« tiques ont deux paires d'habits. Son époux est un homme con-

քին բաներու ուշ դնել : Անանկ ըլլար նե՛ կրնայիր ընտրել մեկ աղէկ վանք մը , ուր որ բոշակաւոր աշակերտուհեաց վրայ լաւ հոգ կըլլայ : Բայց որովհետեւ մեկ հատիկ միայն աղջիկ ունիս մեծցընելու, եւ Աստուած քեզի կարողութիւն տուեր է անոր հոգը վրադ առնելու, կարծեմ թէ հրամանքդ որ եւ իցէ վանքէ աւելի կրնաս լաւ դաստիարակութիւն տալ անոր . վասն զի տարակոյս չկայ թէ մեկ իմաստուն, որդեսէր ու բարեպաշտ մօր մը աչքերը ուրիշներուն ջտեսածներն ալ կըտեսնեն :

Որովհետեւ այս կատարելութիւններն ունեցող խիստ քիչ անձինք կըգտնուին, մայրերուն համար ապահով ճամբան այն է որ վանքերու յանձնեն

« sidérable aux portes de la ville, c'est-à-dire dans les assemblées
« publiques et dans les conseils. Il est assis avec dignité au mi-
« lieu des vieillards vénérables qui sont juges du peuple. Elle
« travaille à divers ouvrages pour des ceintures, et elle en fait
« commerce avec des étrangers. La force de son corps exercé
« au travail, et sa beauté toute naturelle sont ses ornements,
« sans qu'elle ait besoin d'en emprunter par un vain artifice.
« Aussi verra-t-elle la mort sans en être étonnée; toujours
« préparée à la recevoir, elle s'y résoudra avec un cœur soumis
« à la Providence et un visage riant. Accoutumée à se taire et
« à retrancher les discours inutiles, elle n'ouvre sa bouche qu'à
« la sagesse, que pour instruire et édifier: une loi de clemence.
« de discrétion et de charité pour le prochain conduit sa langue
« et règle toutes ses paroles. Elle observe tout ce qui se fait chez
« elle; elle veille sur la conduite de ses domestiques; elle étudie

plus grand que vous ne le souhaiteriez. En ce cas, vous pourriez choisir quelque bon couvent où l'éducation des pensionnaires serait exacte. Mais, puisque vous n'avez qu'une seule fille à élever, et que Dieu vous a rendue capable d'en prendre soin, je crois que vous pouvez lui donner une meilleure éducation qu'aucun couvent. Les yeux d'une mère sage, tendre et chrétienne, découvrent sans doute ce que d'autres ne peuvent découvrir.

Comme ces qualités sont très-rares, le plus sûr parti pour les mères est de confier aux couvents le soin d'élever leurs filles, parce

« leurs inclinations et leurs habitudes ; elle suit, pour les bien
« reconnaître , jusqu'aux traces de leurs pieds. Ennemie de la
« mollesse et de l'oisiveté , elle gagne sa vie par son travail,
« dans sa propre maison, et au milieu de ses biens mêmes. Ses
« enfants, qu'elle élève, charmés de sa sagesse, admirent son
« bonheur qui en est le fruit. Ils se lèvent, ils s'écrient publi-
« quement qu'elle est heureuse, qu'elle est digne de l'être ; et
« son époux, joignant ses louanges aux leurs, lui dit : Beaucoup
« de femmes ont enrichi leurs familles ; mais vous les avez tou-
« tes surpassées par vos vertus et par votre conduite. Les grâces
« sont trompeuses, la beauté n'est qu'un éclat vain et fragile ;
« mais la sagesse d'une femme pleine de la crainte de Dieu mérite
« une louange immortelle. Qu'elle soit donc comblée des biens
« qui sont les fruits de son travail, et qu'elle soit louée aux
« portes, c'est-à-dire du public. »

իրենց աղջկանց կրթութեանը հոգը . վասն զի շատ անգամ զանոնք կրթելու համար պէտք եղած գիտութիւններն իրենք չեն ունենար . կամ թէ ունենան նե ալ՝ խօսքերնին իրենց ծանր ու քրիստոնեական վարքովը չեն հաստատեր, որ առանց ասոր խիստ զարմանալի խրատներն ալ շահ մը չեն ըներ . վասն զի ինչ բան որ մեկ մայր մը կրնայ ըսել աղջկանը՝ ամենն ալ անօգուտ կըլլան՝ երբոր աղջիկն անդադար նոյն բաներուն հակառակը տեսնէ մօրը վրայ : Բայց քու բանդ անանկ չէ . քու խելքդ միտքդ Աստուծոյ ծառայել է . բարեպաշտութիւնն առաջին հոգդ է, եւ ինչ որ աղջիկդ վրադ գործով կը տեսնէ՝ հարկաւ այն կըրտվրի . ասոր համար ես հասարակաց կանոնէն գրեզ դուրս կըհանեմ, ու քու տուած դաստիարակութիւնդ ամեն վանքերուն տուածէն ալ վեր կըսեպեմ :

Ուրիշ մեծ օգուտ մըն ալ ունի աղջկանդ քեզմէ դաստիարակուիլը : Վասն զի թէ որ վանքի մը կարգը տեղը չէ, աղջիկդ կըտեսնէ որ հոն փառասիրութիւնը պատուոյ մեջ է . որ աղջկան մը համար ասկեց աւելի բարակ թոյն չկրնար ըլլալ : Հոն կըտեսնէ որ աշխարհիս վրայ զմայլելով մը գուրցուած խօսքեր կըլլան . եւ բան մը չկայ այնչափ վնասակար տպաւորութիւն ընող՝ ինչպէս այս աշխարհիս վրայ զարմանալով խօսիլը, ու անոր գուարճութիւնները մեծցընելը՝ առանց ցու-

que souvent elles manquent des lumières nécessaires pour les instruire ; ou , si elles les ont, elles ne les fortifient pas par l'exemple d'une conduite sérieuse et chrétienne , sans lequel les instructions les plus solides ne font aucune impression ; car tout ce qu'une mère peut dire à sa fille est anéanti par ce que sa fille lui voit faire. Il n'en est pas de même de vous, Madame : vous ne songez qu'à servir Dieu ; la religion est le premier de vos soins, et vous n'inspirerez à mademoiselle votre fille que ce qu'elle vous verra pratiquer. Ainsi je vous excepte de la règle commune, et je vous préfère, pour son éducation, à tous les couvents.

Il y a même un grand avantage dans l'éducation que vous donnez à mademoiselle votre fille auprès de vous : si un couvent n'est pas régulier, elle y verra la vanité en honneur, ce qui est le plus subtil de tous les poisons pour une jeune personne ; elle y entendra parler du monde comme d'une espèce d'enchantement : et rien ne fait une plus pernicieuse impression que cette image trompeuse du siècle, qu'on regarde de loin avec

ցընելու անոնց պակասութիւններն ու դառնութիւնները :

Աշխարհս մարդուս աչքերուն այն ատենը միայն մեծ բան կերելնայ՝ երբոր հեռուանց նայի, մօտէն տեսած ու անոր խարեութիւնները առաջուց հասկըցած ջըլլայ : Անոր համար աւելի կը վախնամ այսպիսի աշխարհային վանքէ մը՝ քան թէ բուն աշխարհէս : Ընդ հակառակն, թէ որ վանք մը եռանդուն ու կանոնապահ է, ազնուական աղջիկ տղայն հոն կըմեծնայ առանց ամենեւին աշխարհիս բաները զիտնալու . տգիտութիւն մը՝ որ իրաւցընէ երջանկութիւն է՝ թէ որ ինչուան ետքը այնպէս մնայ . բայց թէ որ այն աղջիկը վանքէն ելլէ ու տարիքը քիչ շատ առած՝ իր հօրը տունն երթայ, ուր ամէն մարդ կելլէ ու կըմըտնէ, շատ վտանգաւոր բան կըլլայ անոր կենդանի երեւակայութեանը յանկարծ այնպէս տակնուվրայ ըլլալը :

Մեկ աղջիկ տղայ մը որ աշխարհէս հեռի մնացեր է՝ միայն գանիկայ ջճանջնայուն համար, եւ սրտին մեջ առաքինութիւնը դեռ խոր արմատներ ջէ արձըկած, դիւրաւ կրնայ կարծել թէ շատ գարմանալի բաներ կան եղեր որ իրմէ ծածկեր են : Վանքէն կելլէ այնպէս, ինչպէս մեկ մարդ մը որ մեկ խոր ու մուր այրի մը մեջ մեծցուցած ըլլալով՝ մեկէն ի մեկ լուսաւոր տեղ մը հանեն զինքը :

admiration , et qui en exagère tous les plaisirs sans en montrer les mécomptes et les amertumes.

Le monde n'éblouit jamais tant qu'on le voit de loin, sans l'avoir vu jamais de près, et sans être prévenu contre sa séduction. Ainsi, je craindrais un couvent mondain encore plus que le monde même; si, au contraire, un couvent est dans la ferveur et dans la régularité de son institut, une jeune fille de condition y croît dans une profonde ignorance du siècle. C'est sans doute une heureuse ignorance, si elle doit durer toujours; mais, si cette fille sort de ce couvent et passe à un certain âge dans la maison paternelle, où le monde aborde, rien n'est plus à craindre que cette surprise et que ce grand ébranlement d'une imagination vive.

Une fille qui n'a été détachée du monde qu'à force de l'ignorer, et en qui la vertu n'a pas encore jeté de profondes racines, est bientôt tentée de croire qu'on lui a caché ce qu'il y a de plus merveilleux. Elle sort du couvent comme une personne que l'on aurait nourrie dans les ténèbres d'une profonde caverne, et qu'on ferait tout d'un coup passer au grand

Այն անակնկալ փոփոխութիւնն ու այն փայլումը որուն ամենեւին չէր վարժած՝ աջուրները սաստիկ կրիտտողացրնէ : Շատ աւելի լաւ է որ աղջիկ տղայն կամաց կամաց իր բարեպաշտ ու խոհեմ մօրը քով վարժի աշխարհիս բաներուն, անիկայ ալ իրեն տեսնելու պատշաճ բաները միայն ցուցրնէ, եւ իմացրնէ թէ երբ անոնք անկարգ կրնան ըլլալ. եւ օրինակովը հասկըցրնէ անոր թէ հարկաւոր եղած ատենը միայն գործածելու է զանոնք, այն ալ չափաւորութեամբ : Բարեկարգ վանքերուն տուած դաստիարակութեանը վրայ ես շատ մեծ համարում ունիմ. բայց աւելի ապահով կրսեպեմ աղէկ մօր մը դաստիարակութիւնը՝ երբոր ատեն ունենայ այս բանիս ուշ դնելու : Ուրեմն խօսքս հոս կըրբերեմ թէ աւելի լաւ է որ աղջիկդ քովդ պահես՝ քան թէ աղէկ վանք մը դնես : Բայց քիչ մայր կայ որուն այս խրատս կարենայ տրուիլ :

Իրաւ է որ այս դաստիարակութիւնը մեծամեծ վտանգներ կրնայ ունենայ, թէ որ մեծ զգուշութեամբ ջնայիս թէ ինչ տեսակ կնիկ մարդիկ աղջկանդ քով պիտի մօտենան : Տնական զբաղմունքներդ ու վայելչութեան համար մեկուն մեկային այցելութեան երթալներդ չեն թողուր քեզի որ զաւակդ միշտ աչքիդ առջեւն ունենաս : Աղէկ կըլլար որ ըստ կարի քովեդ ջիւղանար. բայց ի հարկէ ամեն տեղ չես կրնար զինքը հետդ տանիլ : Թէ որ թողուս զինքը թեթեւամիտ, անկարգ ու ան-

jour. Rien n'est plus éblouissant que ce passage imprévu et que cet éclat auquel on n'a jamais été accoutumé. Il vaut beaucoup mieux qu'une fille s'accoutume peu à peu au monde auprès d'une mère pieuse et discrète, qui ne lui montre que ce qu'il lui convient d'en voir, qui lui en découvre les défauts dans les occasions, et qui lui donne l'exemple de n'en user qu'avec modération pour le seul besoin. J'estime fort l'éducation des bons couvents; mais je compte encore plus sur celle d'une bonne mère, quand elle est libre de s'y appliquer. Je conclus donc que mademoiselle votre fille est mieux auprès de vous que dans le meilleur couvent que vous pourriez choisir; mais il y a peu de mères à qui il soit permis de donner un pareil conseil.

Il est vrai que cette éducation aurait de grands périls, si vous n'aviez pas le soin de choisir avec précaution les femmes qui seront auprès de mademoiselle votre fille. Vos occupations domestiques, et le commerce de bienséance au dehors, ne vous permettent pas d'avoir toujours cette enfant sous vos yeux: il est à propos qu'elle vous quitte le moins qu'il sera possible; mais vous ne sauriez la mener partout avec vous. Si vous la

խոհեմ կանանց մեջ, ուրն օրուան միջոցն այն-
չափ վնասներ կրնեն իրեն որ դուն տարիներով
այնչափ օգուտ չես կրնար ընել: Այն անձինքը՝
իրենք սովորաբար անկիրթ ըլլալով՝ քու զաւակդ
ալ իրենց պէս անկիրթ կրնեն: Մեջերնին բերան-
ներուն եկածը համարձակ դուրս կուտան տղուն
առջեւ, այն ալ ամեն բան կըղիտէ եւ կըկարծէ
թէ ինքն ալ պէտք է ընէ. շատ մըն ալ ծուռ ու
վնասակար սկզբունքներ կըսովրեցընեն իրեն:
Տղուն առջեւ բամբասանք կրնեն, սուտ կըխօ-
սին, թեթևամտութեամբ կասկածներ կրնեն, փուճ-
ուամուճ կռիւներ կրնեն, մեկմեկու դէմ նախանձ
կըցուցընեն, թշնամութիւններ կրնեն, այլանդակ
ու ծիծաղական բնաւորութիւններ կերելցընեն,
երբեմն ալ կեղծաւորեալ կամ ծուռ ջերմեւան-
դութիւններ կրնեն, առանց ամենեւին այս մեծա-
մեծ պակասութիւնները շտկելու: Մեկ կողմանէ
ալ այսպիսի ցած անձինք տղուն սիրելի ըլլալու
համար՝ վնասակար գուարճախօսութիւններ ու շո-
ղոքորթութիւններ ընելէն ետ չեն կենար:

Իրաւցընէ մեկ միջակ բարեկարգութիւն ունե-
ցող վանքի մը դաստիարակութիւնը շատ աւելի ա-
ղէկ է քան թէ այսպիսի տնական դաստիարակու-
թիւնը: Բայց ես կըհամարիմ թէ դուն զաւակդ քո-
վեղ չես հեռացընէր՝ բայց եթէ խիստ հարկաւոր
ատեններ. այն ալ՝ այնպիսի անձի մը յանձնելով

laissez à des femmes d'un esprit léger, mal réglé et indiscret, elles lui feront plus de mal en huit jours que vous ne pourriez lui faire de bien en plusieurs années. Ces personnes, qui n'ont eu d'ordinaire elles-mêmes qu'une mauvaise éducation, lui en donneront une à peu près semblable. Elles parleront trop librement entre elles en présence d'une enfant qui observera tout, et qui croira pouvoir faire de même; elles débiteront beaucoup de maximes fausses et dangereuses. L'enfant entendra médire, mentir, soupçonner légèrement, disputer mal à propos. Elle verra des jalousies, des inimitiés, des humeurs bizarres et incompatibles, et quelquefois des dévotions ou fausses, ou superstitieuses et de travers, sans aucune correction des plus grossiers défauts. D'ailleurs, ces personnes, d'un esprit servile, ne manqueront pas de vouloir plaire à cette enfant par les complaisances et par les flatteries les plus dangereuses.

J'avoue que l'éducation des plus médiocres couvents serait meilleure que cette éducation domestique; mais je suppose que vous ne perdrez jamais de vue mademoiselle votre fille, excepté dans les cas d'une absolue nécessité, et que vous aurez au moins une per-

զինքը որ քեզի պէս հոգ ունենայ վրան : Այն ան-
ձը պէտք է որ բաւական խելք ու առաքինութիւն
ունենայ, որպէս զի ինքը կարենայ քաղցր իշխա-
նութիւն մը բանեցընել, մեկայ կանայք ալ իրենց
պարտքէն դուրս չելլին . հարկաւոր եղած ատենը
խրատէ տղան՝ առանց անոր ատելի ըլլալու, եւ
հետեւանք մը ունենայ կրցող բաները քեզի իմա-
ցընէ : Գիտեմ որ այսպիսի կին մը գտնելը դիւրին
բան չէ . բայց գլխաւոր ջանքդ պիտի ըլլայ այն-
պիսին փնտռել . գտնելէն վերջն ալ պէտք եղած
ծախքին ջխնայել, որ կարենայ գոհ սրտով քովդ
կենայ : Կրնայ ըլլալ որ վրան պակասութիւններ
ալ գտնուին . բայց գոհ ըլլալու է անոր եական
կատարելութիւններովն, ու անոնց հետ խառնուած
պակասութեանցը համբերելու է : Առանց այսպի-
սի անձի մը օգնութեան՝ չես կրնար վախճանիդ
հասնիլ :

Աղջկանդ ցուցուցած բարակամտութիւնը, յաջո-
ղակութիւնն ու խելքի բացութիւնը կրվախցընէ
զիս որ չըլլայ թէ վերջը թեթեւամիտ ու չափա-
զանց հետաքրքիր ըլլայ : Հրամանոց թոյլտու-
թեամբը քանի մը բան ըսեմ, տիկին, որ քեզի չեն
դպչիր՝ որովհետեւ քեզի չեն ալ յարմարիր : Սո-
վորարար կանայք մտքի զարդարանքներուն աւե-
լի ալետեւէ կրչան քան թէ մարմնոյ զարդերու : Ա-
նոնք որ կարողութիւն ունին ուսում սովորելու, եւ

sonne sûre qui vous en répondra pour les occasions où vous serez contrainte de la quitter. Il faut que cette personne ait assez de sens et de vertu pour savoir prendre une autorité douce, pour tenir les autres femmes dans leur devoir, pour redresser l'enfant dans les besoins sans s'attirer sa haine, et pour vous rendre compte de tout ce qui méritera quelque attention pour les suites. J'avoue qu'une telle femme n'est pas facile à trouver; mais il est capital de la chercher et de faire la dépense nécessaire pour rendre sa condition bonne auprès de vous. Je sais qu'on peut y trouver de fâcheux mécomptes; mais il faut se contenter des qualités essentielles, et tolérer les défauts qui sont mêlés avec ces qualités. Sans un tel sujet, appliqué à vous aider, vous ne sauriez pas réussir.

Comme mademoiselle votre fille montre un esprit assez avancé, avec beaucoup d'ouverture, de facilité et de pénétration, je crains pour elle le goût du bel esprit et un excès de curiosité vaine et dangereuse. Vous me permettez, s'il vous plaît, Madame, de dire ce qui ne doit point vous blesser, puisqu'il ne vous regarde point. Les femmes sont d'ordinaire encore plus passionnées pour la parure

յոյս ունին անով անուն հանելու, աւելի հոգ կրնեն
իրենց գրքերուն քան թէ զարդարանքներուն վրայ :
Քիչ մը կը ծածկեն իրենց գիտութիւնը . բայց բոլոր
րովին ջեն ծածկեր՝ որպէս զի համեստութեան հետ
իրենց կարողութունն ալ ցուցնեն : Ուրիշ խոշոր
ունայնամտութիւնները դիւրաւ կը շտկուին . վասն
զի ամեն մարդ կիմանայ զանոնք ու կուղղէ իբրեւ
թերեւ բնաւորութեան նշան : Բայց հետաքրքիր
կին մը որ կը պարծի թէ շատ բան գիտէ՝ միտքը
կըղնէ թէ կանանց մէջ իրեն պէս խելացի չկայ, ու-
րիշ կանանց զուարճութիւններն ու փառասիրու-
թիւններն արհամարհելը իրեն սովորական բանն է .
ինքզինքը ամեն բանի մէջ հաստատուն կը կարծէ,
եւ միտքը դրածէն ոչ երբեք ետ կը կենայ : Այնպի-
սին սովորաբար ամեն բան կէս կը գիտնայ, սով-
րած բանովը միտքը լուսաորելու տեղ՝ ունեցած
խելքն ալ կը կորսընցընէ . ինքզինքը կը խաբէ թէ
ամեն բան գիտէ, ամեն բանի վրայ վճիռ կուտայ .
իր չգիտցած նիւթին վրայ երկու հոգի վեճ որ ընեն,
շուտ մը մեկուն դէմ մեկային կողմը կը բռնէ, ին-
չուան նաեւ հաւատոյ խնդիրներուն մէջ . անոր
համար է որ ամեն նոր ելած աղանդներ կանանց
ձեռքովն ու օգնութեամբը շատ տարածուեր են :
Կանայք խօսակցութեան մէջ շատ ճարտասան են,
ուրիշներու դէմ ալ ծածուկ խօսիլ ու գործել շատ
կը սիրեն :

de l'esprit que pour celle du corps ; celles qui sont capables d'étude, et qui espèrent de se distinguer par là, ont encore plus d'empressement pour leurs livres que pour leurs ajustements. Elles cachent un peu leur science ; mais elles ne la cachent qu'à demi, pour avoir le mérite de la modestie avec celui de la capacité. D'autres vanités plus grossières se corrigent plus facilement, parce qu'on les aperçoit, qu'on se les reproche et qu'elles marquent un esprit frivole. Mais une femme curieuse, et qui se pique de savoir beaucoup, se flatte d'être un génie supérieur dans son sexe ; elle se sait bon gré de mépriser les amusements et les vanités des autres femmes ; elle se croit solide en tout, et rien ne la guérit de son entêtement. Elle ne peut donc d'ordinaire rien savoir qu'à demi ; elle est plus éblouie qu'éclairée par ce qu'elle sait ; elle se flatte de savoir tout ; elle décide ; elle se passionne pour un parti contre un autre dans toutes les disputes qui la surpassent , même en matière de religion : de là vient que toutes les sectes naissantes ont eu tant de progrès par des femmes qui les ont insinuées et soutenues. Les femmes sont insinuantes en conversation, et vives pour mener une cabale.

Պետք չէ այնչափ վախնայ պարծենկոտ կանանց ըրած խոշոր պարծանքներէն՝ որչափ ծանրութիւն ծախող ու խորամանկ կանանցմէ, որ խելացի երեւնայու ու մեծ մարդու տեղ դրուելու մտքով՝ իմաստակութեան կրգարնեն : Ուրեմն գլխաւոր ջանքդ այս պիտի ըլլայ որ աղջիկդ անդադար այնպիսի բաներէ հեռի՝ խոհական պարգութեան մը մեջ պահես : Հաւատոյ բաներն այնչափ միայն գիտնայ որ կարենայ անոնց հաւատայ ու զործով կատարել՝ առանց ամեն բանի պատճառները փնտռելու : Պետք է որ եկեղեցւոյ ըսածէն դուրս չելլէ, ու ամենեւին ջնայի այնպիսի քարոզիչներու խօսքին որոնց վրայ նորաձեւութեան կասկած մը կայ : Իր խոստովանահայրը այնպիսի անձ մը պետք է ըլլայ որ ամենեւին այս կամ այն կողմի մարդկանց կուսակցութիւն չընէ : Պետք է փախչի այնպիսի կանանց կենցաղավարութենէն որ յանդգնութեամբ քրիստոնեական վարդապետութեան բաներուն կրխառնուին ու անոնց վրայ կըսկսին վճիռներ տալ, եւ հասկընայ թէ անոնց ըրածն ինչ անվայել ու վնասակար համարձակութիւն է : Արգիլած գրքերը կարդալէն սաստիկ պիտի վախնայ՝ առանց քննելու թէ արդեօք ինչ բանի համար արգիլուեր են : Սովորի իր վրան ամենեւին ջլատահանայ, ու վախնայ հետաքրքրութեան ու յանդգնութեան որոգայթներէն . ամենայն խոնարհութեամբ ընէ աղօթքը առ Աստուած, աղքատ ըլլայ հոգւով, ստեպ

Les vanités grossières des femmes déclarées vaines sont beaucoup moins à craindre que ces vanités sérieuses et raffinées qui se tournent vers le bel esprit pour briller par une apparence de mérite solide. Il est donc capital de ramener sans cesse mademoiselle votre fille à une judicieuse simplicité. Il suffit qu'elle sache assez bien la religion pour la croire et pour la suivre exactement dans la pratique, sans se permettre jamais d'en raisonner. Il faut qu'elle n'écoute que l'Eglise, qu'elle ne se prévienne pour aucun prédicateur contredit, ou suspect de nouveauté. Son directeur doit être un homme ouvertement déclaré contre tout ce qui s'appelle parti. Il faut qu'elle fuie les conversations des femmes qui se mêlent de raisonner témérairement sur la doctrine, et qu'elle sente combien cette liberté est indécente et pernicieuse. Elle doit avoir horreur de lire les livres défendus, sans vouloir examiner ce qui les fait défendre. Qu'elle apprenne à se défier d'elle-même, et à craindre les pièges de la curiosité et de la présomption ; qu'elle s'applique à prier Dieu en toute humilité, à devenir pauvre d'esprit, à se recueillir souvent, à obéir sans relâche, à se laisser corriger par les personnes sages

ինքզինքը ժողվրտե, անյապաղ հնազանդի, թողու որ իմաստուն ու մտերիմ անձինք զինքը խրատեն նաեւ ամենաստույգ կարծած դատմունքներուն մեջ. եւ ակելի ուրիշներուն խօսածին մտիկ ընե քան թէ ինքը խօսի: Աւելի կրնտրեմ որ մատակարարիդ հաշիւները սովրի՛ քան թէ աստուածաբաններուն շնորհաց վրայ հանած խնդիրները: Այնպիսի բաներ բանելու վարժեցուր զինքը, որ թէ տանդ մեջ բանի գան եւ թէ ինքը խելքն անոր տալով՝ աշխարհիս բաներուն ետեւէն չիյնայ. բայց ամենեւին մի թողուր որ աստուածաբանութեան վրայ մտածե, որով իր հաւատքը կրնայ վնասուիլ: Ամեն բան անօգուտ է թէ որ ինքը յամառութեամբ ջուզէ իմաստակութիւնը ձեռքէ թողուլ, ու տնական բաներէ պաղի: Ժրագլուխ կինը մանած կըմանէ, իր տանը բաներուն հետ կըլլայ (1), լուծիւն կըպահէ, կըհաւատայ ու կըհնազանդի. ոչ երբէք եկեղեցույ դէմ կըվիճաբանէ:

Ամենեւին չեմ տարակուսիր, տիկին, որ տեղն եկած ասեմը չես մոռնար աղջկանդ ըսելու թէ որչափ անվայել ու անկարգ բան է իմաստակ կանանց ըրածը, որպէս զի աղջիկդ այն վտանգէն ազատ մնայ: Բայց որովհետեւ մօր մը իշխանութիւնը կրնայ կամաց կամաց իր ոյժը կորսընցը-

(1) Առակ. ԼԱ, 19, եւ այլն:

et affectionnées, jusque dans ses jugements les plus arrêtés, et à se taire, laissant parler les aures. J'aime bien mieux qu'elle soit instruite des comptes de votre maître d'hôtel que des disputes des théologiens sur la grâce. Occuper-la d'un ouvrage de tapisserie qui sera utile dans votre maison, et qui l'accoutumera à se passer du commerce dangereux du monde ; mais ne la laissez point raisonner sur la théologie au grand péril de sa foi. Tout est perdu, et, si elle s'entête du bel esprit, et si elle se dégoûte des soins domestiques. La femme forte file (1), se renferme dans son ménage, se tait, croit et obéit : elle ne dispute point contre l'Eglise.

Je ne doute nullement, Madame, que vous ne sachiez bien placer, dans les occasions naturelles, quelques réflexions sur l'indécence et sur les dérèglements qui se trouvent dans le bel esprit de certaines femmes, pour éloigner mademoiselle votre fille de cet écueil.

(1) *Prov.*, xxxi, 19, etc.

նել, ու իրեն իմաստուն խրատներն ալ միշտ ջեն կրնար աղջիկ տղու մը միտքը համոզել եւ ուզածէն զինքը ետ կեցընել, կրփափաքի որ քեզի բարեկամ տիկիներ ' որոնց առեկուրեանը աշխարհք վկայ է, աղջկանդ դիմացը առանց իմացընելու թէ իրեն համար է ըսածնին' խօսին քեզի հետ, պարսաւելով կանանց մեջէն ոմանց այն թեթեւ ու ծաղրական բնաւորութիւնը որ իմաստուն երեւնայ կուզեն, եւ հաւատոյ նիւթերու մեջ նոր նոր աղանդներու կողմնակցութիւն մը կը ծախեն : Այս հեռաւոր խրատները կարծեմ թէ աւելի օգուտ կրնեն իրեն' քան թէ այն ամեն խօսքերն որ առանձին եւ ուղղակի կըսես :

Հագուտի կողմանէ կուզեմ որ ջանաս աղջկանդ սրտին մեջ ճշմարիտ համեստութեան կամ ջափաւորութեան ախորժակը հաստատել : Այնպիսի այլանդակ խելքով կանայք կան որ ջափաւոր կամ միջակ գարդարանքն ալ անտանելի բան մը կերելնայ իրենց . ասոնք աւելի կըսիրեն սաստիկ պարզութիւն մը ունենայ, որով պերճասիրութենէն մեկայ ծայրը կանցնին, քան թէ միջին ճամբայ մը բռնել . այս միջին ճամբան կարհամարհեն իբրեւ անհամ վիճակ մը' եւ բան ջճանջցողներու պակասութիւն : Սակայն իրաւցընէ դժուար բան է գտնել այնպիսի իմաստուն ու իր ջափը գիտցող անձ մը որ այս երկու ծայրէն ալ զգուշանայ, ինչ

Mais, comme l'autorité d'une mère court risque de s'user, et comme ses plus sages leçons ne persuadent pas toujours une fille contre son goût, je souhaiterais que les femmes d'un mérite approuvé dans le monde, qui sont de vos amies, parlassent avec vous en présence de cette jeune personne, et sans paraître penser à elle, pour blâmer le caractère vain et ridicule des femmes qui affectent d'être savantes, et qui montrent quelque partialité pour les novateurs en matière de religion. Ces instructions indirectes feront, selon les apparences, plus d'impression que tous les discours que vous feriez seule et directement.

Pour les habits, je voudrais que vous tâchassiez d'inspirer à mademoiselle votre fille le goût d'une vraie modération. Il y a certains esprits extrêmes de femmes à qui la médiocrité est insupportable; elles aimeraient mieux une simplicité austère, qui marquerait une réforme éclatante en renonçant à la magnificence la plus outrée, que de demeurer dans un juste milieu, qu'elles méprisent comme un défaut de goût et comme un état insipide. Il est néanmoins vrai que ce qu'il y a de plus estimable et de plus rare est de trouver un esprit sage et mesuré, qui évite;

բան որ վայելուչ է այն ընէ, եւ այս ջափէն դուրս
չելլէ :

Ճշմարիտ իմաստուն անիկայ է որ կրնայի որ
կարասեաց, կառքերուն ու հագուստներուն վրայ
ուրիշներուն աչքին գարնող բան չգտնուի՝ ոչ ա-
ղեկ եւ ոչ գեշ: Ըրէ աղջկանդ այնչափ աղեկ հա-
գուստ որ ուրիշները գքեզ ջմեղադրեն թէ անկիրթ
ախորժակով՝ աղտոտ ու անփոյթ անձ մըն ես .
բայց նայէ որ դրսուանց վրադ ամենեւին շինծու
աւելորդ գարդարանք կամ պերճութեան նշան
չերեւնայ . անով կըցուցընես թէ կահ կարասիներ-
րէն, կառքերէն ու հագուստներէն վեր խելք ու
առաքինութիւն կայ քովդ . անոնց գործածողը
կըլլաս, եւ ոչ երբեք անոնց գերին :

Հասկըցուր իրեն թէ մարդկանց վիճակներն ի-
րարու հետ խառնող մեկ ընողը գեղխութիւնն է,
որով ցածագգի մարդիկ շուտ կըհարըստնան ան-
պատշաճ ճամբաներով, ու ազնուատոհմ անձանց-
մէ վեր կանցնին կըբարձրանան . այս անկարգու-
թիւնն է որ կապականէ ազգի մը բնաւորութիւնը,
ագահութիւնը կըգրգռէ, խարդախութեան ու ցա-
ծութեան կըվարժեցընէ եւ կամաց կամաց արդա-
րութեան հիմունքը կըքանդէ : Պետք է այս ալ հաս-
կընայ թէ մեկ կին մը որչափ ալ մեծ հարստու-
թեամբ տունը լեցընէ, քիչ ատենի մէջ կըկործանէ

les deux extrémités, et qui, donnant à la bienséance ce qu'on ne peut lui refuser, ne passe jamais cette borne.

La vraie sagesse est de vouloir, pour les meubles, pour les équipages et pour les habits, qu'on n'ait rien à y remarquer, ni en bien, ni en mal. Soyez assez bien, direz-vous à mademoiselle votre fille, pour ne vous faire point critiquer comme une personne sans goût, malpropre et trop négligée; mais qu'il ne paraisse dans votre extérieur aucune affectation de parure, ni aucun faste : par là vous paraîtrez avoir une raison et une vertu au-dessus de vos meubles, de vos équipages et de vos habits; vous vous en servirez et vous n'en serez pas esclave.

Il faut faire entendre à cette jeune personne que c'est le luxe qui confond toutes les conditions, qui élève les personnes d'une basse naissance et enrichies à la hâte par des moyens odieux, au-dessus des personnes de condition la plus distinguée; que c'est ce désordre qui corrompt les mœurs d'une nation, qui excite l'avidité, qui accoutume aux intrigues et aux bassesses, et qui sape peu à peu les fondements de la probité. Elle doit comprendre aussi qu'une femme, quelques

զանիկայ՝ թէ որ գեղխութիւնը մտցրնէ հոն, վասն զի գեղխութեան ու շապյութեան հարստութիւն չդիմանար :

Միանգամայն վարժեցուր զինքը որ աղքատաց քաշած սոսկաչի խեղճութիւններուն կարեկցի, եւ իմանայ թէ որչափ ցածութիւն է ոմանց ըրածն որ ամեն բան ունենային վերջը աւելորդ ծախքերու ալ չափ մը չեն դներ, ու մէկ դիէն անգթութիւն ընելով՝ հարկաւորն ալ չեն ուզեր տալ աղքատաց : Թէ որ աղջիկդ իրեն հասակակից ու վիճակակից աղջիկներէն շատ վար վիճակի մը մեջ բռնես, վտանգ է որ զինքը քեզմէ պաղեցընես . կրնայ իր ջունեցած բանին վրայ սեր ձգել, եւ ուրիշի նախանձիլ . միտքը կրնայ դնել թէ դուն խիստ եւ կծծի ըլլալուդ համար է որ չես ուզեր որ ինքն ալ այն բաներն ունենայ . անով կրնայ ըլլալ որ անհամբերութեամբ սպասէ օր մը առաջ ինքնագլուխ ըլլալու, ու ինքզինքը ամեն տեսակ գեղխութեան տայ :

Շատ աւելի լաւ կրբռնես զինքը միջակ ճամբու մեջ պահելով, որ ամենէն աղեկը ճանչցուած է ամեն ատեն խելացի մարդիկներէն . անով կրհասկընայ թէ դուն կուզես որ ինքը ամեն վայելուչ բան ունենայ, եւ թէ դուն խնայութիւն ըսելով կծծութեան մեջ չես իյնար, մանաւանդ թէ ամեն տեսակ անմեղ զուարճութիւնները կուզես

grands biens qu'elle porte dans une maison, la ruine bientôt, si elle y introduit le luxe, avec lequel nul bien ne peut suffire.

En même temps accoutumez-la à considérer avec compassion les misères affreuses des pauvres, et à sentir combien il est indigne de l'humanité que certains hommes qui ont de tout ne se donnent aucune borne dans l'usage du superflu, pendant qu'ils refusent cruellement le nécessaire aux autres. Si vous teniez mademoiselle votre fille dans un état trop inférieur à celui des autres personnes de son âge et de sa condition, vous courriez risque de l'éloigner de vous; elle pourrait se passionner pour ce qu'elle ne pourrait pas avoir, et qu'elle admirerait de loin dans autrui; elle serait tentée de croire que vous êtes trop sévère et trop rigoureuse; il lui tarderait peut-être de se voir maîtresse de sa conduite pour se jeter sans mesure dans la vanité.

Vous la retiendrez beaucoup mieux en lui proposant un juste milieu qui sera toujours approuvé des personnes sensées et estimables; il lui paraîtra que vous voulez qu'elle ait tout ce qui convient à la bienséance, que vous ne tombez dans aucune économie sordide, que vous avez même pour elle toutes

որ ունենայ, միայն կուգես զինքը ազատ պահել այն անձանց անկարգութիւններէն՝ որոնց ունայնասիրութեանը չափ չկայ : Առաջին հոգդ այս պիտի ըլլայ որ ամենեւին աջք չգոցես անհամեստ բաներուն որ քրիստոնէութեան հակառակ են : Այս բանիս մէջ կրնաս հաւատոյ խրատները հաստատելու համար ցուցընել թէ այսպիսի համարձակութիւնները վայելչութեան ու մարդու օգտին այդքան են : Առջիկ տղայ մը իր ամէն հանգստութիւնը վտանգի մէջ կրդնէ թէ որ թերեւամիտ ու անկարգ մարդու մը հետ կարգուի : Ուստի պետք է ջանայ այնպէս ըլլայ որ կարենայ իմաստուն, բարեկարգ, հաստատուն ու ամէն պաշտօնի յարմար փեսայի մը հանդիպիլ : Այսպիսի մարդ մը գտնելու համար պետք է համեստ ըլլայ, ու ամենեւին թերեւութեան ու ծանծաղամտութեան նշան մը վրան չերեցընել : Ո՞ր խելացի ու խոհեմ մարդը կուգէ ունայնասէր ընկեր մը ունենայ՝ որուն դրսի վարմունքին նայելով տարակուսի առաքինի ըլլալուն վրայ :

Բայց քեզի մեծ օգուտ կրլայ այս բաներուս մէջ թէ որ կարենաս առջկանդ սրտին մէջ քրիստոնէական առաքինութեան սերը հաստատել : Մի խրտեցընել զինքը աստուածպաշտութենէ՝ անօգուտ խստութեամբ, թող համեստ ազատութիւն մը եւ անմեղ ուրախութիւն մը ունենայ, վարժեցուր զինքը անմեղ բաներով զուարճանալու, եւ

les complaisances permises, et que vous voulez seulement la garantir des excès des personnes dont la vanité ne connaît point de bornes. Ce qui est essentiel est de ne vous point relâcher jamais sur aucune des immodesties qui sont indignes du christianisme. Vous pouvez vous servir des raisons de bien-séance et d'intérêt pour aider et soutenir la religion en ce point. Une jeune fille hasarde tout pour le repos de sa vie, si elle épouse un homme vain, léger et déréglé; donc il lui est capital de se mettre à portée d'en trouver un sage, réglé, d'un esprit solide et propre à réussir dans les emplois. Pour trouver un tel homme, il faut être modeste et ne laisser voir en soi rien de frivole et d'évaporé. Quel est l'homme sage et discret qui voudra une femme vaine, dont la vertu paraît ambiguë, à en juger par son extérieur?

Mais votre principale ressource est de gagner le cœur de mademoiselle votre fille pour la vertu chrétienne. Ne l'effarouchez point sur la piété par une sévérité inutile; laissez-lui une liberté honnête et une joie innocente; accoutumez-la à se réjouir en deçà du péché, et à mettre son plaisir loin des divertis-

վնասակար գբօսանքներէ հեռու կենայու : Այնպիսի ընկերութիւններ գտիր իրեն որ զինքը զլիսէ ջհանեն, օրուան մէջ ալ այնպիսի խաղեր՝ գբօսանքներ տուր իրեն որ մնացած ատենին մէջ ընելու գործքերէն անոնցմով ջալադի : Զանսն որ Աստուծոյ սիրոյն համը առնէ, ու մի՛ թողուր որ միտքը դնէ թէ՛ Աստուած գօրաւոր ու անաջառ դատաւոր մըն է միայն՝ որ անդադար զմեզ կըքննէ ու ամեն բանի մէջ մեր վրայ խատուքիւն կընէ . հասկըցուր իրեն թէ՛ ո՛րչափ քաղցր է Աստուած, ինչպէս կըհոգայ մեր պիտոյքը ու մեր տկարութեանը վրայ կըխոճայ . ընտանեցուր զինքը Աստուծոյ՝ իբրեւ գբած ու կարեկից հօր մը հետ :

Մի՛ թողուր որ միտքը դնէ թէ՛ աղօթքը ձանձրալի դատարկութիւն մըն է, եւ թէ՛ աղօթք ընելու այն ատեն կընստին մարդիկ՝ երբոր մտքերնին ցրուած ասդիս անդին կըպտըտի : Հասկըցուր իրեն թէ՛ աղօթքը անոր համար կըլլայ՝ որպէս զի մարդ ինքզինքը յաղթէ՝ իր սրտին մէջ զԱստուած գտնելու համար . վասն զի Աստուծոյ բազաւորութիւնը մեր սրտին մէջ է : Աղօթքը ո՛ր եւ իցէ ժամանակ Աստուծոյ հետ խօսիլ է, որով մեր յանցանքներն իրեն կըխոստովանինք, մեր պիտոյքը իրմէ կըխնդրենք ու մեր պակասութիւնները շտկելու հարկաւոր եղած շնորհքները կ'առնենք իրմէ : Աղօթք է նաեւ մտիկ ընելը թէ՛ Աստուած ներքին լուրեան մէջ

sements contagieux. Cherchez-lui des compagnies qui ne la gâtent point, et des amusements à certaines heures qui ne la dégoûtent jamais des occupations sérieuses du reste de la journée. Tâchez de lui faire goûter Dieu : ne souffrez pas qu'elle ne le regarde que comme un juge puissant et inexorable, qui veille sans cesse pour la censurer et pour la contraindre en toute occasion ; faites-lui voir combien il est doux, combien il se proportionne à nos besoins et a pitié de nos faiblesses ; familiarisez-la avec lui comme avec un père tendre et compatissant.

Ne lui laissez point regarder l'oraison comme une oisiveté ennuyeuse et comme une gêne d'esprit où l'on se met pendant que l'imagination échappée s'égare. Faites-lui entendre qu'il s'agit de rentrer souvent au dedans de soi pour y trouver Dieu, parce que son règne est au dedans de nous. Il s'agit de parler simplement à Dieu à toute heure pour lui avouer nos fautes, pour lui représenter nos besoins et pour prendre avec lui les mesures nécessaires par rapport à la correction de nos défauts. Il s'agit d'écouter Dieu dans le silence intérieur, en disant : *J'écouterai ce*

ինչ կրսէ մեզի. « Լուսնց զինչ խօսի տէր Աստուած իմ (1) » : Աղօթք է երբոր մարդ այս բարի սովորութիւնը կրատանայ որ իր ամեն գործքերը՝ թէ՛ մեծ ըլլան եւ թէ սլգտիկ՝ ուրախութեամբ կրնէ Աստուծոյ սիրոյն համար : Աղօթք է ամեն անգամ երբոր մոռցած ըլլանք՝ մտքերնիս բերել թէ Աստուծոյ առջեւն ենք : Աղօթք է երբոր մտքերնիս ցրուող խորհուրդներն իմանայնուս պէս մեկդի կրղնենք՝ առանց անոնց հետ կոուրտելով աւելի ալ մտքերնիս ցրուելու, եւ առանց տազնապելու անոնց նորէն նորէն մեր միտքը գալուն համար :

Մարդս ինքն իրեն պիտի համբերէ, ու որչափ ալ միտքը ցնդում ունենայ՝ ջնեղասրտի. վասն զի ականայ անմտադրութիւնները զմեզ Աստուծմէ ջեն հեռացրներ. ամեն բանէ աւելի Աստուծոյ հաճոյ եղածն այն է որ մարդս խոնարհ համբերութեամբ միշտ պատրաստ ըլլայ դէպ ի իրեն դառնալու : Չեմ տարակուսիր որ ազնիւ աղջիկդ շուտով աղօթքի վրայ սեր կրձգէ, թէ որ աղօթքի ճշմարիտ ճամբան ցուցրնես իրեն : Աղէկ աղօթք ընելու համար ոչ միտք յո՞նեցրնել պէտք է, ոչ սաստիկ երեւակայութիւններ եւ

(1) Սաղ. 2Ե, 9 :

que le Seigneur dit au dedans de moi (1). Il s'agit de prendre l'heureuse habitude d'agir en sa présence et de faire gaiement toutes choses, grandes ou petites, pour son amour. Il s'agit de renouveler cette présence toutes les fois qu'on s'aperçoit de l'avoir perdue. Il s'agit de laisser tomber les pensées qui nous distraient, dès qu'on les remarque, sans se distraire à force de combattre les distractions, et sans s'inquiéter de leur fréquent retour. Il faut avoir patience avec soi-même et ne se rebuter jamais, quelque légèreté d'esprit que l'on ait en soi.

Les distractions involontaires ne nous éloignent point de Dieu ; rien ne lui est si agréable que cette humble patience d'une âme toujours prête à recommencer pour revenir vers lui. Mademoiselle votre fille entrera bientôt dans l'oraison, si vous lui en ouvrez bien la véritable entrée. Il ne s'agit ni de grands efforts d'esprit, ni de saillies d'imagination, ni de sentiments délicieux, que Dieu donne et qu'il ôte comme il lui plaît. Quand on ne connaît point d'autre oraison que celle

(1) Ps., LXXXIV, 9.

ոչ զմայլական զգածմունքներ . այսպիսի բաները Աստուած երբոր կուզէ կուտայ մեզի ու կանու : Թէ որ մեկը միտքը դնէ թէ աղօթքը այսպիսի զգայական ու մեր սիրտը հանգչեցրնող բաներու վրայ կեցած է, շուտ կը վհատի, վասն զի այնպիսի զգածմունքները շուտով կը դադրին, ու ինքը կարծէ թէ ամեն բան կորսընցուց :

Բայց դուն ըսէ իրեն թէ աղօթքը կը նմանի պարզ, ընտանի եւ անոյշ ընկերութեան մը, մանաւանդ թէ բուն ինքը աղօթքը այս ընկերութիւնն է : Վարժեցուր զինքն որ իր սիրտը Աստուծոյ առջեւ տարածէ . իրմէ չբաժնուելու համար ամեն ջանք ընէ, եւ իրեն հետ այնպէս վստահութեամբ խօսի ինչպէս որ մարդ առանց քաշուելու կը խօսի իր սիրած անձին հետ, որուն վրայ վստահ ըլլայ թէ անիկայ ալ զինքը բոլոր սրտանց կը սիրէ :

Շատ մարդիկ որ բռնադատուած կերպով մը կը նեն իրենց աղօթքը, այնպէս են Աստուծոյ հետ, ինչպէս որ կը վարուի մեկը այնպիսի անձանց հետ՝ որոնցմէ կը պատկանի, քիչ անգամ կը տեսնուի հետերնին, այն ալ կարգը տեղը երթայ ըսելով միայն՝ առանց զանոնք սիրելու կամ անոնցմէ սիրուելու . այնպիսւոյն ամեն ըրածներն ալ պարզ արարողութիւններ ու քաղաքավարութիւններ կը դառնան . կը նեղուի կը ձանձրանայ ու ժամ մը առաջ ելլելու երբայլու կը նայի : Ընդհակառակն հշմարիտ ջերմե-

qui consiste dans toutes ces choses si sensibles et si propres à nous flatter intérieurement, on se décourage bientôt, car une telle oraison tarit et on croit avoir tout perdu.

Mais dites-lui que l'oraison ressemble à une société simple, familière et tendre, ou, pour mieux dire, qu'elle est cette société même. Accoutumez-la à épancher son cœur devant Dieu, à se servir de tout pour l'entretenir et à lui parler avec confiance, comme on parle librement et sans réserve à une personne qu'on aime, et dont on est sûr d'être aimé du fond du cœur.

La plupart des personnes qui se bornent à une certaine oraison contrainte sont avec Dieu comme on est avec les personnes qu'on respecte, qu'on voit rarement, par pure formalité, sans les aimer et sans être aimé d'elles : tout s'y passe en cérémonies et en compliments ; on s'y gêne, on s'y ennuie, on a impatience de sortir. Au contraire, les personnes véritablement intérieures sont avec Dieu comme on est avec ses intimes amis :

ուանդներն այնպէս կը վարուին Աստուծոյ հետ՝ ինչպէս որ կը վարուին իրենց մտերիմ բարեկամներուն հետ. ամենեւին խօսքերնին ջեն կշռեր, վասն զի գիտեն թէ որո՞ւ կը զուրցեն. ամէն ըսածնին իրենց սրտին յորդոքենէն ու պարզութենէն առաջ եկած է. հասարակ բաներու վրայ կը խօսին Աստուծոյ հետ որ են իր փառքն ու մեր փրկութիւնը . մենք կըսենք իրեն՝ շտկէ՛ ուզած պակասութիւննիս, կատարելու պարտքերնիս, յաղթելու փորձութիւննիս, ու այն անձնասիրութեան փափկութիւններն ու հնարքներն որ սանձել կուզենք :

Ամէն բան կըսենք Աստուծոյ ու ամէն բանին պատասխանն իրմէ կըսպասենք . մտքերնուս մէջ կընորոգենք իր պատուիրանները, ու ինչուան իր խրատներն ալ կըմտածենք : Ուստի աղօթքը պարզ արարողութեան համար եղած խօսակցութիւն մը չէ . ճշմարիտ բարեկամութեամբ եղած համարձակ խօսակցութիւն մըն է. այն ստեն Աստուած կըլլայ մեր սրտին բարեկամ, հայր կըլլայ՝ որուն գրկին մէջ որդին մխիթարութիւն կըգտնէ, փեսայ՝ որուն հետ մարդս շնորհօք մէկ սիրտ մէկ հոգի կըլլայ :

Աղօթքով կըխոնարհի մարդ առանց վհատելու . մեծ վստահութիւն կունենայ Աստուծոյ. ու իր անձին վրայ ամէն վստահութիւնը կըկորսընցընէ. ամենեւին ջմոռնար ինքզինքը՝ իր պա-

on ne mesure point ce qu'on dit, parce qu'on sait à qui on parle; on ne dit rien que de l'abondance et de la sincérité du cœur; on parle à Dieu des affaires communes qui sont sa gloire et notre salut. Nous lui disons nos défauts que nous voulons corriger, nos devoirs que nous avons besoin de remplir, nos tentations qu'il faut vaincre, les délicatesses et les artifices de notre amour propre qu'il faut réprimer.

On lui dit tout; on l'écoute sur tout; on repasse ses commandements, et on va jusqu'à ses conseils. Ce n'est plus un entretien de cérémonie, c'est une conversation libre, de vraie amitié; alors Dieu devient l'ami du cœur, le père dans le sein duquel l'enfant se console, l'époux avec lequel on n'est plus qu'un même esprit par la grâce.

On s'humilie sans se décourager; on a une vraie confiance en Dieu, avec une entière défiance de soi; on ne s'oublie jamais pour la correction de ses fautes, mais on s'oublie

կասութիւններն ուղղելու համար, ու միայն անոր համար կրմոռնայ՝ որ անձնասիրութեան խարերայ խորհուրդներուն ամենեւին ականջ չկախէ : Թէ որ ազնիւ աղջկանդ սրտին մէջ այս պարզ ու հիմնական աստուածպաշտութիւնը հաստատելու ըլլաւ, ամէն բանի մէջ ալ շատ յառաջադիմութիւն կունենայ :

Ողջ լեր :

ՎԵՐՋ .

pour n'écouter jamais, les conseils flatteurs de l'amour-propre. Si vous mettez dans le cœur de mademoiselle votre fille cette piété simple et nourrie par le fond, elle fera de grands progrès.

Je souhaite, etc.

FIN.

ԵՄՈՒՄԻ ԲԻՆՈՒՄ ԵՄ ԿԱՌԱՅՈՒՄԻ ԵՄՈՒՄԻ ԵՄՈՒՄ
 ԵՄՈՒՄԻ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ
 ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ
 ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ ԵՄՈՒՄ

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ .

	Էջ.
Ծանուցումն	6
ԳԼՈՒԽ Ա. Թե՛ որչափ հարկաւոր բան է աղջիկ տղոց դաստիարակութիւնը	2
— Բ. Սովորական դաստիարակութեանց պակասութիւնները	12
— Գ. Դաստիարակութեան առաջին հիմունքըն որոնք են	22
— Դ. Թե՛ ինչպէս գգուշանալու է որ տղայք իրենց ամեն տեսածին չհետեւին	44
— Ե. Անուղղակի տրուած խրատներուն վրայ. եւ թե՛ շատ պետք չէ նեղը ձգել տղայքը	48
— Զ. Թե՛ ինչ պատմութիւններ պատմելու է տղոց եւ ինչ կերպով	116
— Է. Թե՛ ինչպէս պետք է տղոց միտքը տպաւորել կրօնքի սկզբունքները	140
— Ը. Աստուծոյ տասը պատուիրանացը, եւ Եկեղեցւոյ խորհրդոց ու աղօթքի վրայ կրթութիւն	198
— Թ. Աղջիկ տղոց այլ եւ այլ պակասութիւններուն վրայ դիտողութիւններ	228

TABLE DES MATIÈRES.

	Pages.
PRÉFACE.	v
CHAP. I. De l'importance de l'éducation des filles. .	3
— II. Inconvénients des éducations ordinaires. .	13
— III. Quels sont les premiers fondements de l'é- ducation.	23
— IV. Imitation à craindre.	45
— V. Instructions indirectes : il ne faut pas punir les enfants.	49
— VI. De l'usage des histoires pour les enfants. .	117
— VII. Comment faut-il faire entrer dans l'esprit des enfants les premiers principes de la reli- gion.	141
— VIII. Instruction sur le Décalogue, sur les Sa- craments et sur la Prière.	199
— IX. Remarques sur plusieurs défauts des filles.	239

	Էջ.
ԳԼՈՒԽ Ժ. Գեղեցկութեան ու զարդարանքի ընդունայնութիւնը	242
— ԺԱ. Կրթութիւն կանանց՝ իրենց ունեցած պարտքերուն վրայ	262
— ԺԲ. Դարձեալ կանանց պարտքերուն վրայ .	280
— ԺԳ. Դաստիարակութիւն ընող կանանց վրայ	316
Ազնուական տիկնոջ մը իր աղջկան դաստիարակութեանը համար խրատ . .	338

Փարիզ, Տպագրութիւն Արամեան, ի Տպարանին Վալտերի:

	Pages.
CHAP. X. La vanité de la beauté et des ajustements.	243
— XI. Instruction des femmes sur leurs devoirs.	263
— XII. Suite des devoirs des femmes.	281
— XIII. Des gouvernantes.	317
Avis à une dame de qualité sur l'éducation de sa fille.	339

442234